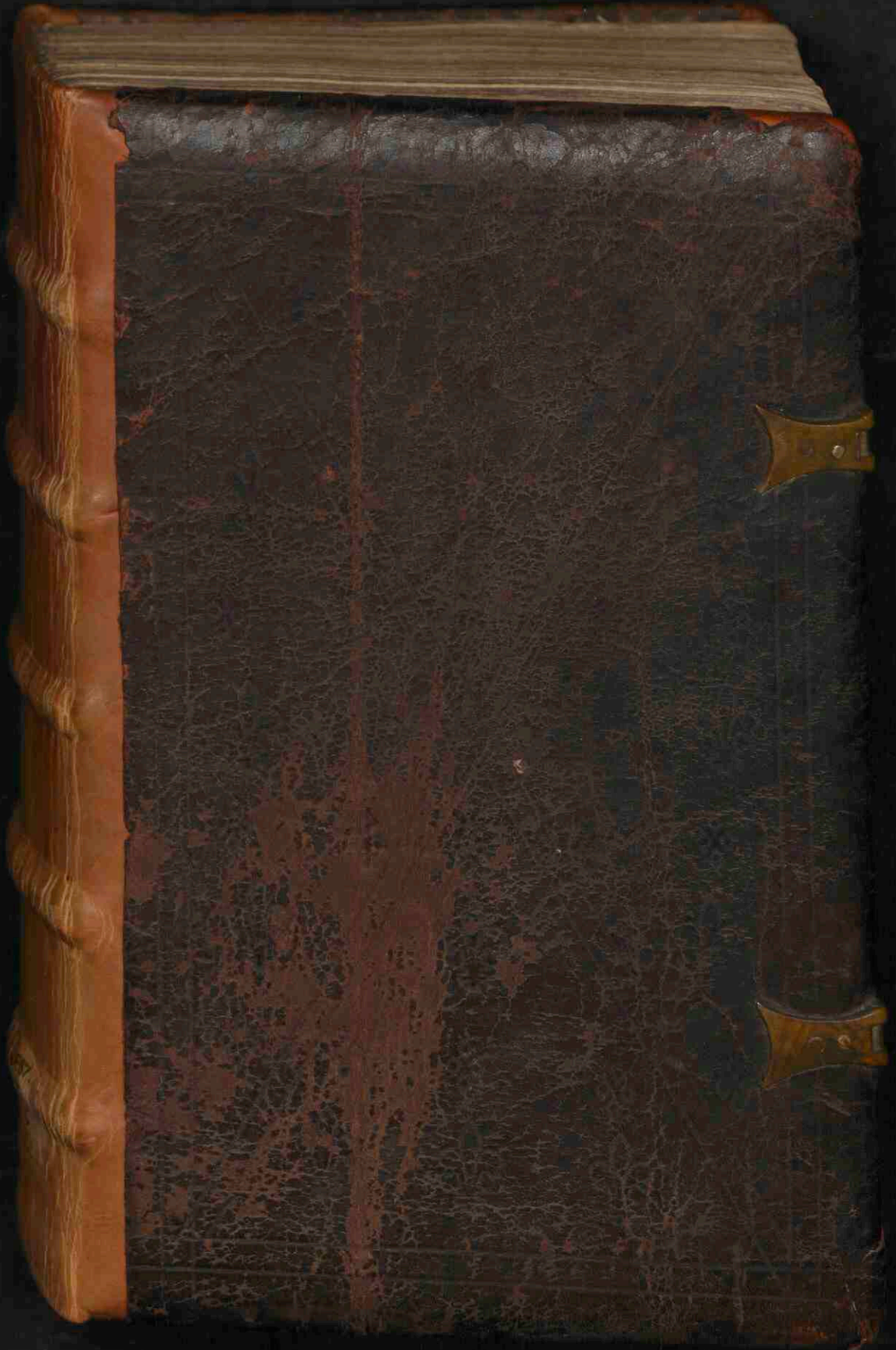




Profectus religiosorum, dat is van voertghanghen gheestliker mensen

<https://hdl.handle.net/1874/337650>



Band gerepareerd Nov. 1959

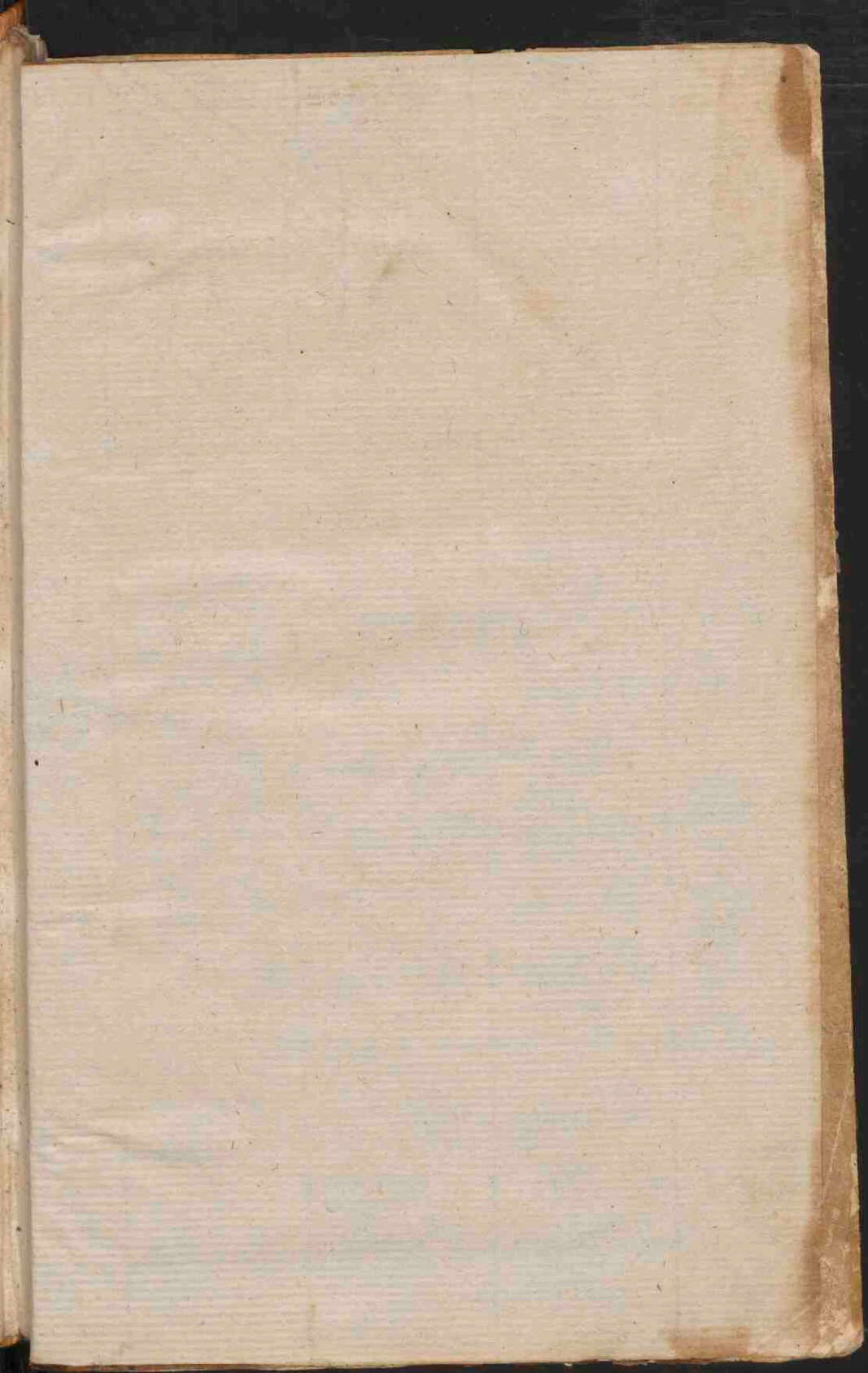
1019 (Eecl. 432.) Charta. 4°. 201 ff. 1403.

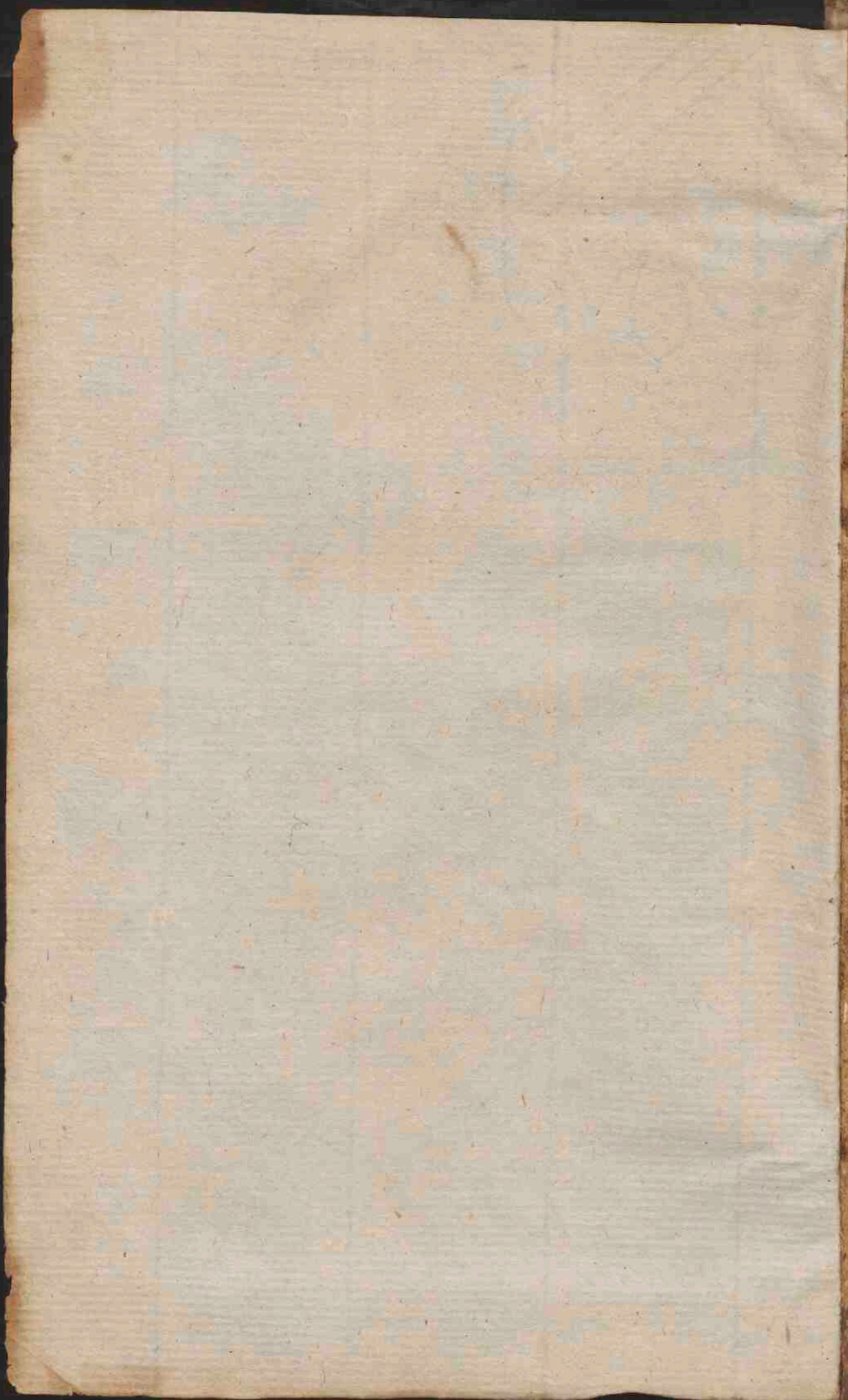
Profectus religiosorum, dat is van voertghanghen gheestliker menschen (toegeschreven aan S. Bonaventura).

Fol. 1a. Die capittelen des iersten boekes van profectus. Fol. 2a. Hier beghint dat ierste boec Mine collacien die ic bij tiden plach te spreken tot onsen nuwen bruderen etc. Fol. 201a. Hier gaat wt dat ander boec van profectus. Ghescreuen int jaer M. CCCC. ende iij. op sunte amandus dach etc.

„Dit boeck hoert toe den regularissen in besloten cloester by Eyck.”

Dit HS. van den „Profectus” mist, even als het volgende, de voorrede van den vertaler, vermeld bij Moll, Joh. Brugman, 1 bl. 39, noot 3.





nitur. terroresq; de celo et temper
subdit. et signa magna erunt
lano multas irruationib; puen
crebra mala que pueniunt. in
ppectua que subsequunt. Et ideo p
ditiones n̄ statim finis. q; multa
pcurrere. ut malū ualeant sine

II Sed cū tot signa p̄urbationis
ter ut eoz; considerationē bre
stringam? q; necesse ē ut alia e
ra. alia ab elem̄tis. alia ab h̄
Aut em̄. Surget gens contra
no hominū. Er̄t t̄re mot̄ magni
respectus ire deliq;. Erunt pesti
equalitatez; uisum. Er̄t fan

24 - 11
Aevum medium.
Scriptores ecclesiast.
No. 432.

Incipit lēo scti evā scđm lucā.

he discipulis suis **C**um
phā et sediciones. nolite terre
ec primū fieri. sed nondū
is. **Et reliq̄. Omelia brati gre**

de eadem lectione.

Hs.
5 E 22

Via longius ab urbe digres
si sumus. ne ad reuertendū
nos tardior hora ꝑpediat
necesse ē ut expositionem

Brevior sermo tñscurrat

nū perturi mundi ꝑ
denuntiat. ut eo mi

venientia. quo sūnt ꝑtūta

ferunt. que ꝑ. Et

Van vier Die capitelē des ierste boe
dinghen daer beghint des vā profetus
nende mensche voertuoch in moete wesen ist
dat sie voertgaen wullen

Onderscheit tusschen anbot en suspicie. en tus
schen swaer en gherecht ordel . ii .

Van vier becuringhe des vleschs der werlt
godes en des bosen gheestes . ii .

Van den becoringhe en hoere ghebreke te
vertwinnen . iii .

Van der becoringhe der blasphemie . iii .

Van drien manieren gheestliker menschen . iii .

Van dwer hande staer gheestliker menschen . ii .

Van wedermakinghe der reden ii .

Van wedermakinghe des willen ii .

Van wedermakinghe der memoiren ii .

Boe die natuerlike crachte der ziel en die be
coringhen der affectien misformet sijn in ghebreke ii .

Van drierhande houerdie ii .

Waenmeer wi onse goede werke of onse quade
zullen apenbaren of bedecken ii .

Van uerrelhande ghebreke die in ons sijn ii .

Beseruinghe der ghebreke ii .

Van beweginghe des mits ii .

Van beweginghe des toerns ii .

Van beweginghe der droefheit ii .

Van beweginghe der bliscap ii .

Van beweginghe der ghericheit ii .

Van begheerre der noerdurft ii .

Van beweginghe der minne ii .

Van hope	. xviij .
Van anbre	. xviij .
Van scaemten	. xviii .
Vander natuere en beschrijvinghe eens ieghe- lics ghebrees	. xviii .
Van drie dinghen die ghebreke verdriuen	. xviii .
Van ghemeinen rade teghen die ghebreke	. xviii .
Van sonderlinghen raden teghe een ieghelic gebrec	. xviii .
Van rade teghen houerdie	. xv .
Van midicheit	. xv .
Van rade teghen midicheit	. xv .
Van rade teghen hadt	. xv .
Van toern	. xv .
Van rade teghen toern	. xv .
Van traechheit	. xv .
Van rade teghen traechheit	. xv .
Van ghericheit	. xv .
Van rade teghen ghericheit	. xv .
Van gulficheit	. xv .
Van rade teghen gulficheit	. xv .
Van oncuysheit	. xv .
Van rade teghen oncuysheit	. xv .

Hier endet die raefel des iertē boekes

Dier beghint dat ierste
boec van profectus religi
osorum. dat is van voert
ghanghē gheestliker mens
Ine collacien die ic by **L**chen
riden plach te sprekē tot on
sen mitwē bruderen om hoer
stueringhe. en tot anderen

gheestelike mensche heb ic eens deels vergadert.
en gheluc centre formen gheestelikes voertghang
ghes gheordemert in een gheheel materie om
me drierhande zaken. Ene is gheluc als ic
den seluen mitwē broederē voertghescreuē had
de ene forme van zeden. des wtweindighen
mensche beide binne huys en daer buten. dat
ic hem oec tot hoer stichtinghe van wederform
ghen des wtweindighe mensche enighe bekennis
se tonen mochte. die gheleghe is in wtderinghinghe
der ghebreke. en in wempinghe tot doechden. Op
dat die zeden en alle toewynghe der begheerre.
en alle wtweindighe sinne. also voele als moghe
lic is ghelucformich werden gode. **D**ie ander
sake is op dat ic die dinghe die ic gheesteliken
menschen te predike plach. of icker behoefde
berender vinden mochte als ic sū vergadert
hadde. Ende daer om heb ic dese forme ghe
deelt in voele delen. en een iegheluc deel ouer
mids caputelen ondersceden. op dat ic te lichter
vinden mochte dat ic sochte. **D**ie derde sake
is. op dat ic die tyt niet onnutlic toe en brachtē



die wile dat ic dese dinghe screef of las. ende
mine memorie bekommerde mit gheestelike ghe
dachten. en mine verstandnisse wtbreijde te
sien claerlike die inwendighe heimmelike dinghe
gheesteliker oeffeninghe mijn begheerte on
ke tot voertghanghe in soechden. en tot v
richheit der inlichtheit. en mijn lichaem beduon
ghe van wilden wtlope. mine versumemissen
en mine sonden reynighe mochte ouermids de
sen arbeide. En op dat ic mit scrifte mochte
setten dat ic in mynen ghedachte gheuonde had
de. op dattet niet vergheuen en worde. **E**nde
want ic niet wael ledich en mochte wesen noch
in ruste dese dinghe te vergaderē. Mer ouer
mids voele onlede mooste wanderen in alre han
de lande. soe mocht ic selden hebben behoerlike
rust een luttel te seruene. **W**aer omē heb ic
hier voele dinghe ghesat. niet alsoe volkome
like als ic wolde. Want een sin die toe voele din
ghen verstroeyt is kan hem te hant niet volco
melic in een vergaderē. en wanneer hy hem be
gome heuet een luttel te vergaderē. van node
weder wtuert moet ghaen. en moet hem tot
anderē dinghen gheuen. en moet hem seluen lare
en vergheuen die dinghe de hy nauwe begonnen
hadde te siene. **E**helic als een die van buren
coemt gaende in een celle. ist dat hy langhe
daer in blyft hy begint claerlike te sien die
dinghe die hy te woeren niet en sach. Mer gaet
hy haestelike weder wt hy verblinset weder

in die dinghe te siene. **D**aer omme warmē hier
in vinder dat begripelic is. dat bid ic dat men
vergheue myne onwysheit. En dat mē onschul-
dighe myne vermetenheit want ic niet dit wert
voer anderen menschen allene. mer sonderlinghe
voer my seluē. en mins gheluc. en voer mitte
en ongheseerde menschen in den weghe godes
ghedacht hebbe te beghinnē

Inder eerster formen. die ic sommighe van onse
nuwen broederē screef van goede sedē des
virtue ndighe menschen heb ic hem ghegheue een
manere nae welken sie hem regiere solde. binne
huys en daer buren. **D**u meen ic hem te gheue
in onsubtilen woerde en onghoedener der maer-
rien soe ic ghelouet hebbe sommighe lere van
wedermakinghe des mitte ndighe mensche tot
welker al waerachtich gheestelic staet gheorde-
niet is. En het is redene dat die lichamelike
oefeninghe eer sy dan die gheestelike. Want de
mensche ouermids sunden gheualten is vande
hoechste en alre inwendichste dinghe in dese
wruwendighe sielike dinghe. En en kan ten
eersten niet verstaen dan lichamelike dinghen.
En daer omme moet hy ierste pinen daer op te
rijsen daer hy lach. en allentē hem op te richten
tot gheesteliken en godliken dingē daer hy toe
ghescapen was. **H**ier om alsoe langhe als
een gheestelic mensche niet en beghint te ver-
staen en te smaken die dinghe die des gheestes
godes sijn. mer tweent datter al licht in wruen //

Dinghen oeffeninghe. dat tot waerachtigher gheestelicheit hoert. alsoe langhe is hie nouicius. al had hie oec menich iaer ghedraghen den abyt. en den schijn gheestelics leuens. En als die apostel segget. soe heit hy beestelic. die noch niet en verstraet die dinghen die des gheestes goeds sijn. Want het dunct hem dwaesheit. en hy en kans niet verstraen dat hy gheestelic ondersocht werdet.

Hier mit mach men merken dat vierhande milde broeders sijn in gheestelike staet. Een die dan milde heiten als sie mit oerste iaer sijn der proeuuinghe. en dat ghaet is te waemoesia mit woerden louen ewighe ghehoersamheit en ghestadicheit inder oerdene.

Die ander duert heit die gheestelike mensche den staet sijns leues in een ghewoente ghebracht heeft. en dat ghesiet waemeer hy niet allene mit woerde mer oec mit werken ghelouet ghestadelic te bliuen inder ordene. en voert te ghaen in dogheden. Want alsoe langhe als hy twincelachtich is van herten. en niet met ghestadicheit aen en grypt den wech gheesteliker neersticheit. en is dat een wil. en is dat ander. en niet en weet wat hy best kiest. soe is hie noch beghinnende. en niet voertghaende. Nochtan sal hy zien dat hy ghestadich bliue in den goeden wille. en merke waerome hy ghecomen is. en serte den guede wille te wercke so sal hy haeste beghinne te sien door wat weghe hy wanderen sal toe gode.

Van vier dinghen daer beghinnende menschen in moere voertjoedich

Wesen. ist dat sie voertghae
Ier dinghe zyn daer willen. J.
musse en beghinnede mensche
voerhoedich in wesen moeten wil
len sy toe nemen. Dat eerste
is. dat sie van dien wille daer
sy ierst in quame tot gheeste
like staet. en vander uertheit die sie hadden
doe sie misdelic die oerde aenungghen niet en ver
lauen. Als men somighen in lasterheit toescryft
in apocalypsi. Ic hebbe teghen dy om datu die
ierste minne achter ghelaten hebbes. daer om
me doe penitencie en doe na dinen eersten wer
ken. Die eerste minne laen sy achter. die
mit eerste uerth en deuot sijn tot allen dinghe.
en naemaels laen en traech werde en hem ghe
uen tot lichtuerdicheit en laen hoer ghebre
ken hem bouen ghaen en veruinnen. daer sy
om ghecomen sijn wt te driuen. en sie diene go
de na hozen willen. mer niet na behaechlicheit
sins willen. Hier van ist dat god beual den
kinderen van israhel. Ghedenct deses daghes
in welken gy wt egipten gheghaen syt. Die
dach daer wy in wt egipten ghaen. is die
guede wille daer wy die werelt mede laen.
Des zullen wy alle weghe ghedencke. soe dat
wy nimmer van sinre uertheit achterwaert
en ghanghen. Ghelyc als men van enen leset
die wt der werlt wolde in een orde ghaen. en
bragghede ene heiliche vader. hoe hy leue folde

die hem antwoorde. **S**ich goedamich du sijst inde
eersten daghe. en alsoe leue altoes. Dat is mer
den staet dyns willen inde ierste daghe doe
du in die orde meendes te ghaen. Hoe oermoe-
dich du waers. hoe bereet ghehoersaem te wese
in allen dinghen. oec die hard en versmadelic
waren. Hoe besam du waers in berispinghen.
in behoefren en in arbeide. hoe samel en an-
uoldich. en hoe sochfoldich dijn leuen te betere.
en die daghe te verhalte. die du inder werlt ver-
laren haddes. hoe luttel du achtens te maghen
of te segghen vanden gheruchte der werlt.
Du en waers niet becōmert mit enighe achter-
spreken of ydelheden der werlt. En hoe du
sculdedes en afworpest alle begheerten en wer-
ke des vleissches. en offerdes di te male gode
in ene leuendighe offerhande. op dat voert
aen in di niet leuen selde vande leue der son-
den. mer al dijn leuen ghedodet werde mit
yfer der ghehoersamheit. en gode gheoffert ouer-
mits den dienst des priesters. dat is dyns ple-
laets op dat cristus in di mochte uernusbet
werden en du verrisen. **N**a deser formen pijn
di namaels te leuen. op dattu niet en schijn
te ontlerene. en meer achteruert te ghaen dan
te vorderen inder scoelen gheestelics traets. Als
die ghene die buren landes om leringhe trecken.
en hoer tyt qualic toe brenghe. en als sy wed-
comen toe huis alleen dat sy uerteert hebben
rekenen. want wat sy gheordert hebbe en

schint niet. **D**es ghehirs ist mit ons. Waenmeer
wy tessen hoe langhe wy inder ordene ghetweest
hebben. en die orbaer der doghet cleme is die
wy ghedaen hebbe. om dat wy machsien in
onser malicheit uerigher en ynnigher ware.
dan daer na ouer voele iaren. want dat is
seer te schamen. en seer hinderlic. En dier
wysen spret die apostel. Ghij sold om lancheit
der tyt die ghij in gheestelike stare ghetweest
hebt. meisters wesen der doghede. mer ghij
hebt noch behoef darne u lere die ierste lere
re vanden woerden godes. dat is het ware
u noet darne u leerde als onghelorde misse
mensche hoeme beghinne solde gode te dienen.
En ghij sijn gheborde als die melc behoeden
en niet wate spise. dat is ghij sijn sodanich dat
ghij behouet darne u woede mit sachte sme
kinghen der kincher en vleyschaker ghenoech
ten. soe dat ghij starke oefninghe der doghet
niet liden en moghet. alsoe in harde berispinge.
In versmaetheide in noden en in persecucie te
liden om cristo. want een reghelic die des
melcs deelachtich is. die is ondeelachtich des
woerdes der gherechticheit. want hy is clein
beyde in uerdienste en in doechden. **D**at ander
daer die beghinnede mensche voerhoedich in we
sen sal. dat is dat hy niet beroert en werde
van quaden exempel der gheeme die laeu
sijn die na te volghene. alsoe sommighe cracke
menschen van gheeste doen wanneer sy andere

menschen by hem sien die traech sijn in de dienst
gods. en ledich. en voel van woerden. en hou-
dich. en wederstrubbich. gheuech der ydelre eere
en in andere manieren ghebredic En spreken in
hem seluen. is hem dit gheorloft. waer om en
ist mi oec niet gheorloft. En want sie bereit
sijn te quaden. soe nemen si exempel vanden
ghenen die si quaden sien. en verblide hem dat
sie ghesellen der ghebteke gheuonde hebben op
dat si hem niet allene schamen en dorue. Dat
ist datmen den anderen spaert. soe willen si
datmen hem des ghelijc spaer. **H**ier teghen
sal een deuoot diene goeds hem selue antwoerde.
Ic bin puertlike om godes willen ghecome. en
om niet anders. daer om en wil ic niemendae-
r inne volghen. daer ic mede van gode achter
waert ghaen mochte. Want had ic hier ghesel-
len dus voele ydelre menschen ic en hadde haer
gheselschap niet ghecoren. Daer omē wil ic
allene volghen die ghene die mi daer toe wise.
daer ic om in die gheestelike traet ghecome bin.
dat is dat ic om gode dencke sal en voldoen
voer mijn sunden en verdienen ewighe glorie.
Een maechte of een subtyl wertman. die een edel
wert maken wil pyn hem altoes dat constryctste
exemplaer te zueke dat by crighen mach. En
een wandelaer of een pelgrim en traecht se
noech niet vande ghene dies niet en weten. mer
vanden ghenen diene kenne en duche gheuan-
dert hebben En sinte Iohan sprect. Volge dat

6
quade niet. mer volge dat guede. **D**at derde
daer die beghinmede mensche voerhoedich in we-
sen sal. dat is dat hi hem huede voer dwaese-
like te ordelen ander lude wercke. sonderlinge
als hi niet en weet om wat sake of wt wulker-
aendacht, si gheschien. want gheliker wijs als
wi niet sien ander lude ghedachte. also en we-
ten wi oec hoer meninghe niet. waer om si
dit of dat doen. Daer om wat men in enigher
manieren onschuldigh mach dat zulle wi altoes
int beste beduden. ist dat wi een rustich herre
in ons en in anderen mensche hebbe willen. en
ist dat wi andere mensche niet verstuere. noch
gode uertoernien willen. Want duche ordelē wi
een dinc quaet. dat nochtan in hem niet quaet
en is. en sondighē vermits onse dwase verme-
tenheit. in dien dat wi ons onderweinde der
ordelē goods vanden heymelike dinghen der
herten. En hier of sprect die apostel tot dien
van romen. wie bistu die ordelē enē vreemde
knecht. hi praet of hi valt sinen heren. Der
verdienē dicke die ghene die dwasselc ordelē
anderen menschen dat god verhenget dat si
in dier ghelike of xwaerre ghebreke vallen.
op dat sie wt hoerre crantheit leren int ande-
re lude crantheit mede liden. Also onse here ze-
ghet in sinre lucas ewangeli. En wilt niet orde-
len op dat gij niet gheordelē en werdet. want
in wat ordelē dat gij ordelē daer zult in gheor-
delē werden. **D**ie ghene die onse prelatē sin

inder stat gods. die moghen als wt ghyffinghe
burden ordelen na ghelegghenheit der dinghen.
Mer ten is niet nutte dat wy andere mensche
ordelen. also langhe hent wy in allen dinghen
volcomelic ghekeert syn ouermids die ghaue
des onderscheydens der gheeste. en wy inder
waerheit alsoe gheestelic gheborde syn dat wy
alle dinghe ondersceide en ordelen moghen. en
van niemant gheordelt en werden. Ghelike
als die claerlike ziet enen blinde. en nochtan
van den blinden niet ghesien en wort. Want
die blinde hem seluen niet sien en mach ...

**Wonderscheit tusschen amot en suspicie. ende
tusschen dwaes en gherecht ordel. n.**

Onderscheit is tusschen amot en suspicie
en dwaes ordel en gherecht ordel. **A**mot
alze wy hier amot nemen is als ic van niemā
quaet en vermoede. mer nochtan amot hebbe
dat emth quaet dat noch niet gheschiet en is
gheschien mochte. ten waer dat ment voerhue
de. Ghelike als men cloesteren te sture pleget
mit storen. en ionghē menschen verbieden on
behoet gheselschap. Niet om dat men waent dat
syn vltuyres niet quaets doen willen. mer dat
men amot heuet. sake of reetschap te gheuen
den quade ist dat mens niet en behoet
Suspicie is waemeer ic sonder redelic vermoe
den een werc holde voer quaet. of dat een mes
che quaet wil doen. en het soe niet en is. dit
is ducibile groete sinde. **D**waes ordel is waen

neer ic gheloue dat enich werc wt quader men-
ninghe ghedaen is. dat men wael wt anderen
menninghe doen mochte. en dat werc in hem
seluen besde guet of quaet mach wesen. ende
dit is oec sunde. om dat men die meninghe der
herten ordelt die allene gode kundich is. Alsoe
onse here doer den prophete iheremias segget.
Ic bin die heer die rucke die herten. en proe-
ue die nieren. Die herte dat is die ghedachte.
die nieren dat is die ghenuechte. **¶** Ehericht
ordel is waenmeer men enich werc onderschei-
det quaet te wesen. en ment niet en onschuldige.
¶ Of wanneer een werc in hem seluen quaet is
of verboden. Alsoe wanneer ic sie dat yemant
enen menschen mit onrechte doet staet. of print
al zulke dinghe te doen die altoes quaet sijn
en verboden. **¶** Dat vierde daer beghinne
menschen voerboedich in wesen sullen. is dat
sij niet te broken en werden mit wederstoet
of mit becoringhen. mer dat sij dencken dat
sij daer om ghecome sijn dat sij alle dinghen
om godes willen liden zullen die hem in dese
leuen toe comen moghen. **¶** Ghelyc een die stride
guet nael weet dat hem niet en behoert te
wachten na rusten en na weelde. mer na ar-
besde en na wonden. Als die apostel scrift.
Wij moeten ouermids voele tribulatie gaen mit
rike godes. Als oec sunte lucas scrift. dat
christus liden moeste voer ons. en alsoe in sine
glorie ghaen **Van becoringhe des vleysches**

Der werelt. godes. en des bosen gheestes. in.

Bekoringhe sijn dierehande recht als
vier winde die weien wt vier hoeken
des hemels. en maken storm inden meer deser
werelt. en betoeren dat scepekyn des herren
En sijn comen. vanden vleysche. vander werlt.
Van den bosen gheeste. en van gode. **E**nden
iersten werden wy becoert van onsen vleysche
alze wy ghestoect werden tot sonden van na-
tuuerlike beoeringhen onser ghebrechtheit. dat
is wanneer ons onkuisheit of gulsicheit becoert.
En dat is daer sinte iacob of sprec. Een be-
ghelic mensche wort becoert en ghetoghe ende
gestruet van sinne eyghenre begheerte. Oec
werden wy van onsen vleysche becoert. wan-
neer onse dertene vlesch om datter den ar-
beit ontfiet. ons ofstret van oeffeninghe ghees-
teliker neersticheit. en van behoerlike hoertghe-
ghe in doechden. En aldus aenuecht ons dat
vleysch in dierehande wise. In dien datter quaet
begheert. en ons vertraecht tot doechden. En
al ist dat. taern. had. en vdel gloue. niet en
schynen te wesen inden vleysche mer inden ghees-
te. dat ghebrec gheesteliker toeneigtinge coomt
nochtan van ghebrec des vleysches. En al ist
darmen zeecht dat die bose gheeste dese ghe-
breke den menschen ingheuen. Wy hebben noch-
tan binnen ons die materie der beoeringhe. en
al en waren daer niet mede die bose gheeste.
nochtan souden van onser vleyscheliker begheere

sunden comen consentierde wi hoer. Om dat in
ons is al daer wi mede sondighe. want die ge
dachte en die affectie der ziele. en die tulle. en
die lede onses lichaams. Dit sijn die dinghe daer
wi mede misdœ en verdienē. Dese heuet ons
god ghegheue als eenre hāde instrumēre der do
ghede daer wi guede werken mede dœ souden.
en daer wi woninghe mede tēmerē souden in de
hemel. en daer wi mede make souden onse scep
per ene woninghe in ons. en daer wi mede ghesa
pen souden wesen. en onse wāde de bōse gheeste
aenuechten. want die bōse gheest is onghelūper
teghē ons. en aenuecht ons allene mit bedriech
liken ingheue. en mach ons radē mer niet dā
ghen tot sonde. want onse goedertierne scep
per en heuet onsen vande die macht niet gheghe
uen. dat hi ons mit ghewelt mach dwinghē tot
sonde. want so wāre hi alte stant teghen ons
cranchten menschen. en wi souden nauwde bliuen
moghē sonder sonde. Mer hi ghehenghet hem
allene dat hi boesheit rade. en het in onse wil
le sō of wi hē wille consentierē. Der heuet
ons onse here voer gheuāert. doe hi onuer
stuoenlike vantscappe sette tusschē de serpet
en den mensche. op dat wi omers niet en namē
als voer goet dat hi ons rade. mer des zeker
wāre. dat hi ons nūmermeer gheue sal ghe
trouwen raet. want hi is onse wāde vānt.
dien gheen dinc ghenoech en is vā ons. dā ope
etighe verdoemisse. **D**ier omē wāmeer

hy ons enyghē sonde raet. soe eyschet hie T centre
manere vā ons dat wy hē gheue onse wapene
daer hy ons mede dode. of op dat hy onse wa
piene ist dat wy se hem gheue plompe make en
verstore dat sy ons myn nutte en myn bequa
mer werde en plomper en crancher hē mede
aen te verken. Als exempel. Soanneer hy ons
inseint verkerde ghedachten. en raet ons dat
wy quaet doe of spreken. En schijnt hy dā niet.
als of hy den mēschē seghede. Ic bin oghewa
pent teghē dū. en ic en heb niet daer ic dū mede
quetfen mach ten sy dattu my gheues dine wape
ne. op dat ic dū woude en dode. Hier ome seen
my dū herre tot quade ghedachte of tot quade
begheerte. Dū tonghe tot quade woerde. Dū
hande en dū ander lede tot quade werke. o
uermids wulke du een doerwoude in dūmezie
len moghest ontfanghe. en gracie dūns heren
godes verliesen. en der hemelsh glorie beroeft
werde. Hier teghē roept die apostel en secht En
gheuet v lede niet tot sonde alse wapene der boes
heit. Soornuer hy is dwaes die de bosen gheest
coferciert in desen. en hy mach sine schade hem
seluen wuten meer dan den bose gheeste. die nae
manier der wandē wuonlic mit hem ghedaen
heeft en gherade. **D**ie werlt becoert ons
oec in tvierhande manier ietker dat sy ons
offert daer sy ons mede tot boer trecke. alse cer
ruicheit en ghenuechte der ogben. smekingē en
deser gheluc. Of daer sy ons mede versaghe.

also vervolginghe versmaechede. en dier-
 ghelyc. **M**it ecker manier van desen trect
 sy doede mensche van gode die sie ierber mit
 vdelre minnen hoers selfs. of mit quaden
 myere holt in sunden. **M**er die bosc gheest
 al pleecht hy in alle becoringhe een ocker te
 wesen. nochtan pleecht hy sonderlinghe in alle
 becoringhen te moegen. en alte meest die ghe-
 ne die inden dienst godes meest bezocht syn.
 Wanneer hy hen pynnt ons of te hale onsen
 waerachtighe gheloue. en ons mitte gheest d'
 blasphemie te verkerē of mit mishope en ons
 seluen te doden. **E**n want wy van naturen
 dat ontsien en verontveerden. soe pleecht hy
 ons mit susdane ghedachte aen te uechte. al
 yt sake dat dese ghedachte oec lude wt
 andere sake comen. **O**f waermeer ons die
 bosc gheest quaet raet onder guede schine.
 op dat hy also mit scalcheide ondertrede. en
 vand' doghet werpe die ghene die hem niet en
 hoeden. en die hy anders niet bedrieghe en
 mach. **E**n dat heit die propheete inde psalm de
 middaghes duwel. en die apostel heit den
 enghel sathanas die oneryghesformer waert idē
 enghel des lichtes. want al is hy prince der
 duisternisse. en een ocker alles quades. op
 dat hy scalche scade moghe. soe deynst hy he
 recht of hy goet mede. en roent dat heit op
 dat hy den mensche moghe seiden i' duisternisse

Scrupel dat die
menschen
clich
wde

nisse der funde. **M**er onse lieue hē god en
beoert nimmer mensche tot quade. wat ten is he
ghene blyscap dat wy verlore warden. Mer noch
tan so heert dat god sommighe mensche proeft.
wanneer hy se castyt in desen leue tot hoere en
tot ander lude oerbaer als hy iob en thobias.
castide. Of waerneer hy se proeft mit sommige
groeten oefninghe gueder werke. als hy abra-
ham proefde in ghehoersaemheit. doe hy hem
hiet offeren sine enighe sone sine erfghenaē die
hem van gode gheloeft was. op dat hy die groete
innicheit der ghehoersaemheit. en des gheloues die
abraham hadde tot gode gheroent worde. want
hy en wylde niet vand' belofte godes. god en
solde vervulle oer vanden gode sone dat hy hem
beloefte hadde. **V**an dese beoeringhe moere wy
sommighe al wederstaede verblinnen als die gheeste-
like ghebreke. toern. traechheit. houerdie. ende
had. En sommighe zulle wy bliende bet verwinne
dan stridende. als onkuisheit. gulsicheit. ende
gheruchheit. al ist noer doftich by tiden daer teghe-
re striden. mer ten is nochtā niet seker langhe
mit enē serpent te wonē. En reinicheit is uoelē
sekerre als men veer van gheselschap der wone
is dan als men daer by is. want lichtelk onthol-
den wy ons van leckerre spise en dranche. of vā
hoerre oueruloedicheit als wy se niet en hebben
noch en sien. dan als wy se oueruloedichelike heb-
ben. En die ghene die om cristo alle sine ghe-

. m .

lare heuet en willighe armoede vertore heuet de
moet min aenghenochte van sorghe der gheuech
dan die ruyheit der werlt host en altoes besorget
is hoe hy se meerre mach en beholde. **M**er al
schijne die gheestelike ghebreke. als men se vliet
min en seldent aenuechte om dat ghene sake
en is des aenuechtens. nochtan pleghe se na als
die sake begint te come herde te werden. als een
leue die langhe ghebonde heeft ghemueft. meer
brieschet als hy wtghelate werdt. **M**er die beco
ringhe teghent gheloue. of vande gheeste der
blasphemie en dier ghelike der en moghe wy niet
antiken noch verwinne mit wederuechte. **D**amit
hoe wy meerre ontbeerdicheit op ons selue hebben.
en hoe wier meer mede dispuetere. hoe hoer wor
woetheit meer ontfoken wort. **M**er men salre
niet arghen. noch niet ontsien. sonder allene dat
men hem niet en consentiere. mer luydsamlike
verdraghe hoer aenuechtighe als een rime des
bosen gheestes dat men anders niet bedwingen
en mach. **D**usdanighe beoeringhe en pleggen
gueden menschen niet breselic te wesen. mer
si sijn dicke voertseke meerre gracie. ende
troestes. en reinighe der ghebreke. en werkin
ghe groeter verdiensten. **D**ie godlike custyn
ghe sulmen verduldelike en oermoedelike ver
draghen. **S**ine ghebode deuotelike ghehoeruen
wesen. op dat wy start moghen sijn inden ghe
loue. en van sine ghebode ons nimmer of en

. m .

neghē **D**ie ghene die meerfelike onderfocche
solde waer vnde meer maniere van beroungē.
mer tis ons in deser teghetwoerdicheit ghenoech.
Doch sijn somighe mensche die hē selue ma-
ken stricke van berounghe en hem die berou-
re aonghaet. en werven in eenre maniere die
sake van welker sy beroert werde. En dat
schiet als een mensche willens quade ghedachte
ouerpenset in sijn herte. De na in ghenuech
comen. en also ghestarct werde dat sy swaer-
like sijn te verdriue. En oec als men onbeued
ghesestap heeft van wimen welker toencyg-
ghe also int herte ghedruct wert. dat men sy
na niet wel en kan wtghedriuen. en also ist
van dier ghelike. dat sy ten ierste hem seluen
aemene ene matone daer hem na of coemt
strucket en anbelike berounghe. **M**er som-
mige mensche sijn die ghene sake der tribula-
tie en hebbe. mer allene van idelre suspicien
hem selue make een storm der berounghe. En
dit ghesiet naelburde onder guede mensche.
dat onder hem ghestueringhe en tiberdichheit
gheualt. en niet wt wortel der quaetheit mer
wt idelre suspicie. Wanneer hoerre gheen hē
schuldach en weet van des anders hate. noch
en meent hem in gheente wils te misdoen. mer
hij heuet een quaet vermoede. en waent dat
die ander hem hate. en hij en ghedenct ^{met} waer hij
dat enichs sijn verdient heeft. En die ander

en weet hem hier of in ghere dinghe schuldich.
en claecht dat hem dese onrecht doet sond' zake.
en hi beghint oec des anders werke te weghe.
recht als sijn wederfaey. En aldus werden
si beide op malsanderē onstie mit hare. en
een neghelic meent den anderē te hinderē. die
nochtan van ydelre suspicie waende dat hem de
andere misdoe wolve sonder sake. En also wort
binde groete turbacie vā eenre cleenre vonche
die de bose gheest op blaset tot ene groete buē
te des toerns en des haets. En hier ome mogē
sufdamighe mensche al sijn si guet. Nael onuolke
me guet ghehoere werden. Want in dien sijn si
guet dat si hoere naeste gheen quaet en merite
te doen. En in dien hebbe si ghebrec der do
ghet dat si alre beret sijn van de anderē quaet
te vermoeden sond' redelike zake. En in dien
werde si te mael met guet dat si om enighe
sake beweget werde tot hare teghe hoere nael
ten en hoere broeder **van drien manieren gheest**

Drie maniere **teliker menschen. iiii.**
sijn vā gheestelike mensche. Die ierste sijn
guet. die ander sijn beret. die derde sijn alre beret.
Dese werde beret by den drie gheslechte der
seuten. als dat gheslachte van gerson. en van
merari. en van thaat. die bouē al dat ander
wolve van ystahel gheerdencert warē totten
dienste des sanctuarn ghelyc als gheesteliken
mensche bouē anderē ghelouige mensche in der

van drie maniere gheestelike menschen

heiligher kerke sonderlinghe schijnē totte dienste
godes gheordemert. Doch sijn si onderscheiden
na ghaue der ghenade die hem ghegheue is. en
na dien dat een ieghelic hem pinnt uoert te
ghaen in doechde. Want na die dat een ieghe
lic hem abel maect totter gracie mit neerstich
tot doechde. daer na wert hem gracie inghestort
ind' teghenuoerdig' tyt. en glorie ghegheue mder
eternheit. Ist dattu volghest die hoechste heilige
in doechde. so salstu mder glorie mitte hoechste
gheset werde. Volchstu den middelste. so salstu
mitte middelste gheset werde. Volchstu den
nedersten. so salstu mitte nederste gheset wor
den. Don legghere al hoghe loen. mer luttel is
onser die volherdelike he pinne tot hoghe oef
ninghe der doechde. Hier of segghet sumre g
gorius. Niemand en mach tot groete loen ghe
come. dan mit groete arbeide. Meret dat hi
niet en zoecht mit sware arbeide. mer hi se
ghet mit groete arbeide. dat is. die den mees
the tot groete doechde brenghe. of die groet
sijn van orber. al en sijn si altoes niet groet
van herduchde. Want als die nuschap. en
die zuetugest der doecht ghesmaect wert. soe
maect sy sacht den last des erbedes. **D**ie eers
te manier van gheestelike mensche. die is betel
kent bin de gersonten. die de cortme en dat
dack en dat segghel des tabernakels. en an
der dinghe die sacht ware droeghe. als dat

Volc van israhel woert wanderde. en als men
ruste. en die tente op richte. so sette sy hoer
tente totte westen achter dat tabernakel. Dat
tabernakel is dat leue ons here ihu xpi en sine
wanderinghe. en sine zede. die mena volcome
lic nauolghende draghe en mach i dese leue. Wat
hy niet na mate ontfanghe had de gheest der
heilicheit en der wysheit. mer alle volheit. wt
welker volheit wy alle ontfanghe hebbe eens
deels na mate der gawe cristi. die ene aldus.
die and' alsoe. als hem die ene volghz in des ga
we. en die ander in eente ander gawe. hent wy
alle inde ewighe leue vergaderē in ene volcome
nen man na mate der olijheit en der volcomen
heit cristi. Daer een ieghelic ind' hemelich' glo
rien gheset sal werde na sinre verdiente. en
na dien dat hy hier ghepint heeft dat leue ons
here ihu xpi te volghē. **D**ese ierste manier
gheesteliker mensche schuiben hoghe en harde
oefninghe der heilicheit. mer sy aermene licha
offeninghe en holde een ruy leue na ghadelic
heit des lichaems alsoe voede als hem gheoorloeft
is beholde hoerre salicheit. en hem is gheuoecht
dat sy hem hoede voer doetlike sinde. En dus
saminghe mensche vallen seer lichtelike in sonde.
Wat als. sinre gregorij zeecht. Die bliuen
allene staende dat sy niet en valle in verbodene
dinghe die hem oec ontholde vā gheoorlofde din
ghe. Want die werch totte leuene is nauwe en

hoghe. en soe die den wech onuerhoetlike ende
onbeantret wandert. die set lichtlike sine voet
te valle. Mer dese pleghe nochtā butē op dat
sij gheestelike schyn groete onlede en neerstu
heit te hebbe dat sie die wtuendighe wyse en
ordinacie der mensche bebare in oersaenheit en
nighen vā butē. en in wde moube en cappe en
dier ghele die gheestelike schyn van butē to
nen. En dat is dat die gesontē die soe voel
bedude alle die groende sijn en van butē come
droeghe die wterste dinghe des tabernakels.
als die doesel. die cortmen. en die couden. want
die ghene die wille sijn in gheestelike state. die
rekenet groet dat sie die doerscreue ghetwoete
holde. also langhe als sij ghene betere oefninghe
der doecht en kome. Mer nochtā uader le
re ons heren die hi sprac totten phariseen. soe
sal men dese cleine uueindighe oefninghe
doen. mer die beter sijn niet late. **D**ese gerso
niren sette hoer tente als men tabernakel opru
ten totte westen achter dat tabernakel. want
soe wie hier inder tūt hem daer mede late ghe
mueghen. dat sij inde wterste oefninghe der
doecht leue. die zullen hier na mitte achterste
recht als inder stede daer die sonne daecht inde
nederste schijn der glouen gheset werde. **D**ie
and' manier van gheestelike mensche sijn beten
kent biden. mer witen. die bedude die buter
sijn. dese die droeghe die tafel des tabernakels

en die colūme. en die grundele. en meest die d'ghe die hart warē. en mits tussche dat sanctuarium en die cortine. Dit sijn die ghene die een hart leue holde in lichaemlik' oefningē die hoer lichaem casten mit vastē. mit waaken. en mit and' lichaemlik' arbeide. en meine dat. datet heest' te sijn in oefninghe gheestelikes traets. en en bekenne niet die inwendighe zuetheit. en achter luttel die ghebarghe oefninghe der doechde die inde gheeste en inder ghedachte sijn. En want dese mensche in hem selue drooghe sijn. en werct in andere mensche te ordelen. soe plegge sijn liden bitter te sijn. of sijn moghe waer heere verbittermakers. En want dese dat middel hier in dese werst ghesad hebbe inde oefninghe der doechde tussche den waterste en den beste. Daer om manneer dat men dat sanctuarium opricht. soe hebben sijn hoer stede niet achter dat sanctuarium mer beside roete norde. daer me die heitte en dat licht der sonne min gheuoelt dan in suden. op dat hoe voel hier ghebrac van volkomene oefninghe der doecht. dat hem daer soe voel ontblue vande lichte der glorie en vande herte des godlike ghebrukes. Die derde maner van gheestelike mensche. die de beste sijn moge bereyken sijn liden. caachten. die dat sanctuarium. dat is die archa draeghe. en dat altaer. en die taeffel des heilighe broedes mit hoer vanden. mer bedonde en bedect. Dit sijn die ghe

ne die hem pinē hoer inwendighe mensche in
welke cristus woent ouermits ghesoue te ver-
ciere en hem te oefene tot ghetwarighe doechde.
en wraude die ghebreke des vleischs en des g-
gheestes. en manlike te verwinne. toern. hat.
ghierichheit. traechheit. houer die. gulsichheit. en on-
kuisheit. En die doechde die desen sonde contra-
ry sijn in hoer herte te plantē als oecmoedich-
minne. sachtmoedicheit. innichheit. mildicheit. sober-
heit. en reynichheit. Want dese doechde sijn dat
ghetwarighe sanctuariū. en die dese heeft is he-
lich. want caachere bedude als uoel die lydsam.
of gheciert sijn. want ouermits lydsamheit. die
een volcomē wort. als sinte iacob zeecht. soe cie-
re so hem en oedmetē hē tot gode. en tot hoer
naeste in doechde. ¶ Den ierste woen gheslech-
te gheboet onse hē dat mē waghe solde gheue
die de dinghe droeghe. mer dese moeste selue
hoer dinghe draghe wat inde insettinghe en
ordinaē der mensche. en oec inder castinghe
des lichaē verheghe men wael verlichtemisse
of aflatinghe. want ons is ghebode in al zul-
ken dinghe dat onse dienst redelic sal wesen
na stede en tyt. op dattet lichaē niet en ghebre-
ke ond' den last des arbeids. Mer in oefninge
der doechde en ghyft mē ghene verlichtemisse.
Want nimmermeer en gheoerloft men ons onghē-
doecht sam te wese. of houer duth. of onfachtmo-
dicht. of hatich. of ghyerich. of traech. of

gulsich. of onkunsich. En dese last zulle wy mit
onse eighē scholderē draghē. Dat is wy en zul-
len ons niet verlatē op and' lude doecht wy en
zulle oec ons na onser macht pine. dat wy se in
ons selue hebbē. Ghelyc als somighe bogherē te
wesen mit weedsaemighe mensche. niet dat sy pi-
nē wille na haer exempel weedsaem te wesen.
mer op dat sy van hē niet beroert en werde tot
onhidsaemhede. Wat baet gheselschap te hebbē
mit heilighe lude. ist dat wy hē in oefninghe
der heilicheit niet volghē en wille. **Die last**
de die caachtē droeghe warē hart dā materie.
mer sy warē duerbaer en heilich. en die binneste
des tabernakels. dat die oefninghe gheestelik
doeghe sijn arbeidlic den ghenē die noch duosco-
men sijn. mer sy sijn edel na weerdicheit hoerre
oersaemheit. en sijn sijn heilich. want sy heilich ma-
ren. en sijn sijn inwendich. want sy sijn in dē ghees-
te en in dē ghedachte. dat is in dē inwendighen
mensche. Nochtan droeghe sy se lieoet. want
also langhe als wy hier wandere oimids ghelo-
ue en niet in d' ghedaente. soe en zie wy niet in dē
oefninghe der wterwondergh' werke die schoenheit
der doechde also puur als sy is. Daer ome ist
noet. dat wy se bewynde lode om onser oefnin-
ghe wille. en om ander lude exempel. die onse
ghedachte noch onse meyninghe niet en sijn dā
sij tekenē van uirweyndighe werke en sieden.
Van desen gheslechte caach sijn nochtā ghecome

priesters. Want amran syn sone die bedudet
der gracie makende was vader aaron des ouf-
ten proesters die toe behoerde van sine amboch-
te en oec sine kindere. dat sy dat sanctuarium o
besonde opelike sien en handele mochte. en ghe-
uent den leure te draghe ene reghelike als
hem toebehoerde. En die priesters en droege
niet. mer als men dat sanctuarium oprichte so
waecte sy totte oeste des tabernakels. **E**nde
ghelike als bide caachure bereiket syn doecht-
samen mensche. Also syn biden proester bereiket
sebouwede mensche. want alle die doecht same
mensche vercrighe die gracie des beschouwende
leuens. En voer den loen hoerre gheesteliker
oefninghe ontfanghe sy na bynne die saluinghe
des heilighen gheestes. op dat sy daer na ver-
licht werde. en die heimelike hemeliche dinghe
sien moghe. die andere mensche syn bedect. Dus
danighe mensche en is die oefninge in doechden
gheen arbeit. welke arbeit bereiket is in draghe-
ne der dinghe. Want ouermids zueticheit des
wendighe smaets soe is hem die arbeit verbandt
in ghenoechre iur minne hoers sceppers. **N**et sy
ordineren die boedene die een reghelic draghe sal.
Want mit verstaen van bynne liekeme sy rede
van al dat men holde sal in gheestelike leue.
welke redene onbesochte en zuelcomene menschege
want sy se noch niet begripe en moghe. soelbyn-
den sy se in lichaemlike wercke. en in uerweim

Dyghen oefninghe. en beude sie ene reghdelike re-
holde na dien dat sine stare becoemt. **E**n hier om
sich na welke gheslechte du wilt wesen. of na
wilt gheeste du byt. en daer na omfanc die
last die dy toe gheuoecht is. Dat is halt die re-
ghel en dien wech daer du mede come moghest
tot volkomēheit dies states. Want het is on-
moeghelic dat yemāt te vollen enighe const ker-
die de reghel wand' conste niet merke en wil
noch holde. noch hi en mach niet gheestelic wer-
den die niet en wil wandere in de gheeste **van**
Sunte **driehande staet gheesteliker mens-**
bernaerd bescrijft in d' cher. v. v.

Spijtele totte bruedere wande berch goeds drier-
hande state van gheestelike mensche als der be-
ghinneder. der voertghangh. en der volkomere
mensche. **D**en verpre staet heit hi bescrelic.
recht als die grof en onbesocht is. die noch niet
en verstaet die dinghe die toebehoere den ghees-
te goeds. en dien noch meest noet is dat si hem
becomeren hoe si hoer lichaem bequaer make con-
dient goeds. en bedwinghe en castien. op dat
het niet weder en stae den gheeste. ghelijc alst
voert in de sonde dede doet vlesich den gheeste
verheerde. **D**en anderō staet heit hi redelic.
dat is als die redene die dat weerdichste deel
des mensche is. ouermids wilt die mensche bo-
uen al anderē onredelike dierē is. en edere di
anderō enich creatuer der werelt. en een heer-

boe hem allen. sin vleisch verbone heeft. en
onghemorpe inde dienst des gheestes. hem selue
pint te bekemē. te suuerē en toe weder-maken
tot sumre ierster weerdicheit en staenheit. die
hy ouermids luelheit der sonde had verlore. **D**
Den derde staet heet hy gheestelic. dat is. wan
neer die gheest die tortē beelde goeds ghemaect
is. mit hulpe der gracie des heilighe gheestes.
boue hem selue klint en acidenct in hem ues
beelde hy is. op dat hy in hem ghepient worde.
en gheschormich ouermids bekemē des verstaes.
en ouermids begheerte der minne en woude des
ghebrukes. Nutz ierste coent men tortē anderē.
en mirtē anderē coent mē tortē derde. **D**ie re
delike gheest is een beelde der heiligh' drieuoldich'
en gheschic als god is drieuoldich en een. also heeft
die ziele die ene is. drie crachte daer sy mede
gods gripuch is. alse redene. memore. en wille.
Ouermids redene mach sy onfanghē die wysheit
godes. Ouermids den wille mach sy onfanghē de
goetheit godes. Ouermids der memorie de cracht
der eubheit godes: dat sy in eubheit nūmer en
mach verscheide werde van hem. Op dat dan
dus groete gheschicht tot gode niet ledich en sy
inder ziele. so sal sy hoer na al hoer uermogē
pint hem te uerorighē. op dat sy hem holdede
ghesalicht werde. Want lute gode en is gheen
dinc datter ziele ghenoech wesen mach. En wan
neer sy gode heeft. see en is niet dat sy meer

begheert. om dat sy al heeft dat sy behoeft tot
hoerre enugh' salichet. En die soe guet is dat
niet beters en mach wesen. en in welke gheen go-
drec en is uā enighe guede. Want dan die o-
uerste weerdicheit d' ziele is. dat sy ontfanghelic
is des ouerste guedes. en hoer ouerste orbaer
is dat sy gode in hoer hebbe en alle guet mit hē.
en sy niet weerdighers en suet. noch nutters en
wint. soe mach men segghe. dat sy en suet wt al
hoerē crachte. wt al hore weerdicheit. en wt al
hoerre begheerē. Wanneer sy pynit alle dinc te
doen die hoer heftē tot hem te winde. en alle dinc
ghe schude en d'iet. die sy van gode veruereen-
den. al waert oec dat mē waende dat sy guet
ware. **W**ant ghelike als die mensche d'waes
ware die ene hof hadde daer balsam i wasse
mochte. en versumede den balsam. en planten
daer in. minre en camin. want al ist dat sy
guet sijn in ghelicheit der balsame soe sijn sy
soer snode. Onreindelike swafer is die gene
die dat ouerste guet ontfanghe mach. en ver-
sumet dat. en becomert hem mit verghandlike
snode en onreine butere dinghe. Dit meyne ic
vande weelike mensche. die eerste dinghe se-
ten voer hemeliche dinghe. en verghandlike din-
ghe voer enuch guet. Des ghechts is hū d'waes
die ene cote wech heeft uā t'ween of uan drien
dachwaerde totter stede daer hū wesen wil. en
laet sien. en soect ene langhere en sware ende

ene anstelike wech vā drien iaren of meer. Als
schijnē eenrehande swaſe gheestelike mensche te
wandera. die in corte iare comē mochte tot
groere beherne. en tot hēneliker maenschap
goeds ouermids core en nutte oefninghe der
doecht en der innicheit en der puuerheit. ende
sare die en veronledige hem mit anderē on-
wichtbaer dinghen die sijn sijn en onnutte
tot hoerre aendacht. en die totter-kenisse gods
en der waerheit. en tot neersticheit der volko-
menheit niet en leden. nochtā dat onse here
ons leert. dat die gheest der waerheit ons leren
sal alle waerheit. **E**n wiste enich mensche
woelē konste welker een soe edel en soe nerich
ware boue alle die andere. dat hē daer mede
mochte in corte tijt rijk warden. en verhoecht.
na den name groet lide vā d'werelt. die waer-
alte swaes. liet hē dat mere achter. en dede
een and' dat snod' en onedele ware. en nochtā
so swaer vā arbeide waer als dat and' en daer
hē nauwe arme noet dorst mede verdienē mochte.
Des ghelics is vā ene gheestelike mensche gro-
te onwysheit. is dat hē achter laet rechte oef-
ninghe der doechde. daer die alte meeste verdien-
te in is. en meeste volkomēheit der heilicheit en
der wysheit. en oet die alte meeste ghenoechte
en sekerheit. en becomert hem mit anderē din-
ghe die min nutte sijn en vol vā sorghe en
ghefuerert wert vā woelē dinghe. alre nochtā

mer een enich hoechste guet en is. dat mē be-
ghere en soeken solde. en dat nutte is tot alle
dinghe. En die apostel segbet. soe is oec die he-
daemlike oefninghe tot luttel dinghe nutte.
mer goddienstich is tot alle dinghe nutte. en
heeft belofte des leuens. dat nu is. en dat toe-
comede is. Dese goddienstich is oefninghe daer
wij ons mede pinne gode te bekomme en te minne.
en te hebbe en hem te behaghe. Doch is lichaem
alle oefninghe nutte. mer tot luttel dinghes.
Want om hoer selue en is sy niet te beghere.
mer om goddienstich. die mē ouermids hoer-
ericht. wanneer hoer oefninghe bescheden
is. Also als een meester werct mit ene instru-
mente van fier const. Also verericht men die
doecht. en brent sy in een ghenoece ouermids
lichaemlike oefninghe. En hoe die meester beter
instrumente heeft en bequamer. des hy er wad
gebruike. hoe hy haestelk en bet sin werc
volmaect. En alle ghenoece gheestelikes staes.
die wij van bute sien. sin wt ingheoefninghe des
belighe gheestes gheordinet. tot wedermakinghe
ghe des inwendighe mensche. En die dat noch
niet en verstaet. die waent dat die instrumente
die konst sin. Die wedermakinghe des inwen-
dighen menschen is mē ziele gheghe. want die
redelike ziele is die inwendighe mensche en dat
beeld gods. Die inwendighe mensche is dat
lichaem dat ouermids ghebet sinne verghanc //

licher. Daer die sonde een sake of is siet wert.
en sterft en wert affche. En die ziele wert na
daghe toe daghe vernutuet in doechde. en gaet
voert in ghelikenisse des ghenes toe wies beel-
de sy ghestapē is. **D**ie rede der medmakinge
dat is die ziele als woerspraakē is heeft drie
crachte. alle redene. wille. en memorie. Die
reden wert hoer ghegeue. op dat sy gode sol-
de bekennē. Die wille wert hoer ghegeue op
dat sy gode solde minnē. Die memorie. op dat
sy solde rustē in gode. Mer oūmids sonde is
die rede blint ghesuorde. die wille crom ende
onreine. en die memorie wilt en onghestadich.
Die reden ontfanget dubbile valsche woer waer.
Die wille kiest quaet woer guet. Die memorie
becōmert hoer mit sodane dinghe daer sy al-
toes mede is conruste. wāt sy dat enighe en
dat ouerste goet achterghelare heeft. in wulken
sy alle guet mocht ghehadt hebbe. Mer want
meer die ziele medē liert tot gode. soe beghint
sy te zoekē dat sy heeft verlore. En als sy
siet. dat sy der forme onghelic is. daer sy in
ghemaect was van gode. soe pīnt sy dat si we-
der vermaect werde na hoerē ierste forme. en
dat sy wederfaeniet werde tott schoenheit die si
hadde verlore. wāt ouermids die onghelicheit
die in hoer ghesuorde is. soe en heeft sy ghene
roeghanc tot gode. Mer want sy wulchtes niet
comen en mach ten hoerbeste. soe pīnt sy allentse

te ghaen vande nederste totte middel. en vade
middel ten hoechste **Van wedermakinghe der**

Dat beggin des wedermakens der reden. **ij.**
reden. is dat kerste gheloue stanch te ghe-
louene. want om dat onse rede sepeloghet ghe-
worde is. en onse verstaet verduystert. oimnde
dat wy die waarheit by ons selue niet vinden
en moghe. daer om heeft he god tot ons ghe-
neighet. op dat wy niet en solde dwaale. ende
heeft ons ghegheue kennisse der waerheit in
helighe scrift. wulker by wilde dat wy ghelo-
ue solde. daer wy al volkomeleke en waeracht-
like inne vnde solde dat ons noet is ter salic-
heit. op dat wy daer inne onse sinne niet en
volghe. mer oetmoedelike onse sin onderwerpe
den reghele des gheloues. ist dat wy niet dwa-
len en wille. Hier van sprect ecclesiastes. Die
seringhe die by rade der meisters. en der kraers
der gheloue ghegeue sin vande enghen herden.
dat is van gode. myn sone nae dien dinghe en
salstu niet volder braghē **D**at toenemē der
reden. dat is wt godlike verlichtemisse. die rede
ne der gheloue eens deels te verstaet. want al
ist dattet gheloue sons redene sy soe dattet die
rede by hoer selue niet en kan begripē. sochtā
waameer die rede van gode verlicht is. soe siet
sy dat gheen redelike dinc en is dan kerste ghe-
loue. welke al die natuer ghetuuch gheeft. en
alle wysheit van certrike dient **D**ie volkome

heit der rede in dese leue is. dat die redene mit ouertredene des gheestes boue haer selue gheco- ghen wert. en niet mit bedechter lichaemlik ghe- alkemisse. noch mit argumēten van subtilē woer- den. mer mit puere verstaē des gheestes gode te beschouuene **van wedermakinge des willen**

Dat begim der wedmakinghe des **— vii.** wille is. den sonde weder te staē wt consen- te cons guede wille. en trouwelike om gods wille. nae wercke der doghet te pīe. En wat hy o- uermids cromheit en verkeertheit ghecoert was van gode. soe is hem noet. dat hy hem bekere. en ouer cen draghe mit gode. En sine weder- stridende becoringhe ouermids oefninghe van guede wercke wed' bughe tot gherechticheit des wille gods ¶ Dat toenemē des wedermaectē wil- len is. dat hy alle sine beueghinge gheordeneert heb. en gheformet in doechde. sond' wedstriden of dwanc. soe dat hem nu niet en luste. dā dat is na den wille gods ¶ Volkomēheit des willen is een mit gode te wesen in de gheeste oimds wille. soe dat hy niet en mach wille dā god. en van sinre zuerheit dronckē werde **van weder-**

Dat begim **makinghe der memoiren. viii.** der wedmakinghe der memoire is. dat ghedachte van sinre uitspīnghe toet' ghedach- tenisse gods mit arbeide wed' te brenghe. bidde- de. lesende. oudenckede. ofte te minste sliche- like te pensen op gode ¶ Dat toenemē der me-

mozie is. dat die mensche mach sond' onrusteli-
ke wilsopē aendachtich wese in guede ghedachte
en ghebede. en mit hem selue te wandere in wyl-
keur sijnns herte. **H**oer volkomēheit is. also in
gode verslondē te wesen in outredinghe des goe-
tes. dat die mensche sijnns selues en alre dinghe
berghete. en in gode allene suetlike ruste. sonder
enich gherachte van wylde ghedachte of boelde.
Dur sijn die eynde der menschelek' volkomēheit.
en die toeneminghe. en die beghinne. daer alle
gheestelike oefninghe toe gheordiniert moet we-
sen. **S**oe wie bin dese weeghe niet en wandert. die
is als die ghene die niet en weet waer hy ghaet
wilt en swaeride. tot enē onsekerē eynde wade-
rende. **D**ie beghinne vā al desen drie crachten
der ziele die sijn alle mensche ghemeine. die inde
staet der salicheit sijn. en sand' hem en is ghene
salicheit. Die volkomēheit comt ieghelik' crachte
van desen drien. hoert allene tot volkomene mē-
schen naameer sijn in hoer ouerste volkomēheit
sijn. dat is op ghetoghenheit des beschouwens.
Die middel staet van desen is der ghener. die
volkomelike toenemē en voert ghaē. en haert
sanderlinghe toe gheproefde gheestelike mens-
chen. die tusschen den staet der gued' wertiker
mensche. en der volkomere heiligh' mensche.
noch den middelse wech holde. Niet dat sijn alre
in enē staet bliuē moghe. wat dat is nauwe mo-
gelic den alre heilichste mensche. Mer dattet on-

derfchet deser drier sture soe ghedeelt wert na
hoere beghinne. en hoere volkomenheit van welcke
uoertghanghe men sal als die tyt is meer ruere
en spreken. En alre ierst uande wedermaken
des wille. want. doecht. en boesheit. en verdie
te die hanghe aen den wille. en die beweghinghe
die hem neyghē tot quade en tot doechde. Daer
na uand' memorie. en uand' rede. en uand' der
vertradenisse. Die wille is inder ziele als een
ghebieder. Die reden als een lener. En die
memorie als een die hem berde dient. en de wil
le uorbrenct wat hi ghebiede sal. en der re
den waer af hi lere sal

. luy .
Hoe die natuerlike cracht
v sal men te der ziele en beroeringhe der
cortelike affectie misformz sin i ghebreke
vertrae hoe die natuerlike crachte der siele. en
die beroeringhe der affectie in ghebreke misfor
met sin. en waer toe hi den mensche ghegeue
sin. Daer na sal men soninghe rade uusef i ego
con neyghelic uand' dese. en een ordinarie na doech
den **D**ie wille en solde niemē onduwpic wese
dan gode. en niet bi bedwanghe mer wullendes
op datter hem ghereket werde toe verdienste.
En also mochte hi sondighen. niet dat hi son
dighen solde wanneer hi mochte. mer dat hi
daer af louelic werde. en loens werdich hi go
de. Of weerd dat hi wullendes sondighde. dat
hi confusie weerdich ware en pine. om dat hi
wyste dat hi niet sondighē en solde en dat hi

sinuen mochte. **E**n doe die ziele also ghemaeckt
was dat sy grynich was der ouerste salicheit.
daer sy die hochste glorie in mochte hebbe. ende
minne. en ghenuchte in gode die de ghenarige
en ouerste salicheit is. soe was der ziele ruwe-
hande begheerte ghegeue natuerlike. daer om
op dat sy dese dinghe begheere solde en yme te ver-
crighe en waemmer sy se vercreghē hadde. dat
sy se also uoel blideliker besitte mochte. als sy
se buerigh begheerde. **H**aer was ghegeue so-
daen begheerte der glouen. dat haer en ghene
glorie ghenoech en was. dan die ouerste glorie.
En sodane begheerte der ghenuechte dat haer
en gheen versade en mochte dan die ouste ghe-
muerste. en beide is alleen in gode en aldus en
is niet dat der sielen ghenoech is. dan god al-
leen. **E**n die heit die begheerlike cracht der zie-
len. **D**at deser cracht is ghecome een ander-
cracht der siele als die redelike cracht. die haer
leert dat alleen te begheere. daer sy salich mede
mach werde. **D**ie natuerlike cracht verom-
werdt en versmaect en verdriest al dat haer te-
ghe is haer begheerte te vercrighe. en crachte-
like aengript en holt wat haer helpē mach haer
begheerte te vercrighe en te holde. **E**n dese cracht
der sielen heit die toornlike cracht na ghelicheit
des toorns. die stercklike veromueert die dinghe
die haer teghe sijn. en stercklike holt dat sy be-
gheert. **O**uermits de redelike cracht bekent

die ziele dat guede. en dat beter is. en dat
alre beste. Ouermits die begheerlike cracht.
begheert si dat guede. en dat beter is be-
gheert si meer. en dat beste begheert si alre
meest. Ouermits die roynlike cracht holt si
dat guede en aenhanghet hem. En alle ding-
ghe die haer daer toe ene hulpe wese moge
die vanghet si aen mit vuericheit. en die
haer daer aen hinderē moghe. die scruuet si
en wardruet vā haer mit ommeerdicheit
Mer doe die mensche willes cōsentierde den
raet des duuels tott sonde teghe dat ghebod
gods. doe worden alle die crachte der siele
die haer ghegeue wāre totte ouerste guede
te bekēnen en te begheere en te ghebraken
ontset. en bi na verkeert. doch si en wāre
niet ghenome. mer si worde veromrent. ende
hadde hem na verkeerd' wāse i ghehete als een
orghel van sanghe suet ghelint gheeft wā
neert gheheel is en wael gheset. mer alst ge-
braken is en ontset. gruwelic gheruchte
uoer sine sanc gheuet. Wāt om dat die men-
sche van minne der sienliker dinghe gheual-
den is van der minne der onsenlike dinghe.
soe bekent hi nu allene die sienlike dinghen
ut der scoft der sonde. en mint se allene en
aenhanghet se allene. en die onsenlike dinghe
set hi achterwaert. rechts of se met en sijn.
en hi en bekent se oec niet. soe dat mē lictel

mensche daer toe brenghe mach. dat sy gheloue
 dat het sy anders dan alleen die dinghe die
 wy sien. en in licham gheuoelē. En also is
 die rede ind' ziele verblint. dat sy hoer sel
 uē niet en kent. wat sy is een vande dinghe.
 die men mit vleyslike oghe niet sien en mach.
 En aldus en is sy niet alloue blint. mer oec
 dwaes. wat een blint mensche gheloeft wal
 dinghe die hy niet en fiet. En in dien is hy
 oec onghelouich. **H**ier uā ist gheschiet. dat
 die ziele uō begheert eertsche en snode ende
 wulde dinghe en daer aen hanghet mit myn
 nen. en rekent dat voer groet. dat sy die
 dinghe mach veronghe. **D**ie begheerte der
 cere was haer ghegheue. om dat sy begheere
 solde die haechste eer alte gode te besaghen.
 een uuent. een sone en een erfghename gods
 te wesen. en hē te ghelike. en mit hē te reg
 niere. niet in ghelycheit der macht. mer in na
 uolghinge sijnre guetheit. en een gheest mit
 gode te werde. en den enghelē ghelyc te wer
 de. en ond' niemāt te wese dan ond' dē ouer
 ren hē allene. En oec op dat sy hoer van so
 groet' weerdicheit bekende. wat sy dat beelde
 gods in hder hadde. dat sy hoer en ghenen
 nedere dinghe ond' en uoye. mer alleen on
 derwoyē en ghehoersūe den heer alte dinghe.
 en uic mynne hem aenhenghe. En dat sy alle
 ond' dinghe benede gode uā nulker weerdich'.

In warē. of wat creature in warē ghebrukē mod-
 te tot hoere dienste na hoere nutheit en naden
 wille gods. **D**it was heilighe houerdie. al dat
 ontemelic was toghe versmae. en alleen te bege-
 ren en te minne dat guede. **H**ier toghe begheert
 nu die ziele den mensche te behaghe. gloue uade
 menschen te begheere. die bedriegghede is en idel.
 En die mensche waent dat hi wat groets is. en
 want hi niet en is soe bedriecht hi hem seluen
 om dat hi onsalich is. en idel alles guedes. En
 hi versmaet andere mensche. recht of so hem on-
 ghelyc warē. en hi begheert dat si ond' hem so.
 die lichte uode beter sijn dan hi. En hi glouert
 inde ruycheide die niet en sijn dan eerde en sluc.
 en hi beroemt hem van ydelle en quade dinghe.
 als swaese pleghe te glouere wanneer si inden
 salke bewonde sijn. En aldus hebbe die mensche
 hoere gloue gheswandelt in ghelycheit eens calfs
 dat hoij eet. want alle vleisch is goep. en al sijn
 gloue is als een bloeme van hoij. Dat hoij is
 verdorret. en sijn bloeme is gheuallē. Aldus is
 die heilighe houerdie ueronedelt in een sondige
 houerdie **van driehande houerdie. 16.**

Die maniere sijn van houerdie. **D**ie ier-
 te is dat die mensche hem selue alte seer
 behaecht. en moerre rehent dan hi ind' waerheit
 is. en dit is een begin alte sonde. **D**ie ander
 manier is dat die mensche begheert en pynnt an
 derē mensche te behaghe. en wil dat si wenen

dat hi meerre sy. dan hi is. dat is ydel gloue. **D**ie
derde manier is te begheere boue andere mensche te
wese. en uoer andere te ghaen. en dat sy onder
hem syn. Dus die houerdie die bedroghe. en wil
oec dat andere mensche mit hoer bedroghe wer
den als sy begheert meerre gherkent te wesen
dan sy is. **B**ehelike als die kokeler ene swaen
knecht bedriecht. soe dat hi waent dat hi sit
op enen peerde. en sit op ene garf stroes als ee
swaen. En in dese soe is die mensche cotnari go
de. want alle dinghe syn ond^r die macht godes.
en hi wil wesen van sins selfs rechte. en beroeft
gode der ere die men hem schuldich is. dat is hi
beroeft hem sinre ghemeene heerschap. alsoe
uoelst alst in hem is. en hi ondaer uande gue
de dat hi ontfanghe heeft. daer hi sine eyghen
gloue in suect. en niet die gloue gods. na wien
men alle guet heeft. **V**ande relighe der houer
dien die wt haer spreke. laet ic traen. wat men
se anders waer ducbijn mach vinde. en sonderli
ghe inder somme vande ghebreke. **D**ier die is
ducbijn onbeteliker die verheue werdt uande gue
de der gracie dan uande guede der natueren of
der auenture. **G**uede van gracie syn. doerhde.
kunst. en heilige werke. als predike. vasten.
en dier gheleke. **G**uede van natueren syn. die
ouermonds natuer ghegheue syn. alsoe edelheit.
schoonheit. subtylheit en dier gheleke. **G**uede
van auenture syn. rycheit. hocheit. eere. en dier

ghelike. die ouermids auentuer binde meer ghe
ghene werde den ghene. die van nature en na
doehde minne sijn. nochtan en sicut dat niet son
der godlike voersienichheit. al yt sake dat het wt
hoerre verdienst hem dicwile coemt tot quade

Houer die verblint oer soe die ziele. alse hoe
menre meer heeft. hoe menre min bekent. Dese
sonde hindert ons sondinghe dat wi niet meer
gueds van gode ontfanghe. nochtan dat hi onspre
klike milde is. en begheert ons loele mede te
deilen van sine guede. wat hi ons seer mint.
Mer want ons die misdaet der houerdie ontbeer
dich maect der ghenaden gods. en wi ons lichte
souden verheffen of hi ons meer gaue. of onsaer
som werde. of niet. welcke wercke ind' gracie.
of also meerre misdaet schuldich werde. Soe wer
ghert hi ons ductuyl meerre ghaue sijne gracie
En dat doet hi meer wt sijn guedertierheit
om dat hi ons spaert. dan wt toernichheit. want
god wedertraet den houerdighe. als den weder
sriedede sijne moghentheit. mer den aemoedige
ghift hi gracie. In welke oimids opblasinghe
der houerdie die gracie die hi hem mistoert niet
wech en vlogit. Die houerdie doet ons oer ver
lesen die verdiente gued' werke die wi om der
mensche gonste ghedaen hebbe. wat si beman
telt hoer ducte mit aemoedicheit. op dat si
scalckke glorie ond' hoere name vercrighet. wat
om dat die begheerte der glorie ghene glorie en

heeft. dat sy doch die glorie bliende vercrighe. die
rechte als een sehem bliet den ghenē die haer u
volcht. en volghet den ghenē die haer bliet **Maen**
Onse guede **neer wy onse guede werke of qua-**
werke sul de sullen apenbare of bedecte. v.
len wy lunde apenbare en lunde verhude. Des
ghelics sulle wy onse quaerheide lunde apenē en
lunde bedecte. Onse guede werche daer wy toe
verbondē sijn vande ghebode gods of der hei-
gher kerke. of daer wy toe verbondē sijn o-
uermids apenbare lofmissē. die sulle wy allen
mensche apenbare. alse gbeloue. caritate. ghe-
rechticheit. waerheit. reinicheit. gheboersam-
heit. en versmaetheit werlik dinghe. want en
saghen die lude dese dinghe in ons niet. om
dat sy wete dat wy daer toe verbondē sijn. sy
solde gheschandalfiest werde en meyne dat
wy ouertreders ware onse lofmissē. Hier vā
is ghesprake int euangelū. u licht sal lichte
woerde mensche. op dat sy alle guede werke
sien. en allen vader die inde hemel is gloufice-
ren **M**er lunde sulen wy onse guede werken
verhude. die wij sonderlinge ontfangē hebbe. al-
se gracie van inwendighe deuocie. of andere
dinge die ons sonderlinge prijs moghe make.
also sonderlinge vastē. wakē. en ghebode. en
almisse daer wy niet toe verbondē en sijn. van
welcke onse here seert inde sermone dat hij had
de op den berch. Mer op die woerde des ewigē

voerscreuē salme merke dat sinte gregorius tot
alle mensche soecht. dat wi onse werke soe zul
len doe. dat wi daer of vā butē gheen lof en zul
len begheerē. En datter wert soe si indē apenba
ren dat die aendacht heymelic bliue. op dat wi
vande guede wercke onsen naeste exempel ghe
uen. en nochtā sūmids onse aerdacht daer wi
gode alleen in begheerē toe behaghe altoes we
sen dat onse guede wert heymelic bliue. **D**es
ghelics zulle wi oec bide onse quaetheit verhin
den. op dat niemant in ons ghesandalisier en
werde. of exempel en neme ons in dier ghelike
te volghen. want die apenbaer sondighe doe v
hande quaet. wāt si vertoerne gode. en grauen
hore naeste een kuul daer si in valle ouermids
den quade exempel. Mer yt dat sond' onse schult
of sond' onsen quade schijn. niemant wt sinne qua
etheit quaets vermoedet van ons. en met en wil
onse onscult ontfanghe soe zullen wi verduldich
wesen ghelyc als onse here ihesus cristus voel
dinghe versweech in sinne passie. daer hi in ghe
woecht wart van hate. want hi sprac. Yt dat
ic u iet segghe. ghi en gheloest mi niet. **B**ide
zullen wi onse hoestheide bledt ontdeckē. dat is
in onse heymeliker bierht onse heymelike sonde
bloet segghe. en int apenbaer als mē visitacie
doet. of berispinghe der ghebroke. soe zulle wi
onse apenbaer dinghe apelike ontdeckē. en ons
met schamē te besien onse onvolkometheit. en onse

ghebrec der doecht. op dat niemā in ons en ver
moede meer. dan hi in ons siet. **M**er ist dat ons
ijdel glorie aencloeft in guede werke. wi en
zulle haer niet volghē. noch oec achterlatē dat
guede werc. ist dattet noet of nutte sijn. Wi wa
nen oec dicke dat wi gheprijsjt werde nā som
mige werke of woerde. daer machsien and
mensche niet eens op en merke. wat ghelike
als wi niet en merke alle dinghe die hi ons ghe
sien. alsoe en merke sijn oec niet alle dinghe
die wi doen. wat burde uersmaen sijn ons meer
dan sijn ons prisen. sondinghe ist dat sijn in enē
sijnē dinghe in ons merke dat wi vandē din
ghen die wi doen lof begherē. al ist oec dat sijn
uoer onsen oghē mit ons smekē. alsoe gheuoent
is in lichtuerdighē mensche. die een ioghelic ple
ghen te segghē dat hem behaecht. **E**n daer
ōme teghē dusdanighe schurte d'ijdelre glorie
en behouē wi niet allene stardlike te verhtē. mer
oec wilslic van ons te werpē mitter hant des
raets. ghelike als wi mit enē quaste die vliegē
van ons were. **D**er was don mensche ghegonē
begheerte der ghenuechte. en des ghemaecs. om
dat hi begherē solde die ouerste ghenuechte.
die in gode is en ouerste salicheit. en ruste. en
vrijheit nā allen lide. en hem ghenueghe solde
als hi se hadde. en saligh' solde wese. Weelde
sijn swaer sond' ghenuechte. En hoe die ghe
nuechte gberigber is. hoe die weelde wolk' sijn

Mer nu is die begheerte gheestelike weelde on-
mids sonde verwandelt in vleschelicke weelde soe
dat die begheert der sijnlicheit ghenuechte in he-
uet. en dat is begheerte des vlesch. en begheer-
te der oghe. en houerdie des leues. **D**ie begheer-
te des vleschs stont hoer oer in onkunstheit. en
in sachtheit van clederē. en ruste des lichaems.
en in slapericheit. dese alle behoren totte sinne
des tastens. En sy stont hoer oer in gulstheit.
en die is ghenuechte des smaets. En tot ghe^{oec}
nuechte der andere. alse te hoere die na de vles-
che ghenuechlic sin. of te ruke. **D**ie begheerte
der oghe die wil schone dinghe sien en costel di-
ghen hebbe. En aldus wt al desen coemt ghe-
richheit. want daer om begheert sy rike te we-
sen. om dat sy meer gheert werde. **D**er wert
gherichheit gheborē wt begheerte des vleschs.
want daer om wil sy rike werde. om dat sy ge-
nuechlik moghe eten en onkunstheit drue. en
ghenuechlik sond' seeghe. en sond' ghebet seue.
En dit is daer sinne Johan af scrift. al dat mid-
welt is dat is begheerte des vleschs. en begheer-
te der oghe. en houerdie des leues. **D**er wert
gherichheit gheborē wt begheerte der oghe. op
dat' schoene dinghe sie. en hebbe na hoere wille
daer sy ghenuechte in heeft. alse golt. siluer.
duerbaer ghestein. cleder. erue. lint. ghesin-
ne. schoene dinghe en dier ghelike. **M**er god
heeft den mensche dat lichaem ghegeue. om des

redelike gheestes wille. en ghehenghede he oec
ghenuichte te hebbe in gheuelike dinghe. mer
dat salde gheordenert en ghemere en cersaem
wesen. soe dat hi onermids srenliker ghenuichte
opwaert salde beueghet werde. en toeneme tot
ghenuichte en tot ghebuike gheestelk gbedachte
En dat die ghene die in echtscap sijn hoer ghe
meenscap beghere salde cersaemlike. en sonder
sondighe lust in behoerlik tijt om kinder te win
nen die deelachtich mochte werde denugh salic
heit. En dat sijn spise en dranc mochte beghere
en ande dinghe die sijn behoefde tot hoerre na
ruer toe ontholde. **M**er want die wdmacie
der natuer verderft is. soe sijn alle dinghe nu
dus seer verkeert en tot srenlike ghenuichte
ghenallen. dat die hem bedroeft en toermich wort
waemmer hi amot heeft sie te verliesen en groot
verdriet heeft als hi se niet en heeft na sijn
wille. En alle die ghene haet hi die hi waer
dat hem daer inne hinderen dat hi die dinghe niet
en wertmicht die hi beghert. en oec die ghene
daer hi amot voert heeft hi te verliesen die
dinghe die hi mint. En die hi siet die dingen
hebbe die hi beghert. sien benidit hi om dat
hi der dinghe derue moet also langhe als se
een ander heeft. En aldus coemt midicheit
daer aenhangt een bose hat. En aldus beghint
oec traechheit. Aldus beghint oec traechheit.
die op die ene siede heeft aen hoer droefheit. en

aen die and' side lichtueerdicheit. Daer omme alle
boesheide en sonde beghinne wt eenre fonteyne.
dat is houerdicheit. En ontspringt wt twee
riueren. als wt quad' minne. en wt quade am-
te. En duerhande voetsel onstect sy. als begeer-
te des vleyschs. begheerte der oghen. en hou-
die des leuens. Dese sijn recht als ene mate-
rie en een sake die mensche tot becoringhe te
brenghe. die ons die werelt voer secht. alse-
cer. rucheide. en uuelde **van vierhande ghebreke**

U **Terrehande die in ons sijn. xi.**
ghebet is in ons. waer omme wy bereit
sijn tot boesheit. alse onuerheit. vleyschlike
begheerte. quaetheit. en cranchheit. **D**mmieren-
heit verblint ons dat wy dat waer niet en be-
kenne. en dat wy dwalen inde ordelen tussche
guet en quaet. **D**ie begheerte beweet ons
te suete en te minne sijnlike dinghe en den
vleysche ghenuechlic. **D**ie quaetheit maket
herte hardt en buter tot toern. en bereit tot
droefheit. tot hate en tot mde. **D**ie cranchheit
maect krank te wederstane dat quade. en toe-
aenhanghe den guede. In dese luere sijn wy
gheualle. om die scholt der ierster sonde. En
van beghinne sijn sy in ons ouermids der son-
den. in welker wy gheboze sijn kind' des toerns
Hier wt come woert seuen hoeft sonde. wt
welke als wt grote telghere die andere sonden
sprute. **D**at sijn die seue honede des draken.

Daer van ghescreuē staet in apocalipsi. en seuen
bese gheeste daer sinte marcus of scrift. dat so
cristus verdreef wt marien magdalene. En die
sijn die seue gheslechte. die slant der belofte be-
commert hadden. dattet die kind' van israhel
met ruste bewone en mochte. wat dese son-
den hinderē ons totte inghanghe des hemelstehen
rijs. ten sijn dat wi te ons pine te verwinne en
te bedwinghe. **M**er in greken tughe olde scrif-
te als clemens scrift. dat dese sene gheslechte
erst verdreue sems kinder wt den lande. vā
welkes gheslechte abraham ghecome is. en israhel.
En hier om wat onse here gheboet den kin-
dere van israhel dat volc vā chananen te ver-
drue. en dat slant te besite. soe schijnt uade sinne
dat sijn gheen weemt slant mit ghewelt ghenomē
en hebbe. mer dat sijn ghehoersaem gheweest
hebben den here alre dinghe. en hoers selues
slant weder ghecreghē. en hebbe verdreue die
gbene die dat tomrechte besite. **M**er dese dinghe
sijn gheschiet in oente figure van ons. dat
wij die crachte onser ziele. en die affectie die
van onsen schepper wael ghemaect sijn. en den
mensche ingheplant tot gueder brukinghe.
op dat hi ewighe en nutte dinghe daer mede
vercrighe solde. en die ouermids de sonde ver-
keert sijn pine solde wed' te make en in doecht
wandelē. en verdrue die ghebreke der sonden
Bescriuinghe der ghebreke - xi.

Hoer die is minne eyghenre hoochheit. daer
die mensche hoghe dinghe mede begheert.
en hem selue hoghe rekent. en wil van andere
hoghe ghereket sijn. en bouen dese. **D**at is
bende van meende woerspoede oimids wilke
die mensche droeulich is. om dat een and' gheloc
hem is. of loue hem. en hij begheert hem quaet
en is droeulich van sine guede. **C**oern. is een
verstoude betoeringe des herte. dat hem ueron
woerdicht. en in eenre maniere woedt. en bernt.
waenmeer hem het woercoemt dat cotrari is s
nen wille. **T**raechheit¹⁵ verdriet des gueds. ou
mids ghebreke des moets. waenmeer droeulich
omredelike dat herte besdaert. of waenmeer licht
ueerdicht van herten tot enighe idese dinghe
gheueyghet wert. **E**hiericheit is ene begheerte
meer rijstiker dinghen te hebben dan noet is
Dulsticheit is een onghoorderde of onma
tighe begheerte des woetsels. **O**nkuytheit is
een onghoerloft brant der ghenuechte. of een
onghoerloft uolbrenghē der vleyschliker ghe
nuechte inde wercke. of in langhe ghedachten
En al yt dat alle dese dinghe sonde sijn en
ghebrek. dat is wt scholt des mensche. en ouer
mids uerdienste der sonde. want god en heuet
niet quaets ghemaect. mer alle dinghe heeft
hij seer wael ghemaect. **M**er dat uerdine
des ghebrekes en is anders niet. dan een weder
makē der natuerliker affectie. en beweghin

ghe tot hoere stare soe sy van gode gheschapē sijn.
alpe een deel woers besproke is vand' begheerte
der hoerheit. die den mensche ghegeue is. op dat
hij hemelste en godlike dinghe solde begheere. en
verstaen eertfche en suode dinghe. als die suode
der sijn dan die mensche. Mer also is die mensche
neder gheuallen totte nederste dinghe. dat hij
begheert ydel en valsche oer der werlt **vander**

Die beweghe affectie des haets of nits. **viij.**

des haets en is den mensche van natuerē
niet in gheplant op dat hij sijn naeste goet be-
niden solde. noch dat hij yeman quaet solde doe
of begheere. mer op dat hij die sonde hate in hē
en in anderē mensche. En op dat hij den bose
gheeste benide. dat hij en die ghene die hem toe
hoere alsoe uoel sielē trecken uā gode. en oer
sine volghers die onghelouighe. en die verkeer-
res der sielen. die de sielen berouē hoerre ebi-
gher salicheit. en oer alsoe woelē alst in hem is
den hemel berouē der blyscap die daer meer we-
sen solde. waert datter daer meer quame. wat
alle die ghene die daer sijn makē groete blyscap
alle hemelste begheere. behoudeleu nochtā der
ewigher woerstemheit. en wtuerkiesinge gods
die alle ghebrec daer bure besluit. Dur sijn
onse vande die wij hare zulle. in dien dat sy
ons begheere ewelic te verderue. mer die en
zullen wij niet hare daer men noch van hope
mach. dat sy onse medeborghers sulle werde

ind' hemelstijer glorie. al ist dat sy noch onse
uande schijnē **Uand' affectie des toerns. xiii.**

Dat beweghe des toerns is den mensche
daer om ghegene om dat hy veruoerne
solde op die sonde. en op quade muasse. en dat
hy daer teghe uonbeerde solde. en niet dat hy
gheroghe werde tot consente der sonde. en dat
hy die quade beroeringhe in hem bedwingen
solde. en oec in andere mensche. daer hnt be
hoerlike doen mochte. en dat hy weken solde
dat onrecht gods. en die ouertredinghe der
gherechtigheit. En dat heet een minne der
gherechtigheit. Ghehr als me leest dat tyus da
wyl toernich was op die phariseen. en dat hy
en som andere heilighe oec toernich ware op
sominghe andere mensche die niet rechtelike en
deden. **M**er nu is die toern mismaect in son
den en ieghen rede verkeert i ene veruoetheit.
en recht als ene raserie. soe dat die mensche be
roert wert ghelike ene die bure sine sinne is.
onredelike ieghe ene andere mensche. ieghe sine
buent. en ieghe sine naeste en ieghe he seluen.
Somels oec ieghe die heilighe en ieghe gode.
en ieghen onnoelike en onredelike creaturen.
die wael noch qualic doen en moghe. dan alsoe
als hem die natuet moghst. **O**ec daer sy noch
can bekemme. dat wy mit onrechte beroert sijn.
en kome wy buide den muul des toerns in enen
daghe met bedwinghe.

Des ghedints **van affectie der droefheit om.**

is dat beweghe der droefheit den mensche ghegeue. op dat hi droevich wese solde voer sine en voer ander lude sonde. en dat sine rouwe wesen solde dat hi soe lange is bure den vaderlande des hemels. en dat hi ontsien solde die pine der hellen. en dat hi droevich wesen solde na sinre onuoffcomelicheit. en medelide hebbe solde in ande lude pine. en dat hi mit ghesatueit van witten forenen bure sinre solde lichtueerdicheit ydelre blyscap. die een woester is der lichtueerdicheit.

Mer dese guede en godlike droefheit is verkeert ghenorde en uerwandelt in werlike droefheit. die den doet werct. en in misshapen. en in wantrouwen. en in onredelike rouwe **van affectie der blyscap om.**

Dat beweghe **de der blyscap om.**

der blyscap was den mensche ghegeue. om dat hi hem verblide solde in gode en in hope ewighs gueds. en in aensien der godlike gauen. en om dat hi mede verbliden solde in dese guede sins naeste. en ghenuchte hebbe solde in den loue gods. en in guede wercke. en ueromuerde alle ydel en onnutte dinghe. en hi hem uertrouwen solde in godlike werken. en hi daer af wolic werden solde en cloec totte dienst gods.

Mer nu is dese blyscap verkeert in lichtueerdicheit en in ydelheit. soe dat hem die mensche verblit van quade en valsche dinghe. en na oueruloe dicheit rhyliker dinghe. en rhylik eer.

en gheuechte in lachen. en van lachen in on-
nutte clappe. en in lasterlike spoel. **E**n hem
verdriet alder dinghe die gods sijn. en sy sijn
hem onsuadelic. en hem verdriet te wesen in
den dienste gods. en hy wert traech tot oefnin-
ghe der innocheit en der doerht. en loept wt
minter herten tot onnutte en ydelen en onre-
nen dinghe. En solde gheerne meerre lichaem-
liken arbeit sijden in andere boetstapen en onle-
den. dan te wesen in gheestelike en godlike din-
ghen. en hy prijnt hem daer af als hy werst
mach. en doet versumelike dat selue dat hy
doet. ten ware dat hy ghewyn of prijs. of
enich tijtlic ghemac daer af hoeyte. **V**an
ongheordinerd' droefheit coemt verdriet gue-
der wercke. dat den mensche niet gueds en
lust te doen. of te leren. of te dencke. of te
spreken. Des ghelikes coemt van lichtueerdich
verdriet gueder werke. wanneer onse aendacht
sae seer is in ydelen lichtueerdicheide. dat ons
verdriet te dencke op gheestelike oefninghe.
en wy by na beambtet werden als wy zulle
afscheide van ledicheide. en van spotte ende
bouerie. en wy ons gheue gheue sullen tot
oernstuoelighen wercke. en dat ons sy recht
als een deanc weder onsen wille gheroghen
en ghebonden te wesen aen ene post. dat hy
sijn inden dienste gods. En du verdriet
gueds werck is sonde der traechheit i welker

voele gheestelike mensche arbeide. mer luttel yffer
die verwinnen **vā affectie der gheerichheit. xiiii.**

Dat beweghe der gheerichheit was oec de
mensche ghegenc. om dat hi begheeren
solde groete verdiente hi gode. en te wese van
groete doechde. en vā voele gued' wercke. ende
om dat hi gode voele ziele solde winne mit and'
hude te lere. mit bede. mit guede exempel te ge
uen. en toe helpe tot voertghage der salicheit. En
op dat die mensche hem niet en solde late ghe
nueghē mitter doecht die hi heeft. mer weert
te arbeide dat seer in hem werde gracie.
en wercke der doecht. **M**er nu is dese gheer
heit neder gheualle tot begheerte tuchter dinghe.
en alre snoder dinghe. also ghelides besettinghe
die de mensche vergadert. recht of hielbelike le
ue solde. en die werlt vergaē. op dat hi vinn
vergader alsoe voele als hi mach. op dat waen
neer die werlt vergaet dat hem niet en ghebre
ke daer hi van leue. **E**hellic als noe doe die di
lunne aenstaede was. spise mit hem droech. die hi
hebbē mochte als alle dingē mit' dilunnen wer
derft warē. En hoe die mensche ter doet naer
re coent. hoe hi neerstelik' vergadert en bewaert
op dat hier inne beuist werde. hoe onredelic die
gheerichheit is. die soe voele meer vergadert als
si min behoeft. Recht als die voele lustoechtes
mede nemet op enē corte wech. En die een costel
quins timmert om ene nacht daer in te wese

Mer daer omme wilde god dat ons altoes onsef-
solde wese die we des doers. om dat wi luttel om-
me tyrlike dinghe solde dencke. mer tot aller
vre solde duchtē voele te verhefe vande ewege
dinghe. daer wi altoes sonder onderlaet toe. haese
zullen **Van begheerte der noetdoerft. xv**

Die begheerte der noetdoerft is ons ghege-
ue omme lichaom. op dat wi die natuer
ontholde dat wi durtē moghē in de dienste gods.
en voele verdienē. En een ghemate en sparyghe
en cenformighe noetdrift ontholt die natuer-
langhest. want si en verdruct niet die trachtē
der natuerē. mer si sterct se en doet ghesontheit
beholde als mensē neemt in ghelicheit esco da-
ghes. want die natuer maricht haer ^{daer} toe ende
uert niet alle weghe ghestuert na uulde en
onbekende spisen. hier om leue conrehande lude
cloesterē alre langhete ghesont. Mer die natuer-
like begheerte is nu verstroet in weelde en in
oueruloedicheit. soe dat wi ons daer niet mede
en laren ghenueghe dat die natuer ontholden
mach. mer dat onser kele ghenueghet. Ende
als wi in al zulke dinghe ghenemet sijn. en
die natuer haer daer teghe ghetemporeert heeft.
wameer wi ons dan sommels mit mijn spisen
solde late ghenueghe soe murmeriet onse na-
tuer om die onghelboente. en dan wane wi
vluchtes dat wi cranc sijn en teder dat wi
bij armer noetdoerft niet leue en moghē. En

beghinnē als ond' enē mantel der bescheidenheit on-
 schamelike en ouerbēdelike lecker dinghe te zoeken.
 En en wille dat niet besuectē dat mē die natuer
 alsoe als sū ouermids gheboente ghegledē is tot
 leckerē dingē ^{mit} contrarier gheboente weder bren-
 ghen mochte tot sparigher ghematigh' noetdorft.
 ghelijc als wū sien dat mt meeste dor wert spuer-
 like lenē. herden ioden. en arme kerstene mens-
 che die som verarmt sū en nu also ghezont sū also
 sū wiken eor in weelde warē. **M**er van ghees-
 telike weelde. en vande smaet in uerindigh' sue-
 richheit die sonder ghelijc bouē ghaen alle eerd-
 chen weelde. also homich bouē homich rotē. daer
 is nu nauwbe ench denckē op. of gheuanghe be-
 gheerte. of uerstighheit oec onder de ghene die
 hem selue hoghe rekenē in gheestelike stace.
Mer men versmaet se. mē bespot se. en mēholt
 se voor ene sotheit. en een uerwerpinghe. Ende
 die ghene die hem daer in oeffenē. die werde uer-
 uolget vande anderē gheestelike mensche. ende
 werde beseren en onghelouich gherkent. **M**
 hoe seer sū van cristo versmaet en berouweert
 sū die dus die gracie der deuotie versmade.
 en ueruolghē. dat zulle sū lerē vande apostel
 die sū beestelic heit die niet en verstaen die din-
 ghē die den gheeste goeds toe behoert want
 het is hem sotheit. Doch en prise ic niet noch
 en loue die ghene. die bedrieghers. en bedroghe
 sū. die hoers selues. of enē incoemde gheeste

Volghē hoer den gheeste gods. en bedrogghen
werdē. mer men sal pœuē die gheeste. en van
den onderwīdē ordelē wie sijn **van affectie**

Die affectie der minne **der minnen. vbi.**
was oec den mensche ghegheue. op dat hi
gode bouē al solde minne. en hem en sijnē naeste
om god. en nade wille gods. en al die wercke sol
de minne om wille des scheppers. en elc na sijn
re weerdicheit. en den dienst der creatuerē bu
ken totten wille gods. en sijnē ewighē salicheit.
En hoerre alre ghenuechte en ghebruke solde
weder draghē totter minne gods en bekempe
des scheppers. totter tijt toe dat hi quame tot
hem. in wien alle dinghe leuē nad' ewigher re
den. Mer die affectie is hi na wghedaē en ghe
gleden tot minne des vleesches. en tot quade
ghenuechten. soe dat die mensche schier met en
mynt. dan om sijnē tijtlike bare. en om sijnē vles
chelijke ghenuechte. en om sijnē lasterlike wal
lust. nochtan dat die gheuoente vleescheliker
meenschap den mensche ghegheue was om kind
te winnen. en die ten loue gods te loede. op
dat sijn mit gode en mitte enghelē die ewighe
salicheit mochte besite. **M**er nu en suet men
inden wercke niet dat minne der kinden mer
die ghenuechte. of suet men daer die kind' in.
dat is om te hebbe nauolghers die d'erne be
sire. of men suet daer in eer op dat die met
che uoelē maghe heb op certike. En hier om

droeue sijn waanmeer die deyne kind' sterue die
ueele sekerlik' sterue nae hoerre dope. eer sijn
ouermits cringh' doerfonde dat ewighe leue ver-
liesen. da' of sijn naemaels sterue als sijn uolwas-
sen waren om des t'wuel's wil hoedamich sijn wer-
den solde. En om menichfoldicheit der scrifstere.

Die hier luttel mensche ontghaen **van hope** **xvii.**

gheue mit welck' sijn hope solde op die gue-
dertiereheit gods. en dat hope solde gracie van
gode te verorighe inder teghenwoerdigh' tijt. en
gloze ind' toecomēd' tijt. en ghenade van sinen
sonde. ist dat sijn hem berouwe. en rijtlike noerdofst
soe hem nute is. en ghemiet te werde na qua-
de en bewaert in doechte. **M**er die hope is
ni' alse ghenenghet en confus. dat icber die
mensche min hope dan sijn solde. of meer hopen
dan recht is. **S**omighe hebbe soe groot ghe-
trouwe op die goetheit gods. dat sijn meinc dat
sijn god beholde sal. al ist dat sijn inde sonden
bluen. en dat is teghe die ghetochicheit en
waerheit gods. dat sijn die onreinc solde ser-
ren inden hemel. en nute suuere enghelen

Hier reghen sijn andere mensche. die soe seer
wantrouwe tot goede. dat sijn meinc al bekeer-
den sijn hem. sijn en solde hem gheen uolherde
uullen gheuen inde gheeste. of noerdofte inde
sichaem. Recht of god ghenadich ware sine
wande alse als sijn in sonde bluen. en ogghenadich

ware sine vriende. en den gherechtighe. ende
den ghenē die penitēcie doen en hem tot vpm
bekere. en hi die sondere mildelike loet en
ontholt. en die ghene die bekeert sin achterla-
ten solde en late si vergaen van hongher

Die anwte **VAN ANWTE vln**
was oec den mensche ghegeue op dat
hi gode ontsien solde. en anwt hebbe na hem
verschiden te werde. en dat hi hem vertorne
solde. en dat hi van hem ghepint en verdoemt
mochte werde. **E**n heeft die mensche alleen
anwt voer tuchte wederstoet. en voer onghē
mac des lichaems en verminninghe der eer.
Toecomende en ewighe schade en ontsiet hie niet.
recht of si nimmer comen en solde. en recht oft
niet dan drubben en waer vande toecomede or-
del en vande ewighe pinen. of dat hi se licht-
reliker ontghaen sal dan men segget. En hi
ontsiet oec meer enē mensche. of een beest. of
een dinc dat gheen gheuoelē en heeft. dan de
almeyninghe god den hi verdoemt

Die schaemte was oec den **VAN SCHAEMTE vln**
mensche ghegeue om dat hi hem scha-
men solde te doen dinghe. die na sijne weer-
dicheit hem niet toe en behoert. als te sondige.
en een knecht der sonde en des duuels. ende
alre oremelicheit te werde. en aller onoesomheit
en snoetheit en traechheit. **E**mer nu schaemē vln
ons gode te diene. dien alle dinghe diene. ic

32
wer wissendes of onwillendes. of vā uode. vā
schame ons gode te volghē in oermoedicheit. in
lidsamheit. in armoede. in gheestelike state. in
ghehoersamheit. in uerworpenheit. in versmaet-
heit. vā in confusien. nochtan dat die ghene go-
des niet meer d'ich en is die hem sijn's schaemt
woer den mensche te belien. of oer na te volgz.
mer dattet ene knechte groete glorie is dat hi
sine here volghē. **B**ildus is oer te gheuoelen
van allen dinghe die vā van gode ontfanghe
hebbe. als vā d' uertrandenisse en sinne des
mensche. van den lichaem. en van sine leden.
van rijtiker haue. van eeren. vā moghent-
heidē. van der tyt daer vā in leuē. en van al-
len dinghen die den mensche ind' oberst dienen.
alle dese dinghe sijn ons ghegheue om dat vā
daer onsen schepper van diene solde. en ons
seluē dat ewighe leuē verdiene. en onsen naef-
ten ten ewighe leuē trecken. **M**er hier reghe
here vā alle dese dinghe tot ene ghebruke in
sonde. die vā ontfanghe hebbe tot ghebruke
des leuens. en tot uerdienste der glorie. En
daer om werden alle dese dinghe ons ghekeert
tot eente maken. weder oimids pine als vā
meer ons onse vlesch beroert. of onse vlescheke
begheerte. of onse ongheordinerde lust ons pi-
ninghe. of wanner ons onse rijtlike guet ghe-
nome wert. of wanner ons ongheremperde
licht. of duuer tijt. of siecte ons lichaems ons

of oimids we
mide om
mide om
II

cruust. of als wi anders ghepint werde. op
dat wi mitte selue ghepint werde daer wi me
de misdoen. En yt dat wi pme williglike om
gods wille liden. soe werden wi ouermids die
uerduldscheit gherinccht van onsen sonden.
En ouermids onsen guede wille dat wi om god
liden. soe uerdienē wi die croen. Mer yt dat wi
dese dinghen antillendes lide. nochtā moeten
wi ghepint werden hier of inde toecomede
leuen. en oimids ouerduldscheit oeken wi onse
misdaet. en want wi soe onse misdaet ocke soe
oeken wi noch meer onse pme **vand' natuer en be**

Nu sulle wi **scrivinghe eens ieghelike gebreec**
merke die natuer eenre ieghelike sonde. **cum**
en raet hoe me se wederstaen sal. want doecht
anders met en is. dan een volkomē verdruen
of verderue der sonde also dese materie den
roert. want yt sake dat sonde is een onghem
merde beroeringhe. of een verderfde affectie
der natuerē. Soe is haer contrari die doghet.
dat is ene affectie of een begheerte die gheordinet
is daer na en daer toe. alse si vande goedertie
ren schepper ghemaect was soe wi uer ghea
penbaert hebben in exemplen. **H**ouerdicheit
is driehande als uersprake is. Een is wanneer
die mensch hem selue meer behaecht dan hi selde
en hem seluen. meerre rehent dan hi is inder waer
heit. Die and' is wanneer hi begheert en pint
anderē mensche te behaghe. om mine onghemre

glorie. en wil groet ghereket wesen en gheert
 werde en ghepuyt. want al behoert gode alle
 ne eer en glorie. die alleen menselike guet is. en
 van wien men alle guet heuet. wat soe wat
 wy van glorie ons toe trecke dat stelen wy go-
 de. En wy bedrieghe oec ons selue in dien.
 dat wy ons toe scrue dat ons niet en is. Recht
 als een ghemeyne wyf haer cersaem liecht
 en sbone dat sy niet en is. Dit heit idel glo-
 rie. want sy is idel der waerheit. en des oer-
 baers der salicheit. Die derde is wanneer die
 mensche boue andere mensche wese wil mit
 sonderlingheit der glorie. of mit heerscap. of
 mit prelaerscap en mit ghebode. en versnaet
 en verdruct andere mensche. Dese wort in
 vier maniere bedroghe. ieter hi waent hebbe
 dat hi niet en heeft. of meer te hebbe dan hi
 heeft. of dat hi iet sonderlinghe boue andere
 mensche heb. of dat hi dat hebbe wt hem selue.
 of wt sine verdienste **van drien dinghe die de**

Die dinghe sijn ghebroke verdruen. xvm.
 die de sonde in ons verdrue. en die doe-
 ghel werke. Alse gracie godes. Eighene wys-
 heit. En noet. Die gracie godes instort in ons
 doechde. Duse eighene wysheit mede werket
 miter gracie wt wien wille. en uerwandelt
 noet in een doghet duelwil sond' noet. mer
 nimmer en mach doecht wese sond' gracie. en
 consent des wien wille. **Somighe wort doghet**

in ghestort van gracie. mit cleynē of en ghenē
arbeide enghens toedoen. mer niet sond' confes
sionghens wille. want sond' confes des willen
en is en ghene verdienst. als den ghenē dien
god voertcoemt mit benedictie sinre zuerheit.
daer ecclesiasticus af scrijft. **S**oe wie van de
ierstē lichte nae haer waect. dat is. die van
sinre ioncheit als hi ierst verstaē mach. nae
gracie der wijsheit en der doecht waect. die
en sal niet arbeide. mer hi sal se vinder staende
bi sinre doer. aldus lese wi die apostelē en
and' heilige sondinghe int beghin der heilige
kerken haestelike mictē heylighe gheest ver
uillet. **D**ie gracie verwecket. en leert. ende
perct den willen tot doechde. en tot manighe
ghaue des heylighe gheests. En die wise neer
tichheit des mensche wirt voertghanc der doe
ghet. Mer die noet is tweerhande. Een is daer
hem die mensche willendes ond' werpt. alse de
ghene die hem mit lofinsse verbint tot ghehoer
samheit. tot reynicheit. tot armoede. en dier
ghelike. of die ghaen wedike tot onghelouighe
menschen. en coemt desen namaels iet te doen
of te liden. daer sy gheerne van ontginghen.
se schintet recht of sy van node daer toe ghe
dwonghe werde. nochtā is dese noet willendes.
want sy hem willendes daer toe gheoffert hebbe.
en sy dat lieuer lide willen dan van haren
opset achter wert ghaen. **D**ie and' noet is vā

34
bedwanghe die een mensche onwillendes lidet.
dier hy nochtā niet mach ontvliē. Alse armoe-
de der werlt. siecte des lichaems. vermaden-
nisse. veruolghinge. becoringhe. of and' manich
tribulacie. Mer yt dat hy se mit ierste onwil-
lendes en wederconēde lidet. nochtan als
hy na siet dat hy se niet ontghae en mach. sae
beghint hy buide den willen te bughe. en vā
der noet doecht te makē. en dan beghint hy te
verdiene. en die noet medewirt hem tot gro-
ten voertghanghe der doecht. daer hy nauwe
anders solde toecomē. En dit is dat vā som-
mighen ghesprake is. Dwinghet se in te gae.
En dat oec die heilighe kerke gode bidt. O
ghe dwinghe ghenadelike toe dū onse wedstri-
dende wille. dat is maect willich die onwil-
lich sijn toe dien dinghe die du wetes dat ons
nutte sijn. op dat wy oūmids ieghenheit dū
volghen. die dū in voerspeede niet volghen
en wille. **E**ighe toedoen is in dūen ghele-
ghen. In voersienighe merkiene. In uoersigē
arbeide. In vltigher uolherdinghe. Mit dese
dren ouermids hulpe der gracie werde die
ghebrehē onderghetworpe. en die doechden
vercreghē. Mer sommighe sae voercoemt die
gracie dat sy seer lichtelike en mit groeter
suericheit gued doen. en hem kere vanden
quade. of sy ontrect sae den wille dat hy snellike
sulle mit groeter vuericheit alle guede

dinghe aenghaet te doen al sijn se hardt ende
swaer. En sommighe lier die gracie alfoe eens
deels op hem selue dat hem noet is tot alle guede
uerckē die se doen zullen. dat sijn hem selue daer
toe prekelē. en woert driue moete als een traech
dier. en hem swaerre is te uertwinne die traec
heit der herte. dan die arbeit des werckes liden.
Mer al en hebbe dese ghene uerighe begheer
te te lopen na onsen here sijn begheere doch die be
gheerte en liden nitter bruut gherroet te
uerde. Reecht als die lopen en ghene cloechheit
en hebbe. als ghescreue staet inde psalmē. **M**ine
ziel hoeft begheert te begheere dine rechtuerd
heit in alle tijt. hij had ene guede wille mer
die was traech. laen. en niet uerich. **D**at ierf
te van desen is salichste. **D**at and^e is arbeitelike
Mer welke van desen vande meeste uerdienste
is. dat waen ic dat niemant uolkomelike uere
en mach. dan god die een wegh^e is des mensche
likes stades. want ist dat die andere trouwelike
he spridede he selue uertwinne en ouermids ghe
woente hoers selues mechtich uerde dat is gro
te doghet. **D**ie ierfte behoeue merre subtrahet
hem te hoede dat sijn niet bedroghe en uerden
want rhycheide die men schrecklike uertricht.
pleechtme onredelike te uerdoe. dan die lamsom
en mit swaerheit bearbeit sijn. **D**ie andere
eer sijn uolkomelike uertwinne die swaerheit d'
becoringhe werden d'elckij uersaecht vanden

arbeide. recht of sijn moede ware. en mishopen
 vander verwinnighe. en ten eynde. te come daer
 sijn gheerne ware. en verlichte haer neersticheit
 totter volkomēheit. en gheue hem tot anderē on-
 leden. recht of sijn mishopē van gode dat hij se
 niet leyden en wil in sijn d' belofte. In welke
 lande volkomēheit der puerheit betyckent is.
 ghelyc als die kind' van ysrahel in d' woestine
 om verdriet des arbeides. en om angst dat hem
 swaer werde solde die vande te verwinnen. soe
 sprake sijn quaet vande lande d' belofte. en sijn
 alle ghestorue in d' woestine. sond' seer luttel.
 dat is sond' caleph. en. iosue. In welke berey-
 kent sijn die ghene die wyslic en manlic voert
 ghae daer die betoringhe. en volherde totten
 eynde. Daer om van soe voele mensche. die
 witer werelt als wt egypte ghaen. come alsoe
 luttel toe volmaeter volkomēheit. wat selver
 sie werde verlost ommids schalkke bedrieglinge
 des vandes. of sijn werde ghebroke mit ver-
 driete der swaerheit des arbeids. en late de
 wech der volkomēheit. of en pinens niet den
 te nammen **van ghenierne ruden teghen die**

H Et sijn sommighe ghe **ghebreke. xix.**
 myne rade teghe die sonde te verdruē.
 en doechde te vercrighe. En sommighe sonder-
 linghe rade teghe elke sonderlinghe sonde. En
 sommighe die die den mensche haestelike en
 volkomelike seide tot ghesontheit der zielen en

Sommighe traechliker en onvolkomelike. **D**ie sterf-
te rade teghen alle sonden sijn dese. die eerste is
armoede dattu in allen dinghe armoede lides. niet
allene van dinghe die du begheerst. want affulc
ghebrec hebben waer die alre richte menschen.
die meer begheere dan sijn hebbe. Mer dattu ghe-
brec lides van dinghe die du van node behoe-
ues. in eten. in drincke. in cledinghe. in herber-
ghe. in ghesinde. en dier ghelike. **D**ie ander
raet is versmaecher der mensche. dattu ver-
smaet werdes. en snode ghereket. en niet ghe-
acht. en in ghenē dinghe sondinghe gheoert en
werdes. mer dattu confusie lides. en ghelaster-
werdes. oec durbile van dinē vriende ter ruyt
roe dat die opblasinghe der houerdie in dñ ver-
dructet werde. En siestu niet hoe voele. en hoe
verdusdelike die boetbedelers lide vande rike.
dat sijn niet en deden hadde sijn rucher en eer.
Die derde is scarpe meesterschap. dattu ghe-
dwonghe werdes te doen. dattu node does. en
te laten dattu gheerne dedes. en niet te hobbe
dan datmē dñ gheuet. niet te doen dan datmē
dñ heuet. noch spreken. noch wesen dan na eens
anders wille. en datmē dñ ghene dinc en ver-
gheue. mer wartu versumeste. datmē dat schar-
pelike berispe en castie. hent die cromheit dñs
eyghens wille volkomelike tot eenre rechter
forme in dñ gheboecht werde. **D**ie werde
is ene verbroedinghe van werliker gheselschap.

Want ghelike als water dat gheroert en onclac
 is. clare werdt ist datment set. daer menant
 toe en coemt. Alsoe wert een gheestelic mensche
 wanneer hy afghescherde is vander werelt
 min beweghet tot cersche dinghe. en mach te
 bet hemeliche dinghe begbere. en claerlik ver
 staen. en lichteliker daer aenhanghe mit sinen
 ghedachte. **D**ie vyfste is ghestadich ghebet.
 wat dat ghebet verheft de mensche boue hem
 seluen tot gode. en vercrucht van hem medi
 cine teghen ziechheit sinre sonde. en ghesontheit
 in doechde. **D**ie seeste is een ieghelike castin
 ghe of tribulacie des wederstores. alse arbeit.
 plecte. persecucie. beroringhe. quaet gheruchte.
 en dier ghelike. Want recht als een kule me
 tael purgier en claer maect alsoe verdrift
 tribulacie en druc den roest der sonde. Ende
 daer af scrift sunte gregorius. Die volkamelic
 verwinne wil sin ghebret. die sal hem pine die
 castinghe sinre reyninghe oetmoedelike re
 draghe. Mer ist dat int ierste buter is ieghen
 het te liden. van daghe te daghe wert sie lidy
 ter oimids ghemoente. soe dat sie die mensche
 ten lesten niet en roect. mer dat hy se mint
 om waer sinre salicheit. en ghesontheit sinre
 zielen. die hy gheuoelt dat hem daer of coemt.
Ghelic als een brant dien die meesters de zie
 ken setten. die ierst buter is. en als dat vleysch
 verdoet is niet mee en doet. mer verdrift

oueruloedighe humore. Daer om bat die prophe
te. Proeft mij here en besdeck mij. berne mijn
niere en mijn herte. Die seuende is een ghe
stadighe ouerdencke der doet, en des loens on
ser werke, en doet die sonde ontsien, en in doech
den bliuen. want soe men inder medicinē con
trarie gheueset mit contrarie, also werde die
ghebreke gheganset mit contrarie medicinen
der oeffeninghe. Alse houerdie mit oetmoedig
heide. Gulscheit mit soberheide. Onghesamheit
mit teghenheide, en des ghelycs vande andere

Dv is te sien van **van sonderlinge inden reghe**
sonderlinghen een reghelic ghebrec. xv.
raden teghens een reghelic sonde by sonderlin
ghe, en al en moghe wy die niet alle weten
noch beschriue, soe moghe wy doch van uoele
sommighe mercke. Alse arme mensche die niet
hebbe en moghe manigherhande en machtighe
medicinne, maken hem selue van onkostelē crui
de salue, daer sy hare sericheit mede saluen en
sachten **van raden teghen houerdie. xv.**

Die ierste raet teghe houerdie is een merc
ken eyghenre snoetheit beide in lichaem
en in ziele die wy ghemeen hebbe mit anderen
creaturē, of die wy sonderlinghe in ons beken
nen. het sy heimelike of apenbaer, natuerlic
of van toeualle. **M**erc die snoetheit en cran
cheit ons lichaems, wat wy waren, hoe wy ont
fanghen sijn, hoe wy in onser moed lichaem

Voet d'offancnisse!

37
gheuoet sijn. hoe wi ghebozen sijn. wat wi bin-
nen sijn ons den velle. wat wulnisse wt ons
comen. hoe lictelike dat al vergaet dat schoen
en stert in ons schijnt. dat die doet ons altoes
naect. en goedamich wi nad' doet wesen zussen.
En dat die wtwendighe eer en rickede onse
met en sijn. want rickede sijn natuerlike eerde.
en uand' eerde ghenome. alse ghest. en besctin-
ghen. En die eer en doet men den mensche niet
om hem. mer om gheuin dat men daer af hoep.
ghecht als ghierē en honde totte ase loye also lan-
ghe als si daer hopen ghespist te werde. mer
wanneer sijn al beknaecht hebbe. soe darter
mer flechte been en bliue soe late si dat aes.
Dec die guede onser ziesen en sijn onse niet.
mer het sijn ghaue gods. en wi zussen scharpe
rekeringhe daer of doen. Alse wijsheit. subrid-
heit en cracht. **O**nse boefhede die sijn puer bo-
se. en na manigherhade manier werde in swaer.
en swaere pine weerdich. **O**nse guede werke
en sijn niet puer guet. mer uemichfaldelike onuoel-
come en beulect ouermids traechheit. onachsami-
heit. ydelre glorie. hypocrysie. laenheit. en ydel
ghedachte. en onuoelherdinghe. en mit voele
andere ghebreke. die onse guede offerhande berde
onse ghebede. en onse wercke beulecte. soe dat
si gode te min ghenamē sijn en ons min ver-
dienlic. **D**ec sijn wi in voele anre gheset. in
anre ewigher verdoemenisse en onydingher

pinē. en belast mit voele ghebricke. en onderwoe-
pen voele onsalicheide. waer af wiltu en dan
verheffen o snode mensche eerde en affche. **D**e
and' raet is dat hem die mensche oeffen in oet-
moedighē en snode werckē. en in versmadē am-
bochren. en in onedele arbeide. in oermoedighē
cederē te ghaen. oermoedighē sede en woerde
te hebben. die nederste stat te verkuesen. niet
beromelw. of vermetelw te tonē. **D**ese en des
ghelike wanneer sy in ghewoentē ghebracht
sijn. soe nerghe sy den mensche tot oetmoedic-
heide. En ist sake dat ydel glorie of houē die
die ghedachte aenuecht om dusdanc veroetmoe-
dighē. dat is dactet nullie is en selsen. want
oumids langhe ghewoente soe werdt die ydel
glorie verdreue. Als men leset inden psalme.
In gode zulle wy doecht werken. en hy sal te meere
makē die ons bedruckē. **D**ie derde raet is. dat
die mensche merke sal and' mensche die meerre
en beter sijn dan hy. En oec onsen here ihesum
xpm god en mensche. op dat hy by hoerre ghe-
licheit snode werde in sine oghē. en niet en wa-
ne dat hy wat sy. mer als een locuste by ene
gigant. en een cleym steen by ene berghe. en
een drup waters by eenre riuiere. beide in gue-
de wercke te doen. en in reghēheide te lidē. **E**en
duaes knecht mit ghelapre cederē schijn sijn
de ond' die ghene die mit purper ghedeedt sijn
alsoe sijn wy krank van doechde by anderē grote

en heylighe mensche. die voer ons rnt gheueest hebben. en noch mit ons ind rnt syn **Van midic**

Die heit is drierhande **Die heit** . . . **1.**
 ierste is niet te verblidē vā eens anders guede. noch te droeue van sinē quade. **D**ie is reghe minne ons naeste. dien wij schuldich sin te minne ghelijc ons selue. want menne en is die hem niet en verblide vā sinē eyghenē guede. of bedroeuē van sinen eyghenē quade. **Die** ander is ghequeet en bedroeft te wesen vandes anders guede. en hem quaet te wonsche. en vā sinē quade te verblidē wt hāre des persoens. **M**er die hem bedroeft van des anders tūlike gheluck. of die hem verblit van sinen wederspoede. om dat hy siet. darter hem of den ghemeine orbaer mitte is. en niet om hat des persoens. dat en is der midicheit niet toe te serue. **G**helijc als een recht richter bōse mensche verdoet. op dat sy niet swaerlik verdoemt en werde. waert dat sy langh' voerspoet hadde in boesheide. of om dat die ghemein brede oūmids hem niet ghestuert en werde. **Die** derde is mit woerde en mit werken te vorderē des anders quaet. en sin guet te belectē of te verdruckē. **Q**uaet mit quade te lonē is een swaer midt. **M**er den gheue te hāre die niet misdaen en heeft is noch swaerre. **M**er guet mit quade te lonē is alre swaerste. of u ment te hāten om dat hy guet is. als die iode opim hāten. **D**er ist quaet niemē te misdoen

m sinen guede. of m sinre eer. of aen sinē lichaē.
Mer het is alte quaet en dummelachtich nemē te
misdōe of te schadē aen salicheit sinre zielen. Or
yt sinde aelmissen te weigherē den ghenē dics
behoeft al waer hē oec dinn uiant. Mer sin quaet
niet te hinderē als du moghes is noch swaerre.
Volkomene mensche hoert toe. hoer uandeguet
uoert te setten. en wt inlike toencinghingē
te minnē. **S**omighe mensche want dat sū on
nosel sū. Wanneer sū weigherē hoere groere
den ghenen die sū niet lief en hebbe. mer on
derfchte sū hem sū soldē vindē dat sū niet
onnosel en warē. want hoe soldē sū hoere hon
gherighe uiant spisen dat sū sonder horen en
ghenē schade niet doen en mochte. ist dat sū
hem hoere groere weigherē als hē te begheert.
en sū hem ghename is. die sū sond' schade gheue
moghen. Mer daer ome sū hat en nūt gode
contrary want sū der caritate die god is son
derlinghe reghen sū en beidht tghemeen guet
dat die milicheit gods allen mensche gheleke ghe
schape heeft. en hatet die gheue die god ghe
schape en verloest heeft. en hē mint. en daer
hope of is dat sū comē sullen ten ewighe leue
Die ierte **van rade reghen nidscheit. xvii.**
en die hoedyste raet teghē nids is. dat mē
niet en minne noch en beghere die dinghe die
de werelt mint. Alse eer. rikeit. en weelde.
want hoe men die rikelike dinghe meer deult.

hoe die dese minre werde. En soe wie se begheert
 bemiddt den andere dat hi se heeft. om dat die
 een van uode dervē moet dat die ander heeft.
 Mer hoe der hemelstch' en der godlik' dinghe meer
 menschen deelachtich werde. hoe si' meer ghemer-
 ret en ouerulodich werde. Alse doechde. ende
 wijsheit. en ghawe des heylighe gheestes ende
 der ghelike. Die ander raet is. dattu denckes
 wanneer du eens anders ding begheers dat
 hi bure dinen schade heeft. dattu te vergheues
 ghequest werdes van eens anders salichet. war
 had hi dat niet wat woldestu dan in hem beni-
 den **VAN NADE REGHEN HAD** — **XXV.**

Die eerste raet teghe hat is. amot te hadde
 voer die wrake gods. die den menschen
 sin sondē niet en vergheeft. alse langhe als
 hi hat holt teghen sinen naeste. Die and' raet
 is. dat die mensche dencke. dat hi omer moet
 mitte eue mensche uersaene wil hi beholden
 bliuen. En daer ome yt beter dattet betiden
 gheschie dan spade. op dat die mensche binne
 der tijt niet en si' in amote der uerdoemnisse.
 en die guede werke die hi binne der tijt doet.
 niet en verliese. want soe wie huus ghenote
 willen werden in den huse des hemelstche bra-
 des. die moete hier beghinne dat verbont des e-
 ghen medes. want hoe hier buerrigh' is die mi-
 ne. hoe daer woeliker is dat ghebruken des
 elighen medes. Die derde raet is. dattu du

yns bedienstachtygh en toespreekelik te wesen
den ghenē die dī meest contrarī is. want also
salstu sijn herte sachtē ist een verstandel met
che. of te mynste dīn herte. En laetti niet
verwinne vande quade. mer verwinne dat qua
de mit doechden. Wat heluet dē mensche sijn
onrechtē langhe te dencke. dan hij des te meer
onrust en pine in hem selue heeft. Den daghe
is ghenoech sijn quaet. Al hoe seer wy ons pi
ne breedsam te wesen ons sal nochtā moeynisse
ghenoech toe comen. en ist sake dat wy se daer
bouē willen versuare ouermids beholdenisse
des toerns en haets. wy zullen eer daer onder
beuallē. dan wy se alle mit wederstane solden
verwinne. daer om zulle wy na keer des apos
tels don toern wike. en dat quaet niet verwin
nen mit wederstane. mer mit guede weder te
doen. Ist dat wy se alle wille verdruckē die ons
teghen sijn. soe sulle and' teghens ons opstuen.
en wy zulle eer verwōne uerde dan wy se alle
verdrue. Soe wie hem selue verwinnt mit hīd
samheit. die heeft alle sijn vande verwōnen.
Als die propheet Iheremas sprec. Si zulle stride
teghen dī. mer sy en zulle niet verwinne Also
wy inden heilighe martelers exempel sien. En
wat hat lude toemt van langhe beholdene toern.
soe sullen wy ny vande toern spreke **Van taern.**
Die mamerē sijn des toerns **Die . xxiii .**
ierste is haestelike en om cleme sake.

of om een licht woert. of oec om idel suspicie be-
roert te werde. of bide taermich of beroert te
werden op een beeste. of op een steen. of op ee
holt. of op een stroe sond' reden. Die ander
manier is seer onsteking te werde. want bide soe
is die toern soe seer onsteking mit herte. dattet aen-
sicht daer of onsteking en ontset wert. En bi
bide die seden en die leden des mensche merclike
beroert werden. daer die beroeringhe des in-
wendighes mensche in apenbaer wert. Alse
strutinghe der nase. bloechheit of roetheit des
aensichtes. verdrucke der oechbranke. beuninghe
der lippen. onrustelicheit des alinghe lichaems.
betiden brect se wt mit woerde. of mit roepe.
of mit smalicheit. of mit laster. of mit vloekē.
of mit drunen. of mit swere. of mit blasphe-
mie bide gheinc den rede doet sy dat lichaem
bene. of als raserie den mensche verwoede. bi
ride roert sy die hande alse te quersen hoer selue
of ene anderē. soe dat sy hoer selue bide mis-
doet. en dat sy ghemaket hadde wech werpt en
verderft. bide en wil sy niet neme dat hoer
mitte is. alse guse of and ghemac. en deser ge-
lyc wirt woede die toern. en stuert de wiede
des herten. en verduystert die rede. en ver-
stroeyt die memorie. En recht als een roec-
den gast witten huus verdrift also verdrift
die toern den heilighe gheest witer woninghe
des herten. die allene rust in rustelike herten

Die derde manier des toerns is. ^{chste} daghelikes
beroeringhe. die lude moet ontberdicheit en ber-
terheit des herte. **S**om mensche hebbe meer
vand' ierter manier. en min vand' and' en
vand' derder. **S**om hebbe meer vand' and'. En
som hebbe meer vand' derder. **S**om sijn uol
vand' twee. som van allen zien. en dat sijn
die alre quaertre. **D**ie toern is contrari der
sachmoedicheit. der lisdamheit. en der gueder
rietheit. en sijn oncoert guede sedicheit. en sijn moet
den mensche ontberende. Want sijn en ontfiet go-
de niet. noch en schaemt hoer niet uerde mens-
chen. **D**ie toern en hoeft oet en ghene barm-
herticheit. noch en mint ghene oetmoedicheit.
Sie verbinde die verstandnisse. en ghelijc als
roet is den oghe. alsoe is die toern d' herten

Die ierste raet **vā rade teghen toern. vrom.**
Ieghe den toern is. voersienighe gheden-
kenisse der woerden of der werche. die de me-
che ieghen come moghe. op dat hi hem tot lisd-
samheit voer den stride bereide. en alsoe rocht
of hi inder laghe sijn want wachre. op dat
hem die toecomede dinghe soe uol te min tur-
bieren. als hi se meer heeft uoerghezien. wat
wie in stride vachte zullen pleghe voer den
stride hem te oeffene en te lere die const des
stridens. dat sijn come mitte schulde die slaghe
hoers wederfacers ontfanghe. op dat sijn onuer-
siens niet gheuont en werde en veruome.

Want die hem dan verft wapenē wil als die u
ande op hem walle. die en heeft gheen ruem hem
te verfekerē. noch van verfachiffe en lunt by
ghenē raet. hoe hy moghe ontghangē. **D**ie and
raet is. mit flughe den mont te stoppe. en die
ontfengde ulam des toerns binne der herte te
verblusche. op dat sy niet en wasse en wtwa
seme en ander mensche onttreke. als men duche
beuunt van andere luere vā bure. Want daer
ome heeft god der tonghe twee dorē ghegheue.
als tande en lippen. op dat sy niet lichtlic wt
en gae te hinderē. sondlinge als sy van byn
nen ontfent is mit uer des toerns. Daer af
srecht die wise man. Make ene behoedinghe
sme monde. En die yphete bist. O here set een
behoedinge mynen monde. **D**ie derde raet is.
dat hem die monsche here tot anderē dinghē te
sprekē of te doen. daer dat herte mede veron
bede. op dat hy siet beroeringhe vergbete. li
ker wils die een luere wt doen wil. afrecket
die brande. op dattet vergue alst foe ghedeelt
is. en hem sijn materi is ontoghē. want foe
segghet salomon in prouerbien. als des holtē
ghebreket. foe sal wtghaen dat uer. **D**ie
uarde raet is schamelhet. dat hem een redelic
mensche schaemt sine guede seden toe vermin
ren. en ander mensche toe scandalfierē. ende
doet hem seluē gheuelst. en verdruct sine toern
of sine ongheordinerde beroeringhe. op dat

hij ghenen schade en lide aen sine guede name.
Alsus verdruct oec anot den tuern. soe wij ghe-
sproken hebbe vande knechte die duchtijl wa-
hoze here werde ghecastriet en met en dorren
weder murmurere. op dat hem gheen meerre
quaet en ghesce. Nach dat doen menschelic an-
te. hoe voel meer mach dan doen die anot go-
des. is hi inder waerheit inden mensche. en
noch meer mach minne der doghet. want alse
voele is een reghelic mensche machrich de qua-
de te wederstac. als minne der doghet is in
sijn herte gheswast. **D**ie vyfte raet is dat
die mensche hem daer toe wenne dat hi te han-
des als hi beroeringe gheuoelt hem gheue tot
broede rade. en merke hoe scadelic die toernic-
heit is. die de conscienci quetst. het gherucht
uerquaet. and' menschen scandallisieret. het herte
torruste brengt. den heilige gheest uerdrift.
en uerdient tormente. en dat selue daer wij o-
taernich werde anders niet wesen en mach.
ist dattet ghesiet is. of van node gheschuen
moet. En dat wij niet en winne dan ons quaet
dubbel te make mit toerne. want soe voele re-
ghenhar comen ons toe in deser werelt. al doe
wij al onse ueersticheide daer toe ^{dat} wij se ons sacht
maken en liden lichtlike. nochtan sul wij se nau-
we alle moghe draghe. hoe voel min dan ist
dat wij se ons uermeerre oimies onghesamheit.
en in ons herte holde oimies toernicheit. ende

Wij se niet van ons en drue dat sy te niet wer-
den als een roet. Wij zulle eer daer ons' benalle
en versmore. dan wij se alle solde wedstraende li-
winnē. waer sūe wille wij lasterlike woerde die
ieghē ons ghesprokē sijn ontholde. die al rede
wech sijn miten wunde. die alsoe uoelē alst in
hem was ons niet gheschadet en hebbe in onsen
guede. noch in onse lichaem. noch en zulle ons
niet benemē die gracie gods. noch onse eer uoer
den mensche. ist dat wij ouermids onkudsamheit
ons seluē daer niet aen en stotē. Mer wij sijn go-
de meer ghenamē en den mensche. ist dat wij
laster liden. dan of wij en ghene iegghenheit en
leeden. **A**lsoe sullen wij achten die woerde des
ulokens en der achterspake. als bassen d' hon-
de. en roepen der krayen. die wij iegghē ons hoe-
ren roepē. en dier wij niet en achte. Soe wie de
andere mit smaerheit belastert. die oneert hem sel-
uen meer dan den andere. Wij werde bide als
wij wandere bedruet van onstuer des weder-
en als wij des quist sijn. soe verblide wij ons en
verghere der droefheit. en willen ons niet bedro-
uen vande gheledene onghemake. Alsoe sul wij
oer des gheledene onrechtē dat ons ghedaen is
vergheten. oft niet ghesiet en ware. en verblide
ons dat wij hebbe gheleden. Want als die tribu-
lacie wech is soe blift nochtā dat verdienst. Dec
sulle wij dencke dat niemā in dese leue sond'
ieghenheit en leeft. en dat sū ductwyl groere

Dinghe moere verdraghe die d' werelt dienē. Ende
dat die heilighe voel ghelede hebbe. en die meeste
heilighe alre meest. en bouē hem alle onse lieue
here ihesus cristus. En heeft hy alsoe voele om
onse wille ghelede. ist dan niet redelic dat wij wat
om hem lide. en om onse groete gloue. en om ver-
dienst voer onse sonde. daer ons nutter voer
is hier een luttel te liden. dan in de toecomedē
leue meerre en swaerre pine te lide. als wij
dese en deser gheluc wijst en ducwyl oner-
denke. soe sul wij die muul der toermicheit en
der onghesamheit lichtelic verwinne **Van traec**

Traechheit is drierhande. **Die heit. vol-**
uerste is een buterheit des herte. dier
mer vroech noch salichs en lust. in verdriete
wert sy gheuoet. en hoer verdriet gheselschap
der mensche. Dese is die de apostel heit droefh
der werelt die den doet wurct. dese ualt licha-
ke in mishope. en wangheloue. sy is bereit tot
suspecte. en staket den mensche als hy in lide bi-
rde is daer toe. dat hy hem selue dode. dese be-
druct den mensche mit onredelike schreien. En
sy wert gheborē birde van voergaender on-
duldhheit. betide na bertrec of van hinder des
dinghes dat se begheert. birde na groetheit d'
melancolie. en daer teghe moghe bet raer ghe-
uen meesters van medicinē. da' van d' herligher
scrijft. **Die and'** is een laeuheit die de slaep
mint. en al ghemac des lichaems. dier soer

48
Truvelst voer arbeit. die alle hartheit en tver-
licheit vliet. en die in beduheit heeft ghenuechre.
dit is properlike traechheit. **D**ie derde is die alle
verdriet heeft in gods werke. en tot alle ande-
ren dinghe cloet is en wack. Bedinghe is hoer-
onmaectic. En als hi bedectlike mach en dar-
soe piint hi hem vande dienst gods ghescheiden
te wesen. sin schuldige ghebet piint hi hem haef-
telic te betale. en op dattes hem te myn verdrie-
te. soe becōmert hi hem die wyl dat hi leest mit
andere ghedachte of onledē daer hi op denct
hont hi volbrengt sine gherade. of sin ghewoē-
lic ghebet. hi wert gheuocet van men meeren.
in spoel heeft hi ghenuechte. hi versiert boet-
scape daer hi hem mede veronledet. gheen dinc
en is hem swaerre dan aendachtich te wesen
op gode en op neersticheit gheestelikes voert-
ghanges. Die celle is hem een kerker. wrloupe
beide mit lichaem en mit herre mint hi. en soect
daer toe manighe sake. alle hartheit van gheest-
teliker discipline is hem swaer en hi murme-
riert daer ieghe. Hi becroent hem vande hart-
heit sier wrelate en der gheene die disciplin
mymē. Dese traechheit is een teken der ondanc-
samheit. want onse lieue heer heeft ons ghege-
uen en ghift ons daghelics soe voel ghaue. dat
enē ghetrouwe knecht betaemt dat hi nūmer
af en laet vande loue gods. of verdriet en heb-
be van sinē dienste. **S**in beroeft ons oec vā boede

verdienste en loens in de hemel. want wij ver-
sinnē groete glorie in elker we als wij guet daer
in doen mochte. en wij se overbrenghe in legu-
heiden. wat en ghene we en is wij en nemē die
intoe of af. En want wij in voele dinghe gode
vertoernē hebbe soe is ons noet dat wij des te
bet toebrenghē die tijt die ons noch ghegeue wert
te leue op dat wij die tijt verhaele moghe die wij
qualic hebbe verlore **van rade teghen traechheit**

Die ierste en die bekuyelicste raet **xxvi.**
teghē traechheit is. dat hem die mensche
dwinghe tot gheestelike oefninghe dier hem meest
verdriet. en sonderlinghe tot bedinghe en tot
godlike dienste. als ter missen en totte seue ge-
tiden. soe langhe heentet hem ghekeert wert in
ghenuachten. Mer al wert die gracie uertoghe
en et toe handes met ghenuchlic en wert. noch
tan van arbeide en vande stride wasset dat ver-
dienst. en die doghet wert ghesteret. en ouer-
mids ghewoente wert dat verdriet meer en meer
ghemynnet. want god en eische niet van ons.
dat hi ons niet en heeft ghegeue. alse graci d'
innicheit. mer hi wil dat wij se sucke en beghe-
ren. en als hi se ghuift. dat wij se beware. en he-
loue en danckē. want het is mogbelic dat een
mensche in stride en arbeide om innicheit te uer-
cighē meer verdient. al en crucht hi se oer-
niet. dan of hi van groeter innicheit waer son-
der arbeit. wat daer of mocht hi hem lichte

43
verheffe en sijn verdienst vermynne. mer vande
andere wert therte ueroetmoedicht. en tuerdienst
beholdē. **V**eghe droefheit is seer mitte ghestadi-
ghe ghedencknisse der goedertierheit gods. ende
aensien sinre ghauē ieghe wilkes guetheit on-
alre sonde sijn als een droep waters ieghent meer.
En dat die mensche gheerne sijn mit goed' gheset-
scaep. sonderlinghe die ductwijs deuotelic vā gode
spreekē. Der als sinre Jacob spoeet. It dat iema
droeuich is ond' ib. die bede en singhe mit ghesta-
dighe ghemoede. want alsoe wert dat herte wo-
lic. en die gheest der droefheit wert verdroeuē.
En als die scrift rughet. doe dauid sanc scheidē
van saul die bose gheest. Onlede helpt oec dē be-
droefden op dat sijn hoerre droefheit ueryghere.
Den trughē is mitte dat sijn hem oeffen in ar-
beide. en dat sijn hem wemē van hare ghemake
ouermids swanc eens wisen prelaets. sijn en sul-
len niet loflike arbeide. om dat hem des arbeids
verdriet ten sijn dat sijn van crancheit laten.
Veghe verdriet des herte. is mitte. wandehinge
des werts. op dat hij vande ene guede wert.
ghange ten andere. Die knecht gods op dat
hij aendachtich op gode werde sal hem oeffen
in desen wieren. In ghebede. In ghesange des
dienstes gods. In heilighe ghedachte. en in waf-
erheit tot innicheidē. Of dat hij van gode spre-
ke. of lese en dat in hem veste. of andere me-
then leer. Of dat hij om god arbeide. of diene.

en sijn lichaem castie. en neersich sijn ter doghet.
Of als hem noet is dat hi soe maectlic sijse en
dranc en roste neem dattet lichaem moghe den
gheeste dienē. Als die wise man scrift. **G**hif
dine knecht broet. discipline. en arbeit. Broet
tot sijne ontholdinge. Discipline tot sijne cor
rectie. En arbeit tot sijne oeffeninge. Die ezel
behoeft voed' op dat hi niet en ghebreke. arbeit
op dat hi mit sedusheit niet en verweelde. Die
roede daer mēne mede drieue. op dat hi niet traech
lic noch lute wegges en wander. **E**ne swaere
traechheit is. versuemlic te berale die dinghe daer
een mensche toe verbondē is. Noch swaerre is. als
ment mit verdriete te mael arhter laet. Die al
re swaerste is anderē mensche te hinderē. en af
te treckē van guede werke. of dat mē niet lide
moghe. dat and' mensche neersich sijn in doechde

Ghiericheit is vā drie **V**an ghiericheit. **V**an
maniere. **D**ie ierste is amotueldyghe be
gheerte in te hebbe of te wimmē tyrlike dinghe
meer dan noet is. weder mē se oec vercricht dat
niet. En alsoe mach een arm mensche. die luttel
of niet en heeft gherich wese. **D**ie and' is uast
houdinghe der dinghe die men heeft. die niet lide
en mach dan mit rouwe sijn herrē. dat mē die
dinghe bequamelic wighoue tot goddienstige sa
ken. of tot noetduftighe ghebruke. **D**ie derde
is rüchheit te vermeerre. en alles sijn te vercri
ghē. oec mit onrechte. en mit lasterlike ghesinne

alse mit diefē. mit roue. mit bedrieghemisse.
 mit woeker. en mit and' oneerlike maniere. Som
 mensche arbeide ind' ierter maniere. Som ind' and'.
 Som ind' derder. Som in twee. Som in alle. De
 se sonde schint sonderlinghe te wesen bute d' natu-
 ren. en alleen wt quad' gheuoente. of wt ver-
 heerden wille gheuaste. En daer wt mach me
 proeue. want die werelt langhe stont. dat se de
 se sonde niet en hadde. En men mernt dat noch
 eenrehande volt is. ond' welken dese sonde niet
 en is. alse guncio sophiste. En voele menschen
 sijn die de werelt uolcomelike ghesare hebbe. die
 van deser sonde niet beuoert en werde. al werde
 si uande andere ghebreke diecbijl aengheuoete.
 ren si dat si mit hoere onsalighe sigheue wille be
 daer and'werpe. Mer wie hem eens mit hoere stric
 laet binden. die sal nauwe van hoer uij moghe
 werde. Als uin sien som gheestelike mensche. die
 na dien als si die werelt ierst ghesare hebbe. ende
 van hoere stricke verdoest sijn. weder betwonde
 werde mitten nette der gheruheit. en onuersade
 like begheere vromde dinghe. die ierst versmaen
 om gode hoer sigheue dinghe. Als iudas die ierst
 alle dat sine ouergaf. is na een dief gheuorde. en
 vercoft den heer der moghentheit. en verheue
 hem seluen.

Van rade reghen ghericheit. xlviii.

Die rade reghen ghericheit sijn dese. Ten
 iersten. alle dinghe om cristo ouer te ghe-
 uen. en onder eens anders soege en regiment

te leuē. en dien volkomelic ouer te gheue war
by heeft. en in gheue dinghe sijn selues te bliue
Als inder ierster heilighe kerke die ghelouighe
mensche onder die apostole ware. en als noch
begheue mensche in wal gheordeneerde cloesteren
sijn. dat is teghe gheuerheit die alre beste raet.
Als onse heer leert. Soe wie niet al ouer en ghyft
dat hy besit en mach niet werde mijn discipel. En
ter and'rat. wiltu volkomē wesen. ganc ende
vertoep al dattu heues. **D**ie and' raet is te mer
ken. al die hinderē die in rüchedē sijn. en die stru
ken der gheuerheit. en wriheit en nuchheit der
armoede. war die rücheden vertriicht men mit
alle en mit arbeide. en men bewaert se mit groe
ter sorghe. want voel mensche sijn die se bemde.
alre dieue. rouere. en die gheue die macht hebbe.
en bedrieghers. Daer voele rüchedē sijn soecht
die wise man. daer igger voele die se etē. beide
die se uerterē en die se vertrackē. en die se uer
mynē. Die rike en is voer niemā seker. noch
voer die breemde. noch voer die naeste. Alsoe is
die rike onder den gheuerighe. als een vleythouwer
onder hongherighe honde. Men uergadert se lange
men verliest se haeste. Al werde se ghemanchud
dicht. se en vermynē niet. mer se vermeerren
den doest der gheuerheit. als den waresuchrigē
den dranc. waer om o mensche soecht du dan daer
du meer af sals werden ghecrucet. Se pme heft
men se niet. en heeft men se. of verliest men se.

se pine. luttel is der noetdorste ghenoech. Die doet
 neemt se haestelike den ghenē die se hebbē. Se win-
 nen hoze minnes ewighe pine. van al dese is ar-
 moede vrn. Die propheet zeecht. Roefgoet en
 wult niet begheere. ist dat rijkheden tot u vloey-
 en en gheeft u herte dier niet toe. Macht der
 rijkheit is mildicheit der aelmissē. sond' hoer sin-
 rijkheide ambtelic en onmachtbaer. Die wise mā
 zeecht. Behoffene rijkheide fullē comē int quade.
 boers heren. karen dat ghehopet wert dat
 verult. mer dat ghesaget wert ghyft
 wuchte. **Die derde raet is betrouwe tot gode.**
 die niet en laet die gheen die in hem hopen. Al toe
 hi ghelaect heeft daer hi sprect. Weest niet
 roechfaldich in uwer ziel wat ghy sult eten. noch
 in uwen lichaem wat ghy sult aentreckē. want
 u hemelsche vader weet dat ghy al des behoeft.
 want die alsoe den mensche gheschapē heeft dat
 hi voetsel behoeft. die en sal niet liden dat hi
 verderue mit aftreckinghe siet noetdorft.
 ist dat hi hem beneelt sinne sorghe. Als hi
 sprect. Soect niet dat rike goeds. en sine
 gherechtheit. en alle noetdorfticheit sal u toe
 ghevoepē werden. want die gheerne die hemel-
 che en die meeste dinghe den mensche wil ghe-
 uen. die en sal hem die minste. dat is eertsche
 dinghe overghere. En ist dat kose en wrede mes-
 chen en oer beeste hoer kind' vordē. hoe solde dā
 die alte beste en die waerachtighe heer sine kind'

latē. En want hi den ondanfame en den quade
is guedertiere. hoe voel meer sal hi dan gueder-
tiere wesen den guede. die al hoer soeghe in hem
werpen. Die wopheet zocht. Ic en heb me ghe-
sten dat die rechtuerdighe was ghelate. **S**oe
wie ghericheit suet om god die mach van desen
drien een hopen van gode. Dat hi hem ierwer-
sine noet doeft sal bodighen. of mit deyne voet-
sel die selue cracht sal gheue. die hi in uoelre
noet doeft mocht hebbe. en dat is meerre blifscap
dat die mensche sterker wert van cleynre spise
of dat hi den lichaem ontrect. sal hi weder inste-
ten den gheeste in gheestelik troestringhe. soe dat
die mensche gheerne der lichaemlik volheit derue.
die mit gheestelike weelde salichlik gheleent wert.
Oec verdient hi grote glorie inde hemel. die om
xpo uerdudelic ghebrec liet **Van gulsicheit**

Gulsichat is van vier maniere. **Die xviii.**
Ierste is voer rechter rijt of dicker dan
betamelic is ghelic den beeste sond' noet te ere.
Die and' is mit alte groeter begheerte. en mit
eenrehande haesticheit die spise te stinde alse wol-
ue of hongherighe honde. **Die derde is** alte seer
hem te vernulle. dat is meer spisen dan noet is
te nemen wt ghenuechte of wt onmerclicheit.
Die vierde is alte seer lekker dinghe te zueke. En
likerwijs als volheit der spise truecheit voedt. also
voedt lecternie die ghericheit. die lekker dinghe
soeket die begheert richeit. op dat hi moghe

bebbē sine ghenūchte. En alte voel spise ghenome
maect den mensche traech. want een vat dat vol
is wert maer te draghē. Se maket oec die uer-
stenderisse plomp. se onderwerpt die innichheit
en maket se kolt. se doet wackerheit vertragen.
en leydt den mensche te slayē **van vreden regen**

Heghen die ierste manier **gulsicheit. xxxiii.**
Der gulsicheit is ghenoech een guet wille. dar
die mensche niet en wil eten eer noch ducker. dan
betamelic is. Dorstiche en is daer in ghene ewe
gheset. Jonghe of arbedelike mensche moghen
ete. alst bescheidene noet wissel. wameer die
ghenoente of insetinghe der heilig' kerke daer
niet teghen en is. **H**eghen die and' manier is mit
te swaer der sammelheit. dat hij hem sedelike heb-
be. en sine haestheit tome. oec is nucte uoersie-
micheit. want onnamerlike en alre haestelic te
eren beswaert die natuer en uoedet min. **O**ec
is die uoerslemicheit nucte teghē die derde manier
die alte voel wil nemen. En want se den mes-
che hindert in guede werke als uoerscreue is. soe
en is en gheen beter raet teghē die derde en
die uerde manier. dan niet te hebbe daer men
der gulsicheit ghenoech mede doe. want hoe een
mensche armer is. hoe hij min in desen stucke
hem besondighet. **G**ulsicheit is na kerke der
heilig' uaders. die ierste scrift den wij moere
uorwinne. want hoe wij gulsicheit min uer-
wonne hebbe. hoe and' ghebroke sterker sijn

teghē ons. en w̄ crancher teghē hem. Ouer
mids gulscheit is die doet in die werelt gheco
mē. En die bose gheest beoerde cristū ierst
mit gulscheit. alse mit eenre poerte der ander
ghebroke. **Der** zul um teghē dese sūde en ie
ghē andere quade ghenoechtē merke. hoe haeste
die ghenuechte ouer is. en hoe onlanghe se ghe
duert. En als du begheers die ghenoechte der
werelt. en des bleychs soe set in d̄n herre of
du se al rede ghehad hebbes. en verfadet s̄n.
en dat die me der ghenoechte gheledē is. **Wat**
gheledē ghenuechte is als een slaep der nacht
die gheledē is. En noch argher om dat die ghe
noechte ene quade consciencie maket. **N**er als
men se schutuet soe maket se die consciencie bli
de en seker. **Der** is med' alle iegheherde. tribu
facie. en turbacien nutte dattu setes in d̄n
herre wanneer se teghemvoerdich s̄n. dat et
soe wese moet en anders niet wesen en mach.
en et die wille godes is. dat et so si. en dat et
gheordimert is van gode alsoe te gheschiene.
want wat die mensche willendes in hem set al
soe te gheschiē. ist dattet gheschiet. so wort hy
daer of te myn ghestuert. En als du ghestuert
werdes om dattet niet en gheschiet dattu hoep
tes. soe denc dat voel and' dinghe niet ghe
schiet en s̄n. die voerspuedich ghetueest had
den warē s̄n ghesthiet. daer du niet of ghe
stuert en werdes doe se niet en gheschieden.

40
Want daer des mensche herte hem ghene bliscap
of en maket of se ghesien. daer en wert hy oer
niet of bedrouet of se niet en gheschie. Als ex-
empel. Ist dattu hopes ene guede maectrot mo-
ghen te hebbe. du werdes blide. mer wert dine
hope te niet. du werdes machsche ghestuert. wat
die bliscap des hopes is dy ghenome. Mer had-
destu niet ghehoep soe en wordestu niet ghe-
stuert alst niet en queme. want du fles dattu
niet verlore en hebbs om dattu niet en haddes te
verliese. Alsoe sal een guet mensche al sin hope
en troest in gode sette. dat hy nimmer sine ghe-
soelen moet en veste op eertse troest. en dat
sine begheerte niet ghehecht en sy den wirtwem-
diche dinghe. likerwijs als die op yse wandert
taft mitte voete al sachte voer oftet crake. op
dat hy den voet moghe wed' na hem trecke en
niet inbreken. Daer om verliestu yetes van dat
tu mynides. set in din herte oftuet me ghe-
had en hebbes. en dattet als een droem was.
dattu scheenste te hebbe. en dattet na manier
des dromes is te niete gheworde. Dat bidt die
propheet daer hy spreect. O here maect te niete
in dinre stat hoer beelde. als een droem der gheen-
re die opstaen vande slape. dat is maect in my-
re herten. dat dine stat is te niete die gheuech-
nisse deser eertseher dinghe. op dat ic voer-
niet arbte al dat ghelede is. ghelic als een
droem vergheet wort en niet gheacht. **Ude**

quade mensche en den dwazen is dit leue een d
droem. die wane salich te wese dat sy niet en
sijn. en wane te hebbe dat se niet en hebben.
want ten is gheen waer guet. mer het is een
uatsch guet dat se hebbe. **D**usdane ghesachte
en sijn gheen idel fantasie te herte. mer ghe
ware en wuse ghesachte. wat se make dat her
te rostelic en ghestade tussche manichfolzucht
des voerspoedes. en des waderspoedes der werlt.
Daer ome alstu begheers dattu niet en hebbes.
sonc oft wt ghehad hebs en weder verlore. als
du het hebbes dattu minnes. en ghif di niet soer
daer toe ouermids begheerte der minne. mer
denc dat schier vergaen sal dese bliscap. ende
niet nae hoer late en sal dan woetspoer des rou
wes en scholt der pine. Daer om alstu verliest
dattu bindes. soe denc dattu des nietinder waer
heit en hadde. mer recht of ruct in ene droem
ghesien en besere hadde. **D**oe alstu tribulacie
hebbes of veghenheit. so saltu hoer nutheit mer
ken. hoe se die sonde reinicht. en den menschen
voerhoedich maket van toecomedende sonde ende
afnemer in voel mensche die sake der sonde. hoe
se de mensche oefent in doechde tot oetmoedicheit
der. tot medelide der gheente die affulkes wat
hiden tot weerstighē toetide der hulpe godes tot
onderwinde der godliker goedertierheit. die by
te wese pleecht den ghenē die bedroeft sijn wā
herte tot onderwindighe enghene doghet. wat

19
in reghenberde zie wi volkomenli^c hoe voel wi
voert sin gheghaen in doghede. En oec tot meer
te glorie te verdienē. en bouē al tot cristo die
om ons ghepassiet is conrehande ghelicheit wed
te gheue. Mer als die reghenbar is ghelede soe
verblift du wantu ontghangē byt. als een die
wt schipbrekinghe is ontcomē of vande strome.
en die van quade weghe ghecomē is tot gued^e
berberga. En en maec du pine niet dubbelt
mit gramschap of mit hate in ghedenckenisse
dins onrechtes teghe den gheue daer dwt af
hebbes ghelede. mer denc al en hebstus niet na
hem verdient. du hebbest waer verdient na go
de. en dat god als din richter teghe di. die he
misdaen hebbes dies mensche ghebruuct als di
mer pmer en ene volbrenghe der gherechticheit
godes. likerwijs als assur was een roede des
roerns godes. want god mit hem als mit eenre
roede discipline gaf den besondichde volke na
strafel. Mer ghelic als men werpt die roede
mit vier afet kint is gheslaghe. alsoe fullē se
die de make godes doen ten leste ghepint wer
den. sonderlinge die niet gherechtlike. of wt
richter minne hoere naeste veruolge. **W**an
sin een deel wt onser maten gheghangē in
dien dat wi gheroert hebben hoe du dij tuffche
voerspoet en wederspoet sulles onbeseghelic
hebben. op dat du voerspoet niet en verheffe.
noch wederspoet en verwerpe. want wederspoet

meest is gheleghe in deruinghe of in verlesinghe
des darmē begheert. en in ontsien of verdraghe
des darmē hatet. Nu wil wy weder here ende
merken voert die maniere der sonde en rade
daer teghe. Ten is ghene clyme medicme ieghe
die zochende der ghebreke dat die mensche kan
derue mit ghestadighe maede des dattet vleys
chelicke toenighe begheert. en dulselic verdrage
sonder ontsien en hatelic en versachtic is den
vleysche. Alkerwils als hi seer naket siet ghe
sontheit in lichaemlik medicme die hem hoedet
van schadelike dinghe. en mael bewaert sijn
bestreue manier in ete en in drinke. en stant
tachtelike ontfanghet en verdraghet na rade
der medicme butere dranc. En also scrift sinte
gregorius. Die volkomelike begheert sine ghebre
ke te verwinne. sal pine die slage sinte reynin
ghe oecmoedelic te verdraghe. En die apostel.
Ic kan volheit en ghebrek hongher en sateit
aden ouer al en in allen bin ic gheleert

Onkuisheit is van onkuisheit. xxxv.

Ouerrehande Die ierste is inder herte als
die mensche onkuische ghedachte werende ende
willendes om dat hier ghenuechte in heeft ouer
denct sonder des consentes wederstide. En nu
desen scrift die nuse man inde ierste capitel
des boeces der wijsheit. Verkoerde ghedachte
scheiden den mensche van gode. En onse here
in sinte martheus ewangel. Soe nu een wijs

50
conftet en hoer begheert die heeft al reed in fin
berte onkuyftheit ghedaen. **D**ie and^e is dat die
menfche sond^e ghemefcap des vleyfches hem
ruet mit onkuyfche beroeringhe. mit omhelmen
ghen. mit kuffinghe. mit onfchamelen sien en
tasten fprekende of horende onkuyfche dinge
allene wt quader ghenuechte. of als hi mit
andere onkuyfchen maniere ghenoech doet fier
vleyfchlicher begheerte. en dese is alpe uoel
zwaerre dan die ierre als sie vorder wt is ghe
ghaen. en hoer ghegene heeft tot quad^e ghenoech
te. want is allene quaet ghedachte ouermids
conftent quad^e begheerte in hem felue fculdich.
hoe voele meer is dan die menfche fculdich die
hem vorder gheeft tot sake der onkuyftheit
en fine wtweydinghe finne en lide daer toe moet.

Is allene quade begheerte des herte onkuyftheit
na ordel ons herte ihu cristi. wat is dan wt be
gheerte te kuffen of te taffen en dier ghehele

Daer om nyeman en bedrieghe dwaeflicke
feluen. wanede. dat dan allene sonde is. als nie
ghemefcap des vleyfches volbracht heuet of
pint te volbringhe. want fodane reefchap des
werkhes oec verdoenlic fin. En in gheoorlofder
eefchap is ductuif min quaet fimpel ghemef
fchap des vleyfches. dan fodan ontamelic betaf
ren. beften en onkuyfch toe fprekhe. **M**er woer
nemant die fagghe wolde. want hi gheen uere
der onkuyftheit en meinde te volbringhe dat

hem waer gheerloft maer mit fier gheminder
sodaen besminkinghe te ghebruke mit reynre
aendacht. op dat onder hem meer gheuoet wor
de heilighe minne. en dat luere der caritaten
meer en meer ontfreke. Want wat minne des
naeste gheuoet en ghemerret werde die minne
goedes. **D**ese sal weren wie hi is dat hi van
vlescheliken ghenoeche bedroghe wert onder ene
schijne gheesteliker minne. Want die gheest mint
den gheest. en en behoefte gheen lichaemlic omhel
sen. om dattet een teken is vleschlike minnen.
en hoe die meer mit herre wasser hoe gheestelike
minne meer vercolt en vermynret. En waer
gheestelike minne is die verdrinet en verdruct
vleschlike minne. **S**oe wie sudaner lichaemlike
besminkinghe plegget. die wort sculdich diensol
digh sonde. al en heuet hi oec ghene wille uoeret
tot quade werke. **D**ie verste is want hi hem
alte onbehoedelic ghegeue heuet tot anbre der
becoringhe. Om dat die sime en die ghedachte
des mensche bereit sijn tot quade en ouermids
pake schadeliker wentscap mach becoringhe die
re voere niet en was des mensche wille verkeret
en hem neder werpe tot sonde. **A**lhoet et wike
is ghesiet dat som mensche mit reynre aen
dacht hem ghegeue hebbe tot onderlingh brient
scap en gheschap. ond welke dat gheestelike
toenenghen in vleschlike is gheuandelt. en sijn in
sonde gheuallen. **D**aer om die hem in zulk per

Minne en va
vleschlike

kol settet doet teghē dat gebod. Du en salt dine
bere dinē god niet becoren. **L**ikertwis die wt swa-
ferm gbinge op cranc hē en verdroncke weer
sculdich sijn selues dodes. En en volghed' oec
ghene doet na. nochtā weert ene swaer zonde
swaertlike te beproeue. **D**ie and' is. al' ghewel-
de die mensche in hem en ghene becoringhe noch
tan gbaue hē enē anderē sake der becoringhe
en der sonde. en uel alsoe mitte anderē in die
kulle die hē hadde begrauē. want die dē andē
schenct den dranc des dodes al' en drinct hūs sel-
ue niet. hē en sal nochtā niet ontschuldich bliue.
En als in iob ghestreue staet. **D**ie adem des bose
gheestes doet die kolen berne. want als hē twee
half leuende kolen vīnd hē een. soe blaest hē son-
der affare mit sinē gheste uerighe adom hent
hē se ontfenct. En hē en achtet niet al' uertrec-
tet lange. op dat hē ten laste volbringhe. wat
hē en is tot gheenre tijt becōmert mit anderen
dinghē. noch en heeft anders ghenes dinghes ach-
te. dan hoe hē moghe die ziele bedrieghe. **D**ie
derde is om sijn quact exempel daer hē swaertlike
mede scandaliert and' mensche die quade suspi-
cie crighe van zulker scadelike gheselschap. en
die murrurere en hem duer op veronuerdige
en ordelent quact. en doen achtersprake ende
bespottinge op sine medebroede die onnossel sijn
recht of sijn des ghelikes dede. en alsoe wert
die weerduchē des gheestelics strates ghesaert

en daer comet oec wt voel anders quaets. **I**n
der menschen doen na sine exempel des toe coen-
liker des ghelikes. en want dattet hem oec ghe-
oerloft sy. dat dese sond' misdaer waent te doen.
en leren van hem. en doen des te coenlik' na sine
exempel. dat sy te loeren niet doen. **D**urste. En
sondige mensche werde des te swafer en coen-
re in sonden. en rekenē hem recht alse rechtvoor-
dighe in hoere sonde. bij ghelikenisse der persone
die de gheestelike puerheit beuolcke. En dat coent
al in onrecht en uertoringe godes. en uermyn-
ninge sijner eer. want swaefheit des ghesins
comet den vader des ghesins te scande. **D**ie
derde manier der onkuisheit is natuerlike ghe-
meenschap des vleesches tussche man en wijf
buten echtscap. en dese deelt men loert in uoel-
le maniere. als in simpel onkuisheit. In ouerspoel.
In meenschap mit enighe persoē die uerbonden
is tot reinicheit. In meenschap mit maghe of
swager. In meenschap mit eenre ioncfrouwe. of
mit ghewelt oec toe ontuoere. Dese derde ma-
nier en wil sy niet meer bedude noch uorder
bescriue. **D**ie vierde manier is onnatuerlike
sonde. Al heeft die natuer ene reghelike dinghe
darter natuer onduoyen is. een sonderlinghe
naem gheghene. nochtā heuet sie dese sonde
recht als die buce der natuer of reghe die na-
tuer is sond' name gheleatē om dat se enichs na-
mes is onneerdich. **D**ie menscheleke natuer be-

52
vlackert en oncert en verderft die rechte natuere.
En al ist dat die heilige apostel sente paulus.
en and' heilige woel en swaer dingē bescriue
van deser sonde. nochtan en dinctert ons niet
niet dat wij hier meer daer af scriue. op dat
die lucht daer af niet en worde onreynighet. en
op dat van gheuoente des sprekens van deser
sonde hoer swaerheit niet myn ontienlic of on-
menschelic en uuerde te hoere. en oec op datme
sinpelen mensche niet en gheue materi daer ouer
te dencken **van vade reghen onkuysheit. xxxv.**

Rade reghen onkuysheit. Hier is seuen hier
wij nu reghemuordich ghedencke. sonder
welcke kuysheit niet langhe seker en mach bliue.

Die ierste raet is. dat een man sentre tradich
ghesestcap der wiue. en een wijf der manne wat
als die wijf man segghet. van den cleden comet die
moete. en van den wiue boesheit des mans. Ende
sinte gregorius. Die hoer lichaem ouermids
kuysheit offerē gode. die en zullen hem mit wiue
te wonē niet vermerē. want so lange als natuer
alke heitte inde lichaem leuet en sal niemant ver-
moede dattet uer der begheerte in hem si te
male gheleestet. En ene cole die bedect is mit af-
schen schijnt lichte gheleestet. die nochtā ist dat
men daer aen tast berner. En als die bose gheest
vergadert heuet tve colen. soe blaset hi hent
hi te ontreket. Alsoe men lefet in iob. Sin adam
doet die colen bernen. wat hi berner mit heische

tuere. Ist dat men ene cok alleen latet sie gaet
wt. mer brenghet mensē by een and' se werden
beide ontfenghet van hoerre beid' herte. Ende
et is ductuyl gheualle dat minne die inde gheest
te begyn gheevndet wart inde vleysche. **S**onne
bernaert scrivet in ene sermone. **N**ur wue sie
delic te wese en onbeulectet van te bliue is
meer dan doden te verwecke. en ofn niet doe
en moghes dat minne is. hoe soude u dan dat
meerre is sijn toe gheloue. **M**er die bose gheest
bedect schalkelike inde begyn der gheschey
die stricke vleyscheliker becoringhe. om dat
sijn anwt heuet dat sijn af soude late uā hoerre
liefte. waert dat se prekelinghe der sonde ghe
uoelde hent hoerre beyder begheerte in alsoe
groete sekerheit ouermids lange wuentscap
te guder ghegotē en veremghet wert in minne.
dat se af gheuoelde se oec in hem anwt der beco
ringhe niet wederkuerē en konne. noch van male
anderē seiden. om dat die gheestelike crachte
soe ghekenhet sijn in hem. dat hoerre gheen so
wel ghetweldes doen en mach hem selue. dat
sijn hem vande stricke seide. **M**er sijn heuet
anwt dat die and' te seer soude werde bedro
uet. en rehent hem trouweloos. waert dat
sijn hem seide uā haer. of sijn uan hem. **A**ls
uert sijn gheuaghe en volget sijnre cranchheit.
en des anders wille in sonde. **A**ls dus betroude
die sterke samson in sinen crachte en die duc

wyl voele scharē der wande had verfoornē ende
 Gurde onbroke was wite bandē. wert beweghet
 ouermids minne dalde des wijs. die hem seer
 moede en niet rustē en liet. Bent hi hoer volko-
 melike openbaerde sijn herte. en also opende hi
 sinen wande den toeganc hem te uangē en te
 binden. en sijn oghe wt te steken. en ten lesten
 al sijn wande spot te wesen. Mer al dit is ghe-
 schiet in onse figure en is ghescreuen tot onser ker-

Die ander raet is te scunnen gheselschap onkuys-
 cher mensche. op dat die mensche ouermids horen
 exempel tot ghelike dinghe ~~dinghe~~ niet en werde
 ghetoghe. als salomō scriuet in wouerbē. Die
 hem uergadert mitte onkuysche die wert quaet.
 en een brient der swasē sal hem ghelijc werde.
 want die sinne en die ghedachte des menschen
 sijn bereit tot quade. Daer om wert hi te lichte
 alker ghetoghe ouermids and^r lude exempel totte
 dinghen die sijn vleischelike zin begheert als hi
 hem niet en schamet quaet te sijnē. en als hi
 in sijn onsalichat haer gheselle. mit welker ex-
 empel en rade hi ghetoghe wert tot sonde. en
 als hi sonde doet gheprijs wert in d' begheerte
 sijn zielen. En dese quade ghelicheit of ghelijc-
 micheit is sonderlike sake waer om die quade soe
 gheuannichfeldicht sijn inder haligh^h kerke. ende
 waer om in aerde gheestelike uersuchet is uer-
 ghange. en hoer te uoel gheulote sijn tot onkese
 nauwendigh^h dinghe om dat een rechtlic de andere

wil volghen. want hi anders niet en weet dan
hi inden andere siet. of want hi anders niet
en dar leue dan die andere daer hi mede ome
gaet wt quad' schamelheit. om dat hi hem ont
siet den andere onghelyc te schinen. **O**f oec daer
om dat quade laueheit des mensche. en waheit
des vlesches haer verblit dat se sake houet en
ontschuldige voer den lude te doen dat hoer
lust. al en waert oec niet gheorloft. **E**n dit
becar met die prophete daer hi seghet. **A**lle hi
se afgheneghe. alle sin se onnutte gheworde. **D**e
darde raet is. dat me dat lichaem niet leckerh
ke en voede. want die eerde ons lichaems. die
van hoerre ierster maledicue distel draghet
en doren. wt dat se daer en laue ghenosset wert
mit weelden. soe sal die duchttheit des dozens soe
groot werden. dat dat faet des woerdes godes in
ons te mael verdruct wert. **E**n daer af seghet
die wise man. **D**ie sinen knecht van sinen ionge
daghe leckerlike voedet. sal en na houerdich en
wedertrubbich gheuoelen **E**n sinre bernaert.
Den daghe is sinis selues boesheit ghenoech. dat
is. der natuerlike begheerte is hoers selues boes
heit ghenoech. want wt dat se ghestroect wert na
dien. die de ewighe strit ieghe hoer ghenoechte
hebben aenghenome. soe werde tve teghe een.
dat is die ingheboerne begheerte des vlesches
en weelde. die een stroecter is der ghenoechte
wederstaen der kuisheit. en daer om is kuisheit

in amore. Daer af scriuet die apostel. Ene wedue
die in weelde leuet is leuendich doct. En die pro-
phheet. Sachtich des broedes en ledicheit was die
goesheit dimer suster zodama. Mer hier teghen
scriuet die apostel. Ic castie mijn lichame. ende
brenghet in enē knechticheit. op dat ic niet laster-
lic en werde als ic and' mensche seer. Soe wie
sijn vlesch voedet in weelde boue moet behoer-
lics onderstante. die wapent sine want. En
dattu dmen want gheues. dat comet du te scha-
den. **D**ie werde raet is ledicheit te vlien. die
sonderlinge der ziel is ieghe. want ledicheit he-
uet manich quaet gheleert. als salomō seghet
in prouerbie. In begheerte is een iegheleert ledich
mensche. want die in arbeide is. wort van enē v-
ande aen gheuochte. mer die ledighe wort van
ontrelliken vande aengheuochte. want hoe voele
quader ghedachte en begheerte hi omē keert in
sijn herre. alsoe voele pisen des vandes is hi be-
reit. **S**inte Bernaert seghet. Traghe ledicheit
is een dorre daer alle die wulmste der becoringe.
en quad' ghedachte toe loeyt. En alkerwijs als daer
die splaten des dorres dat water heymelic inloeyt
en wast. hent dat schip vermint. alsoe werde wt
ledicheit die ghedachte en begheerte ghemanch
soldicht. hent dat schip des herre daer ondernal-
te in sonde. Daer om in desen tīde vinnē hū-
tel ghestad' vbeestlik' mensche in cloestere. nae
ghelicheit der heyligh' oldere vadere in egypte.

Daer binde ond' enen prelaet driesusent of vijf
susent te gader woende. die rustelk' leefde en
ghehoersaemliker ware te berichte dan nu mit
ons solde hoerre rien of min. om dat si leefde
vanden arbeide hoerre hande. en grote erfynisse
en renten niet en sochte. mit arbeide vergader
de hoer behoefte. en en ghem oueruloedicheit
en begheerden. En en liepen niet wt te bedden.
noch ans' lude te besmeike om hoer gane. mer
mit hoer eighen arbeid voede sie hem selue. en
voele ander cranche en arme mensche. En wat
se neerstich ware in hoer handwertie. so en mocht
hem niet beschien. hem te gheue tot nien meren
of tot hure. of tot alre hande begheerte. Noch
si en staken niet elc in sinen budel dat se arbe
den en wome. Mer alsoe als se hoers selues om
vpo versaect hadde. en hem onder eens anders
wille gheuoopte. also hadde se oec onderwoopte
al dat se hadde. En want se hoer werc mit ge
ruchte of mit gheroep niet en deden. noch nae ho
ren eighene wille. mer in swighe en in roste
nae wille hoers vaders en hoers prolaets. daer
om en worden se in hoere arbeide aen hoerre in
nichheit niet ghehindert. mer seer daer toe ghe
holpen. want als hoer daghelics gheserte werc
ghedaen was soe plaghe se die and' tijt te ghe
bruke in lesen en in ghebede. En daer ome
waren sie ghestadich en volmaect in alre doget.
want al die tijt brachte sie toe sond' alle sedich

en impliciter mit doechde en mit guede wer-
ken. En en leefden niet na hoere wille. mer
na wille hoere ouerster. na regule die ouermids
den heilighe gheest van heilige vaderen ware
ghoet om wt te raden die ghebreke en in te
plantē die doechde. **V**ander ledicheit scrift
een poet. Als ledicheit en wech is soe vergaē
die gheschichte der begheerte. En niet alleen
en sal men ledicheit seuen. mer oec alle ydelheit
Sinte Bernaert seghet. Dat is ydel of ledich.
dat gheen nutte en heuet of aendachte enghes
nuttes. En het is seer te bespote dat mē ydel-
heit doet om ledicheit te seuen. mer wat mē
doen sal dat zoet in de raden ieghe traechheit.
Der is nutte dat die mensche tot elker vie dencke
hoe hi die iegheuoerdige tyt moghe nichot toe
brenghe. het hi in bede. et hi in arbeide. et hi
int lichaem te spien of enich and' werc te doen.
Die vifte raet is dat die mensche bewaer
voer ongehoorsafde dinghe sine wruemdinghe
zinne. want se sijn als men se niet en bewaert
recht alse vinstere der zielen. Doer wilke in
comet die doet der sonde ghehē enē dieue. of
enē berouer onser euntheit. Dauid en sach
niet was wif om dat hi se begheert hadde
te woen. mer daer om begheerde hi se wat
hi se onbehoerlike sach. Also sach ena dat
holt darter sehoen en ghenoechlic was te sien
en hi begheerdet. en at die vrucht. Sinte

gregorius zeecht. En is gheen waer te sien
dat verboden is te begheere. Alsoe salme die o-
ren die hande en die and' sinne en lede bedwingen
ghen. op dat wi ouermids hem ghene vergif-
femisse en drincke. Dina ghinc wt om mynlich-
ticheit te sien die uime des lants. en sy wert
vercrachtet. En hier af scrift iheremias in sin-
re becrinninghe. Mine oghe heeft mine ziele
beroeft in alden dochtere minne stat. Mer hier
teghen scrift die heilige iob. Ic heb een ver-
bont ghemaket mit mine eghe. op dat ic niet
en solde dencken om enighe ioncfrouwe. Alsoe
beslute hem goede gheestelike mensche in celle
en in cdeestere. recht als in hore doet grauen.
op dat se niet en begheere die werelt. noch van
der werelt begheert en werden. Want hoe du
die dinghe der werelt seldeme hoers of siec. hoe
dijn begheerte daer colder toe wert. en se uoc
se myn salstu daer op dencke. En hoe du ghesta-
deliker gaes om ghaes mit werlike menschen.
hoe du meer sals bestuue uande stoue der we-
relt. daer du onghenoelike allentelen van binne
of sulc verduystere. en dine affectie onmaec-
lic werden. en dine zeden buter. In der molen
niet becoue te werden is nauwe moghelic. **D**ie
seeste raet is. dat die mensche binne hem ver-
druc sine quade ghedachte. en uersichelike roe-
neiginge. want dat sijn des mensche huus
uande. ouermids welker bedriechnisse die stat

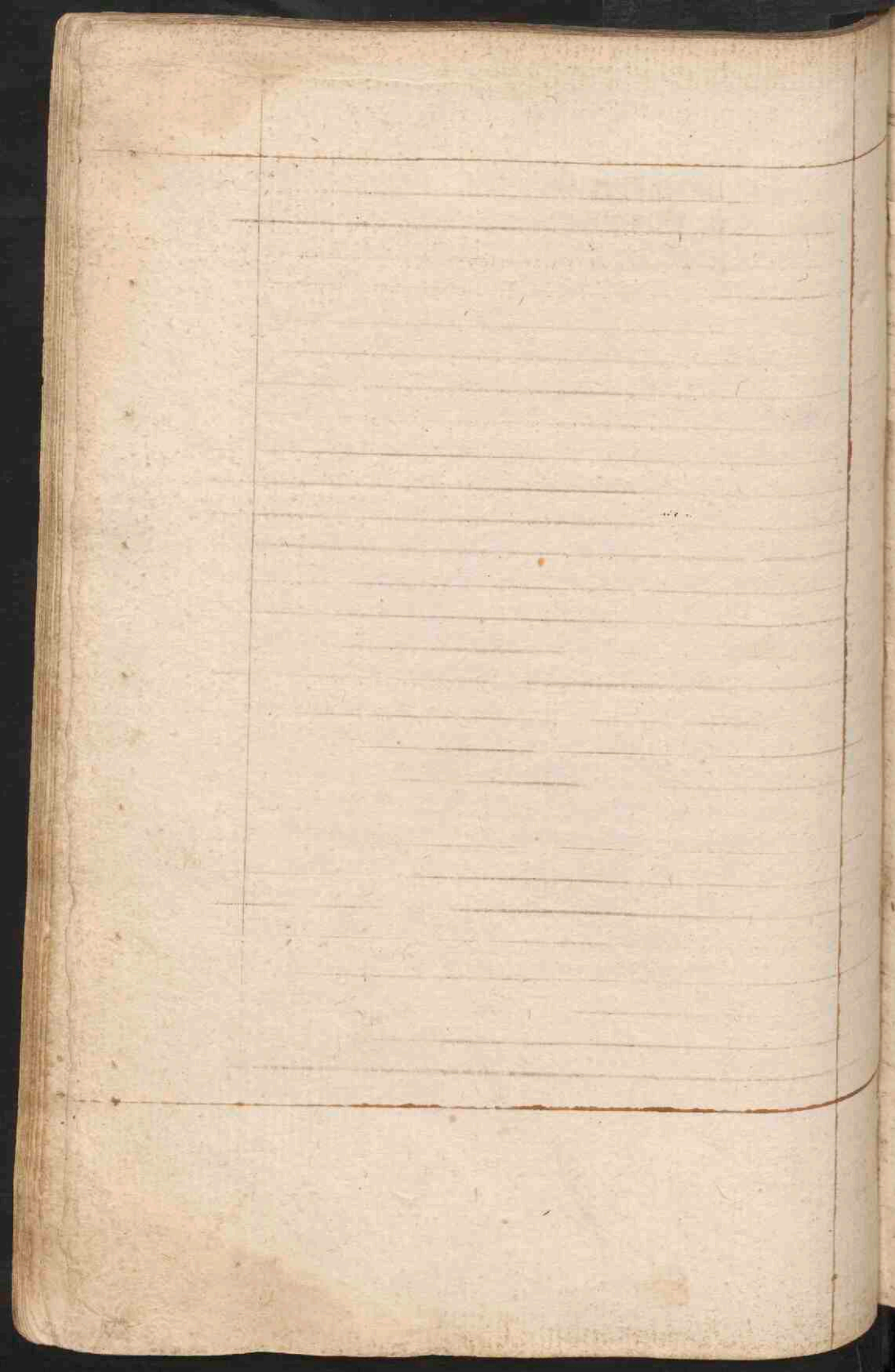
des herte den vanden ghegeue wert als me se
 niet waer en bewaert. Daer af staet in de boe
 ke der wijsheit. Verkeerde ghedachten scheid
 den mensche van gode. En in sunre matheus elba
 geh. worter herte come quade ghedachte. ouer
 spoel. diefte. en dier gheluc. en die beulecke de
 mensche. En ghene vestnisse. noch beschermenis
 se van bure en sijn ghenoech die stat te beware.
 daer die huusghenote onghetrouwe sijn van bin
 nen. En ghene wuwendighe wacht en mach
 den mensche beware sond' inwendighe hoede d'
 ghedachten en der begheerte. Daer om seghet
 die wise man. Nur alre hoede bewaer din herte.
 want daer ut comet dat loue. kuische en erfsa
 me vrouwen en zullen niet alleen quade werke
 mer oec begriplike streuen souden. ouermids wel
 ken hoer kuisheit en erfsamheit mach becoert
 en misrucht werde. Des ghelikes en sal oec die
 ziel eens gheestelike mensche die cristo onsdertit
 is ouermids gheloue en lofsippe der reinicheit
 niet ontfanghen strepinghe quad' becoringhe.
 noch in hoer herte holde. want dat siet onse he
 altoes en spreket doer den prophete. hoe lange
 zullen in di ghedure scadelike ghedachte. Die
 seuerde raet is ghestadighe neersicheit des ghe
 bedes en der innicheit. als ghestreue is inden
 boeke der wijsheit. Om dat ic wist dat ic anders
 niet en mochte kuisch bliue god en gheeft. so
 ghinc ic tot hem en bat ut al minre herte. En

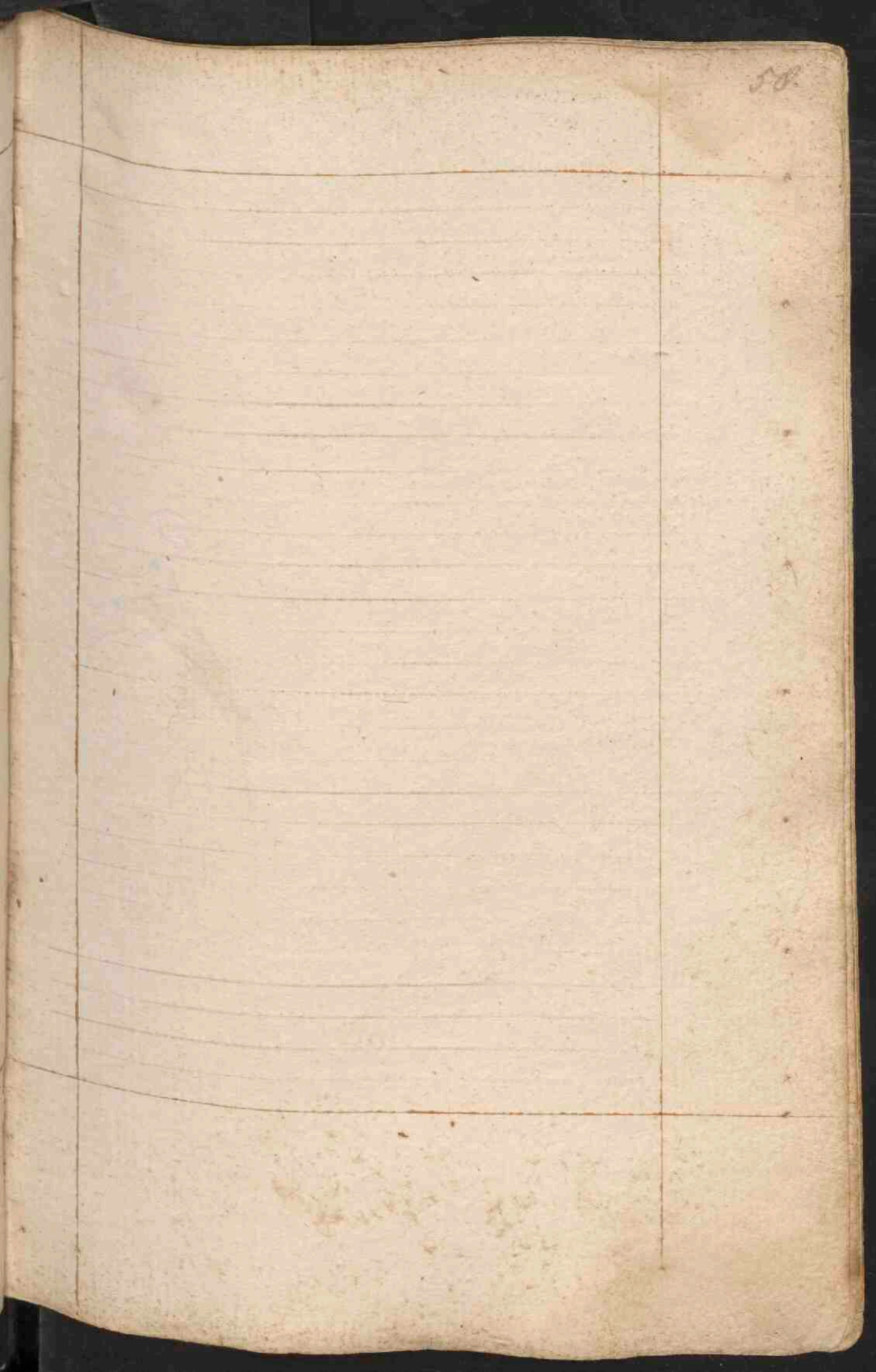
als die propheet segghet. Ten sy dat die heer die
stat bewaer. se waken te vergheues die se bewaer.
En want wy sond' syn hulpe niet doen en moge.
soe is ons noot altoes te beden. dat hy dat uer d'
begheerte in ons lesse mirta dou fier ghenade.
En want die cracht des ghebodes die ziele boue
hoer salue verheffet tot gode. soe maectet ghe
bet hoer affectie puuer. en hoer begheerte kuaft
en verlijst hoer vertrae. en instort hoer die min
ne gods. en daer wt comet een eisen en versone
reghe sonde. en een ontweerdichheit teghe vleysche
alke ghenoechte. en die wille wert ghesterket te
ghen die becoeringhe. en die becoeringhe werden
crancher en achter te verwinne. Want doe
moyses op den berghe beede en tot gode sine
hande oprichte. doe verwan dat uolt van is
rahel die van amalech. Mer als hy die hande
neder liet. soe verwan amalech. Moyses be
duut een gheestelic mensche die vande water d'
werelt is afgebrake. Amalech beduut beco
ringhe des vleysches. Die hande moysi dat syn
die begheerte en memorie. Als wy dese oprich
ten tot gode. so wert die vunt der becoeringhe
verwonne. als wy se neder laten tot oerfche
dinghen. soe wert die vunt ghesterct

Hier eindet dat ierste boec van profectus

vita

inapientium
probaientium
pfectorum





M

Die ierste. Hier begint die taffel des ander
 boertghanc is in vuericheit der re boeckes
 mer bekeringhe in welke een bekeert mensche
 vuerich is tot allen dinghen **xxxix**
 Die ander boertghanc is in arbeide lichaemlik
 oeffeninghe. en daer zeecht me waer in lichaem
 like oefninghe is ghelegghen **xl**
 Die derde boertghanc is. insturtinghe gheeste
 lics troestes. daer zeecht me waer in gheestelic troest
 is ghelegghen. en waer toe hi ghegheue wert **xlvi**
 Die vierde boertghanc is een traet d'becorm
 ghe. en eens strides. daer zegghet men van ma
 niere der becorminghe **lviii**
 Die ierste manier is een ontrec d'innicheit **lviii**
 Die ander is zwaerheit in guede werken **lxxii**
 Die derde is uer driet guedes werkes **lxxii**
 Die vierde is zware onuerdulicheit ieghe gode **lxxviii**
 Die vyfte is dat die mensche van cleinnmoedich
 innicheit niet en pynit te zoekte **lxxviii**
 Van radē ieghe som becorminghe **lxxix**
 Sand' alre ghemeinspre becorminghe **l**
 Van nutheit der ontreckinge des troestes **l**
 Daer zegghet me dat in drien maniere die mens
 che wert afgherrecht uā de ghetware guede **li**
 En waer beter is becorminghe te hebbe dan niet **li**
 En uā uleischelik' mine. die barden is ond' den
 schijn gheestliker minne **liii**
 In hoe uoese maniere me becormingē mach wedstraē **liiii**
 Die vyfte boertghanc is een traet gheestliker

medicme daer men teghe con ieghelic ghebrec
doet sonderlinghe raet **xlviij**
Van ghesontheit d' ziel en waer in die ghelegē is **xlviij**
Hoedamich al onse werke zullen wesen **xlviij**
Hoedamich onse sprekē sal wesen **xlviij**
Van gueder zedicheit **xlviij**
Van ghesaetheit des herten **xlviij**
Van sōmen ghemeinē gheestelike oefninghe **xlviij**
Dat men niet traech en sal wesen mer doet
veet guedes te beghinnen **xlviij**
Van clechheit in affheide vande quade **P**
Van brede des herten **P**
Van spaerheit des ghebrukens. en des hebben.
en des begherens der dinghe der werelt **P**
Van oecmoedigh' ghiltinghe sijn selues **P**
Dat die mensche rijp. en ernstfodich mit zoet
heiden sal wesen. **P**
Van opghelueheit d' ghedachte tot gode **P**
Die peeste uoertghanc de ghelegē is in puren
dogheden. **P**
Van seuen affectie der ziel **P**
Van wtweindighe habue gheestlike persone **P**
Van der minne godes. daer seghet mē dat
minne is in drie gheleghe. in tulle. in werke.
ende in beghoerten **P**
Van ghemeinē doghede en vā hoerre cenheit **P**
Van grade der minne godes **P**
Vander minne ons naesten **P**
Der ontweerdinghe vlesstheker minne **P**

- Dan reynkenen vleyscheliker minne **lxv**
- Dan graden d' minne des naesten **lxvi**
- Dan der oetmoedicheit **lxvii**
- Dan driuoldigh' oetmoedicheit. tot ons. tot onsen naesten. en tot gode **lxviii**
- Dan drierley grade der oetmoedicheit **lxix**
- Dan verduldicheit **lxx**
- Dan proeuvinghe der verduldicheit **lxxi**
- Maer toe nutte is verduldicheit **lxxii**
- Dan drierley grade of woertgange i verduldich' **lxxiii**
- Dan ghehoersaemheit **lxxiiii**
- Dan drierley rede der ghehoersaemheit **lxxv**
- Dan driuoldigher ghehoersaemheit. der noet. der gheuericheit. ende der minne **lxxvi**
- Dan drierley grade der ghehoersaemheit **lxxvii**
- Dan der armoede en versmademisse der r'icheit **lxxviii**
- Dan t'wierhande versmademisse d' r'icheit **lxxix**
- Dan tuer zake waer om men raet versmademisse der r'icheit **lxxx**
- Dan drierhande grade der versmademisse d' r'ich' **lxxxi**
- Dan soberheit **lxxxii**
- Maer in soberheit is ghelegghen **lxxxiii**
- Dan drierley grade der soberheit **lxxxiiii**
- Noch and' ondscheit d' grade der soberheit **lxxxv**
- Dat die doghet dat middel holt tussche de gebreke **lxxxvi**
- Dat die ghebreke he' d' d' d' doecht heghen **lxxxvii**
- Dan der kuysheit **lxxxviii**
- Na tuer guede dinghe die na kuysht' come i des' t'ht **lxxxix**
- Na dinghe die daer toe helpe dat me' kuysht' vertricht **lxxxx**

- Van graden der kuisheit als se gheestliken
menschen toe behoert **lxxxvii**
- Die seuende woertghanc die ghelegghen is in
beschouwenen leuen **lxxxviii**
- Van der aendacht **lxxxix**
- Van drie manieren des bedens **lxxxix**
- Van manigherhande affectie des beders. en
van beelde manigherleue persone woer welcke
sijn hem bedet **lxxxix**
- Van danckaerheit **lxxxix**
- Van zeuenuldij' merkinge die tot dackaer' ontsiet **lxxxix**
- Van gode te loue **lxxxix**
- Van zeuereky' inmygh' manieren des loefs gods **xc**
- Van der d' manier des ghebedes die ind' gedachte is **xc**
- Van macht des ghebedes **xc**
- Hoe die beder in voere manieren gode woer
hem noemt in sinen ghebede **xc**
- Hoe men lude wandelt die form des ghebedes **xc**
- Van nuttat des ghebedes **xc**
- Van drie dinghe die ductus den mensche af
trecke van woertghanghe tot doechden **xc**
- Van saken waer om die bidder niet en werdet
ghehoert **xc**
- Van zonderlinghen ghebeden **xc**
- Van maniere d' innichheit en d' beroeringe **xc**
- Van reuelacien en uisionen ende besduchtige
bewysinghen **c**
- Van manieren der uisione **c**
- Van maniere d' reuelacie of apenbaringhen **c**

Maer om god ontrocket de guede gracie der
innicheit. **C 11**

Van betoringhe innigh' menschen **C 11**

Van manigherhande toeneinghe daer wi mede
ghetoghen werden toe ontfanghen dat heeli-
ghe sacrament **C 11**

Hier eindet die tafel des anderē boekes van
profectus

Die ierste voertghanc is in voertheit der
mer bekeringhe in welken een bekeert mens
che uuerich is tot allen dinghen. xxxi.



Dier begint dat and' boec
van profectus

Je voertghanc des gheest
alken mensches wart ghe
deilt in seue voertghange.
al ist zake dat alle gheestlike
menschen tot alle desen voert
ghangen met en gheraken

Die ierste voertghanc is in buertheit der niet
bekieringhe. waer mede die bekeerde mensche. i
eenre neersticheit des guede willen buerich is tot
alken dinghen. daer hi gode in waent te behaghe.
het si wt groete rouwe en bedroene der sonden.
of wt begheerte gode te voldoen. of wt begheerte
die verlaeren t'it te verhalen. en dat soen dat ver
sumet is ouermids der sonde ghelyc ene die wa
dert die des manghens langhe flapet. en daer na
pint mit haeste en mit neersticheit al lopende die
versumende t'it te verhalen. en naefolghet om te
vinden sine ghesellen die voerghenghange sijn

Die and' voertghanc is in arbeide lichaemliker oef
ninge en daer zeghet me waer lichaemlike oefninge



Je ander voertghanc in is gheseghen. xxxi

is inden arbeide der lichaemliker oef
ninghe. want wantan sie alle een arm
mensche noch niet vnde en kan duerbaer ghaue
die hi gode offere in sinen heylighe tempel. hi doet
dach dat hi vermacht. hi offert haer van gheite.
en welle van rammen. en gheuet over sijn lichaem

die and' voertganc is in arbeide lichaemliker oefninge en daer zeghet me waer lichaemlike oefninge

alte ene leuende heylighe offerhande die gode be-
laghet Mer som tyt en is sijn dienst met rede-
lic om onbeschedene castinghe des lichaems ouer-
mids wiske dat lichaem wert ontfettet. en die
crachte ontbreken. en die sijn wert verlore. en
die gheest wert gheleffchet. en al gheestlic woert
ghanc wert verstroeyt. In leuitico staet ghescre-
uen In alle dinre offerhande salru salt offeren.
dat is bescheidenheit. op dattu vande conuulke
weghe niet of en neighes. noch ter rechthant
mit alte groeter arbeit. noch ter lichterhant
ouermids alte groeter laueheit. Die ziele is on-
steruelic. en sie en mach niet vergaen. en daer
om en mach dat verganchlike lichaem dat een eer-
den vat is niet gheelic voertghaen mit haer-
te lopene. en het en mach so voel arbeids niet
liden. alte sie des bernendes willen ontfanghen
mach. Een dronckē mensche wghet som wilen
suellike dat peert daer hy op sit. en en meret
niet al is hy heet van wime dat sijn onuerstan-
del beest niet versadet en is van hoije. en aldus
alst ghedwonghe wert boue sine macht te ar-
beiden soe valtet and' den ghenen die daer op
sit en doeten later comen ter stede daer hy we-
sen wil. dan oftet mit stade heye. Die apostel
seruet toe den van romen. U dienst sal redelic
sijn. dat is mit bescheidenheit. see dat gheen dinc
alte onbeschede en sijn. mer castiet vlic licha-
me mit mare op dat sijn niet en verderue ouer

in medio consistit
uirtus
mediū tenuerunt
bñ

mids ghebrec der natuere. mer dat sijn der son-
 den sernie. Men moet dat vleesch bedwinghe. mer
 men sal niet doden. men salt drucke mer niet
 verdrucke. het sal dienē op dattet niet verwe-
 lighe. men salt onderholde op dattet niet en ver-
 bere. Bluet vruchtbaer lant langhe onghelou-
 wet het veruldet. Ist dat ment alte seer dunn-
 ghel vrucht te draghe het wert magher. mer
 ist datmen dat middel hier inne holt soe blif-
 tet vruchtbaer. Aldus salme oec doen mitten
 acker des lichames. als dattet niet en verwelige
 van alte groeter lachheit of weelde. En dattet
 van hongh' of van arbeide niet en verderue.
 Die lichaemlike oefeninghe staet in twee dinc-
 ghen. alse in ontdecke der vleescheliker ghe-
 noechte. En in ghenoecken hardes leuens ende
 arbeides. Mer hier of sijn weghenome die zieke.
 want ouermids buterheit der ziente en hebbe sie
 gheen gheen ghenuechte in zuere dincghe. En
 die ziente is hem harder. dan die arbeit is den
 ghesonden en machighē. Dat castien des li-
 chames is nutte tot zueringhe der zunde. tot
 verdriuinghe der ghebrecke. tot oekinghe der
 doghet. tot ghewinne gheestelikes troestes. als
 die wijn gheuome wart witer perse. tot suet-
 tinghe des naesten. en tot verdiente der glorie.
 Die derde voertghanc is insturinghe gheeste-
 likes troestes daer segghet men waer in gheestelic
 troest is gheleghe en waer toe hij ghegheuen

die derde voertghanc is insturinghe gheestelikes troestes daer segghet men waer in gheestelic troest is gheleghe en waer toe hij ghegheuen

Die derde boertghanc wert **xxxv.**
 is in infortringhe gheestelikes troestes.
 want rome dat god guedertiere ende
 milde is soe bogauet hy den mensche weder.
 die hem ghetrouwelike offert al dat hy heeft
 en dat hy vermact. alse luericheit des willen.
 en den dienst des lichaems. Waerachtich gheestel
 lic troest staet in twee dinghe alse in vertie
 ringhe der natuerliker crachte der ziele. Ende
 in rustliker eendrachticheit des blesches totte
 gheeste. Want dan is die mensche waerachteli
 ke gheestelic. alse die gheest alte mael tot go
 de opgherust is en hem toegheuoget. en hy go
 des vol is. en alse dat lichaem den gheeste niet
 weder en staet. inde dinghe die gode toe beho
 ren. mar na sijnre wise den gheeste ghehoersae
 is. als gheen bose dinghe te begheere. noch ghee
 harde dinghe te ontsien. noch gheen verdriet
 te hebben in guede werken. **D**ie ziele heuet
 drie crachte daer sy in toent dat beelde der hi
 ligher drieuoldicheit. alse Reden. wille. en me
 moire. die nochtan in hem selue ydel sijn des
 guedes. en behoeue ueruert te werde. en ver
 wyllet van gode die se ghemaket heuet. **D**ie
 reden wert verlicht totter bekennisse der waer
 heit. **D**ie wille wert onsteken totter minne
 des guedes. **D**ie memoire wert rustich ghe
 maket te bruken en aen te hanghe den waer
 achtighe guede. **G**heen van desen drie crachte

64
mach wesen. noch volmaket wardē zond' die an-
deren. want en saghe die redē niet. die wulle en
minuede niet. want die wulle en bekenuede dan
niet wat te minnē ware. en en minde die wul-
le niet. soe en hadde die memore gheen ghenuech-
te inden guede. En des ghelikes waer inder
memorie gheen ghedenckē des guedes. hoe sol-
dement dan bekennē of minnē. God is dat o-
uerste goed. en hier omē is hū oec die ouerste
waerheit. wat van hem vloegen alle dinghe. alse
dat sie sijn en dat sie guet sijn. **G**helike alse
god dat maectel van deser werelt van niere
ghescrepē heuet. en daer na heuet onderscheidē.
en vertiert. alse formeert hū oec des mensche
sichaem in zinnre moed' buer. daer na instattet
hū ene redelike ziele. Daer na liden loep der
oltheit wasset dat verstant na sijnre werclicheit.
en die wulle wart beroert. en die memore groey-
et alse begberende cierheit die haer bequame sijn
Die cierheit der reden is. claer verstant van
gode en van dien dinghe die van gode sijn. en
die tot gode toe ledden. alse verstant der hylig-
schrift. en die redene der gheloue. en der wer-
ke godes. En te vertruē wat gode behagelic
sijn. en te onderscheidē tussche sonde en tussche
dogheden. en hare natuerē te bekennē. en die
rade teghē die sonde. en die weghe der doghede
te bekennē. Inde werke godes te verwonderen
sine moghentheit. sine wijsheit. en sine gueder-

tierenheit. En cortelike te spreken die tierheide
der redene sijn wijsheit en konst die van gode
is. **D**ie tierheide des willen sijn heilighe betwe-
ghinghe en minneheit tot gode. vuericheit des
gheloues. ghetroouwen der hope. zoetichheit der
godliker minne. en blyscap des guedes wille.
hope van uerghiffnisse der sonde. Inneheit tot
ter menscheit en ter passie cristi. en oet tot sijn
re godheit. en begheerte des hemelsche rikes. En
betrouwe van uerhozinghe des ghebedes. ende
begheerte der godliker vruendelichede. en deser-
ghelike die den mensche betweghē tot gode. ende
toe der minnen der dogheghe. en tot hate der
sonden. en totter minne des eue menschen. en
tot vlyttichheit gueder werke. **D**ie roetheit der
memorien is. manichfoldichheit en oueruloedichheit
heilighe ghedachte. en toensopen nutter ghe-
dachten. en stadighe ghedenckenisse godes. en
wylfutinghe der onstedichheit des herte. en ruste-
lic aenhanghen godes. en uerdriuinghe der lye-
haemliker verbeeldinghe. en volcomē uerghē-
ten alte werflike dinghe. en een gheest te
wesen mit gode. **E**n want dat lichaē gheghe-
uen is den gheeste te dienē soe salt hem onderda-
nich wesen in alle guede dinghe alte sijnē here.
en niet weder spoerē. noch wed' murmurē recht
als een houaerdich en een truech knecht. En die
gheest sal den lichame voersien als een wijs heer
sijnē knecht in drien dinghe. als dat dat lichaē

nuttelike arbeide op dattet niet en vertraghe mit
ledicheide. En dattet beschedelic ghecastriet wer-
de ist dattet erghent in misdaen heuet. En dattet
by mate gheuodet werde soe dattet niet en ver-
welighe. en dattet oec niet en ghebreke ond' den

nd

Hoe een ioghelic nae desen reghelen meer
gheardemiert is. hoe by gheestliker is. **D**ese din-
ghe te hebbene. dat is gheuodet te warde mit
gheestlike troeste. want and' troestinge recht
alfe se niet noetdruftrich en sijn der salicheit. al-
soe en is hem niet te gheloue en sie sijn ductuon
valsich en gheuenet en bedrieghende. alfe visio-
ne of hemelike openbaringhe. of prophete. of
zinnlike soenthat. of werke van mirakelē. en
sonderlinghe nu ter tyt. En al vint me se zom-
tut waerachtich dat is in seer luttel mensche

Die gheestlike troestinge wart zom tyt
ghegheuen men gheestlike mensche. om dat si zien
zolen hoe misdelike god begaue die ghene die
hem diene. en hoe guet dattet is te diene soe
zueren here. En oec wart si hem gheue tot
starchinghe der gheloue. tot vastheit der hope.
tot ontfenghen der minne. tot vuericheit der
begheerte. en tot serninghe op dat sie sien hoe
men wandere sal. Recht als men ind' duyster-
nisse een licht toent op dat me sie waer men ghe-
sal. en waer men stouwen sal de wech. om te be-
hoede reghen die toecome de beoringhe

Die vierde voertghanc is een staet der bearm

de vierde voertghanc is een staet der bearm... en oec sijn des daer t'ghen...

Die ghe. en eens strides daer segghet
wierde men van maniere der becom
staet is die staet der becominghe ghe. *xxxiii*

en des strides. en der tribulacie. daer die mens
che mede gheproeuet wert. ghereynighet. ghesof
fent. gheleert. en veroetmoedicht. Dus spreket
die apostel tot thymotheu. Die stridet in de stri
de hi en wert niet ghecroent. ten hi dat hi
wutelike stride. Enich dinc dat lange dure sal
dat pleget men te proeue oft tot ghedurich is. en
al dat edel is en lief dat proeuet men oft tot alto
doech. allet sal doghen. En dier ghelike die doc
ghet des guede mensche die alre edelst is. en die
in eticheit gheduerē sal die wart gheproeuet in
ticht der becominghe of hi ghestadich si. En god
proeuet sine vriende mit wederstoet of hi ghe
trouwelike in hem willen bliue. In eclesiastico
staet ghescreue. Die auen proeuet die cerdene
vate. en die tribulacie proeuet die gherechte niet
chen. In iobias staet ghescreue. Want u gode
ontfanghelic waerre. soe mast noet dat di die
becominghe proefde. Die mensche wart oec ghe
reynicht van sonde ouermids tribulacie der proe
vinghe op dat hi weerdich werde der hemelst
cher glouen. en den inghanc des hemels. ende
op dat hi niet en behooue na sinre doet swaer
liker en langher ghereynighet te warden. Der
wart die mensche ghereynicht op dat hi bequac
wurde meerre gracie te ontfanghen. Ghelyc

als doncher glas ghereinicht wort om dactet
 te meer lichtes ontfange. Die mensche wart
 oec gheoeffent mit liden. op dat hy werkeliker
 en bereder werde totte werken der gherechticheit.
 en totter oeffeninghe der doechde. want als hy
 was inden staet des troestes soe dochte hem dat
 ruste van herte. en blit totter mincheit ghe
 noech was totter ouerster volcomenheit. Welc
 troest hem een wilstides daer ome ontoghen
 wart. dat hy lere hem oeffene oec in andere do
 gheden. Want ghelic als een toepman in ene
 markede. of in eenre apoteke niet alle ding
 te samen en vindet die hy bogheert. mer te ma
 nighen steden vindet hy manigherhande dinghe.
 Alsoe en sal oec een gheestlic mensche niet alle
 soeken die volcomenheit. en een sake te verdienen
 inder ruste der mincheit. en inder zoetheit des
 gheestliken troestes. mer oec mede in de arbeide
 des strides. en inder oeffeninghe des guedes
 werkes. Die apostel scruct ad philippenses. Ic
 kan oueruldech wesen. en ic kan ghebrec lide.
 ouer al en in allen dinghe bin ic gheleert. Hy
 spreket tot dien van corinthen. Quermids den
 wapene der gherechticheit vand' rechter zide
 en vander lichter zide. Die mensche wart oec
 gheleert in becoringē waenmeer hy merket wat
 orbaer vand' becoringē comet. en wat nutticheit
 daer in is. Want achter dien dat hy verstaet
 waer om god die becoringhe aldus op hem ver

henghet. of wat vruchte datter hem of comet.
soe werdet hem die becoringhe alsoe voel te licht.
Die apostel spreck tot dien van corinthen. God is
ghetrouwe en hi en sal u niet lare beroert wer-
den bouen dat gij vermoghet. mar hi sal oec
miter becoringhe hulpe en vrucht doen dat
gij se moghet liden en uertwinne. **D**ie mensche
wert oec gheleert dat hi hem inde betrouwe tot
gode. of in die sekerheide des gheloue niet allene
holden en sal ouermids gheuoelen gheestliker
troestinghe. ghelike alse doen sommighe groue
menschen inde weghe godes waenmeer si uerneme
dat hem ontfoghe wert dat gheuoelē des troestes.
soe warden si misinodich en want dat god te mael
mit sinre gracie van hem ghekeert si. of si
beghinne oec inde gheloue te twouelen of die ding-
ghe waer sijn die sie van gode gheuoelt hebben.
Nu wil ons die here lere ouermiddes den onttre-
kene des troestes. dat wi ons meer holde zulle
en fonderen aen die waerheit der scripture ende
der gheloue. dan aen enighe dinghe die wi ond-
vinden. Want waer die gheloue allene inde ond-
vinden. soe en waer mitte gheloue niet te uer-
diene. en die hope die men hadde ouermids een
onderuinde dat en weer gheen recht hope. **A**er
wi zullen hebben een rechte hope ouermids ver-
sulduheit en ouermiddes troest der scripturen.
meer dan ouermids enighe onderuinde. en zul-
len dat gheloue dat hem god nu mermeer na

67
ons en hoert mit sinre gracie alsoe lange als
onse wille van gode niet of ghekeert en is ouer-
mids constant der sinde. of ouermiddes traechheit
der versmessenisse. Dauid scriuet inden salter
Here dine ghetughe der rechtuerdicheit. en der
waerheit heuestu zeer ghebode. **D**ese woerspro-
ken woerde. als gherechticheit. in wille en in
werke. en die waerheit godes. na lofnisse der
heiligher scrift. die ons lauet ewich leue. ist dat
wij sijn ghebode holden: sijn ghetughe der gra-
cie godes. Job spreket. al waer oec dat zake dat
hi mi doet sloghe ic sal in hem hopen. **H**ier o
en wil niet mistrouwe waermeer di die troost d'
intuendigh' zoeticheit ontoghe wert. recht of
di god ghelate hadde. en of hem dine guede wer-
ke niet ghename en ware. **M**er ghanc torten
waerachtighe tughe en neem daer in dine troest.
als dattu betrouwes der waerheit godes. alsoe
langhe als du van hem niet en schedes. en mit
constant niet ouer en tredes sine ghebode. dat
hi di niet laten en sal ouermids sine ghenadic-
heit. **W**ant wij en hebben hem niet vercore. mer
hi heuet ons vercore. en heuet ons ierst ghem-
met. en hi en begheuet niet die ghene die hem
niet en begheue. **D**ie ons oec minnede doe wij
nochtan niet en ware of doe wij hem wedersto-
den ouermiddes der sinde. **E**n hier om heuet
hi ons ghemmet en vercore. niet om onser
doghede wille. mer allene om die guetheit die

hy seluen is. en daer omme sal hy ons oec behoede
Dod die veroetmoedighet ons oec ouermiddes
tribulacie en betoringhe op dat wy kenne wat
wy van ons seluen sijn. en ons niet en verhoef
fen van dien dat wy van gode ontfanghe. of
dat wy wane dat wy ontfange hebbe. daer of
is ghescreue in ecclesiastico. **G**olt en siluer
wart gheprouet ouermiddes den vuor. ende
die menschen die ontfanghelic sijn. inde auen der
veroetmoedighinge. En wat onreimcheit of
uastheit binne verbudet was. die maket dat vuor
der betoringe openbaer. **W**en werde oec veroet
moedighet van den guede dinghe in dien dat wy
sien dat se onse niet en sijn. mer dat sy godes
sijn. die ons begaue heuet mit sine ghaue doe
hy wilde. en hoe voele dat hy wilde wt sinre
gracie. niet van onse verdienste. **W**aer dat sake
dat die gheestlike troest den mensche sommighe
tijt niet ontoghen en worde hy solde hem te seer
verheffen. en die gracie godes verliese en sal
de vergaen. Hier omme dan wort die gheestlike
troest den mensche ontoghen op dat hime niet
en verlose. **G**helike als een vader den ionghen
kinde gheen ghest gheue en wil op dattet ghest
niet en verspoele noch en verlose ter tijt toe dat
tet voert gaet in wilsheide. en dat ghest wijslic
holde han. **W**en hebben kindere ghesien die voo
se gracen hadde. daer van behagheide sy hem
seluen alre zeer en sochten lof en eer van de

luden. en ten lesten verbinsterde hi en worden
 ombeert voer gode en voer den lude. Die wise
 man segbet. die sinen knecht leckerlic opuoedet
 van sintre ioghet hie salne namaels bouaer
 dich gheuoelt. **D**ie guedertiere god. wilkes ghe
 noechte sin te wesen mitē kindere der mensche.
 dalt gheerne mede dese ghenoechte den ghenē
 die hem trouwelike diene van hare ioghet. dat
 is vanden inheit der behueringhe. Mer acharme
 hi gheuoelder sommighe namaels bouaer dich.
 alse hi hem vanden gheestelike troeste verheffe
 en and' menschen versmaen. En alse hi dan
 in bezoringhen ghekeert sin. en overmiddes d'
 sonde des beromens verquadet sin. en beghe
 ren een gheruchte des laues. soe werde sie hypo
 criten. en want hi hem pine beter te schine dan
 hi sin so setten hi hem teghe gode en toetrecke
 hem sottelike die glorie godes. Mer die guede
 heer die wael weet hoe nutte die bezoringhe en
 tribulacie den menschen is. die ghet te vers
 ten den mensche troostinghe der zuericheit. daer
 hi namaels inder bezoringhe mede ghestarcket
 werde dat hi niet en ghebreke. en daer hi me
 de toeghetoghe werde. op dat hem altoes ver
 panghe weder te come tot desen zuetichede der
 gheestliker troostinghe. en dat hi niet of en
 late hi en zoeke sie weder ter rnt toe dat hi we
 der vertinghe dat hi verloren heuet. **A**ldus
 bereit men den ghenē die verre manderen

sullen ghenoech spisen te voerē. op dat sijn inden
weghe niet en ontbluē. **A**ldus spiset men die
duuen mit weite en mit homighe. die veer vlie
ghen zullen. op dat hem altoes daer weder
verlanghe daer sijn lekkerlike gheuoedet sijn

Aldus wart sancte peter ierst indē hoghen
berch gheleidet daer hi sach in glouen xpm
ouerfigurert. op dat hi namaels als hi van
dien viant ghepint worde. inder becoringhen
ghedochte der ierster zueticheit die hi beuonde
hadde. en dat hi weder quame. tore den herē
die hi gheuoelt hadde so mynentlic. op dat hi
mit ghene wantrouwe aflaten noch misshopen
en solde. **E**n aldus wart den kindere van isra
hel inder woestine ierst dat hemelsche broet
ghegeue. en namaels worden sijn uermopet in san
ghe weghe en stride. **Die ierste manier is een**

Odele maniere **ontrec der innichheit** **xxxiii**
sijn van becoringhe. **E**ne manier is ont
treckinge en armoede der innichheit. **De**
andere becoringhe sonder dese. die en solde gheen
of luttel cracht hebben. want innichheit is als een
huus des toeverlaes van alre tribulacie. **I**nden
salter staet ghescreuen. **D**ie here is mi een hulper.
en ic sal mine viande versmade. **E**n ist dat borger.
dat is schare des volcs. teghen mi opstaen. mijn
herte en sal niet ontfruchte. **A**lste den mens
che dan dus sonderlinge toeverlaet ontoghen
wert. soe is hi alle sonder wapen onder die

5
biande der bezoringhe. En daer om wart hi
beantret en dinnodich. ten sijn dat hi hem wof-
tighe mit stanchheit des gheloue en der hope. en
hem bestherme mit verduldicheit. en mit oet-
moedicheit. welke verduldicheit en oetmoedich-
dan meest noet sijn den mensche hem in te oeffe-
nen. en groete gloze te verdienen. In dien wert
die gheloue gheproeft. ist sake dat die mensche
ghelouet ghanfelic waerachtich te wese die din-
ghen die hi in teghenwoerdigh' riet niet en ghe-
uoelt. mer die hi gheuoelt heeft onernidde-
den smake der zuerheit. **A**lle dinge die wi na
gode gheloue die sijn seer suete. Mer die smact
der zuerheit wert den guede mensche daer
om ontoghen. op dat die gheloue meer fundiert
en ghesticht werde op die heilige scrift. dan
op eighen onderuinde. En op dat die gheloue
alfoe wofte te meer verdienlic sijn. **D**ie hope des
menschen wart gheproeuet ist sake dat hi mer-
ker. dat hem god ghenadich is. oec als hi hem
cuytiet. En ist dat hi hem soe uirelike print
gode te dienen. en te behaghe in allen dinghe.
alfoe of hi saghe en gheuoelde. dat hi mit gode
meer uerswoent. **A**braham wart ghepruift
die teghen hope. in hope ghelouede der godlik'
lofmissie. en hi en hadde gheen mistrouwe. en
wiste dat sekerlike. soe wat god ghelouet hadde
dat hi dat machich was te doen. **D**ie verdul-
dicheit des menschen wart gheproeuet. ist sake

dat hi niet en murmureert teghe gode. recht
of god wt sinre hardicheit den mensche quede
en onghetroest liete. En ist dat hi gheerne lide
al dat gode behagelic is. en niet en ghebreke in
weder spoede.

Die oetmoedicheit des menschen
wart gheproeft ist zake dat den mensche donc
het dat hi nael verdient hoeft. dat hi ghe
pint wart. en dat hi des niet weerdich en si.
dat hi enighen gheestlike troest hebbe. en ist dat
hem duncket dat god rechtuerdelike mit hem
doet. om dat hi pinet den ghenē die misdadich
is. en dien ondancbare berouet. der inuwendigh
troestinghe.

Waenmeer ons god pinet en casti
et om ons te sinieren. soe sal hi ons alsoe wael
behaghen. en wi zullen hem dan alsoe zeer mi
nen als wanneer hi mit ons sinet en ons troest.

Die heilighe scrift seghet totten ebreeusche. Dat
soen is den die vader niet en berespit. En in apo
kalipsi. Die ghene die ic minne berespe ic en

Scastie die ander is swaerheit in guede
omnighe mensche wardē werker. **xxxv.**
oet berouet um swaerhede in wael te doen. hoer
wil is een deel guet mer niet sterck. en vanden
een hinder ouermiddes der swaerheit. recht
alpe die ghene die enē zwaren steen weyndet. en
daer af ghepint wart ouermiddes sine cofaen
cie. die hen wroeghet van laecheit. en ouer
mids rouwe van trughen woertghang. en ouer
middes bogheerte beters leuens. **Want somige**

So. De gheerne hebbe guede werke. mar si en
 konne hem selue niet verwinnē die toe volbrē-
 ghen. nae den woerde des apostels. Die wille
 is mi bi. mar ic en vinde dat volbrēnghe niet
 Somighe werke sijn die si lichte vermochte. mar
 die duncke hem also dorre en alsoe cleyn. dat si
 niet en gheloue datter god enich behaghe in he-
 uet. of datter weet mede te verdienē si. Dus
 warden si ouer al versimmet. en vallen in eeny
 rebānde droefheit. Van dusdanighe menschen
 sprekēt sinte bernaert. Sommige menschen
 sijn in gheestlike arbeide vermoet. en ghehoert
 in traerheit. en wandere rechte droeuch in den
 weghe des heren. si slaghe dat die daghe ende
 die nachte lanc sijn. ductwile murmurere si.
 mit enē dorren herre ghaen si tot al dien dat
 hem beuoelē wart. **¶** Want eenrehande angst ver-
 uert sie. wanneer si dencke van gheestliken
 woertghang. recht of si tot hem selue sprekē.
 Bet naer seet guet datmet veruone. mar die
 strit is alte hart. dat loen is seer zuete. mar die
 arbeit daer ment mede verdient is swaer. **¶** Des
 ghelikes. die gheen die ghesent waren om te ver-
 spien dat lant van belofren. doe si weder qua-
 men prysden sie wuchtbaerheit des landes ende
 toenden die wuchte. mar si verueerde dat volc.
 om dat sie die wande de inde lande woenden
 groet en sterc zeghede en swaer te verwinnē
¶ Aldus inder heiligh' scrift merken sommige

gheestelike menschen dat hemelsche lant. ende
prediken groete blyscapē des hemels. mar sie
ontfruchte so seer die stride der becoringhe. en
den arbeit gheestlik' oeffeninghe. dat sy liever
ind' woestine sterue willen. dan ingheleider waer-
den int lant der belofte. dat is sy willen lie-
uer bliuen mit hare werke in ene middelen
state. tusschen ene werlike loue en ene gheest-
liken leuen. recht als tusschen egypte en dat
lant der beloften. inder woestine der droghe-
runderinghe. dat dat sy mit arbeide en mit
tribulacion come totter gracie der volcomēheit.
Dec verwonderē sy hem vande starcke rose des
landes. als sie merke die guede werke der gro-
ter heilighē. so grunuellet hem als uer dat
wonderlic ghesachte der kind' enachm. En
missapē toe uerorigē hoer volcomēheit. niet wt
oecmoedicheit mer wt mistrouwe en wt anre-
en beschuldighe gode. dat sy so harde dienste uā
den menschen wysset. also die kinder van isra-
hel dedē doe se wt egypte gheleider warē tot
soedinghe armoede te liden. Daer om come oec
soe luttel mensche totter volcomēheit. En van
allen sien dusent manne. die gheteller waren
tortē stride. en quame niet dan twe int lant der
beloften. **W**ant onder gheestlike mensche war-
den die allene volcomē. die onvermoghelic ghe-
stadich bliuē inden stride der becoringhe. ende
in der oeffeninghe der doghede. dat is die rē

stride den boesherde weder staen. en in d' oeffeninge
in dogheden ten einde volherde **Die derde is**

Hier uit comet **verdriet guedes werkes** **xxvii.**
een and' becoringhe alse des verdrietes.

die den mensche alle doghede verdriertelic maket.
hem verdriet te biddene. hem verdriet te lesene.
bi en vint niet dat hem lust te denckene. hem
verdriet dat hi guede dinghe hoert. het si spre-
ken of doen of inden dienste godes te wese. Ja
hem verdriet oec der dinghe die hi sonder gro-
ten arbeit doen mochte. En dat comet hier bi
toe. want hi gheen ghetrouwe en heeft dat
hi tot groeten lone der doghede come mach.
soe verdriet hem oec dat hi hem inde minsten
ooffene **D**at dese becoringhe gheboze wart
en comet uit der becoringhe dat voer of ghespre-
ken is. dat mach men alsus proeue. te handes
na dien dat. dat volc van israhel ghemurmu-
riert hadde. om den arbeit daert mede belade
was. daer na murmurdet van verdriete
des hemelste brodes. bi welke beteyken is
spise der gheestelk' voedinge. alse die maerde
der heiligh' scrift. en guede werke die de zie-
len woeden. en die consciencie vermaken. Hier
of spreket die prophete. haer ziele heeft alle
spise veromueerdicht. en si sin ghenaket tot
ten poerten der doet **D**ese becoringhe trecket
den mensche tot twee hande dinghe. Entter sin
trecket den mensche tot nutweindighe troest in

ghen en tot werlikken lichtheiden. op dat die
gheen ghenuechte en heeft in gheestlike dingē.
doch in vleischeliken dinghē en in werlike salte
solues soeke. ouermids wilke hi verdrue mo-
ghe dat verdriet daer hi mede ghemoeret wert.
En hem walget vanden hemelstien brode. mar
sie vleisch begheerē en voorloet. dat is vleis-
schelike en certische vroude en forchuoldichheit
vurmeindigh onlede. welker zuerherde den wal-
ghende smake ghenoechtlic sin. mar namaels
alste sie die consciencie buter ghemaket hebbe
soe dinghen zie die tot scrijven. **O**f dese beo-
zinghe des verdriets trecket den mensche tot
onghemater droefheit. wanneer hi in gheestli-
ken dinghē gheen ghenoechte en heeft. en in
vleischeliken dinghē ghene troest hebbe en wil.
En aldus want hi nergient toeuertact en vin-
det soe vergaet hi van groetē rouwe. **D**e-
sen is sonderlinghe noet te roepē totten heer.
alste sie dus bedruet werde. op dat se van des
noet verloest moete werde. en offerē moghē
offerhande des loues. en in bliscappē kondigē
moghen die werke ons heren. dat is dat se
ouerdencken moghen de waldade godes. op
dat se ouermides den waldade vertuuet wer-
den totten loue godes in vrochtheit des gheestes
Ende en gheuode die vierde is zwaerre om
sie te hant en uerdulchheit tegē gode. **W**ant
ghenen troest. soe volget daer na een ander

waer becringhe alse onverduldicheit teghen
 gode. waer om god soe hart en soe onghenadich
 is den bedroefden. waer om god soe mac is de
 armen gracie te gheue. die nochtā also zeer bid
 det. en alsoe neerstelike cloppet. Alse in iob
 staet ghescreuen. Ic roepe tot du en du en
 hoeres mi niet. Ic sta en du en sieste mi niet.
 du biste mi verbandelt in enē treden. en in
 hartheit dinre hant bistu mi teghe. En in ier
 yas. Die manichfoldicheit dinre binnenste
 en dinre ontfarmherticheit hebbe hem van mi
 ontoghen. En in abbacuc. Here hoe langhe
 sal ic roepen. en du des niet hoere en zullēs. hoe
 langhe sal ic ghehuut make. en liden ghewelt
 en dattu mi niet ghesont make en zullēs. En
 inden salter. Here hoe lange verghetes du
 mijne ten eynde. waer toe keres du din aen
 sich van mi. En ter ander prede. Here stant
 op waer om verslapestu. En alsus murmu
 rerden die kinder van ysrahel doe sy sprake.
 Is god in ons of en is hi niet in ons. **A**lle dese
 voerscreue woerde bewisen ons rouwe ende
 bedructheit deser becringhe. En sie is som tot
 soe sterc dat die mensche bina zinloes wert.
 en beuet van starken rouwe om dat hi ghe
 nen troest en vindet in bedinghen. en in aen
 dachtighen biddene. dat alleen sijn toeruaet
 wesen solde. alse onse here sprect. Alle die ghe
 ne die bidden zullen ghehoert werde. **M**er niet

. xxxviii .

bet en mach men verwinne dese becoeringhe. dan
verduldelike te liden en oetmoedelike te benide al
soe langhe bent hi gheueordighe dat aensichre sin
re guedertierenheit ons te togben. en die hant
der mildheit ons op te doen. op dat die hemel die
wij bouen ons gheuoelē als van stale ons neder
vloegē die druppe der ghenade. en dat die eerde
onfer herten die alse yseren is. vermouwet werde
mitten reghene der guedertierenheit des heren.
en haer vrucht gheue. en begheerte der goddiens
ticheit en der innicheit **Die vyfte is dat die mensche**

H Et is vā oecmoedicheit ynnicheit met en
te weten dat die becoeringhe meest ynnicheit te soeken
anwortic is die men minnest zwaer gheuoelt. wa
neer die mensche daer ome dat hem die ghenade
der innicheit langhe tijt ontoghen heeft ghe
meest vertragenhet. en nae menighe rouwinghe
begheerte en menigghen arbeit die hi ghebadt
heeft om die gracie der innicheit weder te krijge
ue. den moet begheert en zoekt niet meer. recht
alre die ghene die mode is en niet meer en ver
mach. En onder die verwe der verduldelikeit ofla
tet sin oghen te verheffen totten rijkheiden der
gracie en der innicheit. want hi niet en ziet dat
hi te mach gheueordighe. En denct mit eenre on
uerdend oecmoedicheit dat hi zulker gracie niet
meer digh en is. want lichte die heer iet anders hi
hem gheueordint heeft. alre dat hi hem tot wt
nemen dighen dinghe here. en loosen menschen

73
oerbaer doe. en dat hi hier omme vande inuicind
ghen dinghen ofghedreue werde. **D**ec wil hi
ons den mantel der besceidenheit voert meer
hem seluen spuren soe dactet lichaem niet te
seer en kranke. of dat hi sin hoeft soe zeer
en soe onghenceflike niet en verderue. En be
ghint sater te werden tot bedinghe en haesti
gher tot clappen mit andere menschen. en berey
der tot wtweindigher wandringhe. en vtrich
tot sine lichaem ghemac te doene. en lichter
tot idelen spotten. En wullich en vtrich tot wt
weindigh' becommerringhe onder den schine dat
hi die rit vimmer nuttelike toe brenghe. Ende
aldus wart hi allentete ofgheroghen van sinne
verster uerueit. en die begheerte va voert te
ghane en toe te nemene in gheesteliche die ver
coldet. en die neernsticheit krancket. En dan
comen in hem begheerte gheestlik' wine. en
die ductuile te siene. En alse alle and' dinghe
in hem gheloffchet en wghedaen sin soe bliuet
hem dit alleen tot enen krancke solues. dat
hi noch spreken kan vande gheeste. Waer me
de hi entter hem selue voersertet boue voele
and' menschen die dusdanige gheestelike dinge
nie gheuoelt noch onderuoden en hebbe. Of
hi verberuet hem enen groete name onder
gheestlike wiuen. die wanen dat hi spreke wt
oueruoedurheit des herten en dat hi sin een
groet leerre van gheestlike leue en van muem

Dygher minichheit. **I**nden storme deser becoeringe
drinen voelē menschen. en luttel comenre te lan-
ge. want die minne godes en betoghet se niet.
die begheerte en tracket se niet. die angst en
prekelt se niet. noch die uerichheit des woert-
ghanghes en dwinghet se niet. en sie sijn laes
in allen dinghen. En schijne se enighe guede
werke te doen. die doen sijn van eenelike ge-
woente. of van menscheliker saemelheit. of van
angste op dat hem niet quades en gheschie. **E**n
so wie dese becoeringhe verwinne wil. die moet
hem selue gheueel doen. beide sijn herte ende
sijn lichaem. recht als een traech beest dat niet
mit sporen en mit swepen woert drijft. **S**om-
ghe mensche warden mit haestigher uerichheit
ghetogghen tot gueden werken. en recht alsoe de-
se behoeuen enen breidel daer sijn mede ghetruuet
werden op dat sie niet en sponen. alsoe behoe-
uen die andere ene ghesel daer sijn mede als bij
bedwanghe tot guede werken ghedreuen wer-
den. En die ontfarmhertighe god. hoe voel zwaer-
liker dat iemant stridet inden stride der beco-
ringhe. alsoe voelē meer gracie der volcomenheit
sal sijn hem weder gheuen in deser teghentwoer-
dicheit. en meerre liden der glorie in d' ewichheit.
Hoele andere maniere van becoeringhe sijn.
welker natuerē oorspronghe en saken langhe
waer te beduden. **W**ant ist sake dat gheen
meyster van medicinē te wullen bekennē en kan

74
alle menschfolcheide en scrucheide der lichaem
liker zichten. Hoe voele mijn mach dan iemat
te wullen onderscheide alle gheestlike zichten
der becozinghe. die voele subtile sin. te ware
dat hi harde volcomelike vanden heilighe gheest
te versichtet ware. **D**och die alre zwaerste be-
cozinghen schijne te wesen dese. alre ruwel inde
kersten gheloue. en mishoep vanden ontfarmber-
rucht godes. en die gheest der blasphemie tegen
gode en sine heilighen. En die becozinghe die
den mensche becoert sin hande aen hem te
slaen en hem selue te doden. En een beghanheit
der scrupeloser consciencie. die ghenē salighen
raet ontfinghe en wil. **Van rāden teghen som**

I Eggen dusdanghe becozinghet. **W**arom.
Becozinghe sin dese rade alre meest nutte

Die ierste raet is dat mē dusdanghe mēsche
troeste. dat hi al zulke becozinghe niet en ont-
fruchten. want sie den ghenē die se luyt moet
comen tot verdienste dan tot hinder. **D**ie an-
der raet is dat hi niet verduldelike lijdē. ghelike
of die dunel iemant zienlike of apenbaerlike
pinde of moeide. **D**ie derde raet is. dat mē
se niet mit reden of mit argumentē en vernin-
ne. want daer of solde se meer ghesterket
warden. sonderlinghe in francken of onghē-
leerden menschen. mer dat mensche slijcht niet
en achte. en dat die mensche hem daer af keer
tot anderen onleden daer hi sinne becozinghe

mede verghere. Recht als die ghene die mit
lichaemliker pine belase is. heeft hi yet daer hi
hem mede veronledighe. soe dat hi sins selues
verghere hi heeft te min pinen die wile dat
hi die onlede heeft. **D**ie vierde raet is dat die
mensche ouermide sins selues en and' gueder
lude ghebet inlike bidde om hulpe godliker
barmherticheit **Vander alre ghemeenster**

Die alre ghemeenste beto/becoringhe. xl.
ringhe daer wi alle mede den ghestoumer
warden inder zee deser werelt. is strijt mit alle
sonde. In welker becoringhe wi ductuyl onder
ghaen recht of wi verdrencke solde. en wed
mit crachte op comen en ward opghelieven
recht of wi van al hoeren aenuechringhe wi
waren. daer of ghestreue staet inde salter.
Die weder climme ter zee inden scipe en doen
arbeit in uoel wateren. die hebbē ghesien die wer
ke des heren. en sine wonderlike werke inden
diepen. **H**y der zee is te verstrane diepheit der
sonden. Die scipe dat sin gheestelike strate daer
daer men mede vaert wt den sonde der werlt.
Die waghe der zee dat sin die becoringhe d'
sonden in welken die ghene die inde scipe vare
sien die werke des heren en sin wonderlike
inder diepheit. waenmeer dat hi merke mit
hoe groeter guedertierenheit en macht hi behue
det die ghene die striden vanden vloede d' son
den. En mit hoe groeter wijsheit en reden hi

dat ghehenget dat sy aenghestormet en ghemoe-
et warden. en ghyft hem zeghe ouermids me-
nigherhande rade en troest teghe die sonden.

Die wise man scruiet. die niet becoert en is
wat weet hie. En die niet bezocht en is hy be-
kent luttel. Die mensche die voele dinghe ond-
wonden heeft die bedenct voele dinghe. En die
voele dinghe gheleert heuet sal wysproke sijn.
verstuen. **S**ij climme op totte hemel mit zeker-
heit des ghetrouwens. En climme neder hent
totten afgronde. alte mit anote. dat sy inder
becoringhe onderghuen zulle en verwone war-
den. **O**f sy climme ten hemelen toe. in dien dat
sy aen sien die hulpe godlike guedertierheit.
En sy dalen ten afgronde toe. in dien dat sie
aenscouwen die brancheit hare eyghenlike broef-
heit

Van nuicheit der ontrockinghe des troestes

Die sijnge lere wij inden .xl.
ontrockone des inwendighe troestes **D**at
wiste is dat wij daer mede leren gode dancken
van den alre minste waeldade **D**at and' is.
dat wij leren ontfruchte die alre minste mis-
dade en versumenisse en ons daer loer huede
Dat derde is dat wij leren verduldelike li-
den alle cleine wederstroet **V**an eenre volre
rafelen vallen voele crumen. Ja bitbile sommi-
ghe groete stucke. en die warse versumet. of
loer niet gherekent en bliuen verlaten. Des
ghelikes versumet sommige die mensche gode

te dancken van voele waeldade die hi gheeft. en
verghet to werken na der gracie godes. en en be-
kent sommighe ghaue godes niet. en som rekent
hi clem die groet sin. **M**ar alse hem alle dese
ghenade ontoghen warden soe overdencket hi
als een man die sin armoede aensiet hoe voele hi
hadde en vermochte te voere dat hi nu niet en
heeft noch en vermach. En recht als een honghe-
rich broetbidder soe begherde hi nu wael te ont-
fanghen een cleine brocke mit groeter danckbaer-
heit. die te voeren cleine rekende leckerre gherich-
te. Onse here spreck inden ewangelio. Ver gader
die stricke op dat si niet versore en bliue. Die
gaue godes sin edel en duerbaer om weerdich-
des gheuers. en om affectie der mildicheit. en der
minne daer hi se wt gheuet. En solde billic seer
ghenaem wesen al ware si oec cleine. **E**n die ga-
uen godes sin oec costel en edel ouermiddes duer-
baerheit en nuticheit der ghifte. want wat is edel-
re dan die gheest godes dien hi ons gheuet. **W**at
is nutter dan daer wi mede ouerformet warden
in gode. en godlic warden. en salich warden. en
erghenome sins rikes warden. **D**ie apostel petrus
segghet. Hi heuet nu zeer duerbaer en groete ghe-
loefte ghegheue op dat gi daer mede ghemaket
warden deelachtich der godlike natuer. **D**er sin
die gauen godes costel en edel ouermiddes der
groeter suoetheit des ghenen dien hi se gheuet.
Want wat ghelie heeft god mitten slike. wi

In sijn. suode. volghetrektes. sonders. ondansem-
 arm alles guedes. en schuldich des dodes. Ende
 god gheueerdighet onser te dencken: gheueer-
 dichde een koninc alsoe uoete om ene armē men-
 chen te dencken. al gbaue hi oec luttel. et sal
 den armē groet duncken. alse ghescreue is. wat
 is die mensche dattu sijnre ghedarichheit biste. **Nam**
 warden oec gheleert inde ontreckene des intug-
 dighen troestes te sculuen die alre minste sonden.
 want et is onwt dat om onse misdact en ondan-
 baerheit die gracie ons ontoghe is. daer om zul wi
 pinen. in sculuen der versumerisse weder toe cri-
 ghen dat wi mit onbehod' vakeit verlore hebbe.
 want die scrift seghet. wie kleine dinghe ver-
 smaet die sal allentese neder valle. **Sancte augus-**
tin zeecht **Du** hefft gheschuwet die groete dinghe
 boesti dattu niet en wardes beuallen warden zan-
 de. want die gode onstet en versumet gheen ding.
 Van woelen kleinen druppen comen oueruloepende
 watere die brenge groete muren en starcke beste
 nederwerpe. **Doer** een klein guetkin loept dat
 water hemelic int schip alsoe langhe dactet ver-
 drencket. **Wij** leren oec ouermids onttrachte d'
 minneindigh' troestinge kleine wederstote te ver-
 draghen. want wie niet en leret kleine dinghe
 verwinne. die en verwinnet ghene groete dinghe.
Woele lude wonschen woer cristo te sterue. die
 om xps wille niet en willen liden lichte woerde.
Niet wie verueert is vande ghelide cens vhegide

blades. hoe sode die liden moghen den slich eens
verueerlike blickende pweides. **H**ier om laet
ons leren stummen na onser macht alle sonde. en
voer al dat wij misdaen hebben. laet ons alle
wederstroet oetmoedelike liden. en laet ons waer
merken die ghenade en waeldade godes. en he
altoes daer af louen. En en laet ons die gracie
godes niet isdelike ontfanghe sae zul wij weer
dich warden dat die gracie die ons ontoghe was
ons weder ghegeue worde en vermeeret. ende
dat wij verdienē moghen te comen tot enē groe
ten boetghange in dogghede. **hier zeghet me dat**

Da deser teghe **in drien maniere die mensche wt**
woerdigher affgetrecks vande geware guede
manere. mach becoringe gheheue worde ellic
berozen of beweghe of gheuolen dat ons of
trecket van den waerachtighe guede. En dat
ghesiet in drierhande maniere. Entter ouermid
aentrecken mit ghenoechliken dinghe. of ouer
midde vernieren mit dinghe die ons hart en
toghen sijn. Of ouermidde bedrieghe mit ualf
chen dinghen. en die der waerheit ghehinc sijn.
En aldus worde die crachte der ziele seer ghe
broken. Die begheerlike cracht wart ghebro
ken ouermidde dinghe die ghenoechlic sijn de
vleische. en den oghen. en den harte. dat is ouer
midde walfust. en rucheide. en werlike ere. Die
toernlike cracht wart ghebrocken mit men
gherhande anyare den sonde weder te staen. en

Den doghede aenhanghen. Die redelike cracht
 wart soe verblindet dat se guet ordelt quaet
 wesen. en dat quade guet. en dat si settet dat
 licht der waerheit duyster misse. en die duyster
 misse der valsheit een licht te wesen. Hier af
 straet inden salter. **N**ijn herte is verduystert
 alse water dat verduystert en ontreinighet is
 van slike. mi heeft ghelate mine cracht daer
 ic waerachtlike sond' aflate mede aenhanghen
 solde den ghetware guede. En dat licht minre
 ogghen en is niet mit mi. mit welken lichte ic
 onderschende solde die waerheit vander valsheit
Die begheerlike cracht wart tuerhande be
 coert. want die gheestlike ghenoechte wart haer
 ontogghen. en daer om bliuet se onghetroestet.
En die vleischlike ghenoechte wart haer in ghe
 seint. en daer van wart sie onreine. **D**ie toorn
 like cracht wart tuerhande becoert. **E**erst alse
 sie ghebrencket wart totter doghet. **E**n andere
 alse sie bereider ghemaket wart ter ondoghet.
Die redelike cracht wart tuerhande verblin
 det. want sie niet en bekenet dattet guede guet
 is. en onder den schijne der waerheit wart sie
 bedroghe van der valsheit. **D**ie bose gheest ruet
 der ziele van himne quade rade. **D**ie werdt
 aenuuechret van bute mit lasterlike waerde. **D**at
 vlesch heuet ghenuechte. dat ghedachte ontfan
 ghiet en volghet der becoringhe of wedertraet
 sie **waert beter is becoringe te hebben dan niet. xli.**

Mer ofter nutter is bezoringe
te hebben dan te derue. dat bewiset alle
ne dat eynde. want bezoringhe te hebben. ende
die manlike weder te staen dat is seer verdienst
lic. En bezoringhe to uerwinne is groete glorie.
Mer toe deruen is ghenuechlic en zekerst. Ver
winne te warden is anorlic. toe begheeren en
hem selue te stecken in bezoringhe is onbehoet
lic. sonderlinge den krancken en onvolkome
uen. **D**och dat hem een mensche oeffene al
wissendes inden stride teghen gheestelike sonde.
alfe teghen toren. teghen hat. en teghen ydel glo
rie. en der ghelike. dat is somtijt nutter alfe
die zine woninghe kuyet onder die ghene die
hem ueruoelghen en moielic sijn op dat hi alsoe
uerduldsichede lere. En die onder ene strenghe
meister leuet die sine wille brestet in allen din
ghen op dat hi alsoe ghewoen warde oetmoede
liker en bluchres ghehoertsaem te wesen. Ende
des ghelikes van anderen gheestliken zunden
te uerwinne. **M**er mitten uleischelike sonden
al wissens en sonder noet te striden. dat is dwa
effheit en zeer vreselic. mer die stride sal men
vlien. en buten der memorie beslure. en alle
die dinghe scunnen die een toestraken daer me
de moghen wesen. **W**ant onse here en wolde
niet ghehenghen dat hi van onkunsheit be
coert worde. op dat hi ons leerde dat wi ons
in zulke bezoringhe niet werpen en solden.

noch om hope des verwinens. noch om hope
 enighes loens. ¶ En want die becozinghe mit
 ghenoechre niet allene der sinne. mer oec des lic-
 hames ghemenghet is. En want wi in deser
 sonde alle ontfanghe sin. soe is haer toeghanc
 des te anwickler. ghelinc als een stat lichteliker
 gheuomen wert van den ghene die voele ghen-
 uors daer binnen heuet. en die daer toe inde
 poerten ghecome is. Die apostel scruct den va-
 corinthien. Wiet die onkuisheit. Ene iegheleke
 sonde die een mensche doet is bute den lichaem.
 mer so wie onkuisheit doet die sondighet oec
 teghen sin lichaem. Dit becozinghe daer ghe-
 noechre in is. worde meest die crincken veruo-
 nen. daer die minne der werelt noch niet al wt
 gheleschet en is en wert daer om weder ontfen-
 ghel van begheere der werelt. als ene keerse
 die correlike wt ghedaen is ontfengghet licht-
 like die vlamme weder. ¶ Mer die haestighe en
 welsighe becozinghe aenuerbret die starkē op dat
 die ghene die men mit sucke niet bughe en mach
 neder gheslagen werden mit harde en streken
 becozinghen. recht als mit starken winden. De
 driegghende becozinghe die hem bemanrelē onder-
 den schine der doghet. al wt zake dat sie die on-
 wise en onbesochte menschen bedrieghe ghemee-
 like. die noch des wandes schaltede en behen-
 diche niet en weten. nochra legghen sin son-
 derlinghe laghen den volcomene. en die seer

voortghaen in doghede alse die yghete tughet.
Inden weghe daer ic wanderde hebbe sie my
hemelic ghelegghet scrucke. En die apostel tot
den van corinthen. Die bose gheest ouerbeelset
hem in enē enghel des lichtes. want openbaer
de hi den mensche in syns selues ghedaente
die seer belic is sie solde voer hem verueert
warden en vlien. Dat is toende hi zyn be
drieghens hem apenbaerlic se solde mitter hul
pen godes hem wederstaē en veraghe. also dat
hi niet teghen hem bedriue en mocht. want
guede en reine menschen veromueerde alle
sonde en onreynicheit. En want sie manlike
verhre teghe al dat sie kennē dat quaet is. soe
toent hem die bose gheest in schijn eens gues
des enghels op dat hi se listeliker bedrege
als men waent dat hi een gued bode is. die
guede dinghe pleghet te boetscapē en te radē.
Hier op spreket sancte bernaert. Die guede
mensche en wert niet bedroghe dan mit gher
akenisse des gudes. En op dat men te lichte
liker des bosen gheestes raet volghē soe raet
hi ierst allene guet. daer nae guet mit qua
de ghemenghet. daer na uasthe doghede. dat
is ghenare boesheide die doechde schinē. ten
lesten als hi se uast ghestricket houet ende
ghenanghe in syn nete soe richt hi apenbaer
lic op syn gheuende houet en trecket sie
tot apenbare sonde. Ohekkē enē schoyoon

Die een smekende aensichte heuet. en enē ve
minden start daer hy mede dodet. **Caldus**
bedrooghe die van ghabaon die kind' va' Isra
hel mit vreedē habice op dat sie se niet en do
den want sie haer wande warē **va' vleschelijc**

Hoe mine die bide is ons' schijn gheestelijc. **vlj.**
hoele iver die duchtijl gheghaen minne. **vlj.**
hobben tot gheestlike wine onder den schijn
der gheestlike minne. en ons' den schijn
dat se hoers ghebedes begheerde. **Siet** hoe
groete puerheit is inder ierter menighe alre g
gheestlike minne en mincheit. **Daer** na volge
lange clappinghe nu van gode. nu vanden mō
nen en be vanden betrouwe die sie onderlinge
hebben. en daer na volge minlike aensconne
en ghauen en ghedencknisse der liefe. **Siet**
hoe warden die doghede der gheestlik' collacion
en der ghetroouwer begheere alrehandes ghe
menghet mitter ondoghede des onnuete clappes.
en der onbehoed' vrentscap. en der onnuter
becōmeringhe des herten tot den gheminden.
En lesten volge daer na valse doghede en
maerachtighe quade. alre omhellinghe en cus
pinghe der hande en der ghelike de zeer be
gripelic sijn en rekenen der vleschelijker liefe
en woertrekenes des onkuysche werkes. **Daer**
na volge wincere der woerghenoemd'. alre
apenbare onkuysche zondelike werke. **August**
inus sprekhet. **A** hoe cort en hoe clein is die

Die des onkuuffchen by wemens daer men dat
cuinghe leuen in verlieset. **I**n deser wise be-
mantelt hoer oer ductiele die houerde. ende
hat. en ghuichede en andere sonde. En want
sie die guede mensche niet en dorren becoze
apenbaerlike die sie kenne dat alle ondoghet
haten. so nemen sie een schyn der doghet op
dat men sie niet en behenne. ghelike als een
gheuenet valsche want die den andere heme-
liken moerdet als hi bi hem comet. Aldus
hielt ioab amasam by sinen kinne. recht oft
bien cussen wolde op datten amasa niet en
hielde voer sinen want. noch hem en hoedde
voer sin zwaert. aldus dode hme bedriechli-
ke. recht als iudas cristu verriet toe cruce mit
enen kuffe.

Die dinghe bedrucke ons ind becozinghe
Dat ierste is arbeit des srides. Dat ande
is onroste van herten die wi liden. Dat derde
is ont dat wi verwone mochte werden ende
onderualle ouermiddes consent der becozinghe.
want wi dachten dat wi sie alte kranche like
wederstaen en dat wi daer vomme onse consien-
cie belasten al ist dat wi niet volcomelike der
becozinghe en consentieren. **In hoe voele manere**

.xliij.

Wen sal men becozinghe mach wederstaen
alle becozinghe wederstaen in desen vier
maneren. **D**ie ierste maner is datme die ghe-
dachte daer van here en ande onsede aenneme

Daer die mensche als hi beg mach mede ver-
 ghere die aenueringhe. **D**ie andere manier
 is te scruene alle die weghe en zake der beco-
 ringhen en sonderinghe der ulescheliker beco-
 ringhe. Want sie ontfeket ghelue den luere al-
 le die hoer ghenaken. **D**ie derde manier is uer-
 duldelike en oetmoedelike te liden die roede des
 heren. en dat die mensche hem selue ordele weer-
 digh te wesen des druckes. des sondes en des ar-
 berdes. En dat verduldelike verdraghe. ende
 sal dat gantelike gheloue dacter hem guet af-
 comen sal. Want aldus sal hem die here te haef-
 teliker goedertierē werden. en hi sal ghepur-
 geert wardē van sinen sonde en ghezuiert
 van sinen boesheide. en hi sal ghenket werde
 mit doghede mit konste. mit verdienē. en mit
 glozen. Want sancte gregorius spreket. **D**oe
 wie begheert die zonde volcomelic te verwinne
 die pme hem oetmoedelike te lide die gheyselinge
 sinre reyninghe. **W**en en moghen teghe gode
 niet kinen. noch mit gherechticheide. **W**at wi
 sijn sondaers. noch mit machte want wi sijn
 kinne. en wi sijn sine kinere. noch wi en mo-
 ghen hem niet ontsien mit behendicheide. want
 wi en moghen nergent voer hem seulen. noch
 binten den eynden sinre heerstappien ghaen.
Daer die prophete of spreket inde psalme waer
 sal ic ghaen van dinen gheest. en waer sal ic
 wien van dinen aensichte. En iob spreket. **H**od

is wijs van herten en stark van crachte wie
is die hem weder ghestaen heuet en heeft wede
gheha t **D**aer om laet ons ons verdoet moedi-
ghen voer hem soe zulle wi sine barmhertich-
vertrighen **D**ie werde manier is in bedin-
ghen te vallen en die godlike hulpe ouermid-
des hem selue en ander lude ghebet aen te roe-
pen. want wi en moghe soe voel luande niet
uertwinne noch sonder doetwonde van hem
comen mit onsen verdienste of mit onsen crach-
ten of mit onser wijsheit ten sijn dat wi bescher-
met werde miten hant godes en ghesperket
mit sijne hulpe. Daer toe vermaent ons die
propheete. Roep mi aen inde daghe der tribula-
tien en ic sal sijn verloeffe **W**ant duckwile
verhenghet god dat die mensche becoert en ghe-
moenet wert op dat hi verwecket werde tot
ghebede en dat hi vhe totte heer en sine hulpe
onderwinde. en dat hi te buergher werde
inder minne godes. als hi ghenoeft dat sijn ge-
bet verhoert is. en dat hi aldus wasse in ver-
dienste der dogheden en in ghetrouwe der barm-
herticheit godes **A**ldus mede wirken alle
dinghe in guet den ghenen die gode minne. Ge-
de voerspoet en weder spoet **G**od plegghet oec
sommighe tijn sinen ghetrouwe dienne nae-
maels alsoe voel te meer te troefte. en meer
gracien der volcomenheit te gheue in dien dinghe
daer hi sommighe tijn zwaerheit in becoert ghe-

111

woest beuet en ghemochet. Alse sancte gregorius
scrivet van sancte benedictus. Doe hi zwaer-
like becoert wart mit vleischelike becoeringhe. wat
hi se manslike wederstont soe veruan hi se alsoe
volcomelike dat hi bi der ghenade godes daer nae
me in hem en gheuoelde enighe beroeringhe vles-
chelijker ghenoechre. Dit gheuoelde die yhere
doe hi sprac. Na manichfoldicheit minre droef-
hede hebbe sine vertroestinghe mine ziel ver-
blidet. Des ghelikes die gheen die trouwelike
stridet teghen becoeringhe des ongheloues en te-
ghen blasphemie inden heiligben gheest. Ver-
diene durtwile dat hi inder gheloue claerliker
verlicht wart. en dat hi inder minne godes ber-
mentliker ontsteken wert. Alse die propheete
isaias tughet. Si sullen uanghe die hem
gheuanghe hadde. en die hem gheuelst ghedaet
hebben die zullen hi anderuerpen.

Die vyfte woert

Die vyfte ganc is een straet gheestlik mede-
manier tme daer men tegē een veghelic gebrec
ende die doet sonderlinghen raet. xliiii.

Vyfte woert ganc gheestlyc leues is. dat men
sonderlinghe boete doen sal teghe een veghelike
becoeringhe der zonden. En dit mach herre die
straet der ghesontmakinghe en der gheestliker
raden in welken men neerstighe gansinge doet
teghen die zichten der sonde op dat men come
totten staet der ghesontheit. En want van
desen raden te woere ghesproke is. soe en ist

die vyfte ganc is een straet gheestlik mede- daer men tegē een veghelic gebrec ende die doet sonderlinghen raet.

gheen noet dat men hier daer anderwerf of
spreke. Also neerstelike sal een roghelijc waake
en zoeken gansinge der ziele teghe die gheestelike
ziecten alse die ter doet ghemont ware neerstelike
lic zoeken solde enen meester die hem ghesont
maecte. En uoe voele der ziele ziente amot
liker is. en sie zwaerre te ghenesen sijn. en haer
ghesontheit edelste is dan des sterflike lichames.
Also voele te vlytlik en meer salme sal me socht
uol dich wesen die ziele ghesont te make. En hoe
voele wij meer zorchfoudich sijn om ghesontheit
des lichames dan salicheit der ziele alsoe uoel
mijne wij meer dat lichaem dan die ziele van ghe

Oghesontheit des sontheit der ziele en waer in
lichames traet die gheseghen is. *xlv*
in ghebeelheit der lede en der zinne. en in gheoz
denierden humoren. En in cracht des subtylsten
bloedes. In welken die ziele hoer leuet heuet. Die
ghesontheit der ziele traet in gherechtigh en uoer
stenghet wu kinghe en in uoerhoedigh sprake
en in gherechtiede des willen. In gheordenierder
begheerre. en in nutiede des ghedachtes *hoedamch*

Een roghelic *onse werke zullen wesen. xlv*
wert moet drier seije wns behoet sijn
sult uerdienlic wesen. **E**en iersten salme sien
oftet gheoerlouet sijn. **E**en ander oftet betame
lic sijn. **E**en derde oftet nutte sijn. **E**ngheoer
loeft is al. dat teghen die ghebode godes is. of
teghen die ghebode der heiligher kerke. of teghe

82

enighe lofnisse die wijslic gbelouet is. **D**intame-
lic is al. dat gheue gueden sehin en heeft en dat
quaet sehin al en ist gheen apenbaer quaet. alse
alle scande die enich sehin heuet der zunde of des
quades of wat ene iogheleke na sine stave onbe-
hoerlic is. **D**ie knecht godes sal scouen dat hij
mit ontruchlike exempel niet en sla die conscie-
cien kerancher menschen op dat hij gode gheen
meer en doe. Want die onsedichheit der knechte.
comet toe confusen hoerre here. Als die apostol
tughet daer hij scrift tot die van romen. **D**u
gloueres in gode ghelic als een knecht in sine
here. en miten ouertrede der ewen oneers du
gode. want die name godes wart ouermiddes
u gheblasphemert onder die heidene. **D**at is
onnutte daer gheen nutte vrucht of en comet.
Want die mensche comet idel voer gode. **N**oches
wert gheen nutte goddienstighe vrucht en he-
uet. ghelic als een ruis dat verderret is in ene
boom. en een onnutbaer holt in ene wijn-
ghaert. of in ene boemghaert. **W**ant god die
alle menschen misdelike begheert te sonē heeft
hem altoe manighe sake der verdienste. en soe
uoelē verdienliker werke gheroent. dat hij d'
druces is en pinen weerdich die alle dese ver-
sumet. en volghet dnutten en onnutbaeren
dinghen. ghelike alse die in enen hoff gdinghe
die vol d're vrucht waer. en name alene sro-
de buter. en hinderlike vruchte. **hoedamich onse**

Iden spreken sal wijser. v. xlvij.

Spreekene sijn oec drie dinghe te maerken //
Dat ierste is dat die mensche tracht sijn oec spreke
Daer of segghet die wise man. Jonghelinc spreke
in dinre sake nauwe waemmeer dattet noet is.
En noch mijn in eens anders zake of in ydelen
zaken. Braghet men dij twelverf. soe ghif an
woerde. ist nutte en behoerlic ghesproken. Want
nutteheit en behoerlicheit sal den mensche doe
spreken. Nutteheit der gheestliker stichting
en des quades te scutuen. en der oec godes loer
te setten. Behoerlicheit der tyt. der stede. der
dinghe. die men segghet sal. en der gheerne die
daer hoeren zullen. **E**en vat dat onghedert staet
dat wart onreine. want stof en worme vallen
daer in en makent onreine. En is daer enich
duerbaer of wachrukende dranc in. hi sal ver
slien en sine kracht verliesen. Des ghelikes wie
mit swighen sinen mont niet en behoedet. dat
wyle wart hi veronreinghet mit wshiffe onghet
oerlofer waerde. alse mit lofhene. mit bloeke
mit arder sprake. mit seliken of beromeken
of mit boestiken woerden. **H**euuet hi oec in he
enighe deuorie of enighe verbarghene daghet
sle wafemet lichtelike niet en vercoldet en gaet
en wech alse wij ductwyle beuinde moghen.
waemmeer wij ons nader mincheit kieren tot
ydelen woerden. want dan vernymet die
smake en die luercheit wart ghesesshet

en die verstandnisse wort verduistert. ende
 dat aendacht tot gode wort verstroeyt. ende
 dat herte wort gheidelt vande guede dattet
 re voeren hadde. **D**at ander is darmen voer
 sijnch wesen sal inden spreken dat die mensche
 merke wat hi spreke. hoe hi spreke. en voer
 wien dat hi spreke. En hi sal sijn woerde for
 men in bescheidenheit op dat hi in sijn spreke
 nemen en hindere. of mernan onbehoerlike en
 moeye of scandalzier. en dat hi in sijnre spra
 ke niet valsches en menghe. daer die consciencie
 naemaels een vroeghe van hebbe. en hem be
 royue dat hiit ghesproken heuet. **H**ier of spre
 ket die wyse man. Dat hert der zotter mens
 chen is in haren monde. Daer om waenmeer sy
 den mont opluken soe storten sy wt ouermid
 hoer dwaesheit al dat sie binne hebbe. Die
 mont der wyser is in haren herten. want haer
 mont en spreket niet. dan wt guede berade
 des herten. Die sijnen mont behuedet die besue
 det sijn ziele van anhte. mar die onbehoerlic
 spreket hi sal quade dinghe gheuoelē. als sun
 te marheus betughet inden ewangelio. Van
 enen ioghelike ydelen woerde dat die mensche
 spreken zulten sie redene gheue inde daghe
 des ordels. **S**uncte gregorius zoecht. Een ydel
 woert is. dat ghene zake en heuet rechter noet
 of gheen meninghe goddienstigh^e nucticheit.
 It zake dat een ydel woert dat ghene bate in

en brenghet sond' misd'et niet en is. wat sal
dan wesen van scadeliken woerde saer iemat
by ghehindert wardet. **D**at derde is dat die
mensche luttel woerde spreke. en sine woer-
de niet manichfoldich en make sonder noet.
en sond' nutticheit. Die voele woerde ghebru-
ket by quesset sine ziele. want voel te spreken
en is sonder sonde niet. want die tuerhande
woerde die ons verhenghet sijn. die sijn haeste
ghesproken. dat is. dat di selue of enē andere
noet drufucht is. of dat di selue of enē andere
nute is. Noetdrufucht is schier dē nuse be-
dudet. En woerden setten en komē ghene woer-
de ghenoech wesen. **E**n wort oec die nutticheit
mit alte voele woerde vermenichfoldighet sijn wort
verdrinckē en lastich. Seneca spreekt. Voele
woerde en is gheen noet. mar luttel woerde en
die oerbaerlic sijn. Salomon scruiet in puerbien.
Ghelike alse is ene opene stat en sonder om-
ghaende mure. also is die man die sine gheest
niet bedwinghe en kan in spreken. Sancte
gregorius spreeket. Die stat des heren die ghe-
ne mure des swijghens en heuet. is open den mu-
sen des liandes. Die mensche sal in sine woer-
den woerhoedich en spracich wesen alse die
bracke in sinen penninghe. want die woerde
daer wij mede verdienē die glorie des hemels.
die sijn duerbaerre dan enich scet. Salomon
scruiet in puerbien. Een begheerlic scet is mē

monde des wesen. Die vracke mensche hudet
 sijn gheest diep en heymelic. noch hi en gheef
 ret niet wt ten si hem groet noet ofte nutte.
 en hi machret dat hi niet ene hellinc wt en
 gheuet sonder noet. **Aldus** sal een gheestelic
 mensche den scat sijn herten huden als selde
 re spreken. en sijnen mont niet op doen re spre
 ken ten si omme noetdructighe en nutte sake.
 en wat hi mit luctel woerde bedriue mach
 daer en sal hi niet menichfoldighe sine woer
 de. **Wierrehande** oerbaer comet den mensche
 daer of dat hi scuttet die sonde des voele spre
 kens. en des idelen sprekens. **Sijn** verstande
 nisse wart te dieper en te hogher. **Recht** alse
 warer dat besoren is en nergent gheen wt
 ghanc en heuet daert hi wech wiere dat was
 set hoghe. En dat hi spreket dat is van den
 luden meer gheachtet om dat si weten dat hi
 mit ghestadichede spreket en hi niet lichtre
 sine woerde wt en stotet. En hi verdient son
 derlinghe glorie inden hemel. **Van gueder ze**

Die guede zeden in gheest **dicheit** .. **xlvij**.
 relike mensche zulle ghestiert wesen mit
 desen drien. **Alse** dat sie ghesatich sijn. oetmoe
 dich. en guedertiere. **Ghesatichheit** staet in dien
 dat die mensche niet licht en si te lopen noch
 bereit te lachen. of nimplichich. of van voele
 woerden. noch buertelic. **Ghesatichheit** ordiniert
 dat ghedachte van binne. en behoedet al dat

lichaem van buten van quade zeden. **S**ij regiert
dat houet dattet hem niet lustelike hier en daer
om en kere. die oghe dat sie niet wilselic en
sien. die oren dat sie niet nauwe en luysteren
tot onnutten dinghen. **S**ie dwinghet die tonge
van ledigben en onnuttebaer waerde. **S**ij be-
buedet die hande van onnutten onleden. **S**ie be-
waert die voete van ydelen wandringhen en
van ontameliken ghaen. **E**n **s**ij bedwinghet
al dat lichaem van onnuttelike beroere dan
alloe uoele als reden eyschet. **H**ier of wijet
sint beernart malachiam den heilige bisscop.
en scriuet dat hij also sacht was in sine zede.
dat hij noch oghe noch hant noch gheen lit-
lichtelike en roerde dan als daer sake en rede
toe was. soe dat niet in hem en scheen daer hem
nemant an storen mochte die hem sacht. Want
het was al wael in hem gheordemert. **D**er
moedicheit der zeden boghet den hals en ma-
ket oetmoedich antwoerde en slecht ghelaet.
Sij mimmet sluchte cledinge. **s**ij set haer selue on-
die uedersten. **E**n scriuet ghesien te wesen. **s**ij
vliet sonder lincheit. **S**ij maket haer wilsich an
deren luden te dienen. se maket haer stringende
als men haer laster doet. scamende als men hoer
cet beluyst. berent tot medelide. en swaer tot
veronnuerdighen. **G**oedertierheit maket den
mensche dat hij guet te spreken is. dat hij mede-
liden is den bedrueten. dat hij guet te bandele

is en guet te bidden is. en dat hem guet te ra-
 den is. dat hi blijde mach. vrolic. en gherou-
 we is. en gheselic in dogheden. en misde andere
 menschen. niemant versmadende of swaestike
 ordelende. en dat hi danctom. weldadich en be-
 quame is allen menschen. **Oetmoedichheit** mach
 ghet zwaerheit der seden op dat die mensche niet
 houerdich en schme. **Die guedertierenheit** doet
 dat die mensche niet wreet noch onuerdich en
 schme. En des gbelikes wert die guedertieren-
 heit ghetempert vander ghesatichheit dat die
 mensche niet lichtuerdich noch vleyschelike
 smekende noch behaghende en schme. En die
 oetmoedichheit wert oec ghetempert vander
 ghesatichheit dat sie niet alre soer veruolpen
 of versmaet en warde. **Die oetmoedichheit** des
 menschen doet hem voele menschen in oetmoe-
 dichede volghen. **Die guedertierenheit** maket de
 mensche liefstlich. **Die ghesatichheit** maket den
 mensche eersam **van ghesatichheit des herren**

Want wi gheordenert **vlum.**

hebben die wtwendighe dinghe in werke
 ne. in sprekene. en in seden. **Soe wil wi nu spre-**
ken van ghesatichheit des herren en der zielen.
 op dat wi gheuoeghet moghe warde totte tem-
 pel des waren salomons alre leuendighe stene.
 Behouwen mit gheestliker discipline. **Want sa-**
lomon leert darment herte mit alre huede bena-
ren sal. om dat daer gheestelic leue wt comet.

alfe wt centre fontaine. **A**ffesonheit des herte
legbet in drien. alfe in rechtheit des willen. In
beslichheit der begheerte. en in ghestadigh' puer
heit des ghedachtes. **D**at is een recht wille.
die anders niet en wil dan dat guede. en om dat
guede. en die dat voltomelike wil. Want wilde
iemant dat quaet ware en funde. dat en waer
gheen guet wille. alfe sancte matheus tughet
inden ewangelio. Een guet boom en mach ghe
ne quade vrucht woertbrenghe. **W**aert oec
zake dat die mensche. dat guede wilde. mer
niet om dat guede. alfe wolde hie guede wer
ke doen om lof der lude. mit anders enighe
meninghe die niet puer en ware. alfe die ypo
crite doen. dat en waer gheen guet wille. **W**ant
hij dat guede of die doghet niet slecht om
me der doghet wille en wilde mer om een and
waerom dat niet guet en is. Want dat wil die
mensche meest. dat sijn waer ome is. want in de
einde daer rottet hij. en wat rotten einde dra
ghet daer gaet hij doer. En vereriget hij dat
einde soe laet hij dat ander. **A**er wil die men
che dat guede om dat guede. mer niet te wolle
al is dese wille eens deels recht. hij en is nocht
niet voltomelike recht. **E**helike alfe die ghene
die den wech godes ghaen nul en leren. also
langhe als hij ghene wederstoet en lidet. alfe
die ghene die de doghet of laten. maenmeer In
enighe becoringhe gheuoels of uerulghet

worden. **O**f die ghene die guede werke doen.
 mer si en hoede hem niet van andere onghewo-
 onsoefden werken. of die ghene die haer guede
 beghin niet en willen brenghe tot enē guede
 einde. **O**f die ghene die hem mit alten zwaren
 arbeide willen oeffenē in sommighe guede wer-
 ken meer dan nutte of noet is. alsoe die ghe-
 ne die hem also onbescherdelike casten dat si
 hem selue doden of rasende maken of verder-
 uen. **D**ie apostel spreket tot den van romē.
Dienst sal redelic wesen. En en wilst niet
 gheleken deser werelt: dat is den ghenoechten
 of begheeren deser werelt. **V**olcomenheit is
 ter vierhande. Een die allen menschen noet is
 ter salicheit. Een ander der volmakerhede. **D**e
 eerste volcomenheit is gheleghe in holdinghe d'
 ghebode. en sonder dese volcomenheit en mach
 niemant beholde bliuen. Alsoe sancte matheus
 inden ewangelio tughet. Wiltu inghaen int ebn-
 ghe leuen soe holt die ghebode. **D**ie ander vol-
 comenheit der volmakerhede is gheleghe in
 verullinghe der rade godes. als hi spreket
 int ewangel. Wiltu volmaket wesen. ghanc
 en verlope al dattu heues en ghif den armen.
 en come. en volge mi. en dier gheleke van an-
 deren. **D** raden die inden ewangelien bescreuen
 staen. tot desen en is memant verbonde dan
 diet wullendes ghelouet heuet. alsoe gheestelike
 menschen die in oerde sijn. want de moete sie

van node holden nae hoerre lofnisse zullen se
 ter salichede gheraken. In deutronommo staet
 bescreue. Waenmeer du gode onghelofnisse
 gheloueft hebbs die en saltu niet vermerre te
 betalen. want dyn here dyn god sal sie wisse.
 En is dat zake dattu vermerres het sal di te
 sonden gherekent warden **Van sommē gheme**

Om te souwen **nē gheesteliken oeffninghe**
 afkier van gueden beglyn gheestlics. **xliv.**
 leuens. en om te crighe gracie volkomenre ghe-
 sonthet. en om te krigen gloue der salichheit.
 die den gheesteliken mensche beloeft is. Soe
 wil wy setten sommighe ghemene gheestelike
 oefninghen. soe wie in dien ghetrouwelike vol-
 bardet. die sal schier gheuoelen dat hy wasset
 in voertghanc gheestlikes leuens. kent ter tyt
 dat hy come tot volkomene gheheelheit der
 doghet. **Dat men niet traech en sal wesen mer**

Dat cloec iet guedes te beghinnen. **xlv.**
 Dierste is dat die mensche suel sy en
 wintich iet guedes te beghinne. en te done dat
 hy verstaen heeft van ingheueene godes. of
 van vermanighe cens anders mensche datter
 hem nuerde sy ghedaen. Want wy versumen
 uoelc orbaers beide in uerdienste en in lone
 om dat ons van amte der swaerheit verduet
 guede werke te doene. En hebbe wy wille
 enich guet te doen dat vertrecke wy van rust
 te ryde. en bynne desen vertrecke verliese

wñ tyt en verdienste die wñ gheuomē mochtē
 hebben. en die niet te verhalen en sijn. **O**f wñ
 doen dat guede mit soe deynre ynnichheit dat
 tet gode niet soer ghenaeem en is. noch onser
 consciencie uerdienstlic of troestlic. **M**er het
 maket meer wrogghens in onser constiencie so
 dat wñ duchten oec daer of ghepint te warden.
En om dattet ons niet en smaaket soe uerdriet
 ons des arbeides en haesten daer of. en ons
 verdriet dat wñ iet anders des ghehlikes begi
 uen. **E**helic alst gheschiet inde arbeide des
 ghebedes of enighes dienstes dien wñ doen in
 der kokene of inden zierhuus. of in anders
 enighen werke daer wñ ghene eere of tyelic
 ghemac. of solacs enghens wille van en uer
 wachten. **E**n dit is recht reghe natuer des
 guede werkes. dat aloes die consciencie uer
 blidet naanneer ment behoerlike doet. en die
 begheerte ontfenghet tot andere guede wer
 ken. **A**ls ghescreuen staet in ecclesiasticus. **D**ie
 mi eet hem sal noch hongherē. **D**us heeft
 god gheboden dat die eerde woertbringhe sal
 bloeiende cruint en vruchtbaer bome. **E**nde
 dat elc saet hebbe in hem selue. na sijnre maniere.
 dat is guede werke. deime en groet. **E**n ist
 sake dat dese guede werke groeien. en als
 behoerlic is volbracht warden soe hebben sie
 in hem dat saet van haerre maniere. dat
 is soe hebben sie in hem begheerte tot ene andere

guede werke. dat wt den iersten werke alse e-
ne sprute wasset. **M**er ist dattet guede werc
van traechede uerghaet. soe sal sijn saet sond'
vrucht bliuen. **E**n hier ome verdrietet ons
een ander guet werc to beghinne. want wij
vanden werke dat wij to handes ghedue heb-
ben luttel of gheen sinnicheit gheuoelt en heb-
ben. **D**aer om sal die knecht godes alle tyt
uoersien wat hem nuttest sijn dat hij tot dier
pre werke. en sal ouerpensen dat hij doen sal
dat hij dat soe doe. alst bequamest is. en dat hij
dat volbrenghe na sijn uermoghē. na der re-
gule en ordmācie der doghet. Want also sal mē
ziele en lijf uemē. dat sie niet uerueert en
sijn guede werke te doene mer bereit. Recht
als een cloec en ghetrouwe knecht. die sijn
here vluchtes ghehoer saem is in allen redelike
dienste. **D**ie sien wij in weerlike dienes. die
noch ome koste noch om arbeit. noch om ar-
moede. noch om anders enighe zwaerheit en
vertraghē horen herē om een kleyn loen in an-
te hoers liues. en in langhen reysen ghehoer-
saem te wesen. **E**n sie nement in groete dank-
ken ist sake waenmeer sie weder komē dat
sij van haren herē niet seer berespet en ghe-
castuet en warden. en dencke niet dat mē hem
enich ghemaec solde doen. **M**er sommighe
gheestelike lude sijn leckere knechte en hoe-
uēdich. sie wiffen luttel arbeide. en sijn wille

Voael besorget sijn. En want sijn haren here
 kraenke eere beuisen. soe willen sie hem hi
 na in allen dinghen ghehelic wesen. En hare
 eyghen wille te ghebruke dat is haer ewe. dat
 is leyder in regghenwoerdigh tyt. Als in eccle
 siastico staet bescreuen. **S**oe uue sijn knecht.
 dat is sijn lichaem leckerlike woedet van sijn
 re kinchett. dat is van sijnen beginne. hi sal
 ten namaels hoenderich gheuoelen. Entier
 dat hi truerich wesen sal tot doghede. of also
 uoel meer te sonden gheneinghet. en sonderlin
 ghe toe wenscheliker sonden. **V**an ghewoente
 der ledichede wart die mensche zeer truerich en
 mint sijn ghemac soe dat hi niet doen noch
 leuen en wil dan dat hem ghenueghet. **I**n der
 een ghetrouwe knecht sal hem selue ueroet mo
 dighen en wemen recht als een spoodma sijn
 hondelijn. soe dat hi rechte woert alst hem ghe
 baden wardet vande bedde springhe des n
 nachtes toe bedinghe. En sal bereit en vtrich
 wesen tot allen gheestlike oeffeninghe wan
 neer dattet die reden wil. of ghehoersaem
 heit ghebedet. of broederlike minne. of in
 nichheit eyschet.

Van cloechheit in affscheiden. **L.**
 Dat ander is ghehelic. **V**anden quade. **L.**
 als die mensche vtrich sal wesen die do
 ghede te werken alsoe sal hi oec suel wesen
 hem of te trecken van ondoghede. rechte
 woert wanneer hi gheuoelt dat hi daer mede

van binne aenghestormet. of van buten be-
commet wert. Alsoe van ledighe woerde
van spotte. van onnuchtbare werke. En
alre meest van idelen ghepeinse. van sande-
like begheerte. van vleischelike begheerten.
die wi gheen tint en zullen laten bliue in on-
sen herte. op dat wi gode niet en vertoer-
nen. en die heilighe enghelen die teghentwoer-
dich sin. en op dat wi die consciencie niet en
besmette en pine verdienē. En oec dat wi
niet en versumē die guede werke die wi dach-
le doen mochte. **A**ldus verriaghe de abraham
die voghele vande offerhande die hi gode of-
ferde op dat sie die offerhande niet en schoer-
den of onrein en maecten. En des ghelikes
op dat wi voer gode niet idel en komē soe
sulle wi hem offeren vnterhande sacrificie
als des guedes willen. des guedes werkes.
des guedes sprekens. der gued' ghedachten.
en der goddienstigher begheerte. En zullen
afwerē die voeghele der quader ghedachten.
en der quader begheerte op dat sie onse offer-
hande niet en beulecke. noch gode ontwee-
dich en maken. en ons onuerdionlic. **E**n wi
en zullen niet allene vluchtes van ons werpe
vleischelike en onkruysche ghedachte. mer oec
alle ydele en butere en gulsighe ghedachte en
der ghelike. En wi en zullen inden tempel
ons herten niet maken die beelde van sulken

39
zonden. In tauerne en in husen daer men in dan-
set en opene ydelheit in doet. daer pleecht me-
in te malen werlike en ydele fabulen en loghe-
ne. Mer inden tempel godes pleecht men te
malen heilighe hystorien. en gheestlike picture
en beelden. **B**ider ghedaente der malinghe
bekent ment huus. en die ghene die daer inne
wonen. Als die houaerdie maelt ductuise heer-
licheit en heerscopie en dienst van ghesinne.
en and' homodighe dinghe en hoetheit. **I**del
gloze maelt alrehande rierheit. daer men der
lude lof mede gheerighe mach. **S**omighe tijt
soe maelt sie oec heylighede. en miracule en
propheetien en groete deuocie en predicacie. en
woele dier ghelike. daer hem die lude in ver-
wonderē en haer heymelike ere en lof van be-
wysen werde. **D**es ghelikes maelt die hat
bedrieghenisse en achter sprake. **L**ozen die
maelt sceldinghe en onroste en stride en las-
terlike woerde. en becht teghen die ghene die
niet by hem en sijn. en wardet mode nocht
dat hem niemant en moeret. **D**us maelt
die gheruheit ghelt en tynmer en breec en
vergadert manigherhande dinghe. **D**ie dan-
den guede gast xpm met veraghe en wil van
der herberghe sijn herten. die en sal sine wan-
de. en die sonde niet herberghe. want wat
ghesestap heuet xpc mitten bosen gheeste. En
wat ghelyc heuet die tempel godes mitte of //

gaden. verdrinestu haestelic den viant wt din
re stat. soe bistu velich. Mer wedertraestu he
traetelic soe wert hi di te machrich. en sal die
stat binnen en slaen di doet. Alsus ist mit
ghenuechscap quader ghedachte. **L**urroefheit
die maelt alle schone en vertweende dinghe. ||
Die gulsticheit maelt groete tafelen. en voele
manieren van spisen en van dranche. **D**ie on
kuysheit maelt alsodane manier als hoer toe
behoert. **D**it sijn die afgode die god toerde de
prophere ezechiel. die kinne der want des te
pels ghemaelt waren die hi oec noemde onue
chelic te wesen. **D**usdanige afgode sulle wi
neerstlic of wissen van den tempel ons her
ten. op dat wi van gode ghelyc hem niet ver
smaet en verontweerdighet en warden. daer
of ghescreue staet. **Hoe langhe zullen in di wo
nen schadelike ghedachte van mede des her**

Dat derde is dat **Wijter. 2. 11.**
ons altoes pine te hebben een breedspan
herte mit allen menschen. En dat staet in twee
dinghen. **A**lpe dat wi niemant quaet en doen
noch en begieren dat hem quaet ghesce. **E**nde
ist zake dat ons iemant misdoet. dat wi ons da
betbaren mitten schulde der verduldicheit. **W**i
wanderen middes inden stride. en also kant
qualic gheuallen op ons en warden ducwyl pi
le ghescoten. beide der scarper woerde. en der
moerliker werke. en der haerder ghebode.

en beschelsinge van onsen ouersten. teghe wilke
 pise wy holden zullen den scilt der verduldicheit.
 en op dat hij de sterker sy en niet doer ghescho-
 ten en werde. soe zul nuen wosten en bedecken
 mit wessen van doden dierē. dat is mit exempe-
 len der merteler en ander saligh' mensche. Die
 apostel sunte iacob spreket. Broedere nemet
 exempel des quade syndes. der lancmoedicheit.
 Des arbeides en der verduldicheit der prophete.
 die ghesproken hebben in de name des heren.

Siet wy segghe. salich die ghene die gheliden
 hebben. En hebt ghehoert. Jobs liden. Ende
 ghij hebt dat sinde des heren ghehoert. laet ons
 dan altoes ons bewaren teghen die pise. en te-
 ghen die slaghe onser viande. En want wy
 niet en moghe hopen in desen leue duurachtige
 broedere holden van bute. dat wy doch ouermids.
 verduldicheit van binnen vrede holde. als onse
 here sprecet int ewangeli. In uwer verduldicheit
 zuden uwe zielen besite **van spaerheit des ghebru**

Dat werde **kens en des hebbens en des begg**
is dat die menscheres s'inghe d' werelt . 1 .
 die dinghe der werelt ghebruke. en hebbe. en
 beggere also hi alre spaerlicst mach. alle weer-
 alle dinghe die sy onse breemde. want sy en
 behoeren onser natuerē niet toe. noch wy en
 hebben sie niet ghemaket. noch sy en zullen niet
 langhe mit ons duren. noch onse salicheit en
 poecht in hem niet. En hiet om soe heb wy se

mit spaerheit des ghebrukes en des hebbens en des begg

recht als vander werlt ontfanghen tot swaren
en ghestuden woeker der sachfolscheit en des
arbeides. des amts. des verdrietes. en manigh
becommernisse. Wat groeter woeker waenstu
gheuen die princen die machtighē. en die rike
van deser werlt alle tūt vanden dat se vander
werelt ontfanghē hebben. En hoe beghere sie
waenstu ander lude guet te vercrighē. en dat
hoer te vermeerre of te beware. op dat siet
niet en verliesen ouermids wiesde en vande
sustere en broede. wif en kindere. Die ontfangh
ten gheuelē van den die machigh is. dieste
van den die armer is. en bedriechnisse van de
die hem ghelinc is. Een gherich mensche en
betrouwt niemant volcomelike. Op alle met
chen heeft hi wantroutē nochtan en kan hi
hoerre niet ontberē. En hier ome en mach
hi niemant waerachrelike minne. want hi
vermoedet dat hem niemant waerachrelike en
minne. want in volcomente minne en is
gheen wantroutich amyt. Hi heuet amyt voer
sijn guet. en hi heuet amyt voer sijn lijf om
sijn guedes wille. En want hi dus voele en
nutter amte heeft. soe en kan hi ghenē nut
ten amte hebben voer sijn ziele. daer hem noch
tant die alre meeste scude en amyt van roecome
de is. want ghelinc als die princen eschen dach
lichsche dienste en gauen van horen ampulse
om hoers ampts wille. en ten besten werpen

inden kerker en pinninghe se. en berouē sie al hoers
guedes. Dus brect die werelt vande rike lude
die haer amptlude sin ouermids richeit. en eer
die sie hem gheleent had zwaerre schattinge des
woekers. Ten lesten seyndet si te totter helle
kerker gheblotet en berouet van allen hare
guede. **W**aer of comet scrift en tbyst inder
werelt dan dat wy malcanderē afbrekē wille.
dat een ieghelic niet gheheel besite en mach.

In gheestlike richeiden en lidet niemā commes
om dat die ander voede heeft. niemant en is
des te minn wils of guet om dat een ander der
doghet en der wysheit vol is. Mer van weer
liken richeide ist al anders. en vā weerliker
eere. want die moeten alsoe manich stücke hebbe
affer manich is die daer aen deelachtich wesen
zullen. En hier ome beindet die ene den andere
om dat een heeft dat die ander niet hebben en
mach. Dit was die zake waer om loth scheide
van abraham. En esau van iacob. want sie
hadden voede beesten. en dat lant en mochte sie
niet ontholde. dat sie te gader eendrachtlike
gheluoent hadden. ouermiddes dat die hierde
der beeste onderlinghe keuen. want nammer
inden mensche die beestlike. dat is die vlesf.
chelicke begheerten wassen. so wort tbydracht
onder den wullen. om dat sie wullen voede hoer
begheerten inden weyden deser werelt. En
want enē iegheliken niet en ghenoeghet na

sinen wille soe scheidet die broeder van den broe-
 der ouermids hat en ttracht. mer waer-
 der beesten luttel hem selde uael ghenoeghen
 in cleine. Die prophete zacharias spreckt.
 Voede die beeste des doedes. en die de beste be-
 saren sloeghen sie doet. Dat men oec aldus uer-
 staen mach. Sie worden ghedodet van hoere bees-
 ten. Sancte augustijn spreckt. Die onsfacht-
 modighen kiuen. want sy niet besuten en zul-
 len dat lant der leuender. daer die sacht moe-
 dighen niet wt verdreue en moghen werden.
 Mer wi die hebben woetsel en cleder daer wi
 mede bedect worden zullen ons ghenoeghen
 laren. En wat comer wi liden daer woer sact
 ons god in onse herte setten die alle dinghe
 veruisset. Salich sijn die ghene die arm van
 gheeste sijn. dat is die wullich arm sijn om mi-
 ne gheestlikes woertghanghes. want dat rike
 der hemele is haer. Want hoe uoele dat sy hem
 hier ter werelt beuansen. in dien dat sy niet
 en begheren also uoele zullen sy daer weder
 inden hemel ghebredet en gheuidet werde

Dat wyl is dat **van oetmoedigher ghiffin**
 hem die mens **ghe sijn selues. In**
 che altoes in hem seluen en bure woer de mens-
 chen. en in allen dinghen ueroetmoedighe. en
 verdrucke in sinen dunckē van binnen. en in
 woerden. in ghesate. en in cledinghen. En in
 allen dinghen kiese die laghste stede na dien

92

Sact nuete is **D**ie hem in sijns selues oghe ueroet
moedighen wil. die sal merken hoedamich hi is.
hoe onreue alle dinghe sijn die den lichaem toe
behoeren. waen hi ybecomen is. wat hi wesen
sal. wat hi binnen is. En hoe lichtelike vergaet
alle sehone dinghe die inde menschen schijnen.
Hoe groete bedriechmyse is in werliker eer. wat
al schijnen sommighe mensche te ere die rike sijn
en eren sie niet. mer sijn soeken hoer gheuyn. al
se honde en uoeghele een aes soeken. en waenmer
sijn dat al bekynaghet hebben. en daer niet meer
aen en binden. soe laten sijn en zoeken een and.
Der sal hi merken inder ziele hoe uoele sonde
daer inne sijn. en hoe groete onsuuerheit. en
hoe uoele gheuemsethheit is inden guede werken
die wi doen. En hoe groete traechheit. hoe uoele
gueder werke wi achter laten en uersumen. Ho
groete armoede van doechden. Hoe groete blint
heit der verstandnisse. krankheit der memoie.
ongheozdimertheit der begheeren daer in is.
Dat onse quaetsheidē puer quaet sijn en sijn ons
eighen sijn. En die doghede die wi hebben ons
niet dan gheleent en sijn. die men van ons sijn
schen sal mit woeker. En hoe onpuer en hoe
onvolcomē onse werke sijn van onser wegghen.
Wat allen desen mach die mensche billik nemen
materie hem te vernederē. Want het is inder
waerheit alsoe dat wi suode sijn en arm. En
hoe uoele wi buten desen dunckē onser eighen

re snoetheit dwalen. alsoe ueer dwalen van waerheit. **Dat die mensche in en ernstful**

Dat seest dich mit zuerkeiden sal wesen. **is dat die mensche ghesarich sijn en. Pm.**
neernstich mit een bedroefd' zoechtede. niet mit
verdrieteliker of toernigher buterhede. licht
ueerdicheit der zeden mach een wemich tides
in enen guede menschen wesen. mer nimmer
meer en mach sijn wesen in enē deuore mensche
die wile dat hi in deuocien is. **E**helicke als wi
voempel hebben in volcomenē menschen daer
men alte zelden van ghesten heuet dat sijn licht
ueerdich waren in zeden. of dat sijn iet bereit
waren tot lichten of tot boerdierē. **E**n want
tet den mensche guet is te wesen in weeninghe
daer om spreect onse here dat sijn salich sijn die
wonen. **E**n daer om heeft hij hem gheuoert
en ghegeue alsoe menighe sake des woenens.
Alse voer hem selue. voer haren naeste. ende
voer haren here. **V**oer hem seluen want sijn
sondare sijn en teghen gode misdāe hebben en
daghelics misdoen. Want sie arm sijn van doge
den. traech van woertghaen. want sie onder
dusent ampte sijn en noch in twiuel of sie ver
duemt zullen werde. **M**it manigherhande on
sachheit beuorten. vreedde van gode. buten
beslore wten rike. beredt totter boesheit.
sculdich manigh' pinen der doet des bagheuwers
of der hellen. **E**n sullen oec luttic sereien

93
Voer haren naesten en medelide hebben mitē
die arm sijn. die in verdriete sijn. die in anote
sijn. die in sonden leuen. mit den die verduemet
zullen werden. mit den die becoert werde. mit
den die hem van enē guede leue verkuerē. mit
alle den ghenen die in dusdanighe en dier ghe-
aken anote staen daer wi mede in sijn. **Om go-**
des wille sul die mensche oec wene alse medeli-
den te hebben mit sinre passie. en om onrecht
dat hem die sondare en die onghelouige alle da-
ghe doen. En om dat die gherechtheit ver-
keert wert. en om dat verlies van manigē
zielen. en om dat gheloue ondertrede wardet.
en om die ondanckbaerheit van allen waelsade
die god allen mensche bewijst. Om der scande
wil daer god mede veroneert wardet van
sins selues knechte en van manigē anderē.
Enen guede knecht behoert te hebben van
binnen minne tot sinen naeste. en van bure
alle guedertierheit. Mer die bose knecht is bit-
ter en heeft verdriet inder doghet. hi is on-
weerdich. wantruwich. verbolgē. en sonder
redene. zuer en anderen menschen lastich. Die
lichtueerdicheit heuet haer rechte tot ter deuo-
cie alse water totten uere. en soe wie hem
nemmet totter lichtueerdicheit. en sonderlinge
tot sportinghe hi sals hem nauwe komme ontwe-
nen **van opgheueuheit der ghedachten tot**
gode . lxx.

Dat seuende is dat men altoes hebbe een
opuerhaue ghedachte tot gode. biddende.
denckende. pensende. lesende. en bescouwende.
altoes pine na die doechde. Een diere godes
wanneer hi om gode niet en dencket. hi leuet
en is drouich. alse die swaertlike misdæ heeft.
om dat hi soe groetes vruendes gheen waer ghe
nomen en heeft. die onser nimmer en vergheet.
want die ouerste salichheit in der glorie. die staet
in eenpaertlike bescouwen godes: En altoes hier
om gode te pensene. is eenrehande ghelikemisse
vanden bescouwene dat inder glorie is. Hier
sins te ghedencke is een verdiente. mer dat be
scouwen inder glorie dat ist loen. Daer om alse
langhe alse wijs niet reghenboerdich sien en mo
ghen. laet ons doch sinre ghedencke al hier. wat
hoe voele dat die mensche meer en mit meerre
innichheit godes ghedencket in deser eende. also
woel blideliker en volcomeliker sal hi en sien
inden vaderlande. Hier of staet inden psalme
voersach den here altoes in minre reghenboer
dichheit. niet allene en sul wi godes ghedencke
in onser ledichheit. mar in al onsen werken. In
alle onsen onleden sul wi sinre ghedencke. en
sullen volghen den heilige enghele. die ghesander
warden tot onsen dienste. die alsoe die wtween
dighe dinghe saten dat se nochtan vanden inween
digben nimmer af en laten. **A**lsoe voele als die
hemel wider is dan eertrike. alsoe voele rumer

94
en vnder matere en weghe heeft dat gheestelike
besouwen dan dat coetsche ghedachte. Hoedamge
dese weghe sijn en dese materien en hoedamghe
die te nemene en die voertgange sijn te den-
ken en te besouuene gheestlike dinghe dat en
behoert nu tot deser tijt niet, noch tot deser ma-
terien. Mer het behoert totten seoude voertgan-
ge des gheestliken leuens die in wijsheide leghet

Vanden Die sefte voertganc die ge-
sesten legghen is in puren dogheden sijn.
voertgange gheestelikes leuens die
in puren doghede ghelegghen is sulle

in wijsheide sijn. die simpelse met-
chen en die ionc sijn in gheestelike state toe behoe-
ren. Doghe en subtile lere late wi den ghene
die daer meer in gheoeffent sijn. Want hoe die
mensche hogher voertghaet en hem zeerre vor-
wart puint hoe hi hogher en volcomere dinghe
verstraet. beide van dinghe daer hi toe handes
toe gheraect is. en van dinghe die hi noch niet
werckelike begrepen en heuet. **G**helike alse
die op enen berch climmet hoe hi hogher clim-
met hoe hi bet besouuet hoe veer hi noch is
vanden ouersten des berghes. En dat hem
dochte doe hi benede was dat hoghste vande
berghe wesen. wanneer hi hogher ghetomen is.
soe siet hi dattet nauwe is die voet vande ber-
ghe. Des ghelikes en kan niemant spreke pro-
phetlike van volcomenheit dan die volcome is

of vafte bider volcomenheit. **D**oghet is begeer-
te des herten gheordiniert na den ordel der waer-
heit. Dat ordel der waerheit staet ghemeynlic in
uer dinghe. Het staet in guede en in quade.
Dat guet is sommich tijtlic en lichaemlic. som-
mich yt gheestlic en ewich. **D**at quade is som-
mich quaet der misdaet. sommich quaet der pine.
Vanden misdaden is sommich doetic. sommich daer
ghelic. Vanden pinen is sommighe tijtlic. sommighe
ewich. Dat quade der misdaet daer men mede
verdient dat quade der pine. dat is dat quadeste.
Want en ware ghene misdaet. daer en ware ge-
ne pine. Tijtlike pine is mynre dan ewighe pi-
ne. En want die eibe der waerheit ghescreuen
is inder herten des mensche ouermids ordel der
reden. soe sijn den mensche oec in hulpe ghesce-
uen eenrehande affectien dat quade te scrive. en
dat guede aen te nemen. Want in desen twee
dinghen legghet alle salicheit. alte in schuwinge
alles quades. en in ghebrukinge alles guedes.
Oder zielen **van seuen affectie der zielen. Als.**
sijn ynlike en begheerlike toeneeghinghe. die men
ghemeynlic deelt in seuenen. Alse hope. ampt.
blysschap. droefheit. mynne. nijt. en scaemte.
Diene van desen alte ampt. droefheit. nijt. en
scaemte. warden gheordiniert teghe alle quaet.
En drie alte hope. mynne. en blysschap tot do-
gheden. Want woert guede en sal men ghene
ampt hebben. mer men salt hopen en wenschen.

95
En vand' doghet en sal men niet droevich we-
sen. mer verbliden. ten waer sake dat men an-
te en droefheit hadde om die doghet te verlie-
sen. En dat en is ghene droefheit properlic om
guet mer om quaet. Want ghebret of verlie-
singhe guedes is quaet. Der en sal men dog-
ghet niet haten. mer men sal sie mynne. en
nient en sal hem van gueden werke scame.
mer een roghelic sal hem daer af verbliden.
Alse dese voerscreuen senen toeneighinghen
rechte gheordiniert sijn na ordels der reden
en der waerheit. soe is die mensche doghetfaem.
Alse wanneer hi allene inden dinghen an-
houet. daer men an-ot in hebben sal. en daer
meerren an-ot houet. daer die meeste an-ot en
dat meeste quaet is. En hem bedroeuert van
dinghen daer billike om te droeue is. En haet
die dinghe die billic te hate sijn. En schaemte
houet daer billic schaemte of te hebben is. En
meerre of mynre droefheit. hat en schaemte
houet na den dat die dinghe meer of myn quaet
sijn. En oec als hi hopen allene die dinghe. die
na reden en waerheit te hopen sijn. en hopen
in dier wise. alse sie te hopen sijn: en waen
meer hi mynnet dinghe. die men na reden ende
waerheit mynnen sal. En waemmer hi hem
verblidet van dinghe daer hi hem na reden
en waerheit billic van verbliden sal. meer of
min nae dien dat die dinghe meer of myn giet

Sijn Mer dat ouerste guet dat god is dat
sal men bouē al minne. en dat sal men uoer
alle dinc hopen. en in dien bouē alle dinge uoer
bliden. En alle dinghe die ons van hem trecke
sonderlinge sonden en ghebreke. die salme bouē
al scunpen en herontwaerde. want sie sijn in
waerheit. en eyghentlike quaet. en sijn sijn alle
menschen quaet. en niemant guet. noch gheue
den dese doen en sijn sijn tot gheue dinghe guet.
al ist zake dattet sommige tūt den gueden me
de werct ter doghet and' lude boesheit. of oec
eyghen boesheit na hoerre bekeringhe. alse
sie hem te meer ueroetmoedige. en te meer lue
rich werden in der minne godes. die se ghe
spuert heeft in alsdanc boesheide. en daer of
gheuert heuet. **D**et sal die verdoemisse d'
boer den heilighē inder ewigh' glouen haer
bliscap vermeeren. wat se hem verbliden sul
len. dat sie der pinen ontgheuen sijn. daer sie in
gheuallen mochten hebben alse die boer had se
god niet verloest. **D**oese andere onderscheide
der doghede sijn in dien. dat sommige heite god
like dogheden. alse gheloue. hope. en minne.
Sommighe heiten pncipale doechden. alse wijs
heit. gherechticheit. stancheit. en ghemaclicheit.
Sommighe heiten doghede van regimente. **S**om
mighe heite purgierende doghede. **S**ommighe heite
subtilike dogheden. die ic alle after late om
dat ic niet subtil en bin. en om dat ic spreke

tot den die niet subtil en sijn. En sal allene
 veruolghen die manier hoe die sonderlinghe do-
 gheden hem hebben toeghe die seue sonde. Want
 na desen sinne soe en is doghede anders niet
 dan rein te wesen van sonde. En alsoe uoele
 is een ioghelic doghentamer en uolcomenre al-
 se hij reinre is van allen ghebreken **van wtuem**

Die inwendige **doghen habne gheestliker per-**
doghet is also ond' guede wtuendige sonen. Psj.

zeden des gheestlikes states. als die corse is ind'
 scale. Want al die seden die in gheestlike state va-
 buren schijnen. sijn gheuonden en gheset om te
 vertrighen en te holden die dogheden. anders
 sijn se als die note scale sonder korse. En ghe-
 ant als inden tabernakel des olden testaments
 uoel deesels waren die van binne decten of ber-
 cterden dat tabernakel. als vesse van purper
 verue. en rode wederme vesse. harene lakene
 cortinen en borde die de mitre bedecten. Also
 sijn in gheestlike state uoele deesels der doghe-
 den gheordimert tot cierheit of tot bewaringe
 der doghet. in welken ghene pure doghet ghe-
 segghen en is. Mer comre hande scheem en bewin-
 singhe der doghet die binnet schuelt. En soe
 uue hem inden wtuendighe seden ghenoeghen
 laet. en die inwendighe doghet achter laet. is regh-
 te als die de scale of den idelen last heuet sonder

Dat eerste teken gheestlikes sta-
 tes. 16 dat abnt na bure en die crume. waert

sake dat dese dinghe by hem selue enen gheestlic
maecten. soe waren oec apen en som ander
beesten gheestlic. dien men bide in buerten
alsoe daen abijt maket. **M**ar dese dinghe sijn
allene tekenen der inwendigher dinghe. Alsoe
een cirkel der tauerne betekent. dat daer
dranc veril is. En alsoe een vaen op eenre ker-
ken betekent kermisse. Want sijn dese teken-
ne valsche soe warden die lude bedrogghen. die
wanen vanden die dinghe die daer mede beten-
kent sijn. **D**es ghelike ist van enen gheuensche
gheestliken mensche. die luten inden abijt laet
schinen. dat hij in seden noch in leue niet en
heuet. **D**at ander teken gheestliken stades
sijn inwendighe zoedelike ghewoente. alsoe mi-
ghen hemelen en ander tekenen der begheuen-
re lude in cloesteren ghebruke inden dienste gods
of in anderen horen werken. In welke bide
hem meer oeffene die mijn doghenssaem sijn. **D**a
som ander die meer deuot en volcomen sijn. **D**a
Dat derde teken is inwendighe zoetbaer-
heit. Alsoe in sijncken in ghaen. en in allen in-
wendighen ghelate des lichames. die men oec
prijet onder weerlike hoghe lude. en heet ene
werklike doghet. **M**er in oetmoedigh en slicht
manier hoert se gheestliken luden meest toe.
Dat vierde teken sijn werke van penit-
cie alsoe watten. waken. gheschinge. en ande
lichaemlike oeffeninghe en castomghe. En al

97
Sijn dese der doghet naerre dan enighe van dien
daer voer of ghesproken is. doch en sint ghene
pure doechden. want hypocriten moghen sie
oec doen. en die in doetlike sonde ligghe oeffe-
nen hem ductive in desen. **D**at vnsre teyke
is een sonderlinghe neersticheit die ghebreke te
verdrue. en doghede daer weder in te plante.
en hem seluen te veroetmoedighē. die beroerim-
ghe der taernicheit te bedwinghe. die onkuuf-
heit te temmen. en allen anderē sonde weder
te staen. die den mensche aenuechte. en hem
te gheuen tot werken der minne. en der ghe-
hoersaembheit. en tot anderē doghede. al sijn
alle guede werke oeffenighe der doghet. wat
dat en waer gheen guet werc daer ghene do-
ghet in en laghe. Nochtant is daer onderscheit
in. want sommich guet werc doet men slicht
om godes wille. en om te verdiene. ghenade en
glorie. **E**n sommich guet werc doet men niet
allene om ghenade en glorie te verdiene. mer
mede om te vercrighen die doghet. die aenhan-
ghende is aen dat guede werc. en die doghet
in ghelvoente te brenghē ouermids warkelk
oeffenighe. en om die sonde die haer contrarie
is te verdrue. **E**n dit is voese nutter dan
dat wiste. **D**ier van exempel. Sommighe
menschen beden allene om te vercrighe ghenade
de van horen sonden of ewich leue. **E**n and-
redet. niet allene om ghenade der zonde ende

om ellich leuen. mer oec op dat hi hem wenne
tot vlictheit des ghebedes. ouermids welle hi
moghe vercrighen gracie d'innicheit. en swaer
der godliker zoerheit en vrendelicheit godes.
en ouermids verlichtnisse sijnre vertrannisse
moghe vercrighē claer bekennē godes. En al
is des ierpes ghebet guet. en ghenade en glo-
rie verdient. des anders is alsoe voele beter
als al sijnre aendacht mede helpt haestliker en
volcomeliker te vercrighē dat hi begheert. wat
het helpt zeer toter volcomenheit heilighes le-
uens te wren hoe men die aendacht daer toe
rechten sal. en die neersticheit daer toe ordi-
nen sal dat men heilich leuen vercrighē. wat
wie sijnre voertghanc wyslic ordinerē can
vercrighet meer inwendigh' doghede mit mo-
ren arbeide na lichaemliker oeffeninghe te spre-
ken. dan een ander mit swaerē arbeide. Als
exempel. Een kunstich wercmā maket haeste-
liker en bet. en mit lichtere arbeide enich wer-
dan enich onkonstich mit meerre arbeide.
Dat feste reiken is die corle begheerlikeit
toeneyghens der doghet. die is een volcomenheit
des werlienden leuens. en een gheordiniert in-
ghanc des bescouwenden leuens. heuet me-
dese niet soe hoepmē te verghenues puerbeit
of ghestadicheit des bescouwens. Necht als wa-
ter van ene fonteyne niet claer en wortet
alsoe langhe als die gront niet ghereynicht

90

en is en die wulffste mit gheworpē. **O**helike
alre werheit der olie nutter corse gheperst
werdet. **A**lso comet vande begheerlike toeneij-
ghen totter doghet. die smake der innicheit son-
derlinghe der godliker minne. en der hemel-
cher begheerte. en der gheestliker bliscap die
edele is en behulpeliker dan beroert te wese
mit awte of mit rouwe. **D**it sijn die viij. da-
ghe daer men inne werken moet dat werc der
salicheit en soeken die spise des leuens. op dat
wij hongherich niet en ghebreke in dese wege
daer wij inne wandere soe dat wij des seften
daghes dubbel spise versamene. **A**lre spise des
gueden werkes en begheerlics toeneighens tot
der doghet. op dat wij ten seuende daghe ruste
moeghe en ghenesen van allen zucte der ghebre-
ke. ons gheuen moghe **D**godliker bescontinghe
inder ruste der ewigher richeit. **E**n sien dat hij
god is. en smaken hoe zuere hij is allen creature.
Die ghene die des seften daghes niet en ver-
gudet dubbel spise hi sul des seuende daghes
edel bliuen. en en sal niet vanden vander zuct-
heit der bescontinghe. want wie rotten seften
stuet noch niet gheraket en is die legghet inder
ghansheit der begheerliker doghede hi en sal
niet ghebraken der zuecheit des seuende stades
die inden smake der wysheit en inder lichte der
uertandemisse gheleghe is. **H**ier hi ist dat
iacob wert hi ha ses kinder nam. en daer

na hy rachel. sijn sone ioseph. schone van aen-
sichte. doe die gheborē was begijn iacob te bid-
den laban dat hy en weder liete keren in sijn
vader land. want ierst sal die mensche volco-
men wesen inden werkende leuen in den soe
voergheuoende stace der uoertgange. En dan
na dien dat hy ghesmaect heuet die vrucht des
bestouuenden leuens soe sal hy begheerē ontbon-
den te worden vanden lichame. en te wesen mit
vpo inden hemelsthen vader lande. want hy al-
rede vanden smake der ewigh' zoetichheit enen
uoetsmaect ontfanghen heuet. **M**er want wy
dese forme bescriuē den gheue die uoertghaen
in dogheden op dat sy weten moghe hoe uoel
sy uoertgheghaen sijn in eenre regheliker dog-
ghet. of hoe ueer sy noch sijn vander volcome-
heit eenre regheliker dogghet. soe wil wy elc
vanden doggheden onderscheiden in drien gra-
den. die ueer van make anderē verscheide sijn.
en nissen uoelē grade die daer en tussche sijn
achter laten. op dat wy niet soe lanc en make
dartes iemant verdriete

Die ordinancie vands seuen houet sonden
is dese. die ierste is houerdichheit die een
begijn is van alre sonde. die ander hat. daer
na toren. traechheit ghuerichheit. gulsichheit. on-
kynstheit. **T**ier teghen is ordinancie der do-
gheden. **D**ermoechheit teghen houerdichheit
ne des naesten teghen den hat. **S**achtmoedichheit

99

Weder-den toren Die minne godes teghen die
traechheit. Die versmademisse der rucht teghe
ghenicheit. **S**oberheit teghen gulscheit. Reim-
heit teghen onkuisheit. **M**er want als sunre
gregorius tughet. Voel telgher des bomes uit
eenre wortel komen. Des ghelikes wardē alle
andere doghede gheborē wt der minne godes.
Hier om laet ons daer van ierst spreke alse
vander moeder en voester alre doghede. ende
daer nae vanden dochteren. **E**er dese doghet
comet soe en is ghene and' doghet verdienlic.
Want wat die mensche doet heuet hij die minne
godes niet hij en verdient niet. Want se formet
alle doghede dat se heilich werde. en se gheuet
hem voetsel dat se also uoelē meer of min ver-
dienstlic en gode ontfanclic sijn alse se van hoere
voetsel meer of min ontfanghe hebbe. **R**echt
als een telghe die wt der wortel sprutet. ende
die vanden zape des wortels gheuoedet wardet
op dat hij te meerre werde. en te meer vruchte
voertbrenghe. **D**ie beghinne van eenre ioghelic
doechde moeren hebben die ghene die een gheest-
lic leuen beghinnen sond' welken sie niet behol-
den noch salich en moghen werden noch gode
behaghe. **V**oertghanc in doechde hoert meest
toe den gheestliken mensche. den beter behoert
te wesen dan dat ghemene volc. en dan die lee-
ke werlike menschen. die nochtā soe leuen dat
si sijn vanden ghetale der gheemre die beholde

sullen bliuen. Wat baet ons hogh' te wesen in de
name. en buroen inden schijne meerre volcomenheit
te tonen. ist dat wy in doechde en in oeffeninghe
des werces gheen onderscheit en hebbe. et is ons
meer confusie. en bedrieghenisse anderen mensche.
Droete dinghe te louen en luttel te doen daer
mede verdient men bet pine dan loen. Volc
menheit in doechden behoert tot volcomene
menschen. die ghecome sijn ouer die hinder
der swaerheit. en ouermids xpo ghecomme
sijn op die hoedheit des berghes en begheeren
te scouwen sine glorie. In welken swaerhede
noch arbeide die ghene die voert ghaen wullen
in dogheden als in op climme des berghes.
Doch niemant en is die in desen leue volcome
like gherucken mach dat hoghste van enghel
doghet. of die ghestadelike in den ouerste gra
de van engh' doghet bliuen mach. Mer na
manier des weghes heit men ene volcome gh
ghelicheit der gheente die verre beneden sijn

. luy .
Minne vander minne godes daer zeghet me
godes dat mine is i drie selegē in wille in volc
is een gheordiniert en een groot nulle en i besfien
gode te dienen. gode te behage. en gode te ren
ghebrucken. Wij zullen gode minnen bouen alle
dinc om drierhande sake. In den ierste om dat
hij guet is in hon selue. en niet allene guet. mer
hij is die guetheit. want en ghene dinc en mach
beter wesen. dan dat. daer alle dinc dat guet

is sijn wesen en sijn doghet of heuet. En salme
 bilis al guet dinc minen alsoe voede alst guet
 is. so seldmen den gheue die dat hoghste guet
 is. en ontrentelike guet is. waert moghele
 onreindelike minne nae toe behoer sijnre weer
 dichheit. Der om dat hi ons ierst ghemint he
 uet en meer dan wi ons selue ghemint heb
 ben. Die gheue die sond' einde is en dien an
 ders gheen wesen en is. dan minne als ghe
 streue is. God is die minne. Die minnet ons
 die arm snode en onsalich sijn. en heuet ons
 van elcherden ghemmet oer wi iet ware.
 eer wi hem minne. pa eer wi en bekende.
 en die wate dat wi hem weder waren en tegh
 hem misdaden. En hier om ist wael recht dat
 wi en weder minne van allen dat wi sijn.
 van allen dat wi moghen. van allen dat wi
 bekende. Of dat wi doch trouwelike weder
 meten miter clemre mate ons vermoghens
 hem weder te minne die groet is sond' einde
In derden male zulle wi gode minne.
 om manichfoldige boghoetlike liefre sijnre mi
 ne. die hi ons beuist heuet. die men beken
 nen mach in allen sinen waelsade. want dat
 en is hem niet ghenoech dat hi ons minne mit
 boghoetlike toeneighen. ten sijn dat hiet ons oer
 tone inden werke. Alsoe sancte gregorius spre
 ket. Rouwinghe der minne dat is beuisinge
 des werkes. Van welken waelsade wi wi

niet boert en spreken om dattet te sanc walle
solde. En beiden daer mede hent tot eenre
ander tijt

O nse minne staet in drien. Als indē wul-
le. inden werke. en in ynlik' begheerte.
Die wulle wanneer hū gheleert is vand' rede-
licheit soe volghet hū haren raet soe dat hie de
doghet wulle. En op dat die wulle niet sedich
en sū waerneor hū ten doghentlike werken
gaet soe roepet hū te hulpe al dat ghesinne dat
onder sū ghebot is alsoe die lede des lichames.
die sinne. en die ghedachte. om dat guede wer-
te vorderen. of dat quade te verdriuenē. Wan-
neer du dit trouwelike ghedaen hebs. soe war-
det inden guede wulle verwecket in verlichte-
nisse des arbeides ouermids gheswoente der
oeffeninghe ene ynlike begheerte vand' gracie
godes. die mit hoerre zoetheit ghenoechlic nul-
ket den arbeit. soe dat hū nu niet allene die
doghet doen wil nat ingheue der reden. noch
allene mit staerheit des arbeides. mer mit
toeneijgheliker begheerte wonschet. en behelset
en minnet. En datter doghet contrari is ha-
tet en scuwet en veronweerdet. En dit is
waerachtige ghaansheit des wullen. wanneer die
wulle hem dwinghet dat guede te wullen of
te doen. en dat quade niet te wullen en te scu-
wen. niet allene van ingheue der reden. mer
oec van begheerten. en van ynlike toeneijgē

des herren omheltet dat guede en hatet dat quade. En dit is die doghet. en dat guede ge dancke daer die philozophen voel van ghespraken hebben. Och of sint mael bekennet hadde.

Sommighe tijt is die wille ghenoech sonder de werke tot verdienē. en voer alle scholt. alst aender macht en aen behoerliker tijt ghebreect alse exempel. Die arme sode gheerne te hulpe komen den armen. mer hij en heuetes niet.

Die rike soder sommighe tijt oec gheerne doen mer hij en heuet ghenen armen bin hem. In dese saken wardet haerre beyder wille voer daer gherekent. Mer waert zake dattes die mensche

macht en behoerlike tijt hadde. en hij dan dat wert niet en sode. dan en ware allene die wille niet ghenoech. Der en waert ghene gherecht

wille als hij dat vermochte dat nutte waer ghesaen. en hijs niet doen en wilde. Want hoe voele wils du heues tot guede werken des du macht hebbes soe doestu alsoe voele. mar doestu niet dat is een reynen dattuus niet doen en wille

al schijntet datter **Van ghemerne doghede en dogheden voele sijn van haerre eenheit. sijn.** en sie onderscheit hebbe. Als oetmoedicheit is een ander doghet dan reynicheit. en verduldicheit is een ander doghet dan ontfarmherichheit. en dier gheleke vanden anderē. Nochtan sijn sy in eenre hande wise alle een. En die ene en hanghet niet allene aender ander. mer sy

is oec inder ander. alsoe dat hy se in der wise
alle heuet dier een heest. en besit se alle. al
en werct hy niet wt hem allen. **D**it bewijst
die apostel daer hy spreket. Die minne is
verduldsch. sy is guedernere. sy en hatet niet.
sy en werct niet verkeertlic. sie en is niet op
gheblasen. sie en begheert ghene hoerheit. noch
sie en soeket niet dat hoers selues is. **W**ant
ghelinc als god is een simpel en dat alre volco
menste guet. daer alle guet volcomelike in is.
en dien niet guedes en ghebreect. **D**ier ghelike
is minne een doghet die alle doghede in hoer
heuet. **M**ar want hoer van buten alrehande
ken voerkome. en sy hoer burde voeghet tot
enen guede werke. burde teghen een quaet
wert soe crighet se wt hoerre mangherhande
werchheit mangherhande ambocht en name.
want doghet als augustinus seghet. is ene ghe
ordinierde minne soe dat se minne allene dat
haer behoert te minne. en dat siet alsoe min
ne en alsoe seer minne alsoe siet minne sal.
Hoe soer du enich dinc minnes alsoe zeer
hates du en seumes dat hem contrari is want
du moghes **H**ier om caritate waemmeer sie
haer gheuet gode te minne. soe heytet sie die
minne godes. Waemmeer sy haer gheuet tot
daren naesten te minne soe heyt sie minne
des naesten. Waemmeer se van eens anders
siden medelide heuet soe heyt se onfarmhertich.

102
Waenmeer sie van eens anders guede verblint.
soe heyt sie mede verblindinghe. Waenmeer sy
nederstoet vrede like verdraghet soe heyt sie
verdulduchheit. Waenmeer sie wael doet den ge-
nen die haer haten. soe heyt sie guedertierichheit.
Waenmeer sy haer niet en verheffet boue haer
saluē. en in voorspoede. & soe heyt sie oetmoe-
dichheit. Wanneer sy den ouerste onderdanch
is na recht soe heyt sie onderdanchheit. Waen-
meer sie onkuyfche dinghe verontweerdicht soe
heyt se reinichheit. Waenmeer sy ofbreket ouer-
uloedichheit lichaemliker noetdruft soe heyt se
soberheit. Waenmeer sie ruycheide verberpt soe
heyt sie armoede. Waenmeer sy ruycheide middel-
ke den armen gheuet so heyt se milichheit. Waen-
meer sy niet ghebrokē en werdet mit verdriete
om dat haer soe langhe haer belofte ontoghen
werden soe heyt sie lanomoedichheit. Waenmeer
sy onderscheidet tusschen dat guede en dat be-
ter is. en tusschen dat quade en dat quader is
soe heyt se wijsheit. Waenmeer sie enen yghel-
ken sijn recht gheuet soe is sie gherechichheit.
Waenmeer sy niet besmecket en werdet mit ghe-
noechte so is sy matichheit. Waenmeer sy niet
ver vaert en wardet van harden dinghe soe
is sy starchheit. Waenmeer se ghelooft dinghe
die men ghelouen sal soe is sy gheloue. Waen-
meer sy hopen dinghe die te hopen sijn so is sy
hope. **W**ant die heilighe gheest heytet een en

hy heuet manichfoldich alle ghescreue staet in
wysheit inden seuende capitel. Want al is hy
in hem seluen een. hy gheuet manigherhande
uen. nae dien dat die werke der ghaue man
gherhande sijn. Ghelyc alse ene edele en ene
crachtighe medicine wirket manigherhande
werke der ghesondheit. of gheuet cracht man
ghes sijn te wiken. den ene maket sijn sijn
ghesichte sarp. den andere maket sijn sijn sijn
me claer. sommighe ontpluit sie dat bore. Som
mighe weder maket sie den smaet. Inden ene
wirket sijn dat ene. In den anden een ander

Nu zul wi onderscheide als uoertghesproke
is vanden graden des uoertghanghes
hoe caritate haer heuet teghen die zeuen hoef
fonden en hoe se zeuen doghede formet. Want
als sancte gregorius tughet elke doghet heuet
haer begijn. haren uoertghanc. en haer uolcomē
heit. Als in sinte matheus ewangelijs bescreuen
staet. Die eerde bringt haer vruchte ierst
inden bladen of inden spren. daer na die aaren
daer na volle vruchte inden aren. Die blade
of die spren sijn begijn der doghet. die are
is die uoertghanc. dat coren is die volcomē
menheit. Die minne godes die een moeder
is en een voedster alre dogheden die heuet
drie grade. alse den nedersten. den middelste
en den ouersten. Dier ghelyc hebbe alle andere
dogheden. En dese onderscheidinghe en is niet

103
onbequame. Want ist zake alse Dionysius spre-
ket. dat die hemelsche. Iherarchien dat is die
macht der hemelscher princen yghelike onder-
staen sijn ouer mids inuendighe onderscheide-
waer om en souden dan niet die gheestlike doech-
den inder werelt die selue ordinancie niet volge.
sonderlinghe want et exempel der hemelscher
cierheit ons daer toe vanden hemel ghebracht
is dat wij na onser macht ons pinen den here
one woninghe in ons te maken op dat hi ghe-
maerdighe te wone in ons na der ghekenisse
die ons bewijst is inden hemelsche berghe. **M**er
of die ghene die hier staen inden ierste grade dat
is inder nederster ierarchien der doghede totter
nedersten iherarchien behoeren inde hemel. En
die hier inder middelster staen behoere totter
middelster iherarchien inden hemel. En die hier
in der ouerster staen. of die behoere tot der ouer-
ster iherarchie inden hemel. Als wij daer ouer-
middes hulpe des heren comen soe zullen wij
weten. **M**er laet ons hier trouwliche pinen woert
te ghane van dogheden tot doghede. Wij sijn des
seker dat dat loen der glorie niet minre wesen
en sal dan die mate eijchet der verdiente. Hier
van is bescreue in sunte lucas euangeli int zoeft
capitel. **G**uede wolle opghehoere en ouerlope
mate fullen sie gheue in unsen schoet. en inder
seker mate daer ghi mede meret sal is weder-
ghemeren werden. **D**oe wil du din wat makes

Van water der reghenmoerdigh' gherechticheit van
der seluer mate sal d'ijn wat ghevossel worden
mit wme der gloze inden hemelschen brulofte.
Want dese reghenmoerdighe gherechticheit tegge-
liken der hemelscher gloze. Is recht alre water
teghen den alre besten wyn. Dusent worue du
seur maten deses waters en sijn niet meer d'ich-
teure mate deses wtuerhoerne wyns. na meer-
dicheit van beiden **van graden der minnen.**

Die ierste graet der minne **godes. An.**
godes is. also te minnen en te ghebruken
die gheoorlofde dinghe. dat men die onghoorlof-
de stumbe. en en gheen dinc en minne boue god
ghelyc als die ghene die de dinghe van se^{ne} use-
relt alsoe minnen. dat si nochtan in haerre mi-
ne en inder begheerte der t'ijcker dinghe doet
alre sonden sculden. en doen dat god gheboden
heuet te done. en laten dat god verbode heuet.
Hier van staet in sunte matheus ewangeli. **Wul-**
tu inghaen tot den leuen holt die ghebode. dat
is wultu inden inghanc des leuens staen en niet
hogher hoertghaen toe holt die ghebode. **Die**
ander graet mach wesen waemoer die mensche
willendes mit meerren toenenghen en mit wue-
ngherre begheerte. niet allene holdē en wul die
ghemene ghebode. sond' wilken ghene salicheit
en is. Hier is oec neerstich en wilsich alle dinghe
die god wul. te doen en and' mensche daer toe te
trecken dat se des ghehikes doen. En dat hoert

104
properlīke toe allen gueden gheestliken mensche
die niet allene die ghebode godes en begheeren
re doene mer oec sine rade. en te volghen alle
rechtveerdicheit ons heren ihesu cristi. **Lot** dus
samighen mensche spreket sancte beernaert **En**
behoert u niet toe te quellen inden ghemenen
ghebode godes. noch allene aen te siene wat god
ghebiedet. mer wat hi wil te onderproeuē.
Wiltic die guede behagelike en uolcomene wille
godes si. want hoe du gode meer minnes hoe
du meer arbeiden zultes sinen liefste wille en
sin oer te uorderē waer du moghes. en te seu
uen sinen toernie en sin ouere. **Simeon** gregori
us spreket. Die minne godes en is nūmer
ledich. want daer se is līklic sie groete dinghe.
mer wil sie niet wirken soe en ist en ghene mī
ne. **En** ghetrouwe knecht ghesic als hi van
minnen seunet sinen here te uer toernē ouer
misses sonde. alsoe voerhoedet hi oec dat sin
here niet gheconcert en waerde van anderē lude
ouermisses schande en quaet exempel. **Want** on
redicheit der knechte is laster des heren. **Hoe**
solde een ghetrouwe knecht liden moghē oneer
en onrecht sijn heren. **Je** laet staen te voert
parten en te vermeerre. want al zultic die hoere
heren oneer voertparten die en dienen xpo mer.
mer sie dienē allene haren lude. **Ist** sake dattu ^{rap}
nu din en wille dinen herē dienes hijs di na
sinen wille sonen. **Mer** ist dattu di pines hem

re dienen na sinen wille. hi sal sy lonē na al di
nen wille. Hier van spreket sinte marcelus
inder ewangelie. In wat mate ghy meter daer
mede sal u weder ghemeren warden. En u sal
toe ghenorpen warden niet allene na der ma
te mer oec bouen der mate. en di sal gheboert
warden na al synre begheerte. **D**ie derde
graet is soe lueric te wesen inder begheerte
tot gode. dattu hi na sond hem niet leue en
moghes. en ghedwonghe mer des te begheere
onbode te werde van desen lichaem en mit
xpo te wesen. Dusdanighe mensche is dit
teghenwoerdighe leue liden en lierdriet. ende
den doet begheere sy luericlic oet mit groe
ten tormentē. Dese begheerte dede sinte an
dreas dat cruce mit bliscappen beslepen. sinte
te stoffaen bodden voer die ghene die en stonde
die hem den hemel apenden daer hi in begheer
de te ghaen. Dese begheerte dede sinte lau
rens syne pinnes bespotten. sinte vincent
cius toetroesten sine pinnes. sanctu aghate
blideliken en mit vrouden ghaen totten tor
mente recht of syre marscape ghenodet wesen.
En dese begheerte dede alle andere glouose
marcelare verbliden in tribulacie. en minne
die uande die hem persecucie deden die se te
haestaker vordenden totten bliscappen te ver
crighene die sy begheert hadden. Die vromen
der heilighen die begheeren se hier langhe te

105

beholven by hem. mer haer viande die bedroe-
uen hem des dat sy enich tyt inder werelt
by hem bliuen. En daer omme sijn die wan-
de te minnen die dat wonsche en vorderen
dat sy dat haestliker en volcomeliker ver-
crighe dat sy bouen alle dinghe minne en
dat hem alre nutte is. **H**oen dinc en is dat
in dusdinghe mensche den brant der begheer-
te lesschen mach altoe langhe alse hem niet
ghegheue en wert te drincke na hare wille
vangs fonteyne des leues van wilkes dorste
se wonderlike ghequeller werden. **D**och so
werden sie binnen der tyt wat ghespiset
mit druppen gheestliques troestes. Also mit
vermakinge inueindigh zoetichet. **M**it ont-
fanghen dat sacrament des lichames cristi.
wilke ontfanghemiste deuote mensche te we-
sen pleghet een sonderlinge solaes in ver-
lebringhe des verdriues deser ellende. want
se ontfanghen waerlike en salichlike den se-
minnen onsen here ihesu cristu al ist sake
dat dat niet openbaertic en is. **H**oor derde
troest is manichfoldichet gheestliker vrucht.
in welken ouermids hope godliques ghewin-
nes. se lichtelik liden hoer ellendichet als se
gheuoelen ghewin der zulen. en der eren
godes. **H**ier wan spreket die brant toe den
onghelinghe. sterct mi mit bloeme der gheen-
re die hem van mes bekeren. verult mi mit

Bruchten der gheenre die voertghaen en na
volcomenheit pinen. want ic quesse van min
nē van begheerte ontbondē te werden en te
wesen mit minnē brudegom. Op dat ic also
langhe als ickes dervē sal doch ghetroest wordē
ouermits bekeringhe der sondere en voertghaen
in dogheden. En mi also mine ellendicheit waer
drachtliker warde alse ic sie dat se anderē mi
cken vruchtbaerlic is. en al ist dat ic tot mi
nen brudegom traechtliker kome dat icker doch
te meer mit mi brengghe. **Calvus** wart
apostel sinte paulus beauntliet tussche der
begheerte ontbonden te warden. en tusschen
orbaer sinte discipule en vanden derven der
glorie troeste hē hem daer en binnen mit el
baer sinte discipulen als hē scrivet totē van
philippus inden iersten capitel **Vander min**

Die minne ons **nen ons naesten. Ps.**
naesten wart gheborē witer minnē go
des. want om god en in gode. en in godliker
wise salmen den naeste minnē. **Om** god
hē heeftet gheboden. Hier van sprekiet die
apostel sancte Johan. Dit ghebot hebbe wy
van gode soe wie gode minnet. dat hē oec
sinen broeder minne. **In** gode. dat is mit
dier begheerte. in dier formen sal hē sinē na
ten minnē daer hē gode mede minnet. **In**
godliker wise den naeste te minnē. dat is
daer toe sullen wi onsen naesten minnē.

106
ons god toe minnet dat is tot salicheit der
zielen. en tot boertghanghe inden gheeste.
dat is waerlike. puerlike. en ordinerlike te
minne. Waerlike sullen wi en minne dat is
niet gheueynstlike. alse die ghene die mitten
waerden en miter tonghe minne. mer niet
mitten werken en inder waerheit. Puerlike
sullen wi en minne niet van vlescheliken
toeneeghe. niet om onse gghen orbaer. en
niet om weerlic ghesotrap allene. want alst
zake dat dese manere van minnen niet al
toes quaet en sijn. doch en sijn sie niet verdien
telic. ten si dat sie wt gheestlike minne hare
aert of zueticheit neme. Ordinerlike sullen
nien minne. soe dat wi tot ghene sonden
minne en sullen. noch tot vleschelike orbaer.
noch tot tucheliken spoet. mer toter ewigher za
rheit. Het is te merken dat manigherhan
de minne is. alse vleschelike minne. Dierige
minne. Natuerlike minne. ghesellike min
ne. en gheestlike minne. Vleschelike minne
is die mit vlescheliken dinghe gheuoedet
wart. alse tusschen manne en wijf in vles
cheliker vergaderinghe. Dierige minne
is die om gauē minnet. alse mint een hont
den ghene die hem spise gheuet. Natuerli
ke minne is. onder die ghene die van enen
blacde of van enen lande sijn. In deser nu
te minne wi oec die dinghe. die de natuere

meest verciert heuet alse suuerlike mensche.
en ander dinghe die van natuerē ghenoech
lic sijn. of die onser natueren meest ghehele
Exempel wi sien rive onbekende menschen
totten enen werden wi meer gheueghet
dan totten anderen. want hi ons machselike
inder natuerē gheliker is. Daer van staet
in ecclesiastico. Elc dier minnet sijn ghelike.
Des ghelikes mint oec elc mensche sinen nae
ten. **V**alsoe als dese minne is onder guede
en quaden. en oec onder beesten. alsoe mach
se guet of quaet wesen al heuet sie hooren
oerspronc van der natuerē die guet is in
haer selue. Daer om van natuerlike rechte
sijn wi meer schuldich te hulpe te comen onsen
naesten dan den vreemden. **D**ie gheestlike
minne is. die wi kenne meer te minne. ende
ons huusghenote en onse ghesellen dan die
wi niet en kenne of vreemde lude. **D**ese
minne in hoer selue is oec ghemeen den guet
den en den quaden. want wi sien dat beide
guede menschen en quade dese minne hebbe.
mer die guede keren se te dogheden. en die
quade keren se tot ondogheden en starcke
hare ghesellen in den dinghe daer sie toe
gheneughet sijn. **ontweerdinghe uleischelike minne**
Die gheestlike minne is ghenoomet van
den heiligen gheeste. daer sijn van uleischelike
welc heylighe gheest gheheitē is die minne

des vaders en des soens. Dat is die minne die
 ons van gode gheboden is. en sy is allene
 verdientelic. en die twee ander minnen als
 natuerlike minne en gheselike minne ma-
 ket sy verdientelic wanneer sy van hoer ghe-
 regiert worden. Die gheerighe minne en or-
 dimert sie niet mer sy lidet se en macht sy
 dat sie niet te seer ouer en trede. Want dese
 minne soeket meer haer eyghen orbaer dan
 des ghenen sien sy schijnt te minne. Mer
 die vleyschelicke minne hatet se en scuwet en
 verdriuet se. noch nimmermeer en sal zeker
 wesen gheestlic gheselschap ond' vleyschelicke
 minne. En hoe voele haer eyghe wasset al-
 soe voele verminnet die and'. Al ist sake dat
 men sie wat onschuldighen mach inder echt-
 schap des se ghemacht sy om cracht des sacra-
 mentes. Mer gheestelike menschen. die gode
 ghelouet hebben ghanse reynicheit. die zulle
 vleyschelicke minne alsoe voele te meer ver-
 drucken en wtrode. alsoe onbehoerliker en
 anrameliker ene vleckie staet in ene zuueren
 witten cleden. dan in enen grauē sacke. Wat
 wat gheselschap heuet dat licht miter duys-
 terheit. Of wat eendruyckicheit heuet cry-
 rus mitten bosen gheeste. Hier van is wael
 ghesproke in den boeke der wysheit. O hoe
 seone is die reyne gheboorte mit caritaten
 Mer want vleyschelicke minne haer sōmige

tijt te bemantelen ploghet onder den schijn
gheestliker mynne. alse dat ontruit onder
den terke. soe wil wy tonen den ghenen die
onbesocht sijn hoe dat sommighe van haren
manieren sijn recht alse hinderlike oncrude
waer bi datmen kennen moghe onderscheit
tusschen vleyschlike en gheestlike mynne op
datmen die vleyschlike mynne wt de prave
le gheestlics leuens wieden moghe. **G**heest-
like mynne is een edele doghet. daer ome op
dat sijn niet veronzuert en werde onermiddel-
toemengginge der vleyschlike mynne. recht
te alse balsuem die gheualschet is mit wulsen
natheden. of alse andere edele crude mit walf-
chen mengghene ghescheindet werden. soe
ist noet dat die vleyschlike mynne verre en
subtilike vander gheestliker mynnen ghescheide
werde. Van deser walfchet spreket die prophe-
te ysaias **D**ijn wijn is ghemenghet mit waer.
Dat is dijn gheestlike mynne is ghemenghet
mit vleyschlike mynne. Dus doen walfche
taucerns lude die bertopen quaden wijn onder
den schijn van gueden wine. en dat doen sijn
meest den ghenen die droncken sijn of sijn
pael sie niet en weren onderscheit tusschen dat
guede en dat quade. **S**unte Johan beschriuet
inder ewanghelie **E**lc mensche gheuet wist
gueden wijn. mer den quaden waermer sijn
droncken. **D**us wert oec dactwylse mynne die
sijn

108
ierst guet en gheestelic schein gheswandelt in
vleschelicke minne waemmer sy gaet ouer die
mare der bescheidenheit en der soberheit. want
die beherde want verberget mit ierste dat sint
der bezoringhe ter tijt toe dat die minne wasse
en aenleue alse sijn daer men voghele mede
vanghet op dat waemmer die vrient en die vrient
sinne toe gader gheuestrigheit sijn mit waeter
minnen en hem niet en connen scheiden. dat
hy se dan waemmer sy hem niet en hoeden doer
steke mitten sweerde vleschelicke vogheerte.
want sy volghen lieue malkanderen tot onbe
hoerliken dinghen dan sy breken souden die
trouwe die sie manighe tijt onderlinge ghehol
den hebben. of dan sy verliesen souden alle die
dienste die sy malkandere ghedaen hebben. en
al doen sy dat quade mit groeten rouwe. noch
ran is die minne die waestheit der reden pleech
te bewerken alsoe gheweldich in hem dat sy
donen gaet. alse salida den sterken sampson
mit smerken beweecte dat hy waert gheho
andere menschen en doe hy ghelare was vande
gheeste godes gaf sy en ouer den vande diene
vonden en blint maecten en inden karker
worpen en dedene malen mitter molen. en
sedene besporten. **V**erdriet noch arbeit noch
langhe moeynisse en verwinnt den vland niet
doe hy na langhen tiden moghe vercrighe dat
hy begheert. want hy in alre tijt toe ghenē an

deren dinghē hem en gheuet. of neersichheit
en heuet. of mit sorgghen hem bekommert dat
hoe hij guede mensche verkeer. en die quade
tot meerrē ualle brenghe in quaetheidē. en
se houde in sonden. en binde vande voertgan
ghe der salicheit **Van teykenen vlescheliker**

Dat ierste teyken **minner. 2. hey.**
vleschliker minne is dat se luttel vā
gheestliken dinghen. en veel van onnuten din
ghen spreken. en meest van onderling min
nen. hoe seer hij hoer en sie hem mint. alsoe
dat hem tot dusdanigē kalligē vren noch
daghe noch ghene rūt ghenoech en sijn. mer
waenmeer se te hoep moghen komen soe hebbe
se ghenoech macerien te kallen. Hier teghen
is gheestelike minne. want die wert allene ge
uoedt mit gheestliken en seculiaken sēren en
collacien. en verontweerdet loghē en ydele cal
linghen **D**at ander teyken vleschliker min
ne is dwaesheit in gheleue en in zeden. alsoe se
en een sijn en mynlike mact anderē ontfanghē.
en tasten die ene in des anders hant. of aen an
der lese alsoe men merken mach onder dwape
naerlike minnaers. Hier teghen is gheestlike
minne. want se holt soe guede sēden hermel
ke alte apenbaer. se en zoekt en ghene winke
se mer se seculiet se dan waenmeer se en haer
soluen nau gode allene aendencken. En waen
meer sie mit enighen mensche spret. sonder hie

109
ghe alle die man mit enighe wone spreect soe
houdt hi ogghen hande en alle sijn lede mit soe
ghesatigher hoede dat een nauwe merker met
sijn en mach dat begripelic weert onder hem.

Dat derde teiken vleschliker mynne is on-
rust van herten alte se van een sijn en denc-
ken van makandere. waer hi nu sijn den ic myn-
ne. wat hi doen mach. waenmeer hi come sal.
hi heuet harde langhe van mi gheueest. of
hi iet op mi pernsset. of sijn myne van langhe
afwesen iet toe mi verkolt is. het is langhe
gheleden dat hi mi niet ontbode en heuet. wat
mach die zake wesen. hoe mach hi waren inde
lichaem. En want se aldus aen een hanghen
mit herten soe en moyhe se niet beden noch rof-
telike van gode doncken. of iet anders guedes
doen. om dat die sijn vertroecht en betomert
is mit sinen lieue dan waenmeer si iet hoert
spreken van horen lieue dattet hem wael gaet
dat is haer eenrebande vermakinghe. **M**er
gheestlike mynne en achtet dusdanigher singe
niet. mer sijn roset in gode en beueest haren
vrient gode ghetrouwelike in haren ghebede
alt behoerlic is. Is hi in nutter onlede van
buten se is mit hem in medelken. of in blista-
pen alsoe als reden leert te doen. **D**at vier-
de teiken vleschliker mynne is dat se niet
beden en mach dat hoer lief enen anderē oec
lief heb of vrientlike toespreke. of enighe

buentschap bewijse. want se amyt heuet daer
nut dat des anders minne bouē ghaet en hi
in hoerre minne verkollet en wert droe-
wich en onblide. **M**er gheestelike minne wil
dat alle mensche mit haer gheminnet warden.
en verblidet haer des want se maket haer
ghemeine. En hoe sijn meer ghebreydet war-
det hoe sijn meer wasset. Recht als oen luer
hoet meer voetselen neemt hoet meerre war-
det. **D**at vueste toyken vleyschlike minne is
tozen en storinghe want als men pleget te
segghē sijn minne malkanderē alsoe zeer dat
sijn van groeter liefte malkanderē niet sparen
en moghē. sijn en quetsen sommighe tūt malk-
anderē. want ghelike als haer minne sommighe
tūt onghemate is in sijnke. alsoe is sijn oec som-
mighe tūt onghemate in verstoringē. sonder-
linghe wanneer die ene den anderē moet. en
hem niet ghenoech en is inde dinghe die hi be-
gheert. of enē anderē persoē als hem dinct
lieuer heeft. want hoe die minne weker is
hoe die moeyemste zwaerre is. **H**ier nut comē
claghē en verbouen van dienste en van ghinse
die sijn malkanderē bewijst hebbe. en van groe-
ter trouwe die verlore schijnt om des anders
ondancbaerheit. **H**ier na volghē oec onbaer-
dicheit en bezworene lofnisse dat se hem voer-
aen niet lief en wil hebben die dus doghet
mit quade en minne mit hate soent. En hier

110
na volghet als men dactwile onderuint ropin-
ghe lasteringhe vloekinghe schandelike woerde.
meldinghe hoerre hemmeliker dinghe. en voel
ander quade. **H**ier gheestelike minne is broed-
saem en boetsaem. en luit mitter crancheit sijn
naeste. en is hi ergient in dwelinghe of in
misdaden se beuroedes hem inden gheeste der
zachticheit. **D**at seeste twicken vleyschlik minne
sijn ghaue en suete brieue van mynlike ghedach-
te. en te gader te warschappen. en te nemē enighe
dinghe hier sijn lief te ghebruke plaech of te han-
delen en die te holden in eren tot eenre ghebuech-
nisse. en tot eenre verweckinghe der mynnen.
Hier weder spreket sancte Iheronim. **D**ac-
wile cleynode te gheuen doeke. of niemekin.
suete en ghenoechlike brieue van mynne te
seinden die spise voor te smaken en dan den an-
deren te gheue. dit en henet die heilighe minne
met aen haer. **P**uer ghebet. stichtlike woerde.
gheestlike lere. en milde hulpe inder noet. dit
sijn onderstande gheestliker mynne. **D**at se-
uende tepken vleyschlik minne dat is. dat se on-
gheordelike ontschuldighē hoer ghebreke soe dat
se hem alsoe ondermynne dat sy oec malsan-
ders misdade mynnen en sturken en ontsculdi-
ghen en staen malsanderē hi teghen die ghene
die haerre enighe misdade berespet. en hebbe
rechte hem verbonden onderlinge tot quade ge-
lyc als die ene lief den anderē. en die een ouer

spoelt den anderē minnet in sonden. **M**er
gheestlike minne al ist zake dat sy die boeshe-
de in allen menschen hatet nochtan soe hatet
sy se sonderlinge in haren gheminde. ghehiet
alfe een vader hem meer bedroeft van wan-
schapenheit syns soens dat eens vreemde. Dus
hatet god die sonden in allen mensche. en in een-
re manier pnuicht hy se hardeliker hier ind-
tut aen zyn sonderlinghe vriende dan in den
anderē alst schein in dauid die zeer swaerlike
ghepint waert om sine sonde. En alfe onse
here zeecht in apokalypst. Ic castie die ghene
die ic minne. **W**ant nu ghetoent syn die ghe-
breke vleischliker minne die hem sommighe
tut bemantelen onder den schine gheestliker
minne om te bedrieghe simpele menschen. So
wil wy neder komen om te merke die voert-
ghange der gheestliker minne. en willen sien
in wat graden dat sy gaet staet **VAN GRADE**

De ierste graet **der minne des naesten**.
der minnen des naesten schijnt te wesen
datmen niemē en hate. niemēnt quaet en be-
gheer. niemans guet en hinder. onsen naeste
inder noet onse hulpe niet te ontrecken. Ende
dat hy niemā quaet en doe noch en beghere.
En sinen naeste guet wonsche. en doe als hy
wilde dat hem ghedaen worde of hns behoe-
uich waer. In desen twee staet die verustin-
ghe des ghebodes. Du salt dinen naeste min-

nen ghelyc in seluen alse dattu do niet en wylt
te van enen andere ghedaen hebben. dat en doe
niemand anders. En wat ghū wilt dat is die
lude doen dat suldū hem doen. Dit is die ewe
en die propheten. Dit leert natuerlic recht
en bescreuē recht na bedudinghe der heiligh
seruers. **D**ie woertghanc der minnē is alsoe
te verbliden van oerbaer eens anders. en al
soe eens anders doghet te minnē alse zyns sel
ues. en al sulc medelidē te hebbē van eens an
ders wederstroet alse van syns selues. en eens
anders ghelūwū syn ghelūwū rekene wt milt
begheerte der goddiensticheit. **D**ie apostel scri
uet tot die van romen. Verblidē mitten ghenē
die blidē syn. screuen mit den ghenē die screuen.
een dinc onderlinghe gheuoelē. alsoe te gheuoelē
ander lude guet of quaet als ons selfs. En
corten van corinthen. Wie is krank en ic en wer
de niet krank. En waer dusdanige milike begheer
te is. daer moet men ommer malsanderē te hul
pe komen na behoerlicheit. Want ghelyc alse
ghesonde leden des lichames mit malsanderen
leden en verbliden. alsoe schijnt dat die begheerte
die te woerē niet en gheuoelde ghenesen is m
dien dat sy hoers naesten zake bekent wt hoer
seluen. als die apostel scrift den van ephesē.
syn syn onderlinghe leden. Onse here ihesus xps
duer ons alle lere der volcomenheit van m
bloet. ghelyc als den leden van den hoofde m

bloeyet gheuoelen en beroerlicheit rekent hem
ghedaen wat men doet den alre minste leden
als hi spreket. Wat ghy enighen van mine
minsten ghedaen hebt dat heb di mi ghedaen.

Volcomenheit der minne des naesten is die
wande te minnenne wt begheerlike toe nenghe.
En mit so daver zoeticheit gheneycht te wese
tot den die ons haten en vernoghe alse tot
onsen sonderlinghe vriende. En bereit te we-
sen met alleen t'vlike dinghe mer oec dat linc
haem voer die broedere te setten. en dat niet
alleen om hope van loen der martelerschap mer
meer om begheerte broederliker salicheit. Dese
minne heeft vps gheleert die gheneychticheit
steruen voer die sonde die sine wande waren.
op dat hi vernichde de sonden daer hi hem me-
de vertoert en vermaet hadden. als hi spreket
in sinne Iohans ewangeli. Nieman en heeft
moerre minne dan die sine vele set voer sine
vriende. Dese minne hebben die heilige van
hem gheleert. die hem voer hoer broedere ter-
doet hebben gheoffert die hem vercofte ewighe
te wesen om andere toe vercoften. Alse pau-
nus die groete pine van hongher doghede. op
dat die ander min honghers mochten liden. Die
baden in nichken voer die ghene die se doden.
en mit hoerre guedertierenheit haerre wande
wroetheit te sachten. en hoerre quaetheit mit
doechden te vernemen. Dese minne hebben

112
Joseph die patriarche. moyses. samuel. dauid.
Job en uoelc andere heylighen manichfolckelike
benyft. En sie sijn inder waerheit wys die al-
dus haer uande minne. want in dien dat sy
se veruolghē bereiden sijn hem hondert uerne
meer guedes dan of se onueruolghet bliuen.
ghelic alse die mi af roefde een pont lodes
en leggede weder op die selue stat een pont
pauers goldes. **W**at schaden mach die want
enen heylighe menschen doen. hi mach mit af-
tersprake en mit roue hem veruolghē en be-
nemen hem eer en ghenoechte der werelt of
ruchteit der dinghe. ouermids welken gheuoet
wert begheerte des vlesches. mer die heylighe
en mynnen dese dinghe niet. daer om en bedro-
uen sijn hem niet alse se hem af ghebroken wer-
den. **W**ant mynden se die dinghe die der werlt
toe behoert. en van hoeren verliese hem seer
bedroefde soe en waer die minne godes niet
in hem. Wanneer dan die want hem neemt
werlike dinghe die hem hatelic en lastelic sijn
so warden hem gheoeket gheestlike ghenue en
hemelste verdienē. die begheerlic sijn als da-
uid zeecht bouen golt en duerbaer ghesceue
en zoete bouen homich en homichzeem. En daer
om sal hi en billig minne die hem sake gheest
van dus groeten ghenue. Hier af scrinet
sintc marheus inder ewangeliē. **N**immet uwe
uande. Doet hem guet die u haten. bidt uoer

die ghene die v valsheit ouer segghē. en die
v veruolghen. en v doen sal manichfalt wesen
en ghē sult wesen kinde des ouerste **W**ueracht
rige valsheit legghet in bekennisse der ouerste
waerheit. inder minne of ghenoechte der o
uerster guetheit. en in ghebruken der euingher
vrolichheit. En alle doechden ordinerē ons tot de
sen drie. En hier om hoe die mensche meer
gheordiniert is in doggheden alse voele te meer
is hi abel te ontfanghen die ouerste valsheit.

O helic alse ons **V**ander oetmoedicheit. **leem**
die minne ordiniert tot guetheiden.
alse ordiniert ons oetmoedicheit tot waerheide.

Detmoedicheit is een wullich nederbugghen des
moedes ouermids aensien eighens wesens en
eighenre broesheit. Hier van spreck sinte
beruagert. **D**etmoedicheit is een doghet daer
die mensche in hem seluen mede suede wert o
uermids gheuare bekeme sijn selues **W**e
dinghen sijn die ons vermanē dat wi oetmoe
dich werden. alse dat wi sijn. en dat wi niet
en sijn **D**at wi sijn dat en hebbe wi van ons
seluen niet noch van onser verdiente. En hier
omme en zul wi ons daer of niet verheffen.
want sijn wi guet of heb wi niet gredes. dat is
ouermiddes macht en guetheit eens anders. En
daer ome is hi allene te verheffen van nues
gracien wi sijn dat wi sijn. **D**it is die oet
moedicheit der heilighen en der groter mensche.

113

die hoe se hem meerre sien hoe hi hem meer ver-
oetmoedighen in alle dinghe die hi hebbe. en
wederghenent al den ghenē daer sit af hebben.
Want hi is dieften sculdich die tot sijns salues
behoef holt die dinghe die hem beuolen sijn tegē
den wille sijns heren. Als onse here segget **P**ri-
ne glorie en sal ic gheue anderē ghenē. Onse hē
maket ons gheerne deelachtich sijns goedes in
orbaer en in voertghange. mer die glorie holt
hi hem. **D**at wi niet en sijn dat uermanet
ons oetmoedich te werden. want dat is een
zeer ijdel glorie dat hem daer af iemant beris-
fet dat hi niet en is. Alse of sijn hem daer in
glouerde dattet golt waer. En of een dwarch
hem beroemde te wesen een rose. En een broet
bitter waende dat hi een koninc waer. En of
een mortlaen waende dat hi wuter ware dan
snee. In apokalypsi **D** staet bescreuē. Du sprekes
ic bin rijke en en behoeue gheens dinghes. en
du en wetes niet dat du biste onsalich. en snode.
arm. blind. en naket. **D**it is die oetmoedicheit
der armer en der onvolkomēre menschen die
tot hem seluen komen ouermiddes dat se merke
hoer armoede. en onvolkomenheit. en uit wa-
ren ordese hem selue snode kenne hi gheleke **D**
hoetheit. en der volkomenheit anderre mensche.
Dissus maket ons onse here siende die ouermid-
des onse onbekentheit blind gheboze sijn. ende
saluet onse oghen mit sijnē daer wi af ghemaket

sin op dat wij eerst beghinnen ons seluē te
 kennen daer na in hem te ghesouē en hem
 aen te beden die ons siende ghemaker heuet.
 Van sike ontfangt hi sin sien die wt en
 ghenē wesen en broesheit hem seluē bekent
 en veroetmoedich *Wā dreuoldigh oetmoedicheit*

D Hierhande tot ons. tot onse naeste. en tot god
 oetmoedicheit zul wij hebben. want wij
 zullen oetmoedich wesen in ons seluē. en oet
 moedich tot onsen naeste. en oetmoedich tot god
 de. **I**n ons seluē zul wij oetmoedich wesen om
 seluen te versmadē. ouermiddes merkingshe
 onser eyghente snoetheit soe dat wij alle die ver
 smadelike dinghe neertelike merken zullen
 die wij in ons weten. beide in natuerlike ende
 toeuallighen ghebrekē en alte meest in sondi
 ghen en misdadighe ghebrekē op dat wij in on
 seluen veroetmoedighet werden als wij die din
 ghen aensien. **E**n anderen male zul wij in ons
 seluē oetmoedich wesen. oetmoedich ghehaet.
 en oetmoedighe zeden te hebben. en oetmoedige
 woerde en antwoerde. Hier van spreket dauid
 inden psalm. Ic werde veroetmoedighet als de
 weijnt en bedroeft is. **E**n darden male zul
 wij ons veroetmoedighe in dien. dat wij ons
 oeffonē in oetmoedighe werke en ambochten
 daer snoetheit in schijnt. en die ander mensche
 hem ontsien en versmadē te doen. alte omreij
 ne dinghe reijne maken. en onghedacht werc

144
te doen, en ons ghenoeghen late in de snoedste deden
re en spisen. en dier ghelike. Hier van spreket da
in den boeke der konighe. Ic sal spoelen ende
moder werden dan ic gheueest heb. en ic sal
oetmoedich werden in mine oghe

Oet onsen naesten zul wy oetmoedich wese
In den iersten zul wy se rekenē beter ende
weerdigher dan ons seluē. sie niet toe versma
den of dwaeslike te ordelen. Hier van spreket
die apostel totten van philippis. In oetmoedicheit
dan sal elc den anderē meerre holdē dan hem.

En anderen male sal elc die ierste wesen in
warmeidighē eren den anderē te eren. Als te nre
ghen. die ouerste stede hem te rumen. niet qua
des achter hem te spreke, mer onderdanich te
wesen te dienen te vorderē en te verheffen bin
anderen luden. en hoer werke te prisen en groot
te rekenen des sijn guet sijn. en hoer quade din
ghe te deken puerlike en niet gheueynstlike. **U**
darden male verdulchelic haer crancheit te ver
draghen en liden of se ons enighe moeynisse doe
en hem gheen quaet weder doen voert quade
dat se ons doen. noch niet teyde hem te kuen.
of te roepen. en haer berispinghe verdulchelic
te ontfanghe. Hier van traet inden salter. Doe
sie mi moechelic warē ueroetmoedichde ic min
zule. **D**er sijn sommighe onser naeste bouē
ous. sommighe ghelinc ons. sommighe beneden
ous. Van den die ons ghelinc sijn ist slicht te

holden als uoerstreue is. Van den gheue die bo-
uen ons sijn daer doet die apostel noch twee
punten toe en spreket wesen ghehoersaem niet
ouersten en gheeft u onder hem. Ghehoersa-
re wesen behoert toe te veruulle dat sy ons ge-
bieden. Onder hem ons te gheuen. is onder he-
te wesen als onder den die inder stede godes sy
in alre onderwerpinghe die na den wille godes
is. **W**anden prelaten sijn te merken drie regu-
len. Die eerste is bestreue in ecclesiastico. **S**ijn hoer-
ben di hoeren berichter gemaect. du salts we-
sen onder hem als een van hem. Die ander
bescriuet die apostel. **W**ij sijn deen gheborde
onder u recht alse of ene uoedster uoedet haer
kindere. Die derde spreck onse heer in sinne
lucas euangelij. Ic bin mit middel van u alse
die gheue die dient. Na desen drien regule sal
een prelaet wesen onder sijn onderfate als
een van hem. dat is hi sal ghemee wesen mit
hem in cledinghe. in spise in dranc. in arbe-
de. en in andere wtweydinghe dinghe alse
een vanden minsten onder hem soe dat hi
hem daer ome niet heiligh noch wijser noch
weerdigher en wane wesen om dat hi pre-
laet is. mer snoder. en alse uoete te meer wer-
bonden reden te gheuen uoer sie en uoer hem
seluen. **H**ij sal wesen midden onder hem alse
die gheue die dient en liden haer krankhede
en besorghen se. en uoergaet mit goede exempel

Dat gode zul wi oetmoedich wesen. Ierst
 dat wi bekeme zullen dat wi onse god
 is. onse here. en onse richter. en dat wi hem in
 allen dinghen ghehoersaem sijn alse knechte ba-
 ren here. en alse dat ghesapē is sine schepper.
 En hebben wi ioghen hem misdaen dat wi daer
 haestelike weerdighe penitencie voer doen ende
 beteren dat **E**n anderen male dat wi sine
 slaghe oetmoedelike liden en niet en murmurē
 als hij ons berespet. mer dat wi sijn gherechte
 oedel prisen. en sijn berespens ons bekemen
 schuldich te wesen en segghe. Ic sal dat oedel
 des heren liden want ic hebbe hem misdaen.

En derde male dat wi van sinen waerdade
 ons niet en verheffen. mer wi zullen bekeme
 dat hi niet om onse verdiente mer allene wt
 sijn guetheit ons ghemynt heuet. en heeft
 ons vercore en gheroepē en rechtuerdich
 ghemaket en heuet ons groete singe ghedaē.
 Hier af zul wi hem puerlike en oetmoedelike
 dancken. en ons selue in houerdichheit niet to
 scrine van sine guede. mer segghe mitten
 prophete. Puet ons heer niet ons mer ghif
 glorie sijnen name **van driesen graden der**

Al is zake dat **oetmoedicheit. Rom.**
 men wt den voersproke geringhe ond-
 remen mach die grade der oetmoedicheit.
 nachstan op datmen sij te lichteliker bekeme.
 so zult wi merken dat drierhande grade der

oetmoedigheden sijn. al ist dat hi veer van
malcanderen verscheiden sijn. **D**ie ierste
dat die mensche hem bekenne wat hi is. dat
is dat hi hem kenne snode. krank. arm van
allen guede. sondich vol ghebrekes. en wat hi
anders quades heuet. en en make hem mit loghe
ne niet meerre in engher weerdicheit dan hi
is. en en verheffe hem niet boue hem seluen
alfe in enē winde. noch en verheffe hem so
like boue andren mensche. noch en begheere
ghene ere noch idelen lof der mensche. Ende
ist sake dat hi in enigh tijt in dusdanighen
dinghen ghenoechre heeft. soe sal hi hem sel
uen beressen en castien alfe die bedrogghen
is en daer gheen waerheit in en is. **H**ier wa
staet inden salter. **H**is kinder der menschen
waer om minsi ijdelheit. en begheert loghen
Want god alle dinghe vermach waer om en
makede hi ons niet ghelyc den enghelen in der
glorien dan rome dat onse nederheit ons soe
doen oetmoedich wesen. en wijs ons niet verhef
fen en soelden alfe die bedrogghen. en die be
driegghende enghelen op dat wi niet en buelen
noch en verdorue. En al ist dat god in de doep
sole af nemet te mael die misdaet der erffsonde
nochtan en neemt hi ons niet af die pine der
ghebrochicheit in desen leue op dat altoes in ons
iet bliue dat ons vermane ons te veroetmoed
ighen. en wijs uoerhoedich sijn dat wi ons

116
niet en verhouerdighe alle onse ierſte olders.
ouermiddes wilker houerdicheit en ouertre-
den wi alle in zonden gheualle ſijn. en in pine
der onfalicheit die wi draghen. en ſijn noch g
quader ding bewachtende. ten ſij dat ſie ons
god afneme. **D**en anderē graet mach men
heuen waerneer die menſche hem ſelue bekent
uende. met allene hem ſeluen en verſmadet om
ſijn ſuoetheit. mer hi neemt oet verdulſch
ke dat hi van andren menſche verſmaet wert.
En want hi die waerheit mint. en hem ſel-
uen niet en mint mit ſonderlig h' minne tegē
die waerheit. ſoe bogheert hi oet datten and
ſide daer uoer holden. daer hi hem ſeluen uoer
boſt. dat is ſuode ghebredic en onedel. en hoe
danich hi hem ſeluen inder waerheit bekent.
alſo ver als hi waent dattet de anderē niet
binderlic en woer. **S**ime gregorius ſeghet.
ghelic alſe die houerdige hem verblide vand
eer. alſe verbliden hem die oetmoedighe duc
wijle van dat ſij verſmadet werde. om dat ſij
gheuoelē dat ander menſche volghē dat ordel
dat ſij van hem ſelue binne in hem hebben.
Der waerneer die menſche hem bedroeuēt. en
verdriet in hem ſelue heeft. vandet eer die mē
hem bekiſt en uoer niet en achtet. **D**eſe graet
is hoghe. en harde lutel iſter die en opghelō
man ſijn. oet ond' gheestolike en gueden meſ-
chen. En hier om en iſt gheen wond' dat wi

arm sijn van dogheden. want wij die moeder
en die behoedster der doghede. dat is oetmoedichheit
gheuoelen soe verre van ons te tiefen
Welt is die zake dat die vader van hemelri-
ke die rike is van ontfarmberticheide die oer-
ouermiddes der minne daer hi ons mede
minne. sijn eyghene soen niet en spaerde
mer gaffen ouer voer ons allen. Wat is die
sake dat hi ons dus arm laet bliue van gratien
en van doghede. recht of hi onser niet
en achten. voerwaer het is onser traesche-
den scolt dat wijs niet neerstelike en zoeken
als wijs solden. of het is onser houerdich-
de scolt. want al ist sake dat wijs neerstelike
aen hem gheuade zoeken. hi ziet dat wijs daer
toe bereit sijn ghaue hi ons enighe sonderlij-
ghe ghauen wijs solden ons daer af verheffe.
en die gracie en die verhogginge solde ons een
sake wesen van meerren valle. **D**ie hoghe-
te tinneringhe behoene dat diepste fondament.
En een hoghe boom is hi niet diep gheue-
relt soe werpen die wint lichtelike neder.
Soe wie dan haestelike comen wil toe der
hoechheit der doghet die pine hem te heftighe
inden gronde der oetmoedichheit. want god
wederstaet den houerdighe. mer den oetmoed-
dighen gheuet hi sine gheuade. **D**ie darde
gruet der oetmoedichheit is. waenmeer hem die
mensche in groete dogheden. in groete ghaue

en in groeter eren niet en verbeffet. noch daer
van mit hem seluen niet en smeket. mer alin
ghe weder gheuet en ghieret inden ghenē daer
alle guet wt vloeyet. **D**usdanich was die oet
moedicheit marien. die oetmoedelike bekende
dat se ene dienst maghet was. doe sie nochtan
wiste dat se uercoren was een moed^e godes
te warden en sprac. hē beuet aenghestien die
oetmoedicheit sime deerne. **D**usdanich was
die oetmoedicheit xpi. die want hē inder for
men godes was. en meinde niet dattet enich
roef ware dat hē gode ghelike was. mer hē
beroetmoedighede hem selue en nam aen die
forme des knechtes. en spreect inder ewan
gelie. leert van mi dat ic bin sachtmoedich en
oetmoedich van herte. **D**usdanich is die oet
moedicheit der enghelen. en der heilighē ind^e
glorie. die nochtan dat sē wol sōn des ouerste
guedes. en verheue mitter ouerster ere. daer
van en hebben sē gheen beroere der houer
dicheit. **M**er hoe voele sē hogher sōn in go
de. soe voele te oetmoedigher sē sē in hem
seluen. Hier omme werden sē gheluct inden
euangelio den scapen die op den berghe sē.
scapen omme zachticheit boerre oetmoedich^t.
Inden berghe om hoeheit haerre weer^dich^t.
Dit is die oetmoedicheit der volcomenre
mensche. die hoe voele sie hogher sē. hoe
sē hem meer in allen dinghen uernederen

In sinne. In begheerte. In woerde. In werken
In cledinghe. Hier van soghet die psalm. hi
min herte en is niet verheue. noch min oge
en hebben hem niet verhoueerdicht. **O**st dat
een mensche hem verdoetmoedicht. en hem sel
uen versmadet. die niet en heuet daer hi af
glorie mach. mer voek dinghe heeft daer
hi hem af schaemt. al is dese oetmoedicheit
guet. nochtan en is sy niet te verwonderen.
Eens huysmans zone nul die niet ghesolde
wesen voer eens koninghes zoen. die simpel
puerheit is in hem te laene. mer hier van
en is sin oetmoedicheit niet te prisene noch te
verwonderē. **D**ier ghehke een arm mens
che reket die hem selue arm. en nul hi dat
ten ander lide voer arm kenne hi gheuecht
die waerheit. nochtan en is dusdanighe oetmo
edicheit niet sonderlinghe te verwonderē. **D**er
ist sake dat die rike hem ghehct den arme. en
die hoghe is gheen hoeheit in hem seluen en
smaket. en die glorie is hem selue niet toe
en reket van dier glorie. mer scriftet alre
den ghenē daer hi van heuet dat hi glori
oes schint. dese is oetmoedich niet van swan
ghe der noet. mer van minne der waerheit.
Der caritaten en oetmoedicheit wart ghehoert
die doghet der verduldicheit. dese doghet or
dimert ons ter ghebrukinge des ouerste ure
des. want gheen moechemisse te lide dat is wrede

110
te hebben. En dit ghesiet in sower leue nise.
alre en gheue moeynisse te gheuoelē. en dit
sal allene gheschien inden enughē leuē. Of
moeynisse sond' moeynisse te draghe. en dit
behoert toe den gheue die groot van moede sijn.
en ghesiet in desen leuen. en is recht verdul-
dicheit. Die heit te sijn groot van moede die
verduldich is alle dinghe te liden. die mit ghe-
nen uastien verstoert en wardet **van verdul-**

Uerduldicheit is nulklich en **dichiet. hōm.**
sonder verdriet te arbeide en te lide om
onsien der enughet glorie. Verduldicheit is
som van node. som van gheuenstheide. som
van doechden. Dat heit gheuenstheide verdul-
dicheit waenmeer een mensche om der lude lof
hem roent luydnam in wederstoet. of waenmeer
hy een wyl rydes sijn onrecht doet schine te li-
den. op dat hy alt hem beter tyt dunct hem
van sine onrechte wreke. Hier van spreket
sinre gregorius. Die de quaethode sijn naet
ten soe lidet dat hy er van binnen hem om
bedroeft. en begheert tot alte hnt wreke mo-
ghe. die en heuet gheue verduldicheit. mer hy
roent sie. Verduldicheit der noet is waen-
meer hem die mensche daer om niet wreken
en wil want hy gheue macht en heuet. of
om dat hy niet doen en dat. want hy ont
beeft dat hem daer meerre verdriet of onghē-
mac af comen solde. ghelijc alte knechte die

gheslaghen warden van hoere bere. of arme
lude die versproken warden van den riken
of discipule van bozen meester gheslaghen
warden. **D**ie ierste verdulscheit is passie
en verdient pine. **D**ie ander is voersienich
op dat sie omghe den cyclike stude. **D**ie der
de is doethlic en verdienet gracie in dese leue
en glorie inden toecomeden leue *na proeuunghe*

Alle passien comen *der verdulscheit. Item*
daer af dat men ons wengheit. of nemes
die dinghe die wy gheerne hadden. Of darne
ons drunbet mit dinghe die wy hate. of die sa
delic sijn. **D**ie wy onderscheide moghen in tw
uen daer men sidsamheit inne bekorne mach
en proeuen. **D**at ierste is quetsinghe des li
hames. **D**at and' is tynch ghebrec. **D**at der
de is vernimmighe onser ere. **D**at vierde der
wy onse vriende verliesen. of dat men sie moe
et. **D**at vyfte is alle onsturicheit der roste
licheit des herten. **D**ese vyfte manier besm
pet in haer alle die andere voersprokene li
saemhede al mach men se sommige tijt in haer
selue lande anderē onderscheide. of vinder daer
men die andere niet en vinder. also wanneer
ons omghe onnichte ghyssape of troest benome
wart. **I**n exempel als waemmer wy om des
reghens wil. of om al zulke een zake die noch
tan niet scadelic en is niet spaciere en moge
of anders onse ghenoechre volbronghe. *see*

is onse onsturcheit ene passie by haer seluen
 en een onlydsaemheit. **H**ier waenmeer wi
 ghestoert werden om ouermiddes dat gherech-
 ticheit ghebroken wardet. of om scade der
 enigher salicheit. dese stalinghe en sal men
 der onlydsaemheit niet toe ghenen. mer het is
 ene minne der gherechticheit en der doghet-
 ten sy dat sy onnamierlic of onbestede is. **D**e
 apostel scriuet hier of tot den kon coninthe.
Bedroeuinghe die niet gode is. die wort pen-
 tencie totter salicheit. **L**idsaemheit is recht
 contrarie der toernichheit. ghelic alse die min-
 ne godes rechte contrarie is der traechede. **E**n
 die minne des naesten den hate. **E**n die oet-
 moedicheit der houerdien. **E**n recht alse die
 raren den mensche dwaes maket. en ghe-
 lijc maket enen rasende mensche na dien
 dat iob spreket. **D**ie taernicheit dodet den
 sotten man. alse is lidsaemheit een teyke
 dat die mensche wijs is. **H**ier af spreket salo-
 mon in prouerbien. **D**ie wijsheit des mensche
 wort bekent ouermiddes der lidsaemheit. **E**n
 ghelic alse doghede is der lidsaemheit dat
 om hem seluen een mensche niet verstoert
 en wert in desen vijf zaken. alse ist een laen-
 beit of quade hardicheit niet ghestoert te wer-
 den als men doet reghen rechtueerdicheit.
Want elc mensche sal uoer hem selue bedro-
 uen om sin noerleden ghebroke d' rechtueer-

dicheit. en dan ist een doghet der penitencie.
Der sal hi hem hoede voer die teghewoordt
ghe ghebreke en dan ist een buercheit voer
ert te ghaen in dogheden. Der sal hi dicheit
voer die toecomende ghebreke. en soe ist een
voer-hoedicheit des amtes. **W**oer sine naesten
sal die mensche oec droevich wesen. mer ghe
mactliker voer hoer tuitlike ghebreke. en meer
voer hoer gheestelike ghebreke. en dier dinghe
die tot hoerre salicheit behoere. En hier toe sal
die prelaten meest verbonden. want ist sake dat
si haerre onderzaren misdade onghecorrigiert
laten nae haerre macht. en si se lide. van deser
lydsaemheit en zullen si gheen loen hape. mer
si zullen daer van hebbe den toern godes. om
dat si sinen stade en sin onrecht bindere salde
en verboden. en sie die gheuoedt hebben mit
haerre quader lydsaemheit. Want hebb om dat
hi sinre kinde boesheide niet en berispede ghe
uoelde hi den toerne gods mit pinen. En al
schijnt dat wat onderscheides is tussche verdul
dicheit. starcheit. en groetmoedicheit. En tussche
ghestadicheit en laetmoedicheit. En tussche ghe
dertierenheit en zachtmoedicheit. als men oec niet
men mach mit haren bedudinghe. nochtranferne
dichheit die ene voer die andere. en naemmer
mense beduden sal en bewisen soe bewisen die
ene hi der andere. **W**erduldicheit is een tuitlich
liden in swaren dinghen om der doghet wille

Starchheit is dat een onwandelbaer moet in
 weder spoede arbeit. en d'not sond' ghebrec ont-
 fangt. **G**hestadicheit is een duersaghetheit
 des moedes wanneer die mensche aenghestornet
 wardet van enighen dinghen. of van enighen
 menschen. **G**roetmoedicheit is een rustich en
 redelic begbinne zwaerer dinghen. **L**ancmoedich
 is een hope toe gueden dinghe mit ene langhen
 verbeiden. **G**oedertierenheit is een doghet die
 niet buter noch wreet van herte en werd. **S**acht
 moedicheit is een effenheit des moedes die haer
 niet verwinne en latet van eens anders boos-
 heit. **D**er machmen elc van desen voerghenoē
 den dogheden bi sonderlinghe toeweghe in som-
 migher manier elker lydpuemheit. **D**ie mach
 verduydich heiten die rouwe lidet mit ene ef-
 fenen sinne alse iob en thobias. **D**ie heit starc
 dien die stride der becoringhe niet en verwin-
 nen. alse ioseph. **D**ie heit ghestadich dien ver-
 sachnisse en arbeit niet clymnoedich en maken.
 alse die machabei ware. **D**ie heit groetmoe-
 dich die hoghe dinghe en zwaere darre begripē
 en aenghaen. alse dauid. en sancte Johan baptist
Die heit lancmoedich. die dat langhe verbede
 met misbopende en maket. alse abraham was.
Die heit goedertiere die niet verroznet omwar-
 det vanden gheschutte der gheente die en haten.
 alse dat bi wet quaetheit mit quaetheide lone.
Die heit sachtmoedich die rustelic van herren

is. en ghenoechlic van zeeden alse sancte Iohā
ewangeliste **waer toe nutte is verduldicheit**

Die doghet der verduldicheit. **Row.**
is toe uoele dinghen orbaerlic. **I**nden ier-
ten sy maket verdrachtliker alle die onghenoege
des teghentwoerdighes leuens. Want wameer
in wederstoet onuerduldicheit is. die brenghet
drie onghenoghe mit haer. butē wardet die
mensche ghepint. van binnē wart hy bitter
ouermiddes ouerduldicheit. en die quade consci-
encie bekraghet dat ghedachte om der misdact
wille. **E**en anderē maele is verduldicheit een
groet voetsel der ziele. want gheleke alse dat
lichaem mit spisen gheuoedet wardet. also war-
det die ziele vetghemaket mit den spisen der dog-
ghet. **E**en derden mael is verduldicheit een
groete sachinghe der naester. en soe voel re-
meerre als mensche selderre vint. **W**ij sien bod
menschen in reynicheide leuē. in abstrinēcie. in
armoede. die hem ueroetmordighen. die haer
almiffen gheuen. die haer ghebede doen. guede
waerde spreken. frantbaerich inder gheloue-
mer luttel vinde uer die in smadenisse in ach-
tersprake. en in verwoyphenheit hem verdul-
dichlike liden. **W**ij onschuldighen ons. wij be-
scudden ons op dat anders nieman ghescham-
daziert en warde in ons en wane als wij ster-
ghen dat wij schuldich sijn. **E**n hier af sijn wij
meer berispelic dat wij ouermiddes ouerdul-

121
dicht ons wreken reghen die ghene die ons quaet
spreken. alse sancte gregorius segghet. Het is
glorioser den ghene die gode volghet zyn on-
recht swighende te wien. dan mit antwoerde
te verwinnen. **E**en werden male verduldich
purgiert woerden sonde. en sy woerhoedet na
toecomenden sonden. **E**en wisten male. sy wer-
meerret in desen leue die gracen der doghede.
en der gheesteliker ghauen. nae den woerde
des salms. Na manichfoldicheit mine lidens heb-
ben dine troostinghe mine ziel verblidet. **E**n
reesten male verdient verduldicheit groet loen
inden hemel. alse sancte lucas beschriuet in der
ewangelie. Verblidet en wiset vrolic. ziet u
loen is manichfoldich inden hemel. **E**en seuen-
den male is verduldicheit ene sonderlinge we-
dergheneester der passien cristi. Want die ver-
duldicheit pynnt hem zulke dinghe weder te ghe-
uen alse hy ontfanghen heuet van den ghene
die onsen rouwe ghedraghe heuet. En dit is
en sonderlinge blyscap der heilighen die lide
in tribulacien en hem verbliden dat sy een za-
ke hebben en ene bequaemhet dat sy dus in
eigher wylse den here iet weder gheuen mo-
ghen voer die groete caritate overmides wyl-
ker hy sijn ziele voer ons ghesat heuet. in die
dat sy doch iet lide. want hy en behouet onses
guedes niet. soe dat wy hem iet des onses ghe-
uen moghen. **E**n waemker hy ten ordelc

comen sal en sal tonen allen menschen die reu-
ne sijnre passien soe zullen sijn groete confusie
groete scaemte hebbe die niet om sinen willen
liden en wolden. En dan zullen sijn groete glo-
rie hebben die om sinen wille voese groete din-
ghe verduldelike gheleden hebben. **H**et sijn
oec een teken sonderlingh mine dat got iemal
gheeft weghenheit te liden. dat hi hem mede ge-
weerdighet te deilen een deel zier last te draghe.
Alse simon sironens dat cruus ons here me-
de droech. Want ghesellen die te gader wande-
ren als sijn vermoeyt sijn soe pleghe sijn haer
ghesellen dien sijn meest betrouwe. en dien sijn
lieft hebben te liden dat sijn een deel van ha-
ren laste draghen een wyl tides. op datter he
een teken sijn dat sijn meerre gherrouwe hebbe
van haerre minnen dien se wat te draghe ghe-
uen dan van den ghenē dien sijn hem ontsien
te verghe. Diet hi auenture niet willichlike
doen en solden. Alsus onse here die vermoeyt
is ter doet toe inden arbeide zier passien. die
altoes mit ons is in desen weghe daer wi in
wanderinge braghet wie van ons mit hem liden
wil en den last sijnre tribulacie die hi noch da-
ghelics lidet in sinen lichame der heiligher-
kerken mit hem draghe wil. Want die passie
die onse houet ihesus cristus voer ons in hem
seluen gheleden heuet inden wescche. die he-
uet hi ghedent in al sinen lede. dat is in alle

sinen ghetrouwē op dat allet behoerde dat vps
 liden solde en soe ghaen in sine glorie. dat al
 soe sin lede die ghetrouwelike mit hare hoef-
 de liden gheslorificiert werden solde. En ghe-
 tenen also ghesellen warden solde d' uerisemisse.
 alse sie sin des liden. Want wie meest mit vpo
 gheleden heuet die sal so voel te naerre mit hē
 regneren **Van drierley grade of voertgange**

Die ierste graet der **der verduldichheit. Ho.**

verduldichheit is dat die mensche lere die
 becozinghen des toorns en der onuerduldich-
 bedwingen mit wederstride soe dat se niet
 wt en breke in ongheoorlofdē waerde of wer-
 ken. dus wert een uer gheleschet en uer-
 smaert in sins selues roke. en ist dattet uer
 dus niet bestoppet en wert et wasset en ont-
 fengt al daert aen gheruect dat berne mach

Dier maniere sin daer men uer mede les-
 schet. alse mit begbietene. mit bestoppene.
 mit verstroyene. en mit ghebrec der berm-
 ghe. **D**er ghelike pleget men dat uer der on-
 uerduldichheit te lesschene mit begbietene des
 wises rades. op dat hem die mensche vollenco-
 melike berade hoe voel dat hem onuerduldich-
 heit hinderen mach. en hoe voel hem verdul-
 dichheit bare mach. En want hier van uer-
 ghesproken is. inden punte des rades teghe-
 den toerne. soe gae ut nu ouer sond' merre

Der pleget niet te lesschene mit bestoppene.

alſe den mont te ſluen dat die tonghe gheen
quade. noch valſche. noch lo ghenachtige woor
de en ſpreke. of dat die menſche ſijn hande
niet voert en ſteke tot roernlike werke. Hier
van ſtaet inden pſalm. Here ſet een bewan
ghe minen monde. en een doer des beſtutens
minen lippen. **D**er leſſcherme dat vuer der
onuerduldicheit mit verſtroegene alſe dat
hem die menſche keere tot andere onſede op dat
hy mit dier onſede verghere der materien daer
hy van onſteke was tot taerne. ghelijc alst
vuer wt ghaet waemmer die brande ver
ſtroeyt en gheſcheiden werden. **D**er leſſcher
ment mit ontreckene der materien. dat is
waemmer hem die menſche vander onſede en
van der begheerte af ſcheidet die zake pſege
te weſen des toerns. en der ouerduldicheit. In
prouerben ſtaet gheſcreue. Waemmer des hots
tes ghebrect ſoe merder vuer gheleſſchet. En
waemmer dat hermelike ingheue dacten met
ſchen ſtaet tot houe naech ghedaen werd ſo
roſtet tindrachticheit. **D**ie ander graet der
uerduldicheit is. waemmer die menſche ſo lan
ghe gheuenmet is te liden. en die ouerduldicheit
te bedwingen dat hy gheleert heuet voert
aen niet verſaecht noch gheſtoert te werden
van reghenbede. mer als die in cenre zeken
re ſtat is ſoe fiet hy onuerſaecht aen. die om
melopende reghenbede. en heuet betrouwe.

dat se hem niet hinderē en moghē. Alsoe lange
 is die mensche beuotet uoer wederstoet als hi
 enich rijchlic sine minnet in hem seluen of
 buten hem dat hi duchtet te verliesen. of
 daer om drouet. alse sijn lichaem. zyn eer. zyn
 guet. zyn vrende. en sinen eighenē wille.
 Mer die dese dinghe niet onoerdelike en mo-
 uet. ghelike als hi gheen groete ghenoecht daer
 in en heuet also en bedroeuēt hi er hem oet
 niet seer ome. alse die een wijf heuet die hi
 niet lief en heuet. noch hi en verblidet hem
 van haren leuen. noch hi en bedrouet hem in
 haerre doet. Wat mach di dñ want doen
 daer du wan gbestoert wardes. hatet hi di
 in sinre herten so is sijn quaet binne hem be-
 floten en sine pine roert di niet. Wes du in
 vreden bi di seluē. dat vuer dat een ander
 in sinen schoet heuet bernt hem en di niet.
 Greket hi een woert teghen di. die wijnt der
 stemme ghaet doer der lucht en hi en heuet
 di mit ghenen pine gheschare. recht als du
 dan lachen soldes waer enich pine na di ghe-
 scharen en doer der lucht vloghe. en di niet
 en rake. alse saltu doen toe den woerde des
 quaetsprekers. Een hont bast teghen di en
 di ghaes uoer hi en laches. Ist dat iemant
 van di quaet zeghet after dinen rugghe en
 warde niet verstoert. hi querset hem seluē.
 hi en hindert di niet. hi maket apenbaer dat

by midich is en een achter spreker. en maket
hem seluen te onwaerder. en te meer ver-
smaet voer vertrandel mensche. alsus wrecks
by dy aen hem selue. Hier om zinghe en een
ander sal voer dy verchten. En die here is ieghe
dinen want. Mer beghinnes du al weder bi-
tende reghen hem te kuen. die ghene die te voe-
ren medeliden nicht hadden zullen staen ende
sien u beiden kuen alse twee haren die ver-
ten en sie zullen u beiden haren en versma-
den en berispen van onuerduldicheit en van
midicheit. Is dattu duches darmē reghe dy
ghelouen sal den achter spreker verdrach
oetmoedelike en dy uerduldicheit sal al dat
quade vermoede matighen en verdrine wt
ander lude herten. En is dat sin herte binne
bernet van toerne bedwinghe dat ouermiddes
aensien der nutscap die di come sal vanden
verdraghene: ghelike als die ghene die een klier
of een stiel heuet lidet datment sinde of ber-
ne. en lidet ene korte zereicheit om ghesontheit
die by et van hoepet te hebbene. Wy moeten
siden dat ons die vloen biten. en and' beestkin-
laet ons oet verdraghen die prekelinghe der
wulre achtersprakere. die gheen eer en hebbe.
die en moghen sonder beiden niet doghe dat
haer berere gheert warden. en sy die ere noch
tam niet hebben en moghen. Sie bedroene hem
dat sie allene confusie siden. en wulden wal dat

124
sie in boerre onsalicheit ghesellen mit hem had-
den tot haeren troeste. en hier ome pinen sijn he
andere lude te verachterē. ghelijc als ene die le-
lic wilde dat hem alle andere menschen ghelijc
waren. **O**uermiddes rade die voerscrenē sijn
leertmen verduldelic verdraghen rouwe des
herten. verlies der hanc. moeynisse der vrie-
de. en eyghen confusie. En alre meest ouer-
mids ghewoentheit zulkker dinghe te verdra-
ghen. **H**et is kuum onich dinc in desen leue
soe hardt ten werde den mensche lichter te lide
ouermids vlijt en ghewoente der verduldich-
als ghescreuē is. Dattu qualike lides wenne
du daer in en du moechter draghe. Die de-
sen graet der verduldicheit heuet die en wert
niet ghestoert in wederstoet. oec en verblit
hij hem niet daer in. mer hij verdraghet ende
moghet. **D**ie derde graet der verduldicheit
is te verbliden in tribulacien. te glorieē als
hij se heuet. en te begheerē als hij se niet en he-
uet. als een vermaert en een edel ridder hem
verblit naameer hij teyghen ene andere edelz
sijn ridderscap oeffenen sal. In den seeste ca-
putel in iob traet ghescreuē. Wie sal mi gheue
dat mine bede come. En het mi sijn een salacs
dat hij mi castie mit zericheit sond sparen. De
apostel scrinet den van cormithen in den twa-
lesten caputel. Ni is behaechlic in minne kronc-
heden. In versmademissen. In noede. In bedruet

beiden. en in veruolghinghe om cristus ware.
En moyses scriuet in deutronomio. Die zulle
offeren offerhande der gherechticheide. die in
onstuerichede der zee alse melc zuken. dat is
die in groeten buterheide der ieghenheit ver-
bliden vanden melke des troestes. dese offerē
offerhande der gherechticheit. Want na dien
dat sancte gregorius spreket. Wedertooet ver-
duldelike te verdraghen is van meerre ver-
dienste dan in gueden werken te arbeide. De
ghene dan die wt begheerte gode te behagen.
hem seluen somt hardicheit doet alse sijn
lichaem te casten. en sijn ghedachte te pinne
mit droefheit des berouwes zier sonde. waer
om en lyt hi oec niet gheerne als hem een an-
der doet zake des lidens daer enter sijn lichaem
af ghepinnt wert of sijn ghemoede verdoet mo-
dicht. want het meerre verdienst is dat sacht-
moedelic te liden van enen anderē dan van hē
seluen. En die hem seluen snode en berispelic
ordelt. waer om en neemt hi dat niet verdul-
delike alst hem een ander doet dat hi van hē
seluen gheueelt. om dat niemans ordel alse
anxtelic en is alse zins selues oerdel wtgheno-
men godes ordel. Wan eens ieghelic con-
sciencie sal hem swaerre wesen inde lesten
ordel dan alle ander ordels behalue dat or-
del godes. Hier mach men sien hoe selde me-
de wollecome doecht vindet. Want waerach

ghe oetmoedicheit verblidet haer des dat sy
 van enen anderen uernedert wardet ghelincal-
 se van haer seluen. En waerachtighe verduldic-
 heit lydt se gheerne alsoe voel alst in hoer is.
 wederstroet dien hoer ander menschen doen al-
 se die van haer selue comet **Van ghehoersaem**

Ende want **heit. hooj.**
 ghehoersaemheit gheboere wardet wt
 minne en wt oetmoedicheit. en wt ver-
 duldicheit. soe laet ons daer van kortelic wat
 spreken tot stichtinghe anderre mensche. wat
 sy in allen gheestliken staet dat boechste ende
 dat noerdorftichte is. **G**hehoersaemheit is een
 onderwerpen des enghens willes onder den wil-
 le des ouersten tot gheoerloefde en oersamige
 dinghen. Dode salmen ghehoersam wesen. alle
 ne om syns selues wille. wies knechte wy
 enghentlike sijn. of in godes stat zul wy ghe-
 hoersaem wesen eente redeliker creature als
 enen enghel of enen mensche in den dinghe die
 god van ons eyschet en die tot gode leiden. **hooj.**

Datmen **van driehen reden der ghehoer-**
 ghehoersaem wesen sul daer is **saemheit**
 driehande reden toe. Ene reden is dat alle cre-
 aturen also gheordinnert sijn van gode al ist
 sake dat god alsoe boue allen creaturen is dat se
 van hem allene ontfanghe haer wesen en al dat
 se hebben en vermoghen. nochtan die hem naest
 sijn inder ghelicheit die ontfanghe volkomelike

van hem dat se voert mstruē den gheue die
naest onder hem sijn. en die voert den gheue
die onder hem sijn. altoe den leechste toe. soe
dat die nederste onder den ouerten sijn. en die
ouerste bouē die onderste sijn en die regiere. al
soe dat die ouerste bouen den middelste sijn. en
die middelste die nederste regiere. **D**us sijn die
ouerste enghelē bouen die nederste. en dus sijn
die hemelsche dinghe bouen die eersche. En die
redelike creature bouē die onredelike creaturen.
als in genesi staet bescreuē. Laet ons den mensche
maken dat hi sijn bouen die vische vāder zee.
en bouē den voghelē des hemels. en bouē die
beeste der eerde. Die apostel scruiet toe den van
romen. Een ieghelic mensche sijn onder danich se
ouersten moghentheide. **D**at godlike wesen
is alsoe hoghe en alsoe verscheide van allen ghe
scapene dinghen. dat die leechste creature sijn
beroere sonder middel niet verdraghē en moghe
noch ontfanghen sonder ouermides den ouer
ten creature. nochtan dat hi onuertwandelt en
onberoert in hem seuen alle dinghe beroert en
regiert. soe dat gheen dinc en is dat also reghe
woerdich is allen dinghe also hi en gheen dinc
onbegripeliker en is dan hi. **D**ie ander rede is
wantet allen mensche niet ghegheue en is leer
baer te wesen van gode. op dat dan die omue
tende menschen niet en dwaalen vanden weghe
godes daer hem noet is mede te comen ter se

126
menscheliker glorie. soe ist noet dat hi volghē dat
beleit haerre leraer. ghelijc als een blinde sine
leijder die hant gheuet op dat hi niet en valle.
of hem niet en stote of en smale. **D**ie derde
reden is om dat die mensche zondichde en onder
gode niet wesen en wolde. en alsoe in zier houet //
die die gracie godes verloes weder wolsoc gode.
en werpe hem onder den mensche om godes wil //
te op dat hi dus ouermids verdiente der oermoe //
dicheit weder crighe die gracie godes die hi ver //
loes. want hoe hem die mensche meer en pauer //
liker en nullichliker vernedert. alsoe wolt te wolt //
dencomeliker sal hi weder crighe die gracie en
dat loen der glorie. **G**roetheit der vernederinge

merct men in zwaerheit des wercs darmē enen
beueelt. **P**uerheit legghet in simpelheit der me //
ninghe. **N**ullicheit merket men in dien dat die
mensche blidelike doet darmē hem beueelt. **VAN**

Dierhande is drievoldighe ghehoersaemheit.
die ghehoer **v** noet. **s** ghericheit. en **m** mine
saemheit. somme is van node. sommighe van **h**oer //
ghericheidē. sommighe van minnē. **D**ie is vā
node ghehoersaem die sijn ondanckes daer toe
ghedwonghē wert. en hi waer gheerne vry //
mochte hi of dorste hi. **G**helijc als een ezel
of een ruit. en alle onnullighe dienstkenne. **V**an
ghericheidē is hi ghehoersaem die om
certsch loen of om bate aen sinen liue. of om
enighen wtweindighe troest gheern doet darmē

hem beneelt. alse een font of oenvalc. of ge
buerde knapē die om haer loen dienē en dier
ghelike. Want hoe die ghehoersaemhet meer
heuet van eighenē tijtliken troest alse boel te
minn verdiente heuet sijn voer gode. Dat loen
der ierster ghehoersaemhet is dat die mensche
ontgaet der pijn die hi duchtet dat hi lide soude
waer hi niet ghehoersaem. Dat loen der ander
ghehoersaemhet is hope te vercrighene ouermid
des der ghehoersaemhet dat sijn dat hi begeert
alre eighē ghaue of tijtliken troest. **G**hehoer
saemhet der caritate is. wanneer die mensche
ouermiddes godlike minne. en om die wille godes
en godlike loens ghehoersaem is. mer soe neemt
men dat woert caritas ruum alse dat mē daer
in besluit onwt der pijn en begheerte des loens.
en inlic begheerlic toeneighē ter minne godes. **V**a
wilker dat ierste is der beslimmē mensche. dat
ander der voertgaender. dat derde der volco
mener menschen. **D**ec mach men andere sijn
ghehoersaemhet onderscheidē. als dat som is ghe
mejn. som ghemejnre. en som alre ghemejnre.
En som sonderlinghe som sonderlingher. en som
alre sonderlingest. **G**hemejn ghehoersaemhet is
mit welker alle ghelouige menschen inder heyliger
kerken ghemejnlike verbondē sijn ghehoersaem
te wesen horen prelate den pappus. den bisscop
pen en den kercherē in dien dinghē die van gheof
teliken rechte allen mensche ghebodē sijn. **W**ise

127
meinste ghehoersaemheit is dat een ieghelic re-
delic creatuer alse enghelen en mensche sine en-
ghenen wille. en die vriheit sijn verkiessens sul-
dich is ghelic te maken den wille sijn scppers.

Die alre ghemeynste ghehoersaemheit is dat
een ieghelic creatuer onderdanich is sine scpper.
Het sijn van natuerliker beroerticheit sijn wosens
als onredelike creaturē. of van dwanghe der
macht des heren alse bose gheeste. en bose met-
chen. want al kunnen se bidden dat god niet en
wil se en moghen niet anders dan god wil. **S**on-
derlinghe ghehoersaemheit is in wulker clerke son-
derlinghe ghebonde sijn tot ghehoersaemheit
hoerre prelaten in dien dinghen die tot hoeren
ambochte behoeren en tot clercliker oerde alse
in kunnsthe te leuen. en behoerlike crume te
draghen en in andere dinghe de die clerken ghe-
boden sijn in den heilighē bescreue rechte. **S**on-
derlinghe ghehoersaemheit is. dat iemant mit sine
eighene wille hem verbindet onder enē persoē.
of onder enighe oerde tot eenre manier van le-
uen. gheordnert na wille des kueners. alse of
sijn sprac. ic loue di ghehoersaemheit in desen
dinghen en in ghere andere dinghen. of ic loue
di ghehoersaem te wesen aldus langhe tūt en
niet langher. **O**f in deser manere en niet an-
ders. **O**f ic loue di in dien dinghe die de regule
ghebiedet en niet vorder. **D**ie alre sonderling-
te ghehoersaemheit is te leuen sonder enich wtne

men ghehoersaem te wesen tot allen dinghen
die toggen sinre ziele en ieghen sine regule mit
en ghaen. en verbint hem tot allen dat die re-
gule inholt. en hier tot allen gueden dingē die
hem gheboden warden die redelic sin en onder
macht sins vries nulles. want mē sal niemā
dwinghe tot onredelike noch tot omogheliken
dinghen. alsoe en sal oec niemā ghehoersaem we-
sen in onghewerlosde dinghen **VAN DIERSEN GRADE**

Die grade de der ghehoersaemheit. **hoem.**
of die woertghange der ghehoersaemheit
mach men merken wt den woersprokenē leringhe
in wat dinghen men ghehoersaem wesen sal. als
ghehoersaem te wesen tot den ghebode en tot sa-
minghen raden en tot allen dinghē. die guet en
moeghelic sin **N**u laet ons sien hoe een ghe-
hoersaem mensche ouermids sinen ghedachtē en
begheerten woert ghaen sal in ghehoersaemheit
Hoe die mensche meer toeneemt in doecht der
ghehoersaemheit alsoe woete te meer is god tot
sinen ghebede gheuericht. en alle creaturen die
gheordniert sijn den menschen onderdanich te we-
sen. die sijn hem onderdanigher en bedienstaf-
gh **D**ie leechste graet der ghehoersaemheit
is ghehoersaem te wesen wt angst der pmen.
alsoe die ghene die alken haren ouersē ghehoer-
saem sijn in dinghē die sie mit ghebode heuen
doen. en totten anderen laeu sijn en versumē
de ten sijn dat die ghemeine ghewoente of men

chelijke fcamelheit. of mit tynliker pijn te daer
 toe dwinghe. Desen is ghenoech dat sy overmits
 ghehoersaembet in gheen doetlike sonde en vatte.
 noch dat sy niet verdoemt en werde. En dit is
 harde anwtlic in den ghenen die professi ghe-
 daen hebben van oerderliker ghehoersaembet.
 Want eer sy dat onderscheide konne weder sy
 schuldich sijn te doene dar men hem ghebiedet
 vallen sie machschen bende inden stricke der doet-
 liker onghoersaembet als die gbene die alte-
 nae den schaer ghaen wil maemmer sy niet
 voerhoedelike toe en ziet valt in die diepheit.

Wat gode te disputiere recht of men verwinnē
 sulde mit redenē dat hy dat niet ordelen en salde
 een doetlike sonde dat onse vermoedinghe voer
 gheen doetlike sonde hebben en wil dat is dwaef-
 heit want sijn wesen is een regule der gherecht-
 heit die niet lieghen en mach. en alsoe en is niet
 onse vermoedinghe die vol arguerens is. die wy
 heiten onse consciencie. Die somme gheuet hare
 ruyen en haer heitte altoes recht wt en niet
 crom in dat recht ieghen hem ghelegen is. Dies
 ghelikes oerdet god gherechtlich in ons weder
 dat ons alsoe duncket wesen dat wy want dat
 ter anders is. Inder professie onser ghehoersaem-
 bet en heb wy niet bute bestede dat wy tot ghe-
 hoersaembet niet verbonde en wille wesen dan
 als men ons segghet. Ic ghebiede dy dat. of ic seg-
 ghe dy dat by ghehoersaembet. Een guet ghehoer-

saem mensche sal alsoe naeytelic doen dat men
sleecht beneelt waermeer hi weet dattet sin
prelaet volcomelike wil. als of hie er toe seghe
de ic ghebiedet di hi ghehoersaemheit. **Die** an
der graet is om hope des loens meer dan van
ampte der yme willichlic ghehoersaem te wesen
in allent dat men hem doen heit. Dese en dispu
teert niet in welken hi verbonde is. of niet ghe
hoersaem te wesen. Want waer hi er toe verbon
den is of niet hie hoeyt dat hier inne verdient
op dattet niet quades en is datme hem ghebiet.
Al waer oec dat die prelaet iet ghebode mit
quader meninghe dat in hem selue niet quaet
en waer. alse of hi en ghebode om hares wil
le die hi er op hadde om dat hi en moeyen wil
de. of ghebode hi meer om sins selues onbaer
dan des ghenen dien hi ghebode. dat en is niet
allene niet hinderlic den ghenē die daer in oet
moedelike ghehoersaem is. mer hi cruytcher sub
belt loen van. want hi wart gheloyt van
sinre ghehoersaemheit. en oec van sinre ver
sulichheit. want ghelyc als hinderliker is den
onghehoersamighe wanneer hem sin prelaet
niet gueder meninghe wat guedes heit doen dat
of hins niet niet gueder meninghe en ghebode.
aldus soe coemtet den gueden ghehoersamighe
tot meerren profite. sins prelaets onbeschey
dene ghebot in dien dattet reghē gode niet en
hi. Recht of iemant in sinen toerne enē arme

129

mensche een stuc siluers voer enē steen in sijnē
schoet worpe die arme mensche en solde hem
niet belghen om den toren des werpers mer hi
solde blide wesen dat hi dat seluer soe ghecre-
ghen hadde. **D**ie derde graet der ghehoersam-
heit is wt der minne godes niet allene wullich-
like ghehoersaem te wesen mer oec mit blyscapē
niet allene tot lichten dinghen mar oec tot swa-
ren en harden dinghen. Ja ter doet toe. alse en-
tus voer ons ghehoersaeme ghewordē is ter doet
des cruces. Die knechte godes moghē hem billi-
ke schamē dat si trucheliken zulten here ghehoer-
saem sijn om dat hemelsche rike. alsoe als so-
nighe ghetwoen sijn. want der werliker prin-
cen en der edelre lude knapē om een elen wer-
dienst en om een snode loen alsoe manighe arbeit
doen in striden. en liden manighe angst. manige
armoede. manighen laster en berespinghe van
haren heren. en oec slaghe. dat si al verdulde-
like verdraghen. en ghaen manighe verre en
langhe reisen wullichlike dier se haer heren sem-
den. noch si en vertreckes niet wes men hem
beueelt. noch en doens niet truchelike. noch en
slaghen hoeren hē niet te noere die swaerhede en
die angst der weghe. noch en maken gheen
wornarde wat si te lone hebben zulten. mer om
dienst en om hope drens loens soe doen si wes
men hem ghebiet en verblide hem dat si daer
toe vercozen sijn voer andere knechte dat si dat

doen moghen. **S**ich hoe ghestadelike sijn sijn be-
ren heren en merken al ome of sijn in enighen din-
ghen hem dienē moghen. En waermeer sijn hoeren
dat sijn iet ghebieden. of waermeer sijn aen hem mer-
ken dat sijn iet begheeren rechte voert comen sijn al-
se al spzmgbende voert en hoere daer neersteli-
ke na wat hem behaghelic is en wat sijn willen.
¶ En al ist sake dat die ghehoersamheit der knecht-
te godes inder begheerte wt meerre vuericheit
comet nochtan na der werchelicheit soe schene die
voertghanc volcomenre te wesen die soe heren
de en soe ghestadich ware tot allen gheboden
godes te vervullen. als men inden werelike d
dienstnechte vindet. ¶ Als wy lesen van onsen
heilighen vader fransiscus. en van sinen ierste
ghesellen die niet alle willichts en deden wat he-
die heilighe vader gheboet mit woerde. mer
mochten sijn oec bin enighen tekenene ghemaer-
warden wat hem lief was dat pyniden sijn hem
te doen alsoe alsoe se gheleert hadden van den he-
lighen vader. In dusdanigh doghet was abra-
ham ghehoersuem. niet allene wt sine lande te
varen en een vreemt pelgrim te sijn in vreem-
den lande. mer oec wullich te offerē sine enighen
sone ysaac. Duermiddes deser doghet hebben die
heilighen profheten. die apostele. en andere hei-
lighen hem ouerghegeue tot allen anwten ar-
beiden en persecucien en ten lesten om cristus
mul te sterue. Van wulken die here sonderlinge

spreect. Soe boue na mi comen wil die verzake
 sins selues en heffe op sijn cruce en volghe mi.
 die versaket hem seluen die toe sins selues recht
 niet staen en wil mer werpet hem te mael on-
 cens anders wille om xpc wille. alse xps niet
 en quam te doene sinen wille mer den wille sins
 vaders.

**VAN ARMOEDE EN VERSMADENISSE DER
 DIT VERSMADENISSE DER RICHEIT RICHEIT. LXXXIII.**

Dis recht reghen gheerichheit rikeliker din-
 ghe en dat heit men sommighe tnt armoede
 des gheestes. Mer sommighe menschen sijn
 arm van guede en niet van gheeste. alse die
 gheerne rike wilde wesen. mer sy en komē
 daer niet toe komen. alse arme werlike mes-
 chen. Sommighe sijn arm van gheeste ende
 niet arm van guede. die de richeden niet en
 besuten om minne vanden richeidē mer om
 die minne godes. op dat sy daer mede den d
 dienst godes vermeerren moghē en die arme
 beschermen moghē of dat si om die minne
 xpc den armen daer af te hulpe comen. ghe-
 lic als waren. abraham. dauid. Job. iohas.
 en haer ghelike. of alse die ghene die van ghe-
 hoertaeuēhede in hoghen staet en in heerscap
 gheset werden. alse sancte gregorius die pau-
 nces en andere heilighe bystope die de armoe-
 de vertoren hadden. mer ouermids godliken
 gheboden ist anders ghesiet soe dat sy ghe-
 maect worden princen in eentrike en bouē

ander lude scaffenaers der kercken godes.
mer in hem selue en hebben sijn dat opset der
armoede niet verhoepē. En volgen der ar-
moede alse voel laueliker alse se in rijke-
den van hoerre minne niet ghesceiden en sijn
Sōmighē sijn arm van gheeste en oec van ghe-
de die gheen rikeheide en hebben noch en wille
hebben. noch sijn en wilsden se niet al mochten
sijn se mit ghemake sonder sonde hebben. De
se sijn soe woel te salgher als se verre sijn
van den stinc der ghericheit. Dese sijn twee
hande. die werte sijn die en ghene rikeheit en
hadden en maecten vand' noet ene doecht en
wilde se niet al mochten sijn se oec hebben. die
ander sijn die rikeheide ghehadt mochte hebbe
of die se hadden. mer se verhoepē se om go-
des wille en en wilsden niet hebben **van twee**

Dat versmadē **hande versmademisse der**
der rikeheide is twee hande rikeheit. Act.
Dat werte is waenmeer men se mildelike den
den armen gheeft ouermiddes werke der
ontfermicheide. en als mensē mildelike wt ghe-
uet to den dienste godes. alse heilighe koninghe
en andere rike menschen ghedaen hebben. die
groete scharen van armen luden woede. ende
cloestere en kercken stichten. Dat ander is
waenmeer men die rikeheide te mael versma-
det. alse die heilighe ghedaen hebben. die broet
ghebden hebben en in armoede alre dinghe g-

gheleest hebben. alle die heilighe vader sanc-
te franciscus. en sancte dominicus. en ande-
re nauolghere cristi. en der volkomenheit d'
euangeliē. als bescreuen is. Wiltu volcomen
wesen soe gauc en veruoep al dattu leues en
gheft den armen en come en volghe mi nae

Qlorre hande **vā vier zaken waer om mē**
saken sijn niet versmademisse d' richeit. hoxij.
waer omc men radet richeit te versmaden.

Die eerste is want haer minne trecket dē
mensche vander minne godes en des hemeliche
landes. alsoe die waerheit tughet inder ewan-
geliē. Niemand en mach gode dienē en dē ric-
heids. want ghelinc als die richeiden comen
van den diepen der eerde. alsoe treckē sijn ha-
re minnare rotten laghestē der eerde dat is
in die helle ouermids hare last. Hier vā spre-
ket die apostel tote thymotheū. Die rike beghe-
ren te warden sijn vallen in becoringhe en in
den stricken des wangs die den mensche ver-
drencken inder helle. **D**ie ander sake is om
dat sie den mensche belecten in woertghanghe
der doghet. Want ghelinc als die ghene die em-
ghen last draghet niet zeer lopen en mach. alsoe
en mach oec die ghene die mit eerfischen dinghe
bedruet is niet toenemen in gheestliken leuen.
Wiltu dan haesten rotten vaderlande. wiltu niet
ghehoften warden van den stricke der iaghere.
Wiltu niet ghegrepe warden inden weghe

en niet weder ghebrach warden in de vanghe-
nisse daer du van ontghaen waers. werp af
die ghericheit. en trecke wt den voet vander
slimigher begheerte der eertlicher dinghe. **D**aer
omme waren die iuden traech in die wedertomst
tot in iherusalem van babilonien om dat sy
in babilonien vertreghe hadden wue en kin-
dere en eertlich guet. **A**ldus begheere oec die
gheestlike mensche traecheliker die hemeliche
dinghe waerneer sy in eertlichen dinghen begim-
nen broid te warden. **D**ie derde sake is om
dattet meerre verdienst is. want hoe du di in
meer onttrekes der eertlicher dinghen. alsoe
voele te meer saltu ghebent warden in hemel-
chen dinghen nider ewigher glorie. want salst
sin die arme van gheeste want dat rike der he-
mel is haer. en niet en is haer een deel der glorie
mer alle die glorie des rikes. **D**ie soue gode
des die ons gaf een exempel der volcomenheit
en wilde niet besiten in eertlichen. noch erue noch
huse noch gheen renten dan allene cedinghe
die hi hem oec liet nemen voer den cruce. om
dat hi ons leren wilde. dat alle dinghe te laten
niet allene en segghet in willen niet te hebben.
mer oec niet wille alle dinghe den arme te ghe-
uen. en oec in verduldlike te liden. of men ons
neemt mit gheueelt dat selue dat wi hebben
daer burden meer in te verdienē is dan dat selue
den armen te gheuen. want zeldeme is die

192
doghet datmen verduldelic lide het quade datmē
ons doet. dan dat wy willends goet doen. Ende
want guede mensche daer rome allene eertsch
guet hebben zullen op dat sijn doechlike werke
daer mede doen en iugheuen tot verdienst der
ewigher glorie. want anders en waren sijn niet
guet waert dat sijn eertsch guet anders begheer-
den dan mit goddienscigher mennghe. ende
munden sie die creaturen anders dan om des
gheens wille die se ghestapen heuet. En hier
om en zullen sijn niet te onblider wesen of sijn die
eertsche hanc verliesen hoe dattet toe coemet.
dan of sijn se tot goddienscighē ghebruke wt
ghegheue hadden. om dat se die selue vruchte
der hemelscher verdiente vercrighē. daer van
dat sijn dat verlies verduldichlike liden. die hem
comen solde van goddienscigher aelmsse. ghe-
lic als een coep man eenen lief heeft dat guet
daer sijn waent eenen woel aen te winne. Mer
ruche te begheerē om die qualike te bestraden.
alre in ydelheiden. in weelden des uleissches.
in begheerte der oghen. en in allen quaden be-
gheerten. dat is groete boesheit. want alsoe
doetmen gode smademisse en laster mitten gha-
uen die sijn verleent heeft. En die rucheide
daer om te begheerē dat men se gadere en hol-
de dat is soetheit. want alsoe guet is een hoep
steens alre een hoep goldes of siluers als mens
niet en ghebruct. **D**ie vierde zake is. wat

het eertſche guet is in manigher wijs verſmae-
delic van zier natuer. want die eerde is dat
ſnodeste element van allen. **D**ec en is der eert-
ſcher haue niet uoelē noet. want cleyne ſpiſe
en cleyne cleydinghe. en cleyne kuyſinghe is den
menſche uuel gheuoelich tot ſimpelre noet dor-
te te leuene. dat daer bouen is dat is oueruloe-
dich. **D**ec is se uoelē menſche hinderlic en een
zake der ewigher verdoemiffe. **D**ec is se ene
ſake des mids uoelen menſche die den andere
mit groeter ſubtilheit gheerne haer guet ne-
men. **D**ec vercrighet menſe mit groete ſorghe
en arbeide en men beſit se mit anoyte des leuens.
Dec en verſaden ſij niet die begheerte des gheue
die se heeft mer hoe menre meer heuet. hoe me-
se onroſteliker en meer begheert. **D**ec se werde
den quaden ghegheue alre den gueden daer om
en ſijn ſij niet te ſaligher. derre uoel hebben
mer ducwyle onſaligher. want in hem is zake
van uoel quades. **D**ec om dat ſij niet langhe
mit den menſche en bliuen. want werden se
niet in anderre wijs verlore. die doet ſcher-
det ons daer van. en die menſche en macher
niet van mit hem voere. dan dat hier inder
werelt mede verdient heuet. **D**aer om ſal
een wijs menſche lutel achten dat ſnode is. en
niet zeer arbeiden om dat dinc dat hem luttel
orbaers in brenghet. en ſcuuen dat hinderlic
is. en vrulicke werch gheuen dat verderuet

als ment holdet. en als ment dellet soe breng
tet vrucht ist dat ment onder die armē gheent

Die ierste graet **van drie hande grade d'**
inder versnaden versnadenisse d' ruyheit. hoxvi

nisse der ruyheit is. dat die mensche niet hebbe
en wil van onrechtē ghewyn. noch dat hi sel
ne vercrighet. noch dat hem ander lide gheue
of achter laten. en allen mensche betael na
zier macht dat hi hem sculdich is. en van ghe
rechtighe guede almeste gheue. En sinns eyghes
guets niet en misbruke in houerdien. mon
huyschede in gulficheden en in andre sonde

In drieley wijs schint die mensche onrecht
guet te hebbenē liden ierste alse hiut qualic ghe
wonne heeft in wat manier dat et sy. of dat
hem guet dat qualic is ghewonne gheerft of
ghegheue. of vercoft is vanden gheue die daer
gheen recht toe en hadden. of wanneer hi ie
mant mit onrechte aen sinen guede ghehindert
heeft. al en heeft hier niet van ontfanghe wat
hoe voel ic sculdich bin ene ander weder te ghe
uen alsoe voel en is min guet mine niet mer
des gheens den ic sculdich bin. want nu en
ghen zekeren persone meer sculdich is dan hi
heeft gheeft hi anders ieman niet te vergheefs
vanden guede dat hi besit daer hi onmachtich
van werdt te betalen dat hi sculdich is. die ghe
die dat merende neemt sal alsoe voel voer hem
betalen als hi ontfanghen heuet want des

ghenen niet en was diet hem gaf mer her hoer
de andren lude toe. **D**ie ander graet is. niet
oueruloedichs te willen hebben mer hem ghenoe
ghen te laten alleen mit noetdorft. in spisen. in
cledere. in huzing. in reeschap. en in ghesinne.
en wat men anders heuet den armen te ghoue.
En al waer reman die hem iet meer wilde ghe
uen dat niet te nemen. of niet pinen te crighe
bouen noetdorft. Diet van spreket sunre lucas
inder ewangelie. Dat ghy ouer hebbet dat ghe
uet in aelmyse en alle dinghe sijn is reine. Dus
daden die monike in egypten en andere hare ghe
like. die namen noetdorfte van spise. en van cle
dinghe van haren arbode en dat sy meer winne
mochten dat ghoue sy mildelike den armen. heb
win noetdorftighe spise en cleder zocht die apos
tel dat is ons ghenoech. Mer op dat wy die noet
dorfte niet alre ruum en maken. soe is te werē
dat in tuerhande maniere heit men den mensche
ghenoech te hebben. Ierst dat hy ghenoech heuet
die natuer mede te ontholden. soe dat die mens
che gode dienē moghe en daer in volharden. en
to desen leert ons die natuere. ghelike als wy
zien in onredelike dieren. en oec inden dome
dat sy hem mit rechter behoeffnisse haerre na
tuer ghenoechē laten en niet meer en begheere.
Ten anderē male dat hy ghenoech heuet na sijn
re begheerte. en dese maner en holdt ghene ma
te. noch en heeft gheen eynde dan der omoghe

134
liebeit. En dat laet sy allene after daer sy ghe-
hope toe en heuet toe verrijghē. Die rijke bruc-
ke daer inder ewangeliē of ghescreuē staet doe
hy sach dat hy zeer was rike ghenorde vanden
vruchten die hem van sinen erue ghecome wa-
ren. Hy en sprac niet ic bin rike ghenoech ic en
begheer niet meer. want ic en machs nergent
laten. mer hy dochte hoe hy die olde schure te
breken wilde en meerre schure maken. Die iers-
te schuren sijn der rechter noetdorste dese sijn
clein en warden mit luctel veruult. mer die ghie-
righe breeet dese en maket meerre schure. dat
is hy maect schuren der begheerte en der ouer-
vloedicheit. en dese en werden nūmer veruult.
want altoes om dat hy meer begint te hebbe
toe bereit hy hem altoes meerre schure te make.
daer hem niet ghenoech toe en is dat hy nu he-
uet. ten sy dat hy er noch meer toe hebbe. dus
ghaet hy voert sonder eynde. Ens gherighens
menschen hert is alse een colli sonder gront
hoe die meer cricht hoe hy meer begheert. ende
en schint nummer veruult. als die wise man
scrift. Die gherighe en wert niet vol des ghes-
des. **D**ie derde gruet der versmadenisse der
rijcheit is niet te willen besitte inder werlt. en
in allen noetdorsten manich ghebrec te liden
om godes wille. Dit is die starkste bote teghen
die ghericheit. die alse als sie niet te versade
en is. en die nūmer en seghet ic hebbe ghenoech.

zulfoe en mach men sie niet bet lesschen. dan wa-
neer men haer te mael afneemt die materie der
tuttliker hane. Christus die waerachtighe meester
der zielen heeft desen raet gheleert. die in alre
wise desen wech ghehofden heeft. en dit is die al-
re bequameste wech die doghet te leren. en den
mensen vanden sonden te gheuefene. want ric-
heit en eer der werlt en weelde. dit sijn sonder-
linghe hindere der heilichheit die de meester ende
here der doecht mit sijn leuen gheleert heeft
te scouwene sijn discipulen. als bescreue staet
in sancte matheus ewangelij. wiltu volcomē we-
sen. ghanc en uorcoep al dattu hebs en gheuet
den armen en coem en volghe mi. Dit is die ho-
gheste armoede daer die apostel af spreket. en
dese hadden die ierste heilighē inder heilighet-
kerken die alle dinghe achter liete om godes wil
Hier aen sijn ghehecht woel doghede en woel
ghauen der gracen die nochtan van luttel in
mensen ontfanghen werden. want al sijn
woel mensche die bliua niet en hebbe inder
werlt. doch yser zeer luttel in gheestliken aer-
den. sijn en begieren meer te hebbe ontet tot
haerre behoef of tot ande lude behoef. Ende
hoe een doecht meerre is. hoe sie vreemder is inder
werlt. Die voer hem seluen besorgt is in rijk-
ken dinghen. den beueelt men sijnre voersienic-
heit. En die andere besorghers heuet dien be-
ueelt men den besorghers. Mer die alle sijn

sorghe in gode werpt en al sijn ghedachte die he
 uet gode tot sijnen besorgher. als hi seghet mit
 ewangeli. Soect ierst dat rike godes en sijn ge
 rechticheit en alle dese dinghe. dat is noetdorff
 righe ^{dingen} rinhike zullen u toe gheworpen worden.
 want die gheen die mit grace gheue wil hemel
 che dinghe. waer om en solde wi niet hope va
 hem te crighene cleine dinghe. Enter hi sal
 ons gheuen noetdorft alsoe voele als ons nutte
 is. of hi sal ons gheuen cracht des lichaems toe
 liden ghebrec. of hi sal ons gheue gheestlike
 suetticheit die beter is dan vleeschelike zoetic
 heit. En daer toe hemelich loen **van soberheit**

Soberheit is een doecht. **Roym.**
 waer mede men in maertheit neemt woed
 sel des lichaems. in spise. in dranc. orde
 in flape. **D**er neemt men soberheit ghemeenlic
 woer maertheit van alre ouerulodicheit. en van
 alre onghetempertheit des lichaems en des g
 gheestes. en daer af heit men den mensche sober
 van ghedachte. en van zinne. **A**der als men
 soberheit neemt woer een onttrecken der spise.
 dat heit properlike abstinence en is contrarie
 der gulsticheit dat een slindinghe is des buucs is
Sommighe soberheit is een soberheit der me
 dicine. **S**ommighe der ghieticheit. **S**ommighe der
 gheuenstheit. **S**ommighe der armoede. **S**ommighe
 der gheestelicheit. **S**oberheit der medicine ghe
 sciet om ghesontheit des lichaems te vercrighe

of te holden. **S**oberheit der gheerichheit ghesiet
om die cost te sparen. **S**oberheit der gheuenstheit
ghesiet om dat lof der menschen. **S**oberheit der
armoede ghesiet van node des ghebrikes. **A**er
gheestelike soberheit ghesiet om doghet te ver-
crighen. en om die ghebreke te verwinne. om
penitencie te doen om strickinghe onser naeste.
om glorie te verdienē. om subtielheit des sins
en wijsheit te vercrighen. want ghelinc als een
venster dat mit stike bestoppet is verdonckert.
alsoe wert die vertrandemisse verdonckert wa-
neer sijn mit spijzen bestoppet is alsoe wijs duc
winke onderuinde. **S**oberheit is allene voer
gode verdientelic en alle ander guede werke.
waenmeer god hoer ierste zake en hoer forme
is. dat is wt dat se principalike om gode ende
na godes ordmancie ghesiet. want ghelinc
als god die werlt regiert soe dat hi hier noch
meer noch min vlticheit toe en doet dan recht
is en al sijn vlticheit alsoe te spreken doet tot
ten hemelsthe dinghe. alsoe sal oec die mensche
doen dien sijn lichaem beuoelen is te regieren.
en sal alsoe wijslic besorghen na zier macht dat
hem van noerdorftigher behoefte niet en ghebre-
ke. en dattet niet oueruloedighes en crighe op
dattet niet en verderue eer zier tūt ouermids
arbeit of ghebrec. noch oec niet te welich en
warde van oertallicheit en van ledicheit. En
al sijn aendacht sal mitten besten becommert

wesen hoe die ziele moghe toe nemen inder beke-
 ninghe en inder minne godes en in allen sin-
 ghen die daer toe vorderlic sijn. en daer toe lei-
 den want die ziele en is niet gheschapē om dat
 lichaem. mer dat lichaem om die ziele dattet
 hoer diene ende mit hoer pine te comen totter
 bekennninghe en totter minne voersterenē. Wat
 die ziele is ghestapen om gode aen te hanghen
 en aenhanghende zier zuetbeide ghebruke en
 ghebrukende salich sijn. **D**ec behoert gode alle-
 ne toe te doedene en te verduen. als hem oec
 toe behoert te scheppen en leuendich te maken.
 daer om ten sijn dat hiit ghebiede of uerhenghe
 toe en moeren wi gheen dinc verduē dat hi
 ghemaect heeft. **I**n uerhenghet dat wi doede
 onredelike creatuerē mer dat en zul wi niet
 onredelike doen. mer redelike creaturē alse met-
 chen die verbiet hi ons te doeden. dan na recht
 dat hi wt ghegheue heuet. want die richteren
 die na godliken rechte ordelen die doeden mis-
 dadighe lude. niet wt hore mer wt godliken
 ordelen. want hi heuet gheboden. **W**ie dat of
 dat doet die sal men mit zulkē pine pinē. En
 ghelic alst meman gheoerfoeft en is ene ande-
 ren te doden. alsoe en ist oec nietman gheoerfoeft
 hem seluen te doden. want niemē schuldich en
 is den anderē meer te minnē dan hem seluen.
Doe wie hem onbescheidelike ouermids lasten
 of ander arbeit krent soe dat hi daer af ster-

uen moet eer die ordiancie zier natuer eischt
die doet hem seluen. Doch mach men somm
ghe onschuldighen om hoer uerighe nimmicheit
of om hoere pure simpelheit. En hier om sen
uet die apostel corten van romen. U dienst sul
redelic wesen **waer in soberheit is gheleyghen**

Soberheit is gheleghe in . **soetyn** .
drien. Dar men niet en begheer lekker n
noch costel dinghe mer slichte dinghe. daer mē
die natuer mede ontholden mach buten gulstic
heit. en die men lichtelike kringhe mach. Dat
men niet meer noch ducker dan betamelic is
mer in maticheit ete en drinke. soe datter dat
lichthem van ghesteret werde en niet bezwaert.
mer in desen twee sijn die zellen wt ghenō
men. Der dat men die spise en dranc niet on
matierlic en neme. mer mit gueden ghelare en
mit gheestliken zeeden als gheruert is inder
terter forme der beghinmender mensche. war
dus smaect die spise bet. en men ontfangt se ga
deliker. en se voet ghesoncliker. se bezwaert
niet die maghe. en men verdunnet se lichteliker.
en men zondicht niet. en et is eersaemlic en gheest
lic. **S**oberheit is nutte totten dinghen die hoer
gheroert sijn. en sie is nutte te voldsoen woer
die sonden op dat wi ons alsoe mit castinghe
moghen beteren als wi in weelde hebbe gheson
dicht. Der is soberheit nutte tot bedwingen
welicheit des vleesches op datter seer alt ghe

137
magheit is onderdanich te wesen den gheeste
dat in verheit houerdich was en ongheloerue.
als die apostel scrift. Ic castre mijn lichaem op
dat ic brenghe in een knechticheit. Dec is sober
heit nutte tot ghesontheit des lichames want daer
af verdrughen scadelike humoren die van ouer
uluedicheit en van groeter ledicheit te comen ple
ghen. Dec is se nutte die eertste sorghe mede
te verdrine. Want wie hem mit cleine dinghe
ghenoeghen laet die en behoeft ghene groete
sorghoudicheit. Dec maect se den mensche abel
tot voel dogheden. want een sober mensche is
voele bereider tot gueden werken. hy is zuuer
re hy heuet mijn materien des hares. hy is voer
hoedaghe in sinen woerde. hy is bereider tot in
nicheden. en puerre in zier begheerte. **S**ober
heit maect den sin subtil en wacker wysheit
to onder zoeken en maect vaste memorie. Dec
is soberheit nutte tot ander lude sachtighe. wat
die onse wt weyndighe dinghe gheordniert sien
en ghematicht ghissen daer wt hoe wy ons va
binnen hebben. En waermeer sy zien mit hoe
cleinen dinghen wy ons late ghenoege en hoe
lichtelike sy ons ghenoech doen maghen. soe sijn
sy alsoe voel te min verladen ons ten eten te bid
den. Dec sijn wy anderen armen lude te min
ghinderlic. want hoe wy den luden meer of bid
den hoe wy hem min laten andren armen lude
te gheuen. En dit is een maniere van rouwinghe

Daer luttel menschen aen dencken. wanneer
iemand meer biddet dan sijn rechte noot is des
een ander ghebrec heuet dies meer behoeft. wat
alfe dese nae coemt soe en vinder hi niet dat
die ander te voeren wech heuet. **Dec is sober-**
heit nutte tot verdienst der glorie ouermids
hoer seluen en ouermids den dogheden die aen
hoer hanghen. want hoe wi hier ons selue meer
onttrecken der lust. hoe wi hier meer oueruloe-
dich werden van gheestliken weelden. en ghinder
van hemelschen weelden **Van drierder grade der**

Die eerste graet der soberheit. **soberheit. hoo-**
heit mach wesen dat hem die mensche hoe-
de van oueraet en van dronckenscap. en in ete-
ne behoertlike tude en turen holde. die ghserte uaf-
tene niet lichtelke en breke. of dat men niet en
ete noch en drincke bute tiden. En dat die mens-
che in etene en in drinckene niet en dencke on-
kuusheit te sterken meer dan die noot der natu-
ren. Die wise man segget. wec den lande daer
een kint koninc is. en daer die princen vroech
eten. Een beest dat niet en weet dan sinen buke
te dienen holt in etene en in drinckene ene
manier die der natuere bequame is. Dus sal
oec een mensche doen die redene heeft. want het
waer hem beter dat hi sonder redene waer dan
dat hi se heuet en hem daer niet na en regiert.
want had hi gheen reden soe en misdede hi niet
Die ander graet der soberheit is dat die mensche

oec dinghe late die hem gheerloft sijn. als vleesch.
 wijn. melc. visch. en leckere gherichte. en hem
 gheuoeghen late mit grouer spise also mit gro-
 uen broede en mit potaetsen die niet secker en
 is. of dat hy ductwile vaste. en hem ontholde na
 dinghen die ghenueelic en begheertic sijn. also
 gheestelike en deuote menschen die in peniten-
 cien leuen te doen plegghen. Hier af scrifft die
 apostel den van romen. Het is guet dattu ghe-
 vleesch en etes. noch wijn en drinckes. noch an-
 ders daer dijn broeder hem aen stoet of ghekrenct
 wert als ierhabs kinder en ander heilighen. die
 inden alden testament nazarem gheheert ware.
 en als van daniel in sinen tienden caputel ghe-
 screuen staet. Vleesch en wijn en quame in mi-
 nen mont niet. **D**ie derde graet der soberheit
 is. dat die mensche toe sijn gulsicheit gheremt heb
 en alsoe sinen smaet gheleert heb dat hy hem laet
 gheuoeghen allene mit alsoe daner en mit alsoe
 voel spisen en drinckes als hy behoeft ter wter-
 ter noet. en hoe die spise en drinc schlechter is.
 hoe hy se lieuer heeft. en ist hem noet tot enigher
 tijt lekker dinghe te nemen. dat hy daer gheen
 gheuoechte. mer alleen noet dorstighe voedinghe
 in zoeken. als die apostel scrifft den van romen.
 ghij en sult dat vleesch niet besorghen na zier
 begheerten

noch ander ondersheit der graden

Doch een ander ondersheit d' soberheit. **hoyb.**
 mach men merken van woertghanghe der

abstinentie of der soberheit. **D**ie ierste gract is dat die mensche dat verduldichlike derue als hem niet warden en mach ghenoechlike spise en drinc en daer om niet bedrouen dat hy luden sine begheerte niet en heuet alse sommighe sin waanmer sin niet en hebben ter tafele dat sin begheere soe sin sin droevich. en verontueerdighen en murmurere en sin onschamel en en dencken niet op hoerprofessie. noch dat werlike rike lude niet en hebben al dat sin begheere. hoe uoel meer behoert da den armen en den bedelare dat sy niet al haer begheerte en hebben. **D**ie ander gract der abstinentie is dat die mensche doer god outbere wil om minne der soberheit. der armoede en guets exempel. des dinghes dat hy wael hebbe mach. **D**us doen guede en ghetrouwe knechte godes die dactonle die herberghe der riker lude uoer hy ghaen en nemen herberghe mit armen lude. en en willen niet dat men hem lecher spise gheue. mer laten hem mit slichter en mit luttel spisen ghenueghen om die minne godes. en om sichtighe anderre menschen. **H**ier van spreket die apostel toe den van corinthen. **A**l se dinghe sin mi gheerloeft. mer sin en sichten niet alle. **W**ant al ist gheerloeft inden ewangelio dat wy behoerlike spise eten moghe die men ons gheeft daer wy gheherbercht uoerden. nochtan ist sichterliker dat wy ons lecher en uoel spisen niet en laten uoer sette. **W**ant

139
also als den ghenen die ons ontfanghē toe be-
hoert mīde ontfanghinghe. also behoert ons
toe gheestlike soberheit. en die toe beschermen
stercliker dan sie doen hoer werlike hoefstheit
wt wisket se ons soe oueruloedelic wilsen spise.
En al schijnt op die wile dat hem leet is dat men
niet ghehenghen en wilsen dat se ons na hoere
wilsen voele doen. nochtan werden se in hem zel-
uen ghesicht van onser soberheit. en si ontfan-
ghen ons op een ander tūt soe voele te blidelic
als men hem mijn lastich sijn. en daer wt nu
luttel menschen hebben die ons ontfanghē daer
saldē wier dan voele hebben als sijn wisten dat
sijn ons lichtelike voeden en voldoen mochte. **D**e
darde graet der abstinence is. dat die mensche
moghe sonder swaerheit hem onthouden van ghe-
noechliken sijnen die hem mael heuet. of dat hem
daer van neemt niet meer dan pure noet dorste.
niet om der ghenoechre wil. mer onder slichter
voedinghe wil. En al ist sake dat niet te hebbe
dattu begheers een meerre doghet is nae der
armoede. nochtan nae sturheit der abstinence
soe ist meerre die begheerte af te trecken van
teghenwoerdighe ghenoechliken dinghē dier mē-
ghemone was dan niet te begheere dat niet te
ghenwoerdich en is. Mer het is zekerre te blien
uolgeschelike ghenoechre. Want du wile sijn sijn
verwonen inden stride die alte zekerre waende
te wesen. en van uermereheit hem selue ghe-

loenede veruimninghe. en alte sijn veruommen
waren en confuus leerde sie hoe groete soberheit
het is dat hem die mensche gheeft in angst der
stride als mensche bequaemlike stummen mach. wat
zekerre is voer verdrenckene opt oeuver te we-
sen dan int water. **Dat die doghet dat middel**

Het is te wete **holt tussche die gebreke loet**
dat die doghet het middel holt tusschen die
ondogghede. en aen allen ziden is sijn van ondoghe-
den belegghen. alsde dat se ondoecht wert ist dat
se een luttel dwaelt van den weghe der beschei-
denheit. In exempel. Spancheit. of soberheit.
gaet die iet wt horen weghe in oueruloedicheit
der uoedinghe. soe neighet sijn haer totter son-
de der gulsicheit. Nemet sijn alte luttel van die
dat haer noet is soe valt se in die sonde der on-
bescheidenheit. daer sijn die crachte des lichames
mede verderft. die leuendicheit des zins doot.
die natuere krencket. en die doecht die sijn uer-
dienen mochte versumet sie. en sijn doet haer
seluen eer tints. of se verliest haren zin. of sul-
men die crachte weder crighen men moet nae-
maels mit soe groeter sorchfaldicheit dat lichaem
sterken ouermiddes ghemac en uoedinghe. als
men hem te voeren onbescheidlike ontghe-
heeft. **Des ghelics ist in versmadenisse der**
ruchheit. want gadert die mensche tynlike zin-
ghe bouen recht soe valt sijn in ghiericheit. wil
sijn gheens tynlikes guets ghebruken na zulk-

140
onbescheidenheit sal hi die natuere doden. mit
hongher. mit kolde. en mit zichten. In d' samheit
is dat si onredelike stumet die zonde der onbes
saemheit. soe valt se in traechheit. soe dat se haer
verint en verliest die minne der rechtueer
dicheit en laet wassen in hoer en in andre mens
chen ghebreke die se ueruoelghē en wreken sol
de. **D**et moedicheit wanneer si alte zeer ducht
tet haer te verheffen soe holt se haer altoe son
deringhe veruorpen dat si verliest ghetrouwe
haerre salicheit of haers gheestlikes woertghian
ghes. **M**inne des euen mensche ist dat mense
mit onbescheide holt se doet den mensche gon
nen en mede wirken toggen sine salicheit en
sins naesten. als die euen quaden eet zwaert
om minne sins naesten. of in anderē manie
ren quaet doet. **M**inne der reinicheit heuet
sommighe menschen daer toe ghebracht dat si
haer manlike lede af ghesneden hebben. ende
alpe si den brant der becoringhe in hem manighe
wilden soe serten si hem in anut hen selue te
doden. **D**ie arbeitelicheit guede werck stumet
duchthē die traechheit altoe seer dat si te mael
verdrinet die roste der innicheit. **L**heestelike
blyscap stumet duchthē die droefheit altoe seer
dat si sommighe tūt valt in lichtheit en in idel
blyscap. **S**tillheit stumet duchthē ledighe woer
de altoe seer dat si sommighe tūt in hinder
hoers selfs en hoers naesten verflucht dinghe

Die nutte en noet waren te spreken. Onbescheiden
ghehoersamheit scumet also seer hare eighenen
wille te volghen dat sy sommighe tyt oec ghe-
hoersam' is haren ouersten tot sonden. en noch
tan mere is gode ghehoersaem te wesen die alle
sonde verbiet dan enghen mensche die sonde
ghebiet. alus is te gheuoelen van andre doghede
Ende want **Dat die ghebreke hem die**
die doghet wyl doghet lieghen. luyt.
also edel is boue allen dinghe. en alsoe eerlic voer
allen menschen dat se oec die bode lude voer
alle ander dinghe eeren en waerdighe. Hier-
omme ghesciettet dat die ondoechden burde lie-
ghen en willen doghede wesen en bemantelen
hem onder schyn der doghet. op dat men se de
bet lude en niet en berespe. of dat se gheprist
werden als doecht soe dat wy sien dat sy ghe-
oerdende menschen ducwile mit neersticheit
bantieren en willen se beschermen voer doghet.
alsoe dat hem gheware doecht in andere men-
chen burden mishaghet. en sie se versmaen en
aenuachten. en holdent voer quaet dat een
puer doghet is. En dier teghen voer doecht
holden dat gheware ondoecht is. mer het beu-
wet is mitten schyn der doecht. In exempel arm-
heit des gheestes dat is willighe armoede om
cristus wille. en een groete en een gheware
doecht. die uoel gheoerdende lude ghesleest heb-
ben. nochtan sien uer uoel onder den schyn

141
der noet rijkheit begheren. in ghelde. in erue. in
ghetimmer. in cledinghe. in spise en in dranc.
in boeken en in anderen dinghen die men ware
rijkheit rekent alsoe dat siet niet versadet en
moghen werden. want al hadden sijn toe hant
dat sijn begheren. ghaue hem iemant meer sie
nament toe enen groeten deel. en sijn en seghe
den niet het is ghenoech wi en willens niet
hebben. **H**ier teghen spaerlic te leue en mit
luttel laten ghenueghe. dat heiten sijn gherich
en wat te sijn. recht of die ghene die dus leue
niet en dorsten ghebruke dat sijn hebben. **S**wigē
heit men droefheit. **S**edicheit heit men zuurheit
Ninne der rechtuerdicheit heit men dwaes oer
del. **K**oste der innicheit heit men traechheit. **C**as
tinghe des lichames heit men onbescheidenheit.
Simpelheit heit men dwaefheit. **A**mt godes
heit men ene onwredelike consciencie. **O**penbaer
heit te blien heit men sonderlingheit. **S**cande te
scuwen heit men hypocritheit. **S**iet hoe men die
doghet verbannet. en mit verkeertheitē ondo
ghet heit wesen. **D**es ghelincs hier teghe
verstroent ghelaet. heit men ductwyl blide ghe
selfcap. **C**ierheit in timmeringhe en in boeke
en in anderen dinghen. heit men eersaemheit. **E**n
ruum consciencie heit men vrucht. **D**at lic
baem sekerlike te voeden heit men bescheidenheit
Annutte clappinghe heit men zuere sprekkinghe.
Broederlic hat heit men begheerte der rechtuer

dicheit. Hartheit en onghenadicheit. heit me schen-
heit der oerden. Ghiericheit in voel te crighen-
heit men ghetrouwe woerstemicheit. Quade
clocheit heit men wijsheit. Donaerdicheit heit
men bewysinghe des werts. Rinninghe heit me
bescherminghe der oerden. Beroemlicheit van
gueden werken. wil heiten stichtinghe des naesse
Achterpruet wil heiten haringhe der boesheit
en niet des persoens. Ghelicheit in quaden zede
wil heiten stuninghe der sonderlingheit. Die
truet is en versumende die wil oetmoedicheit
heiten. Die niet hogher onderzoeken en wil dan
hem betamet. dien heit men cleyn van moede
Onrustelicheit des wtlopens en der onsedicheit
wil gheleete wesen arbeitelicheit in gueden wer-
ken. Onradicheit. wil heiten misdicheit. en des
ghelics van allen anderē doechden en ondoechde
onder walsken dat rechte middel holt onderscheit
des gheestes. en en neighet niet vander doecht
noch ter rechterhant noch ter lucher hant. en
ghaet inden kornlike weghe. soe dat si noch
dat guede quaet. noch dat quade guet en heit
te wesen. noch en heit dat licht duysternisse.
noch die duysternisse dat licht. Mer sie onder-
scheidet den dach der doghet vander nachte der
ondoghet. op dat si den enghel des duuels niet
en ontfanghe voer den enghel des liches. mer
dat sie onderscheide dat waerachtighe van den
valsehen en holde dat guede **vans' kunstheit**

Reijnicheit is een dochter der soberheit en
 wart van haer gheuoedet. ghehelic alse
 onkuusheit gheuoedet wert van gulscheit.
 Want die leden der onkuusheide hebben haer ste-
 de onder den buke. en wardē tot onkuusheide
 beroert wt volheit des bukes. des ghelins daer
 teghen soe verdrughē die humore der onkuus-
 heit van ydelheit des bukes. rechte als die riuie-
 re verdrucht wanneer die fonteyn daer se wt
 vloeyde bestopt wert. **E**en dinc hebben alle
 gheestlike menschen voer een ghemene reghel
 haer toe ghehouden. dat is. **S**oe wie in reijnic-
 heit leuen wil die pine hem sober te wesen. wāt
 reijnicheit en mach niet langhe seker wesen son-
 der soberheit. en soe wie in soberheit voert
 ghaet hi ghaet voert in reijnicheit. en wie daer
 in achterwart ghaet. in hem ghaet achterwart
 die reijnicheit. **A**l wenen som in hoerre verme-
 tenheit reijnicheit te holden sonder soberheit.
Als ende guet is soe prust men dat wert. mer
 ic gheloue met dat soe manighe en soe groete on-
 dersokere der doechde. die dese woersghede re-
 ghel gheuolcht hebben bedroghe sin in haren
 insetinghen. want een reghelic is wijs in sin-
 re konste. en die vlytlike arbeide om die doecht
 die wardē wijs in oeffeninghe der doghet. want
 die vlytlike arbeiden nae rijcheit en ghenuecke
 der werelt se werden vroet in hoerre oeffen-
 inghe. als bekreue staet in sancte lucas ewangelie

Die kindere deser werelt sijn wijser in haerre gheboerte dan die kindere des lichts *vander onkuisheit*

Reyncheit is een doghet die haer *Reyn* beghin heuet wt den hemel. Dese doghet hebben die heilighe enghelen ierst gheleert van den here die ene fonteyn en een beghin is alre doghet. en hebben sie sonder afneighē gheholden. Dese reincheit heuet onse lieue here ihesus cristus onse ouerste en enighe meester die inde hemel der enghelen meester is. vander hemelscher scole neder ghebracht in eertrike en heeft sie apenbaerlic gheleert. In deser leer der ioncfrouliker reincheit heeft hi menssofhe ghemaect en volkomen die ierste naest hem sijn moeder die gloriose maghet *maria*. allen anderē ioncfrouwen toe verwonderē en te volghen *van wie ghe*

Reyncheit den dinghē die vā *onkuisheit* hoort doet in dese *mē in deser tyt*. *Reyn* leuen vierrehande dinghe. En maect dat lichaem suuer. Also als daer teghen onkuisheit dat lichaem onsuuer maect. En en waer der reincheit anders en gheen loen dan die lichaemlike suuerheit. noch der onkuisheit anders gheen pijn dan haer onsuuerheit. soe soldmē nochtan sijn die eersame reincheit begheren en holden. en die wulheit der onkuisheit veromwoeden. **D**ec maect reincheit dat ghedachte vry en onbekommert. want ten doet haer gheen noet te sorgen voer wijf of voer kinder te

Godene. Noch dat toenenghen siet mynne en u
 wert niet ghebonden tot wive of tot kindere.
 noch die gheest des quaden vermoghens en ia
 ghet hem niet teghens syns wils onkuschet.
 noch hy en is niet besorghet hoe hy den wive
 behaghe. of hoe hy syn erf name rinc make.
 noch hy en begheert swaghers noch swegherstas
 re hebben. noch hy en darf synen swagherlinge
 niet seer volghen. mer hy is allene besorghet
 voer hem en rustet in hem seluen. **Voede** dinghe
 syn die sie besorghē moeten die in echscap syn.
 soe dat die ghenoechte des vlesches hem alsoe voe
 le blyscappen niet en gheeft als hem die angst
 van mangherhande sorgben die sy liden last
 maect. **Welke** die apostel heit tribulacie des
 vlesches. **En** daer om scrift hy. **It** wil dat
 ghy siet sonder forschuoldicheit. **Der** maect reij
 micheit die consciencie blide. want hy bewyft god
 de enen ghenamen dienst die om synen wille die
 ghenoechte des vlesches versmaet. welke ghe
 noechte wertlike lude groetlike begheere. **Se** ver
 blyt want se behaecht gode **Sie** mach gode be
 smekken. **En** sie doet gode ghenaken. en sy en
 vertroert gode niet in vleschehker ghenoechte.
Sie verdient dat hemelste loen. **En** sie volghet
 mit reijnicheit gode die een scpper is der kunst
 heit. **Want** het is groete glorie den heer te vol
 ghe die ons in reijnicheden en een soen der ionc
 vrouwen/brudegom voer gheguen heuet den
 Ten alre ioncfrouwen.

wech der suuer reynicheit. Die reynicheit maect
oec den mensche mynlic en mercht andere mens-
chen en oec den enghelen. Den mensche want
beide guede en quade menschen eere reynicheit.
Den enghelen. want natuerlike al dinc mynt sy
gheluc. soe mynnen oec die kuuysche enghelen
kuiysche menschen sonderlingher dan andere me-

Doch *van d'inghe die daer toe helpe dat me*
Je rade ouermids kuuysheit vercricht. *liem*
welken men onkuysheit scruet. als voersore
uen is sijn oec mitte reynicheit toe vercrighen.
en daer in te bliuen en toe te nemen. alse ver-
broedinghe en afwesen der wive vande man-
nen. en omme te ghaen mit kuuysche luden. daer
men swempel van reynicheide in sien en leren
mach. **D**er ist mitte dat men scrue alle weelde
want se voedt onkuysheit des vlesches. En dat
men bewaer die sinne van buren dat sy niet
en sien. noch en horen. noch en tasten d'inghe daer
men af becoert mach werden. En dat men scrue
ledicheit. want se maket enen inghanc allen son-
den en sonderinghe vleschelike sonden. En dat
men nauwe bewaer die ghedachte en die toene-
like begheerte van binnen. want daer pleecht
er serpent ierst sijn gheueninde hoeft in te proke.
Der is daer mitte toe scrudicheit des ghebedes.
want daer mede cricht men hulpe van gode te
ghen alle aemuechtighe. **D**ie voert ghanc of
die grade der reynicheit. hebben onderscheit in

144
manigher maniere. Want sommighe is reinicheit
der echſchap. Sommighe is reinicheit der wedu
ſchap. Sommighe is reinicheit der ionffrouſchap

Oec is sommighe reinicheit inden werke. Som
mighe inder begheerte. Sommighe holden rei
nicheit des lichaems mer ſin en ſin niet rein vā
ghedancken. En sommighe ſin ſiuuer van ghe
dachten. al moeten ſin van node inden lichaem haer
ſchoot der echſchap betalen *Wā grade der kuuſt*

Dv zul als ſie gheſtelike menſche toebehoert

Wā ſien vanden graden der reinicheit. *Reynom.*

also als ſie toebehoert gheſtelike menſche. Die

ierſte graet is datmen of holde van allen vleiſch
liken werke. en dat men merne alſoe te bliue. en
datmen en gheen conſent en gheue enighen onge
oorlofden beroeringhen. Mer want deſen graet
noch ſter va is der eerſter ghenoechte om dat
die bekeringhe noch nūwe is ſoe wert die menſche
beroert van den waſem vleiſchliker becozinghe.
recht als die ſtanc van zodoma. ſoe loth daer wt
ghinc. En op dat die menſche ommefiende alſe
lothts wnf dede niet en verderue ſoe ſal hy haſ
ten torten berghe. dat is hy ſal pimen tot enē
hogherē grade der reinicheit op dat hy behou
den bliue en niet en ſterue inder boeſheit der
der ſtat inder ſonde der onkuuſheit daer voe
le menſchen in gheſtoruē ſin. Deſen ierſte
graet is noch inden arbeide des ſtrides. en in
onſcherheit der verwinninghe. Want allene

Die wille mit hulpe der gracie vecht teghen
vier vande. Alse teghen den brant des vlesf-
ches. Jeghen ghenuechte des begheeriken toe-
neighens. Jeghen toe stokinghe der werelt tot
onkuusheit. En teghen des bosen gheestes quaet
in gheuen. En dus sijn haerre viere teghe ruc

Doch sal die guede wille gans gherouwe
hebben en aenhanghen den ghenen die ghespro-
ken heuet. In der werelt sulden druc hebben. mer
ghetrouwet ic hebbe die werelt verwonnen.

Die oec den duuel sterker ghebonde heeft. en
sijn roue ghenomen heuet. soe sal hi des mens-
chen vande haestelike bekeren tot brede. en
sal hem onderwerpe die ghene dien ghepint
hebben. Alse den onkuusche brant des vlesf-
ches en vleschelijke ghenoechte der begheerte

Die ander graet is wanneer ouermiddes
castinghe des lichames en andere gheestelike
oeffeninghe dat vleschlike toeneighhe ghesu-
uert wert. en dat lichaem den gheeste alsoe
onderworpen wert dat hi selden of luttel be-
coert wert. En al en is hi niet te mael quyt
der beroringhe der begheerte dien prekele als
doren. en iebuseus noch schuult in zier wou-
ghe. Nochtan is hi soe verdruct en vermin-
ret dat al sine beroringhe lichtelic verdreuen
werden. en bedwonghen wert mit slichten ghe-
bode sonder groet wederstriden. ten si dat die
mensche hem laet ouermiddes zinne enghen

145
re ver-summeſſe en traechheit cracht weder cri-
ggen daer hi hem zwaerliker mede aenuuechte
mach. Also onse here die kinder van israhel
drumede doe hi hoer vande die hem onderwor-
pen waren ver-suunde te doden. dat hi se daer
om oec niet doden en wilde. op dat sie ghepint
worden in den daer sie in ghesondicht hadden.
en aldus hebben sie ductwyl groete swaer en
tribulaci van hem gheleden. **Maert** dat wi
onsen vanden ghetrouwelike weder stonden
als se ons beghinnen aen te bechten. wi en sol-
den se niet alleen ver-tommen op die ryt. mer
hi solden ghebrencket werden dat hi ons daer
na selde re solden dorren aenuuechten. ende
vochten hi ons aen wi solden se haest ver-tom-
men hent se te mael verdreue worden soe dat
se nauwe solden dorren weder opstaen. Mer
in dien dat wi se laelike wederstaen soe gheue
wi hem cracht en coenheit dat hi ons alsoe voel
duchier en harder aenuuechten. **Het** is te we-
ren dat die want als hi stercklic vernomme is
siden langhe is dat hi den mensche niet aen
en vecht mitter seluer sonde. hent die mensche
ontweme te siden. en ^{laest} hi weder ieghe
hem onuerstentlic op dat hi die onuerstinghe
alsoe voel te lichtliker vernomme als hi se on-
berest vint ten side. **Exempel** hebbe wi
van den die op sinen want viel doe hi sine
wapen wt ghedaen hadde en hem berest had

te rosten en sine hulsperre achter ghelate had
doe die scrift ghedaen was. want hy en uerm
oede niet dat hy vluchtes striden solde alsus
sloeghen Judas machabeus vande voel van
sinen volcke doet op den heilighē sacht doe hy
in rosten en in ledicheit waren. **H**ier om
zul wy altoes bereet wesen manlike te weder
traen den vande. want al schynen sie te roste
sie en laten niet af ons aen te bechten. en al
schynen sie af te laten van aenuuechte dat en is
daer om niet dat sie guedertiere sijn of moede
mer om schalcheit om bedrieghemisse. als ghe
screuen staet inder koninghe boec. Die vande
en moecent niet weten hent wy comen tot hem
en wy se doetslaen. **A**ls dinn want in sijn herte
te denct bedrieghemisse. al zwijcht hy en rost
van quaden ingheue en gheloue hem niet. wat
zeuen boesheden sijn in sijn herte. **S**oe wie o
bedrieghemisse sijn hat verbercht. sijn quaetheit
sal ondeckt warden. **D**ie derde graet der rein
icheit is. dat die mensche die vleischlike begheer
te des lichaems soe ghetemmet heeft dat hy se
alte zelden en alte luttel gheuoelt. en ouermid
des inlic toeneighen sondaen minne der reinic
heit ghereghen heeft. dat hy verscrinct ende
omueerdicheit heuet van allen vleschelike be
roeringhen. en hem rechte daer of walghet. en
en mach niet hoeren spreken van den werken
der onkuusheit hy en veronueerde sie en ver

146
seruche mit onre sijn herten. Mer wanneer
om ander lude orbaer iet te spreken is van za-
ke der echtscap dat hi hi soe rustelic sijn van
beroeringhe sijn vleisches. als of men vā sijn
of van stenen of van dier ghelinc sprac. En
als inden slaep die oueruloedicheit der humore
natuerlike wt vloeyt. dattet soe rustelic en soe
onghenoechlic ghesce. dat hi noch oncuysche
beelde ghehad en heb noch onreine ghenoechte
in sijn slaep. Dit is toe behoere der volcome-
re reinicheit. en alte luttel volcomene mensche
moeghen sie vertrighe in desen lichaem der
sonden alsoe dat sie ghestadelike bliue in dese
grade. Ic waen dat daer noet toe is sonder hi
gher ghenaden. want het bouen mare schijnt
der natuerliker moghenheit inden vleische te
leuen en dat ghebrec des vleisches niet te ghe-
uoelen. Mer die colt sijn van natueren of die
zuecht hebben des lichaems moghe binden we-
sen sonder beroeringhe des vleisches. mer rei-
nicher des herten mit puerheit des vleisches
als voer ghescreue is. best men allene mit
crachte en ouermids ghenade godes. En dit
is dat die prophete sonderlinghe verwondert
daer hi zeecht. Comet en siet die werke des
heren. die hi te wonder gheset heuet op eert-
rike. hi neemt af die sride vleischeliker be-
cozinghe totten ende der eerden. dat is totte
watersten beroeringhen. Daer om seghet die

prophete voert. Weest ledich van andren dinc
ghen en ziet dat ic god bin. Inder ledicheit
meret men roste. en inden zien die aendacht.
Want als die stride der ghebreke ghestult en
gheerndet synen die wande verwonne. soe
mach die ziel in hoer seluen rosten en gode aen
denken en verstaen dat hy god is die also mo
ghentlic vermochte. en soe guedertierlic wil
de die onstuur der becoringhe en der ghebreke
verdrucken. en den goetwillighe mensche vrede
gheuen. Den hy hem ducke laeft inder heiligh
scrift als in leuitico. mit seue en tuintichste ca
pitel. Ic sal vrede gheuen in v lant en ghy
sult slapen en niet en sal wesen dat v versage
mach. Ic sal af nemen van v die quade beeste
Wie sine aendacht in gode seten wil den is
noet dat hy van anderē dinge ledich sy. ende
hem verheffe bouen hem seluen. Als Iheremias
bescrijft in den boec der becoringhe. Het
is guet mit singhen te verwachtē die salichma
kinghe des heren. hy sal sieten alleen en singē
want hy sal hem verheffen bouen hem selue.
Als oec staet inden salter. Ic hebbe mi vliende
verbreemdet en bin in encheiden ghebleuen.
en heb hem verwacht die mi ghesont ghemak
ket heeft. Men sal ledich wesen van onnutter
begheerte en van verstorminghe en van werft
aker onlede. Dese drie hinderē alre meest
gheestlike ledicheit. want die niet en begheert

147
inder werlt voer hem en voer sine naeste die
en heeft niet daer hi af verstoert wert. want
hi en heuet ghenen ampt voer ghemac of voer
eer of voer goet te verliesen. En ist dat hi hi
niet en onderweint te berichten of dwaeslic
te ordelen ander lude werke noch hem daer me
de en bekommert in sinen ghedachte. noch in
sinen woerden. soe mach hi hem soe voele licht
aker tot inwendighe dinghen gheue als hi
van den wtwendighen onbecoert is. want
wie sin aendacht totten oerste dinghe ghe
uen wil hi moet vanden nederste wt wesen.
En voghel dien sin vloghele ghebonden. of
gheulochren. of ghecoert sin die mach niet hoghe
vliegghen. En gheestliken dinghen sin die dinghe
hoechst die meest inwendich sin tot gheestli
ken onderuindinghe

Ende want voerghesproken is van
ghesontheit des willen die gheleghe
is in gheordinerde toeneighinghen
van binnen. in welken men merct volcomenheit
des wirkenden leuens. Soe wil wi nu pnen
mit onser aendacht te ghenake den voertgha
ghe des beschouwendē leuens. wanttet nunt e
schint den ghenen die voertgaen willen inde

Dgheeste *Die seuende voertghanc die gele*
te seuende ghe is in beschouwendē leue. lxxxiii
traet des voertghanghes inder wysheit ende
gheestlics leuens legghet in toenemē der beschou

winghen. en heeft licht der verstantnisse en
smake der inwendigher zuerichet. **H**ier voer
is ghesproken dat voertghanc of volcomenheit
gheestlics leuens in drien dinghen sonderlinghe
ghelegghen is. Als dat die reden verlicht sijn. De
wille recht. En die memoire ghestadelike beco-
mert mit gode. **O**p dat dan die memoire ghe-
woen werde ghestadelike op gode te dencken
en hem aen te hanghen soe sal sie leren stedi-
ke wanderen en haer oefene in vijf weghen.
Alse lesen. Streken. Dencken van gode. Bede-
en beschouwen. Guede leue en guede collaci-
sijn zake en materie der ghedachten. Daer om
hoe danghe dinghe du wilt dat du voer come
in dinen ghedachte en ghebede. mit sodane leuen
collacien en boetscappe pin din memorie voer
te becommere. want na bochricheit die men
mit wat doet ruuct dat wat. En hoedaer cruit
du plantes in dinen hof soedaen saet sal daer
of wassen. **G**heestlike collacie gheeft leer der
verstantnisse. En maket die begheerte uerich
en die memoire vruchtbaer van vruchte gueder
ghedachten. Ghelike als ydel cullinghe die ruyt
onvruchtbaerlike verliest. Die begheerte ver-
colt. onnutte ghedachten zaget int herte. die
consciencie knaecht. gheestliken voertghanc
hindert. en pin verdient. **D**ien sal zulle leu-
se lesen dier men mit ghebet namaels nutlike
ghedencke mach die den mensche verlichte ter

148
bekennisse godes. en vuerich make totter mi-
ne godes. en sterc maec ieghenheit te liden
die den mensche in prente versmademisse der
werelt. en begheerte des hemelsthe vader lan-
des die onderscheidet seer tusschen soghedē ende
ondoghedē. en hoe men veruunnē sal becozm-
ghen. en die anders nutte dinghe ter salicheit
seren. Dat ghebet sal durtwyl in breken die ko-
se en oec ander werke op dattet herte durtwyle
verheue werde tot gode daer al guet van node
moet wt vloeyen **vander aendacht. lixxx.**

Onse aendacht is binden omme gode. bindē
tot gode. binden in gode. Om god werde
wyl beroert in onsen werken die wyl sonderlin-
ghe om god doen. Al ist dat wyl onder den wer-
ke op hem niet en dencken. Tot gode werde
wyl beroert als wyl lesen en dencken dat van
gode is en dat omkeren in onse herte. en dat
ghesichte ons herten in eente manier tot gode
waert. mer niet in gode als in enē anderē per-
soen. In gode werd wyl mit onser aendacht
beroert inden ghebede als wyl mit herten om hē
dencken. hem om helpen. en mit begheerte der
innicheit hem aenhanghen. Mer wylt van desen
nute is mach men simpelike weren dattetst nut-
test is datten menschen verericht mit gode. **E**n
Want al die salicheit des mensche is in dien dat
wyl ouergheformet werde in gode. Doch sijn
ander werke op som tyt nutter dan dat ghebet.

als waenmeer men om ghehoersaemheit. of om
nynne des naeste dat ghebet achterlaet ende
doet ander goddienstigher werke of als men
leert hoe men gode behagheleker dienē mach

Die sijn maniere **van sijn maniere des**
der bedinghe **E**ne manier is **bedens. lxxxij**

ouermiddes woerde die gheset sijn. en gheuoen
lic inder heiligher kerken. als waenmeer wij sijn
ghen of lesen salmē. ymnē. collectē. en ander
bedinghe. of lauezang die ghemaect sijn om de
uocie te verweken. of om onse schout te berake

Det is die aendacht inder ghebede drierhan
de **D**ie ene is. dat men dencke welken salm of
antiffen. of ghebet men leest. **W**racht deser aen
dacht is. dat die mensche niet weder halen en
derf. want hi weet dat hit ghelesen heeft.

Det sal hi bittu gheleent werde van gode om
den arbeit zijns lichames. den hi mit gueder me
ninghe gode gheoffert heuet in sijn ghebede.
daer hi hem in ghedwonghe heuet totten dienst
te godes **D**ie ander aendacht is. dat die mens

che allene aendenct den sijn zin na der litere.
en wat die waerde van buten beduden. **V**an deser
aendacht comet vrucht. wanneer die woerde
innicheit betekenē. als daer men leset. **D** here
ontferm mijns en dier ghelike. mer als die v
woerde wt sijn. en die zin ghewandelt werdt
ouermiddes ander woerde. soe guet oec die de
uocie wech. want wat deuocie mach die mens

149
che hebben na sinne der luter- wt desen woerde
des propheten. Here du doet vloeyen die fon-
teyne inden dalen. die watere zullen doer lopē
midden tusschen berghe. en ander woerde die
daer na volghen. die alle ghescreue sijn na ghes-
telken zinne. **D**ie derde aendacht is. dat men
nutten woerden die men singhet of leset zoeke
den gheesteliken sijn. Als wanneer men inder
bytorie des wtghanghes der kinder ^{van} israhel wt
egypten. en der plaghen van egypte verstaet
onse gheestelike verlossinghe wtte sonde. en
wt der werelt. of hoe onse zonden verdron-
ken sijn ouermiddes tranen ons beroumens.
en hoe daer of die bose gheeste ghecrust sijn.
In dusdaner aendacht is die alre meeste vrucht.
want se leert die ziel ouermids gheestlic ver-
staen. en beroert se mit begheerliker innicheit.
en dat is ene sonderlinghe vrucht des ghebe-

Des **van manigherhande affectie des beders. en van**
de ander manier beelden manigherke persone
van bedinghe hoer welke hi hem bedet. hooft.
is ducijn volcomenre en ghesiet oec in woer-
den. die wt inliker eyghenre begheerlicheit
gheformt werden alre wanoeer die mensche
vriendelike mit gode sprect en ghebruuct sijn
selues manier van spreke. of manier der be-
lygher scrift die zier begheerlicheit ghesicht.
daer hi mede wtstort sijn herte woer gode.
of daer hi mede beclaecht sine noet. of daer

hy mede sine sonden beliet en barmherticheit
bid en ghenade en hulpe aenroeft ieghen sine
becoringhe en swaerheit zier tribulacien. of te
ghen eenghe ander sine of zier naeste noet **¶**
Dese manier der bedinghe eischt dat die mens-
che by hem selue sy in enicheit in stibheit ende
in rosten op dat hy te volkomeliker en sonder
anot sine begheerte wt storten moghe tot gode.
Dec is hier meere arbeit in gheleghe den hooft
de en den lichaem. daer om en mach die mensche
soe ducke. noch soe langhe hem niet bede in de-
ser manier. als inden twee iersten aendachten
der ierster manier. sonder singhe die krank is van
lichaem. En som menschen hebbe hem verderft
om dat se alte onbeschedelike hem hier in ghe-
oeffent hebben. Daer om zullen al zulkre men-
chen in deser manier ductynke beden op dat se
niet vertreemt en werden van der brientlicheit
godes. en die selue bedinghe sal kort en licht
wesen. op dat se niet verderft en werden

Dese manier der bedinghe formet hoer-
woerde en hoer begheerte maniche sijn al
soe als die zake eischt. Bede in den bidder en
in dien se bidt. want bicide praet hy voer gode
als voer sinen ordel en bidt hem mit groeter
beuinghe in den personen des gheens de ~~gheens~~
voel misdaen heuet. **D** here en wil mi niet ver-
doeme. Ende. **D** here en ghanc niet int gheue
te mit dinen knecht en der ghehinc. **D**us bid den

150
als wy spreken. Here verbesse ons van quade
dat is vander pine der ewigher verdoemnisse.

Sommighe tyt bidt die mensche als die ghene
die om belegghen is vanden vianden der becormi-
ghen en der tribulacie en die hi hi hem selue niet
ontulken en mach en duchtet dat hi gode verto-
ernt heb. en mit sinen sonden verdient heb dat
hi den viande onergheleuet werde en roept
hulpe en spreect. O here en denct niet op onse
olde boesheiden. o here laet dine barmherticheit
ons haestelike voer komen. want wy sin alte-
arm ghe worden. En o here en afwerp ny niet
van dinen aensichte. **B**ehalue die eweghe ver-
doemnisse soe en is en gheen toern godes zuer-
re dan dat hi den mensche niet en bescherm voer
sonden en verhengt dat hi dieper in sonden valt.
en dat verdient alte meest houerdie en ondan-
samheit. en dat een den anderen veronrecht. En
hier teghen ist dat wy bidden. O here inleide
ons niet in becormighe der sonden. Dan heit
dat wy in gheleit werden van gode in becormi-
ghe. als hi ons voer die inleidinghe niet en
bewaert gheslic als men zeghet dat god hart
maket dat herte des sonders. als hi ouermids
gracie siet nuwendigher saluinghe niet en be-
weect. Burden is te begheren tribulacie en niet
te veronweerde. want als men se manlic ver-
draecht soe is se van groeten verdienste ende
maect die ziel reyn. niet dat sal men seer besorge

in der last der tribulacien en in den stride der
berozinghe dat onse lieue heer ons niet en ver-
druc mit zier last noch en werp in zonden. **E**n
miche tyt bidt die mensche inder personen eens
knechtes die ouermids sonde sijnns here ghenade
de verfacen heeft dat hi hem sijn sonde en sijn
versumnisse wil vergheue. die hi ghedaen heeft
in saren dat hi schuldich was te doen. en in doen
dat ongheroest was. of dat hi sijn scholt ver-
sumelike en onuolkomelike betaelt heeft en ze-
ghet. Heer nae menichfoldicheit dier barmher-
ticheit so vergheef mi mine boesheit. En o heer
om dinen heiligen naem saltu ontfermhertich
wesen ouer mijn sonden die groet sijn. **D**it bidt
wi als wi segghen. Here vergif ons onse
misdaet alsoe als wi vergheue den die teghen
ons misdoen. Want alsoe guedertierlic zul wi
vergheuen die ghene die iet teghen ons misdoe
als wi willen dat ons vergheue werde onse
misdaet. **S**omt in inder personen eens arme be-
delacers toent hi den riken vader des ghesins
sijn armoede en neder uallende bidt hi groet
der ghenade daer hi mede ghespeert werde
daer hi mede ghetroot werde. daer hi mede
onthouden warde der boesheit te weder staen.
Buerhande broet behoene wi. dat zul wi
aendachtlike van onsen vriende bidden dat hi
ons verleen. Als hemelich broet. gheestlic broet.
en eertich broet. **D**at hemeliche broet ist sic

157
Saem ons heren als sancte iohannes scrift. **ps**
vader gheeft u dat waerachtighe broet van
den hemel. Dat gheestelike broet is dat woert
godes en onvergenghe gracie dat die ziel spijst
teghen ghebrec der doecht en sterct mit voetsel
gheesteliker ghauen. als inden salm ghescre
uen staet. Dat broet sal stercken dat herre des
menschen. Dat eertse broet is voetsel daer
men dat lichaem mede staende moet holden van
nede om dat broet bidde wy als wy segghen.
Heer ghif ons huden onse daghelics broet son
der welken broede wy inder tyt niet leue en
moghen. **I**n alre tyt behoene wy die gracie
gracie godes. daer om zul wy se altoes beghe
ren in allen dinghen die wy beghinne. Somt
inden persoen eens soens die in allen dinghen
ghehoeruem en behaechlic begheert te wesen sine
vader. Bid hi hem mit groeter minicheit. dat
hi nimmer hem en late anders willen dan hi.
dat hi en in sinen wille. in zier begheerte. in
sinen zeeden. en in al sinen werken hem soe ghe
lic maec dat en gheen dinc in hem en si dat
die vaderlike oghen vertoerne. En dat hi dat
alleen reken sin solacs. en begheer boue alle
dinc dat die hemelsche vader mit hem allene
werke dat hem behaechlic is. Her sy te oeffene
in weder spode. of te troeste mit voerspoede.
of te verdrucken. of hoet hem alre meest behaecht.
Dat is inder waerheit ghetrouwe en zoenlike

begheerte dat die mensche sijn selues niet en zoe
kie. noch ghemar. noch eer. noch troest. mer al
leen dat behaghen sijn guedertiere vaders. **H**ier
is een groot dinc dat van gode te bidden en van
hem te vercrighe dat hy ons al zullie make in
desen lichaem der sonden dat wy der ouerster
waerheit behaghen en van den weghe hoere
belsidinghe niet en dwaalen. **N**iet beters noch
nutters ^{in der werlt} en mocht ons gheuen onse hemelsche wa
der dan dat hy ons alsoe daen maec dat wy in
allen dinghen hem behaghen. **N**ut deser begheer
te bidt die propheet inden salm. **O** here tot di
bin ic gheuloen loer mi doen dinen wille. **D**it
bidt wy also wy segghe. **D**in wille ghesie inder
erden als inden hemel. op dat ghelike als die
ouerste borghere tot dinen wille ghestelt sijn
dat wy oec na onser manier alsoe moete ghe
ordiniert werden tot behaechlicheit dinc wille
Somint begheert mit groeter vuericheit die
ziel alse ene bruut godes te roste mit hoere
emighen gheminde en te ghebruke alleen zier
omhelsinghe. om wies minne alle eertsche dinc
ghe hoer snode gheworden sijn. want se en
hoep niet dat hoer dorst anders ghemacht
mach werden. ten sy dat se te mael coem daer
se en sonder onderlaet zie van aensicht roen
sicht. en sy bidt dat die haestlike ghesie ende
begheert ghelike den apostel ontbonde te wer
den en te wesen mit xpo. want dat bouen al

152
best is om dat blide ghebrukē godes en om wijs
te wesen en verskeret van allen quade. ende
om dat sie daer behuuechliker solde wesen der
ouerster waerheit. dan se mach in desen lichaem.
hoe seer se oec voertghinghe. want alsde lange
als wijs sijn inden lichaem soe sijn wijs elendich
van gode. en wijs misdoen in manighe dinghe.
Want ist dat wijs segghē dat wijs ghene sonde
en hebben wijs bedrieghe ons seluen. en in ons
en is die waerheit niet. En want sonde heit te
wesen een afkeer vanden ouerste guede totte
nederste. hoe woel wijs ons dan daer af lueren
soe woel en sijn wijs niet sonder sonde. en wie
hem daer meest afhuert sondicht meest. en die
hem minst daer af huert zondicht minst. Per
te make niet daer af te here is der gheenre die
mit enighe leue sijn. en niet der gheenre die in
deser pelgrimaedse sijn. want al aenhangt die
aensdaecht des willen iets wat aen gode. die be
gheerte wert nochtan duetwil hier en daer ver
stoecht. die memorie mit woel andre dinghe be
commert. en die verstandemisse wederstaghe dat
se dat licht der waerheit puerlike niet en siet.
Hier wt ghesaet dat wijs bidden soe zeer aen
ghedronghe werden in desen nederste dinghen
dat wijs vallen solde worde wijs niet onthouden
van gode. Daer om zeecht die propheet al zuch
tende. **M**ijnre ziele heeft ghedorst nae gode die
de leuende fonteyn is. waerneer sal ic comen.

en apenbaren voer et aensicht godes. **Dit**
bid wy als wy spreken. **O** here dyn rike moet
toecomen. recht of wy zeechten. **O** here laet
laet toecome dyn rike en ons haestelic van hier
nemen op dat wy die bezwaert syn mit der
last der sonden en des lichaems lichtlic daer toe
vliegghen moghen en van deser onsalicheit ver-
loest werden. **En** dattet hier en binne in ons
werkende syn in gherechticheide. in vrede ende
in blyscap des heiligen gheestes. **Som** tyt is
die mensche die hem gode te mael gheeft als of
hy droncken waer inden gheeste en sijns selues
verghetende aenhangt gode ouermids minne-
gherende bouen al dinc dat sine glorie en sin-
cer voert gheset werde. en wide bekend wer-
de. **En** bidt op dat hy en ander lude de bet su-
lich werden den vader dat hy die kennisse zier-
heichheit allen mensche apenbaer maec. die on-
ghelouighe ouermids gheloue te roepen totten
lichte zier kennisse. en die ghelouighe ouer-
mids minne te bekeren totter ghenade zier-
heichheit. **En** die wederstriders nutlike beuoer-
de ouermids vertoning zier macht. **En** recht
of hy niet en mocht of en wilde sonder de an-
deren ghebruken der blyscap des hemels soe be-
ghoert hy en pynit dat hy er voel mit hem tref-
de mit ghebede. mit lere. mit gueden exempel.
en in welcher manier hy mach die eer godes en
salicheit der naeste. en gheestelike vrucht voert

138
re setten. **W**t deser begheerte schijnt te spreken
die apostel totten van romen. **G**roete droefheit
is mi en ghestadich rouwe minen herte. want ic
heb ghemonscht ghebannet te wesen van cristo
voer min broeders. **D**es schijnt dat wt deser be-
gheerte moyses bat doe hi zeghede. **O** here ver-
ghif dinen volcke dese misdact. of en wilcruut
mier doen soe doe mi af wtten boeke des leuens
daer du mi in ghescreue heefs. **N**iet dat die a-
postel van cristo versteden wilde wesen. of
moyses afghedaen wilde wesen wt den boeke
des leuens. mer dat hi dat begheerlike toene-
ghen dat hi tot haerre naester salicheit hadde
mier claerliker wt spreken en mochten rechte of
hi hore bliscap niet volcomē en rehende in
dien dat hi in gheleit worde tot den hemelsche
manschepē en haer naeste die hi minde en daer
te voer wonschede te sterue butē van hongher
werdenen solden. **D**it bid wi als wi spreken.
gheheerlicht werde din name op dat die heilic-
heit duns naems ons kondigher werde en wi
di volcomeliker bekennē minnē en eren moghe
en wi aendoen moghen die gheheerlicht dinnre
heilicheit. en als gheware kinder na onsen va-
der gheformt werden en een gheest mit di wer-
den ouerformt in dijn claerheit. **D**ese form des
ghebedes houet cristus gheleert. **E**n in desen
zenen bedinghen heuet hi besloten al dat me
bidden sal. en alle toeneinghinghe der begheerte

inden ghebede alst openbaer wesen mach den ghe-
nen diet neerstelike doer siet. **N**der hi heuet
inden ghebede ghehouden ordiancie der weerdt-
heit. daer om dat hier lest in gheset is. heeft hi
voer gheset. **W**at mach men meer bidden dan
gheuet te werden vanden quade der toecome
der verdoemnisse behoedet te werden inder wre-
se der teghevoordigher tribulatie. dat ons on-
se sonde vergheue werden dat ons die gracie
vermeerret en inghestort werde. en dat wy se-
uen vaden wille godes en wy sin rijk verri-
ghen en dat wy zien dat die eer sijn naems tot
allen menschen coem. en dat sy sine heilicheit he-
nen en die ghemeynlike en oec sonderlinge
mit werken volghen. **W**aameer wy beden soe
strect onse ghebet burden op een dinc burden op
woele dinghe. **E**n ghehe als die ghene die vande
princen iet bidden op dat hare ghebet ghehoert
wande soe pleggen se burden te prisen gueder-
tierenheit des gheens dien sy bidden. burden te
verschare haer onsalicheit op dat hi heiliker
gheneicht werde tot barmherticheit. burden te
wroggen sijn vandes quetheit en bedrieghe-
nisse. op dat hem die prince helpe. en sine vanden
hare. sus werde wy oec gheleert inder heiligher
scrift dat wy doen zullen in onsen ghebede
voer gode **van danckaerheit. lobben.**

Doch zyn twe maniere van bedinghe alse
danckaerheit en launinghe. mer soe neemt

154
men dat werc des ghebedes voer deuore aendacht
der zielen in gode. **D**anckbaerheit is dat die n
mensche gheueele dat alle guede dinghe van
gode ghegheue werden. en daer af gode te lauē
mit herten. mit woerde. en mit werke. **D**an
doe wy danckbaerheit als wy dat guet dat wy n
ontfanghen hebbe toe scriue der gracie godes en
niet onsen verdiensten. **G**ode te lauē dat is te
vertraen dat god laelic is en sine groetheit. dat
hy in hem selue is. of in den dinghen die hy doet
mit bliscapen en mit verwonderinghe te ver
heffen. **D**an sin wy gode danckbaer als wy
sin guetheit prisen ouermids den guede dat
ons van hem misloent. **T**otter danckbaerheit
behoert dat wy neerstelike ouerdencke. sub
tyllike vertraen. ghetroulike bekien. vlytlike
beware die waeldade die wy ontfanghe hebbe.
en den ghenē die ons die waeldaet ghedaen he
uet minne en ons hoeden dat wy hem niet en
vertoerne. en dat wy niet en versinne in ydel
heden die gracie die wy ontfanghen hebbe. ghe
lyc als die traghe knecht die sijn heren ghele
verberghede. mer dat wy se daer toe ozbaren
daer sy ons toe ghegheue is. en daer af ons
niet en verheffen. **S**euerehande dinghe sin
te merken die den mensche vsmuecken tot danck
baerheden. drie aen die waeldaet die ons ghe
daen wert. twe. aen den ghenē die se ons doet.
en. twe. aen ons dien se ghedaen werden.

Die waelsaet vā seuenmoldigh' merkinghe die
wert ghe tot danckbaerheit ontfelijet. *hoort*
pruyst ist dat se edel en duerbaer is in haer
seluen. ist dat se mitte is den ghenē die se ont-
fanghet. ist dat se manichfoldich is en ducwul
ghegheue werd. In den gheuer der waelsaet
is se oec te prisen in twee dinghen. ist dat hi
van groeter weerdicheit is en ist dat hi wt gro-
ter begheerte die waelsaet gheuet. In de ontfan-
gher der waelsaet is se oec te prisen ist dat hi
snode en versmadelic is. ombeerdich en niet en
mach verdienē. alle dese dinghe vnde wi indē
ghauen die god gheuet. hi is die gheuer die die
boechst is bouen al. sijn weerdicheit is bouen
mate. Want et is groet ist dat hi gheweerdicht
op ons te dencken. Hi gheuet oec sine ghauen
wt soe groeter guedertierheit en begheerte se
mensche al waert oec dat se deim waren. noch
tan soldmensse mit groeter danckbaerheit ontfan-
ghen. Want sijn minne is soe hoghe bouē al-
len wetene dat se gheen zin te volken begripen
en mach. **S**ine waelsade in welken hi onse sa-
licheit weret sijn soe duerbaer dat en gheen
schat hem te gheleken en is. Want wat mach
men pensen dat te schacten waer reghen der
gracie des heilighen gheestes die hi gheeft sine
ghetrouwen. of reghen dat lichaem en het bloet
cristi. of reghen die hemelliche glorie. behaluen
alle ander dinghe die wi sonder ghisse en sond-

ghetal van hem ontfanghen hebbē. Een ieghe-
lic diet peynsen can merke hoe groete nutscap
ons comen van desen ghauen gherechtuerdicht
te wesen van sonden. gheheilicht ouermids gra-
cie. veruoren te wesen totten sonē gods. Inwem
dich troest. bescherminghe in anoten. gheselscap
der enghelen. salicheit des lichames en der zie-
le ouermids den ghebruikē des godlikes besou-
wens. **D**it sijn nutscapē der ghaue gods ende
voel andere. in desen legghet alle salicheit. **N**u
merct hoe duche hy ons dese dinghe gheuet. wat
hoe manichwarf wy die gracie verliesen ouermids
des sonde. alsoe manichwarf gheeft hy en offert
se ons weder in dien dat wy se willen ontfanghe.
En hoe duche wy sinre ghauen misbraken of
versumende sijn in sinen dienste of ondancbaer
of houaerlich van sinen ghauen. alsoe duche ver-
dienen wy dat wy se verliesen. weder datter gheef-
telike ghauen sijn of chrlieke ghaue. of lichaem-
like ghauen. en alsoe menichwerf als hy se niet
en neemt wanneer wy se verborē alsoe manich-
warf gheeft hy se ons. Wie sie sijn dien dus
groete ghauen van alius groete heer ghegheue
werden dat is apenbaer. want wat sijn wy da-
stuf. affhe en mes. onsalich en arm. verlost
mit manigher onsalicheit. gheset in manighen
anote. en en hebben van ons selue niet dan al-
toes te vallen. En nochtan in deser suoetheit
en onsalicheit pette wy ons teghe gode en voer

sin mynne en waeldade gheef wy hem laster
en versmadensse. en sin ongheloesaem ver-
sumende. ondancbaer en houderdich. **H**oe gro-
te is dan die guedertierenheit godes. die mit
soe groeter begheerte guet doet den ghenen
die sin guetdoen noch bekennen en willen noch
bewaren noch en pinen hem mit danckbaerheit
te ontfanghen. **V**aer te doen den ghenen dies
verdient is recht. **E**n den ghenen dies niet en
verdient mer doch die oecmoedelike bist dat is
guedertierenheit. **I**er goet te doen den ghenen
dies niet en verdient. noch oec niet en begheert
dat is noch meerre guedertierenheit. **I**er dat
een guet doet den ghenen die hem versmaet en
hem toghen is en daer toe snode is en sin enighe
ne knecht. en den hy selue ghemaect heeft. dat
is alre guedertierenheit. en coemt allene wt den
godliken herte. **D**ancbaerheit verdient die on-
fanghene waeldade te beholden en vermeerret
te werden. en tot meerren voertghanghe te
comen. en meerre vrucht daer af te gheschien.
Als exempel die danckbaer is van der ghaue der
wysheit dat hy ontfanghen heuet wert onthol-
den in hem dat hys niet en verliese. **H**et wert
ghemeerret op dat hy meer en meer smaet en
wiser werde. en datter meerre orbaer van come
in sinre enighe verdienste en oec in ander
lude stichtinghe. **I**er toghen verdient ondanc-
baerheit te verliesen dat se heeft en niet an

156
ders te ontfanghen. en wert haer iet ghesaten
dat se dat onnutbaerlike golde. en en gheuen
loen mer meer pine verrijghe om hoer versu-
menisse en versmadenisse. Want wien woel ghe-
gheuen is dien sal men woel weder criffchen.
Els mensche mach wt hem selue merken hoe
sapperlic die ondoecht der ondancbaerheit is. wt
alle menschen dat te haten plegghen in andere
Aiden dien sie guet ghedaen hebben. ist dat se
hem noch en dancken. noch en minne. Ende
hier om en ist niet wt ontweerdicheit mer wt
der guedertierenheit godes dat hi som tūt
weyghert den ondancbare dat dat si bidden.
op dat si niet en vallen in meerre misdaet
als se van meerren ghauen meer ondancbaer
wurden **van gode te sauen. xxxv.**

Dit lof godes is een bogheerlic toene-
ghen tot gode mit alre weerdicheit en
wert gheboren wt merkighe godliker guet-
heit. en wt verwonderighe der diepheit der
wysheit godes en der onspreecliker hoecheit
godliker macht. en wt der anghemerenheit
sinne moghentheit. die wi van hem verstaen
ouermits lere des gheloes. of die wi begripe
wt sinen werken of besouwen miten puren
oghen ons herren ouermids verlichtinghe in
weyndighes ingheestens. **¶** Al dat men van
gode inder waerheit dencken spreken of ghe-
woelen mach en is anders niet dan sin lof. om

Dat in gode niet en is dan dat te make alre
hoechlicst te prisen en te minnen en te eren is.
en hoement volcomeliker bekent hoe ment waer
achtliker prijs en uuercliker mint

Wy hebben voel materien des loefs godes
want hy selue en al sine werke sere
dat hy bouen al louelic is. **G**ode te louen is te
bekennen en te bewisen dat god louelic is. Daer
om trecken die heilighen alle creature redelic en
onredelic. en oec onghewoelike creaturen totte
laue godes. want al sine werke bewisen dat
hy louelic in hem seluen is. En in allen dinghe
bekent men dat louelic is die moghentheit zier
cracht. en die voersienicheit zier wysheit. ende
sijn milde barmherticheit. en sijn guedertieren
hidsaemheit. sijn gherechte louinghe der ber
dienst. sijn milde wedergheue ewichs leuens voer
elcke rittlike verdienste. en die onbegripelike
hoechheit zier weerdicheit die bouen al is **van se**

Da desen uenre **innygher materi des**
voersereue laues godes. v
zeuenen. versta in seuenrehande materie godlike
loefs in welken men al dat den lof gods kint
besluten mach. want sees sijn principale werke
godes daer al ander werke toe te leyden sijn. Dat
seuende en is gheen wert. mer dat is die werke
de god in hem seluen rustende en verbauen bo
uen allen sinen werken. **H**ier van sijn een fi
gure die werke der ierster ses daghe daer god

157
alle dinghe in maecte. Die hi in hem seluen vol-
maecte. En volbrachte dat hi inden ses daghen
ghemaect had. Mer hoe volmaectet god doe hi af-
te dinghe ghemaect had in ses daghen. en men
niet en leest dat hi daer iet toe dede inden seue-
den daghe. daer hi se mede volmaecte. mer dat
hi af liet en ruste van allen werken. Dan dat
men daer hi verstaen zullen dat een ioghelic cre-
atuer van haers selues weghen onvolcomen is.
en god selue is ene volcomenheit al sinre werke
En in hem wederbughen als in haer ierste zake
daer hi wt vloepen alle creaturen wt wien alle
dinghe sin ouermids foeme. hi wien alle dinghe
sin inder makinghe. en in wien alle dinghe sin
ouermids haer conlike sake. en dat gheschiet
als ghegforficiert wert de redelike creatuer
in welker men alle ander creatuerē besint.
want om der redeliker creatuerē wil sin alle an-
dere creatueren gheschapen. en sin alle die creatu-
ren begripen mach inder verstandnisse en hi
ghelicheit der natueren. En dat is meest apen-
baer inden mensche dien alle dese dinghe die men
sien mach gheschapen sin te dienen

Dat ierste wert godes mach men heitē die
scheppinghe alre dinghe. waer inne laue-
lic schint die wonderlike moghentheit sinre
cracht. dat hi dus voele. dus groete. dus ma-
nigherhande. dus vaste. dus edele dinghe die
wol crachte sin. aldus lichtlike. aldus haestlike

Dus ghetamelike van niet maken mochte. ende
bouen werc der natueren saken. want butē die
werelt niet en is daer die last der werelt alre op
haren fundamente staen mach. Van desen won
der is ghescreuen inden boeke der wysheit. heb
ben se vanden werken en van der cracht zien.
Alre dinghe hem veruondert. soe verstaen se daer
wt dat de gheen die dus groete dinghe ghemact
beuet sterker is dan sine werke

Dat ander werc gods is dat regiment aller
dinghe. In welken claerlike schint die la
uelike wysheit der voersiemicheit godes dat en
gheen dinc en is vanden meesten totten min
nesten dat verborghen is sinre wysheit mer
hy bekennet hare alre eighentheit. crachte
en werke. en manighe natuerlike en zakelike
reden waer om een ieghelic soe is alre is ende
niet anders. weet hy en heefet al alre gheco
dumert te voeren dat sy schinen by natueren
of van gheualle te ghesien. en nochtan sin sy
soe gheueghen in sinre voersiemicheit dat sy niet
ghent en ghaen buten den termine sinre ordi
nancie. en alle dinghe ghesien den gueden
te guede by sinre voersiemicheit en den quade
tot quade by sinre gherechticheit

Dat derde werc godes is verlossinghe des
menschelics gheslechtes. waer mne soe
deringhe lauelic schint sine ghenadighe ont
fermherricheit wt meester hy mede doghede

150
onfer onfalicheit. en heuet onse natuer aenghe-
nomen. en heuet betaelt onse scholt daer wi s
schuldsich waren van vol te doen. en is voer on-
se sonde ghestrouen op dat wi alsoe verloeffet
wurden van der doet en weder ghesat tot onfer
verster meerdscheit. wat is ghenadigher. wat
mach barmhertigher wesen dan dat die alre
hoechste heer om enen suoden knecht die alre
minste ghe worden is. En dat hem die onnosel
heer in den doet ghaf om den schuldsighen te
verloeffen. En voel oneren loet op dat sin bu-
ande gheert wurden. En liet hem doden voer
salicheit der gheente die hem die pijn deden

Dat merde werc gods is dat werc onfer
rechtmakinghe. In welken seer lanclic
schint die guedertieren luttelheit godes die
mer alleen verdusdelike die sondaren en lit mer
oer guedertierlike rechtneerdich maect van son-
den en beschermet. en gheuet hem gracie te
verdienen en voersiet hem saken daer so me-
de verdienen. en heuet in gheset die heilige sa-
cramente alse vate der gracen op dat daer
mede ingegoren worde ghenade die rechtueer-
dich maect van sonden. en den ghetrouwe ghe-
louighen gheuet hi sinen heilighen gheest tot
conpunctionen. tot troestinghen. en tot manighen
doechden. en tot werken der gracen. en maect
vanden vande godes vrienste en kinder ende
erfghenamē godes en den wien wille berorende

totter doecht. en nochtan niet afnemende die
vrijheit soe maect hi de onwillighe willich niet
dwinghende mer ingheestende en sake sac
toe gheuende.

Dat vyfte werck godes is den bosen
recht doen te gheuen nae hoeren ver
dienste. In welken gheprijsert wert sijn puer
heit. wt wylker hi veromkeert al quaet en
al sonden. en al goet mint. en heuet een me
de verbliden mitter doecht als mitter dat he
betamelic is. **D**ec is hier in gheprijsert sijn ghe
rechticheit ouermids welker hi niet en lydt
dattet quade onghelyc blyue. den ghenen
die in zier sonde blyft set na sijnre verdienste.
en die vrucht die hi verloren heeft ouermids
sonde neemt hi hem en doet hem sinaken in
tormente die vrucht sijnre werke. **D**ec is hier
in gheprijsert sijn wysheit ouermiddes welker
hi kiezen kan dat guede wt den quade ende
dwinghen die gheen die in hare misdaet he niet
onderdanich wesen en wilsen dat hi hem die
nen moete in der pinen. en ordemert alsoe dat
alle dinghe den quaden comen tot pinen die se
hier kuerden tot sonden. alsoe hoer lichaem. haer
sijn. haer teghenwoerdighe tyt. en ander dinghe
die hem ghegheuen waren tot verdienste ende
tot meeringhe haerre glorie. die se ghekeert
hebben in een reestchap der sonden. en die rech
ticheit godes kiert se hem weder in vermeer

159
ringhe der pmen. **D**at lichaem daer sy hier
mede misdaen hebben dat zullen sy daer wed
ontfanghen in pmen en zullen daer mede meer
ghepint werden. Haren sin hebben sy tot int
liken dinghen ghekeert en die sal se wroeghe
sonder enighe ontschuldighhe. Den tyt dien
sy ontfanghen hadden om dat sy gode daer
in dienen souden hebben sy in sonden roeghe
bracht. en daer ome zullen sy sonder sinde ghe
pint werden ghelyc als se hier gheen sinde
en setten in der sonde. op dat die ghene die hier
in alle haerre tyt in sonden leue hier nae in
alder ewichheit godes ghepint warden. Ende
die inden oneyndighen god altoes ghesondicht
hebben sonder sinde na suerheit der pmen
ghecrust werden. Die guetheit godes wert
oec gheloeft die dese pine der bofer ordeneert tot
blyscappen der saligher. die hier pine over
mits der gracie godes ontghaen sijn. want
alste wert die rechtuoerdicheit godes gheciert
van verdoemens der bofer alse sine guetheit
van ewigher blyscap der saligher.

Dit seste werc godes is die glorie der sa
ligher. In welken gheloeft wert sijn mit
de en wonderlike wederlovinghe. dat sy om
clern en hoer verdienst den heilighe ontsproec
like en ewighe glorie en blyscap en salicheit
gheeft. en hem alle dinghe se sijn guet of
quaet. sijn se hoers selues of eens anders

ordinnert in guet op dat se van haren en
ghene guede glorie hebben. en van eens an
ders guede mede verbliden en ghenuechte
hebben. van enghene quade verbliden dat
se hem ontghaen sijn. van eens anders dat
se in der ghelinc niet gheuallen en sijn. Die
verbliden van manichfolduchheit hoerre saluheit.
se verbliden van glorie aller wtuertcoerner
alsoe manichfolduch als se manichfolst is in ghe
tate en in groetheit. en van enen ieghelike ver
bliden se hem als van hem seluen. Want soe
seer verbliden se hem van des ander glorie dat
sie die niet en wulden hebben waert datter
die ander deruen solde. En van der glorie
godes verbliden se hem soe veel meer bouen
hoer enghen en alre heilighen glorie. alsoe se
gode meer minnen bouen hem seluen. ende
bouen alle anderen sonderlinghe. want die
glorie godes oneyndelike groet is. en daer om
sal die bliscap van dier glorie godes bouen
maten wesen. al yt dat een creatuer niet
oneyndelike minnen noch verbliden en mach.
En hier en bouen siet een ieghelic dat hi soe
seer van al den anderen ghemint wert als se
hem seluen minnen. en daer toe verblit hi
hem dat hi onbegriplike meer van gode ghe
mint wert dan van hem seluen. en hi ver
blit hem dat hoerre alre bliscap hem ghe
meint is. en dat hi der voetsomelike mach

160
deelachtich wesen op dat hy daer wt als wt
syns selfs scheppē alsoe voele als hy begheert
en als hy grijpen mach. Daer sal wesen glorie
der gheeste en glorie der lichaeme. **D**aer sal
men sien van aensichte tot aensichte gode in
sier godheit. en in sier glorioser mensheit
daer die enghelen in begheere te sien. En alsoe
als alle wtuertore zeker daer af sijn dat se
die glorie hebben. alsoe sijn se zeker dat sie se
nimmer verliezen en moghen. Daer is sijnheit
sonder verdriet en begheerte mit volcomenē ghe-
bruken dies darmen begheert. Daer is ghelint
van pueren en volcomenē loue wt allen herte
die gode louen. om die ouergroete guetheit
die se van ewicheiden wt verloren heeft tot
deser glorie. **D**ie wilde machte dese zees wer-
ke godes in welken volcomenheit is al zier
werke trecken tot bedudinghe der alre ier-
ter zees daghe. Soe dat men dat wort der
schepnisse mach toe scriuen den iersten da-
ghe in welken daghe nae schepnisse alre
materliker dinghe ghemaect is die licht. die
nacht en dach onderscheidt. want die gheest-
like creatuer is van der lichaemliker onder-
scheiden mitten lichte des rodelics verstaens.
Dat wort des regimentes is bereyht in de
werke des anderen daghes in welken die
ouerste waterē ouermids den firmamente
sijn onderscheiden vanden nedersten waterē

Want alsoe verre als die hemelsche dinghe
in hoerre stede schelen van eertschen dinghe
alsoe voel schelen se in de ghelicheit. en alsoe
voele edeliker ontfanghe se dat godlike milde
en daer se in hoerre manier boquaemliker me
de gheregiert werden nader wyse als hem
bequame is. **D**at wert der verlossinghe
wart bereyent mitten werke des derden da
ghes. In welken die eerde apenbaerde ende
wart vruchtbaer doe dat water daer af ghe
scheden wardt. als die sonden die al dat mes
chelicke gheslachte becommet hadden. ver dre
uen sijn vander heyligher kerke en van den
volke soe werden die ghelouighe ghetrouwe
menschen vruchtbaer mit manigherhande
vrucht der gracen. **D**at wert onser recht
ueerdichmakinghe wert bereyent mitten wer
ke des vierden daghes. In welken sonne ende
mane en sterren ghemaect sijn. Want ouer
mids der sonnen der caruaren. der manen des
gheloofs. en de sterren anderre gueder wer
ke werden verlicht die herten der ghelouigher
menschen en se gheraken totten leuen en tot
ter ordnancie en cracht der verdienre rechte
als bi der heute der sonnen en bi den lichte
der sterren. **D**at wert des ordels en der
verdoemisse der boeser wert bereyent mitte
werke des vyften daghes. In welken die vyf
sche des waters en die hoghele der lucht.

161.
ghemaect sijn. Want vanden menscheliken ge-
sleecht comen som ouermids gracie opwaert
totten hemel. som warden ghelaten inder scholt
der verdoemnisse ouermids erfsonde. of sonde
die sie ghedaen hebben. **D**at werc der gloufi-
cueringhe wart beuust. biden werke des seeste
daghes. In welken die mensche ghemaect wert
totten beelde en tot der ghelikenisse godes. en
gheset bouen alle creaturen der werelt. want
ouermids der glouen wert die mensche godfor-
mich. en wert mit onsen heer ihesus cristus die
een waerachtich heer is bouen al vercent als
een lit mit sinen hoefde

Dat des seuerden daghes ghesaede en is ghem-
wert. mer het is veruullinghe des werks
godes ouermids ruste in gode. want god rust
in hem seluen en wy rusten in gode. En daer-
om is die dach sabbet gheseten. dat is ruste. wat
ouermiddes ruste in gode wert die redelike cre-
atur volmaect. en se is sake en forme aller
onredeliker creaturen. want daer toe is alle na-
tuer gheschapen dat die redelike mensche daer
wt leer hem seluen en sinen heer bekennen. en
dat sie daer toe den mensche diene. dat se en al-
toes vermane en buerich make totten dienste en
totten loue sijnns heren. **D**ie dese sabbot rusten-
de niet en wert. die beulect dat verbonst dat
god heuet totten mensche. die bouen al wt dat
die mensche in hem ruste. en hem vast aenhan

ghe mit minnen. En dat is die hoechste mare
rie zyns loefs dat en gheue groetheit zier wer
ke soe voel hem lauen mach alse hy laelic is.
Recht als een strom wert niet en kan wt spreke
die wysheit des gheens niet ghemaect heeft. mer
singhende gheeft een teken hoe laelic hy is
die soe dome dinghe wilde. en konste en mochte
soe lichtlike maken. en dat is dat ecclesiasticus
scrift mit drienuertichste capitel. hy is meer
re dan enich lof. **L**otten soue godes ghebruict
die heilige kerke seuen woerde dier se daer
toe sonderlinghe ghewoen is. alse seuen gheeft
Aker basunen van volherliker bliscap. als la
uen. benedien. groetmaken. belien. eren. glori
ficieren. en ouerhoghen **van der derde mamer**

Die derde mamer des ghebedes die inder ghe
van beden is minneindich inder dachre 16. **en**
herten alse die mensche mit singhende monde
sin begheert gode apenbaert en wtsturt voer
gode dat begheerlike toeneeghen zyns herten.
en hem van binnen om helst ouermiddes min
ne. of cert en aenbedt mit meerdicheden. En
hem alsoe voel te inder stotet in gode alse die
begheerte meer begripen mach dan die tonghe
spreken. En zoecht mitten prophete. **D** heer
voer du is al mine begheerte en mijn zuchten
en is met van du verborghen. Van deser be
dinghe zoecht onse heer. Die gheware aenbe
ders zullen den vader aenbeden inden gheeste

162.
en inder waerheit. god is een gheest. en die hem
aenbeden moeten aenbeden inden gheeste. Ende
dusdanghe bedinghe schijnt meest waerachtich
ghebet om dat god meer merct dat herte dan de
woerde des mondes. mer daer om ghebruke
wy der woerde in onsen ghebede. want dat
ghedancke traech is hem te verheffen in gode.
dat hem die woerde een ander tant sijn en een
buisje op dat die memorie gode aenhanghe. die
sijn opwaert wandere en die begheere de ber-
nende is en toe gheblasen vander aerdaecht des
heilighen ghebedes ouermids innichheit sijnact
hoe zoete die here is. want god die ons ghesta-
pen heeft weet wat ons noet is eer wy hem
vinden. en hier om en behoeft hy niet dat wy
hem mit onser bedinghe laten weren wat wy be-
gheren. En die ons daer toe ghemaect heeft dat
hy ons om hem seluen sonder onse verdienst
ghoet doen wil en behoeft niet dat wy en mit
onsen ghebede daer toe neyghen dat hy doch te
voeren meynde te doen. En als hy ons te ver-
gheefs guet doet als hy in zier ewichheit ghe-
ordniert heeft soe helpt hy ons daer inne tot
meerre vrucht. En nochtant luert hy ons tot
manigher innichheit die vlichheit ons ghebedes.
En onse ghebet en is gheen oerzack zier waer-
daet. mer het is een wech daer wy mede come
tot sijn outfarmichheit. Die nuchheit des bedes
is manichfoldich daer se oec mede boue gaet

ander-guede werke. Die ierste is dat wij licht
liker- en haestliker- ouermids den ghebede ver-
crighen van gode dat wij begheeren. soe dat
die mensche som tnt mit coeter bedinghe ver-
crucht dat hi come mit langhen lasten of
anderen arbeide of gueden werke vercrighē
salde moghen. Al ist zake dat daer ander gue-
de werke oec eens deels toe helpen. En daer
om in allen gheualle. in allen anste. en in al
hoerre begheerte te vercrighē soe vinde wij
altoes dat die heiligen sonderlinghe gheuoen
sin totten troeste des ghebedes om sonder
lasten daer te vercrighen hoer begheerte. Also
onse here zeecht sinen discipulen in sumre ma-
theus ewangelie. Al dat ghi ghelouende bidt
in ulken ghebede dat zuldi ontfanghe. want
wat is dat et ghebet met en vermacht **van macht**

Die bedinghe **des ghebedes. xcn.**
sachtet den toern des richters als ghe-
schiede doe moyses bat werdt die toern godes
ghesacht. in exodus tweendertichste capitel
Die bedinghe verberuet ghenade van son-
den als onse here segget in sumre matheus ach-
tiende capitel. want du mij lades liet ic di
quyt al dattu mi schuldich waers. **Se** verdrift
die aenuechinghe der becoringhe. als in den
elften capitel des boecs numeri bat moyses
en et buer wart verflonden **Se** verloest van
tribulacien als onse here zeecht doer den pro //

183
phete. Men roep mi inden daghe der tribulacien
en ic sal di verlossen. **Se** beschermet van on-
re. Als onse here zoecht inden ewangelio. **Bid**
dat uwe vlucht niet en ghesie inden winter
noch op den sabbet. **Se** wreect teghen die wan-
de als inden tweendertichsten capitel des ande-
ren boekes paralyomenon bidden gode. **Eze-**
chias en ysaias teghen senacherib en die en-
ghel godes sloech die van assirien. **Sie** maect
licht dinghe die swaer te doen sijn. als doe
iosue en sijn volc riepen tot gode doe vielen die
muren van ihericho. **Se** maket vriendelicheit
mit gode als die propheet zoecht. **Die** here is
bn af den ghenen die hem aen roepen. **En** isa-
bas. **Se** zullen roepen en hi sal segghen siet
ic bin teghenwoerdich. **Se** verweruet die gauen
des heilighen gheestes. als inder apostel boeke staet.
dat se compaerlic waren inden ghebede en sijn
alle verult mitten heilighen gheeste. **En** als on-
se here zoecht mit ewangelio. **My** vader sal
den ghenen die hem bidden gheuen den gueden
gheest. **Sie** vercracht oec den gheest der wys-
heit als sancte iacob scrift. **Soe** wie van u wys-
heit behoeft hi bid se van gode die allen mens-
chen oueruloedelike gheest. **Der** vercracht
se gracie des predikens. als die apostel scrift
den ephesien. **bid** voer mi op dat mi gheghe-
uen werde dat woert godes te spreken in op-
sakinghe der redene mijns mondes. **Se** ver-

crucht apenbaringhe hemeliker dinghe godes.
Als onse heer sprec tot Iheremas den propheet.
Roep tot mi en ic sal du kondighen groete ende
uaste dinghe. **Se** uerueruet macht der miracu-
len. Als van elias ghescreue is dat hi ouermid-
des sinen ghebede ueruerf dattet in drien iare
en ses maenden niet en reghende. **En** weder-
creecht mit sinen ghebede doet hem tyt dochre
dattet reghende. **Der** uercreech hi mit sinen ge-
bede dat hi ueruerete uan der doet dat kint des
wimekens van sarepta. **Die** bedinghe crucht
oec van gode tithlike onderstant. Als die pro-
pheet secht. **O** here die oghe alle creaturen ho-
pen in di en du gheues hem spise in behoerliker
tyt. **Se** uer crucht uerlichtemste van allen ue-
derpoet. het hi in duerre tyt of in sterfte of
orlooch of enich ander verdriet. als ghescreuen
is inden achtien capitel des derden boeckes der
koninghe. **Se** uer crucht oec enich leuen. als
die apostel scrift tot dien van romen. **See** wie
den name ons heren aenroep hi sal beholden bli-
uen. **En** cortelike te spreken. die bedinghe verdri-
af dat onser salichat weder is. en se gheeft. se be-
waert. se uelmaect al dat ons noet is. **Daer** om
en nul god niet alleen ghebeden wesen. dat hi te
woeren gheordiniert had ons te gheuen. mer hi
wil dat wi mitten ghebede meer uerdiene ouer-
middes den gheloue daer wi mede ghelouen dat
wi niet en sien. en ouermiddes hope daer wi mede

169
hopen dat ons warden sal dat wij bidden. Ende
ouermiddes minne daer wij te meer mede wij-
nen zullen den ghenen die onse bedinghe hoert.
als die propheet zeecht. Ic heb ghemint. want die
heer sal hoeren die stemme mijns ghebodes. Der
ouermiddes oetmoedicheit daer wij in wolkherden in
den ghebode. En ouermids die begheerte daer wij
mede begheeren dat guede te vercrighen sonder-
linghe doechde daer wij gode mede behaghen. **D**at
ghebet is recht als een spiegel. en doet den mens-
che claerlike bekennen sin toe nomen en sin af-
nemen. want daer toghet haer die consciencie den
mensche claerlicht. want se verheffet haer mit
blyscapen in betrouwen der hope ouermiddes
merkinghe haers toe nemens. of se wert confus
in haer seluen ouermiddes merkinghe haers af-
nemens. **D**at ghebet verheffet en veruondet
oet dat herte meer van eerschen dinghen dan
ander guede werke. want alle ander guede werke
mit marthen onledich sin in mangherhande
dienste. se aenhangt dat ghebet den voeten ons
heren mit marien mag dalent en bidt allene dat
hy hem barmhertich si. **Hoe die beder in boese ma-
te begheerlike mere gode voer hem neemt**
Dinbeindighe toeneiglinge in sine ghebede. **uon.**
des menschen gheuoelt in sinen ghebede manige
manier hoe god hem coent. bidde dunct hem als
hy bidt recht of god niet en gheueerdichde te hoe-
ren. noch te merken. als ghescreuen is inde salm

Du kiertte dyn aensichte van mi. En in iob. Ic
roepē en du en hoers mi niet. ic staē en du en
stepte op mi niet. Hier of comet som tot ver-
driet den Bidder. recht of sin ghebet zult
weer dantes god niet en gheueerdichde te ontfan-
ghen. **B**anden dunct hem god taermich en redt
of hi en niet en moecht ghesachten als in iob
ghescreue staet. Du biste mi verwardest in ene
wreden. en in hartheit dinre hant bistu mi
teghen. en daer af wert die consciencie confus
en verstoert mit angst. Hier teghen bad iheremias.
O heer die mijn hope biste wes mi niet
in angst in den daghe der pijn. En dauid **O**
heer en ghanc niet mit gherichte mit dinen
knechte. En ysayas. Die menichfoldichheit din-
re binnente en dyn barmherticheit hebstu be-
stoten voer mi. Hoe groot daer die tribulacie
en rouwe der ziel is weet die gheen. die daer
om niet af en laet van lofherdinghe des ghe-
bedes. want daer om en salmen van den ghe-
bede niet af laten dat se god niet en ontfangt.
mer alsoe voel stantachtliker sal men bidden. want
daer hi proeft god des Bidders ghestadicheit.
en reynicht die consciencie des gheens dien hi
veroetmoedicht. en loent die verduldicheit des
gheens die dus ghepint is. En hier af zeecht
sinte Bernaerd. **I**den sal bliuen inden ghebede
in alre oetmoedicheit en lydensheit. want die
bedinghe en brenghen en ghene vrucht dan

165
in lussfaemheden. **D**oe dunct desen mensche dat
hem die hemel sijn als eercoper om dat hi en
ghene druppe der minicheit als des hemelsthe
dowes en ghenoeft in sinen ghebede. **E**n hem
dunct dat die eerde sins herten yseren is om
dat hi van der lochtrigher vruchtbaerheit der
psalmen of des ghebedes niet betweect en wert
tot vrucht der compunctie. mer recht alst
wyf van chananea waent hi dat hem dat aen-
sichte godes teghen is en dat hem god sijn son-
den verwilt en veronweerd als die wulheit
een hondes en dat hi onwaerdich is des broedes
der kindere mer men sal wyslike merken dat
dese beelddinghe der amtuoldigher herten die
gode voerneemt alse hardt en wreedt die zacht-
moedich is en guedertieren. en inder waerheit
ghenadich is en barmhertich. ene onwaerachtige
yusteringhe is der bedraghener herten. die hoer
maect een ghelikenisse wt gode die in gode niet
en is. **O**fte liet is een ghelenghen van gode
om te versaghe of te beroetmoedighe. of te cor-
rigieren. of te reynighe den mensche op dat
hem daer na soeter smaect als hem god gueder-
terlike aensiet. ghelyc als den ghenē die bitter-
heit gheproeft heeft. dat zoete begheerlike wert.
Sindē dunct den biddende mensche recht
of god mit anderen dinghen bekommert weer.
En al siet hi den mensche en hndt oen factlike.
doch en antwoerd hi hem niet om dat hi an //

ders wat denct. **D**u schein die prophete te ghe
uoelen. doe hy sprac **D** heer hoer mijn ghebet
en en verfinde niet mine bedinghe denct aen
mi en hoer mi. **E**n ter ander stede. **D** here
verneem mit dinen oren mine woerde en ver
stant mijn roepen. **B**idden dunct hem recht
of god guedertierlike hem hoert in sinen ghebe
de. mer al swijgende niet en volboert noch en
ontfangt se alsoe dat hy haer macht gheuet.
Wat deser manier spreect iob. Als ic hem aen
roep en hy mi hoert soe en weet ic niet of hy
mijn stemme hoer. **B**idden schijnt god den
bedeler guedertierlike aen te sien en misdelike
sine bede te volboerden. en gunstlike te volge
der begheerte des bidders. **E**n dat betrouwen
des innighen menschen pleecht een teken te
wesen der verhoringhe sine ghebedes. daer on
se heer af spreect mit ewangelui soe wie niet
en twiuelst in sinre herten. mer gheloeft soe
wat hy spreect dattet ghestie het sal hem ghe
schen. **E**n ter ander stede. Wat ghy biddende
begheert gheloeft dat ghy ontfanghe zult en
het sal u comen. Hier af scrijft oec sinte Ia
cob dat men bidden sal mit gheloue sonder twi
uelen. want die twiuelst en vermoedet niet dat
hy ict ontfanghen sal. **O**ec en sal men niet mis
trouwen alst vlichtes niet en gaet na wille
des bidders. mer hy sal uolherdende. cloppende
en biddende. hent sin vrient als om moechte

heit des bidders hem gheue dat hy begheert **doe**

B In den men **gunde wandelt die form des**
als onse bedinghe in eenre **ghebedes . v. m.**

manner gheformet is. soe maect se ons ruwel
als of sie niet ontfanghen en solde werden en
wert se anders gheformet soe brenghet se ons
een betrouwen dat se ghehoert sal werden. wat
som tyt neemt die bidder aen een form eens
knechts die sinen heer en sinen richter oet
moedlike en ontfoldlike pyn te beroeren
tot barmherticheit. ghelyc als die publican die
syn oghen niet en dorste opslaen totten hemel.
mer hy sloech syn borste en sprac. **O** heer god
wees ghenadich mi sondare. **S**om tyt neemt
hy aen ene forme eens sonderlinghe vrients
en eens huysghenote. en bidt mit weerdicheit
en mit gansen ghetrouwen. en recht of hy sine
heer riede dat hy dat of dat doe. en bewijst
daer toe reden. en zaet waer hy dattet betaemt
of niete sy dattet alsoe ghesche. ghelyc als
abraham bad voer die van zodoma daer van
ghescreuen staet in genesi in den achtienste ca
putel. En alsoe moyses bad voer dat volc van
israhel. **O** here laet rusten dinen toren en
wees zachtmoedich op dat die van egypten niet
en segghe he houet se schalckike wt ghesch
det om dat hy se doden wolde inden ghebanch
ten en afdoen vander werlt. En ter ander
tyt. **O**p dat die van egypten niet en hozen

Dattu dus groete schare van volcke doet gheslagē
hebbes recht als enen mensche. en op dat sy niet
en segghen. hi en mochter niet brenghen mit
lant daer hi se in gheswore hadde te brenghen
daer omme heuet hi se ghedoet inder woestine
Som ryt heuet die bidder als een lief zone
betrouwen op die minne sijn vaders en bidt
recht of hi ghebieden wilde darten sijn vader
hoere en vermaent hem zier guedertierheit
die hi dactwil onderuonde heuet. als moyses
dede doe hi sprac. **O** here want du mi ghes
ghet hebbes. Ic heb di bekent by name en du
hebs gracie voer mi gheuonden. Hier om ist
dat ic gracie gheuonden hebbe in dinen aensich
te soe roene mi enen wech dat ic di kenne en
sich op dese lude die din volc sijn. En o here
ist dat ic ghenade gheuonden heb in dine aen
sichte. Ic bid ghanc met ons en neem af onse
boesheit en onse sonden en best ons. En o heer
mijn volc heuet groete sonde ghedaen. Ic bidde
verghif hem dese misdaet. of ist dattuus met
en verghenes soe doe mi af wt dinen boeke
dattu ghescreuen hebs. Dit is een groet betrou
wen eens menschen tot gode hi en bidt niet
dat hi af ghedaen werde wt den boeke godes
mer ouermids die hoenheit dat hi ghetroouwer
dat hi er niet wtghedaen en sal werden soe
bidt hi darten volcke die zonde verghenen wor
de van nutheit des ghebedes. vcti

Groete ghenoechte heuet god in dien dat hi
 strafelic aenghebedt werdt. om manigher
 hande misfchap des bidders. Op dat hi sonder
 affaren gode aenhanghe dat boue allen dinghe
 den mensche nutte is. Als ghescreue is. **Maria!**
 heuet dat beste deel vercoren. En op dat die
 waelsade godes te manichuoldichliker onderuen
 den warden ouermids verhornghe der uoehre
 ghebede. En op dat die mensche mit crachtig
 gher uohre begheerte der innichheit wasste
 inder minnen godes. en hier om voersiet ons
 god van veel zaken die ons beroeren. Suck
 te beden voer ons seluen. of voer andere mens
 chen. of om quade dinghe te scruwen. of om gue
 de dinghe te vercrighen. op dat die begheerte
 der innichheit alte sie verlaumbet inden enen dat
 hi meder ontfenghe inden anderen. ghelic als
 een uer leuendich bliift daer men alden dach
 holt in werpt op dattet niet wt en ghae. Als
 in leuitico ghescreue is. In den altaer sal dat
 uer altoes bernnen. die priester salt bernende
 holden. en sal in elken daghe des morghe
 holt daer onder werpen. en daer op segghen
 dat holocaustum. dat is die offerhande die men
 al verbernt. Dit uer sal ewich wesen en nimm
 mer wtghaen inden altaer. Hier omme du
 priester. dat is in latine sacerdos. en beduut die
 tot heilighen dinghen. dat is tot kerstliken le
 uen ghegheuen byt. waenneer du ghenoeke dat

ouermits der nachst der traechet dat vuer der
minneheit lauu ghetworden is inden altaer dinn
herten. soe saltu des moighens. dat is als d
ierst apenbaert dat licht der bekennisse. on
der werpen holt des ghebedes. wantu zaken
gheneech hebste holt des ghebedes wt te ver
gaderen als wt menigherhande bossche. Din
eighene ofde en daghelichsche zonden sijn een
groet bosch die voel holt des ghebedes ghe
uet. Onse versumemisse en onsalicheit. en onse
ghetrec der doghet en der gracen. onse gheest
like en vleeschelike sonden. en bekozinghe en
manich aenual daer wi mede aenghestoren
werden. en onghemac dat wi liden. of daer
wi onbt voer hebben. en daer wi ons om be
drouen. beide voer ons en voer ander mens
chen daer wi mede liden mede hebben. Dit
sijn al groere bossche. en ist dat wi se rechte mo
ken se gheuen ons voel saken des ghebedes.
En des ghelycs alle waerdade die ons verleent
sijn daer wi van schuldich sijn danbaer te we
sen. Der voer die doden te bidden dat se van
haren sonden onbonden warden. En gode te
lauen vander glorie der heilighen. Dese ghe
uen alle groere materie der minneheit also voed
sel des vuers dat ewelike bernt. En daer op
ghesecht dat holocaustu van heilighen werke
gheuet roecke der zoeticheit. Want dat begheer
also toenighen totter minne godes. en tot

160
sien heilighen amte mit uerichheit des gue-
den willen inden gheeste der oetmoedichheit. en
beroeren der gueder-tierenheit. en bliscap der
hope en sullen nummer-meer gheleeffchet wesen
in der herten des knechttes godes. Want dese sijn
daer die doghet der minichheit meest in ghelegē
is. **D**er sal altoes een mensche die hem tot gode
gheeft mit enigher goddienstigher oeffninge
hem wennen tot gode en oprichten mit ghebe-
de. mit saue mit danckaer-heden om manigher
hande zaken die alle tūt den mensche wederua-
ren. want ghescreuen is inden ewangelio. men
sal alle weghe bidden en niet aflaten. En ter
ander stede. **S**onder aflaten bidt en in allen
dinghen danct gode. En inden psalm. **I**c sal de
here benedien in alre tūt. sijn lof sal altoes we-
sen in minen monde. **H**oe die mensche ghesta-
deliker bidt hoe hem die bedinghe ghenoechliker
en behulpeliker wert. En hoe hij seldeme be-
det hoe hem dat ghebet onsmackliker ende uer-
drietliker wordt. als onderuindinghe ducwyl
leert. **W**ā sien oec sommighe tūt werlike lude
die noch in sondighen state ligghē. dat se ouer-
mide ghewoente des bedens duche begoren
warden mit groeter zoerichheit der minichheit.
En al ist dat die minichheit niet en kroemt wt
der wortel waerachtigher caritaten nochtan
bewijst god daer mede hoe bereit hi is den
gherechtighen gracie in te storren. ist dat sie

se niet en verfumē te soeken. die den ghenen
die noch in sonden ligghe. des se hem mit
neerstichheit des ghebedes voeghen totter
vriendelichheit godes. niet en verberghet dat
gheuoelen sinre zoetichheit. wat sal onse lieue
heer sinen ghetrouwen vrienden doen. die al
dus zoete hem buiten toent den ghenen die
noch sine viande sijn. als bestreuen staet in
deutronomio. dat onse heer niet en nam dat
hemelsche broet van den monde der gheerne
die dat half aenbeedden en ghemaker hadden.
Hoe zullen hem gheestlike lude ontschuldighē
die niet gheuoelt en hebben vander godliker
zoetichheit. die wyl sien dat weerliken mensche
niet gheueghheit en wert. ist dat sie se neerst
telike zoeken. hier om berispet ons sinre ber
naert van onser uersinnens en onachtfam
heit. want onse armoede is rechte als een ho
nichrote sonder hoenich. En alse ene mure son
der mortar. En alse ene spise sonder salt. Recht
te aldus ist leuen eens gheestliken menschen
die niet en pint nae inwendigher innichheit.
al ist zake dat in desen tiden hoerre voel niet
alleen gheen innichheit en gheuoelen. mer oer
se en roeken noch en begheren sie niet. noch
sij en zoekenre niet. noch en hebbenre gheen
gheloue inne. mer sij bespotten en ueruoelgē
in anderen menschen die gracie der innichheit.
Doch zullen se weren dat al gheestlic staet

169

Doere en onvolkomens en bereit tot valle die
den gheest der godliker zoerheit niet en zoet.
En baven al hoere arbeit niet sette tot vhar-
heit des ghebedes. en tot inwendigher puer-
heit. want daer in gheeft die heilige gheest
apenbaerlyc ghetuych onsen gheeste dat wi
sijn kinder godes. hard leuen der lichaemliker
oefeninghe dat versma wi als oft tot luttel
dinghes nutte meer en wi en hebben aen ons
ghene hoghe werke der goddiensrichheit. als v
wiltmeer die heilighen die haer zielen voer den
broederen setten. en ander groere dinghe dier
ghehike deden. Dat is onser luttel die hoghe
oefninghe der dechde hebben als groeter
ghehoersaemheit. volcomener verduldicheit.
wruercoerper oetmoedicheit. en der vuerst
armoede. **H**ier om ist zake dat wi deser
dinghe deruen. en daer toe die neersticheit
des ghebedes afterwaert setten. waer in mo-
ghe wi ons dan van onsen gheestliken state
verbliden. dan allene vanden name en vande
habite van buten. en vanden woerden der
heiligher scrift. die wi inden blade en inde
monde meer dan inder begheerte en inden
werke draghen. **A**der ten sy dat uwe ghe-
rechticheit zoghet onse heer meer oueruloc-
dich sy dan der scriben en der pharissee ghe-
en sult niet gaen int rike der hemele. Die
pharisseeen glorieerden allene inden schijne van

buten en inden naem gheestelics staets. Ende
die scriben verregghen hem ene naem en prijs
der meyster scap inden woerden der heiligher
scrift. **M**er soe wie allene den woerde volgh
die en sal niet hebben. en soe wie al sine wer
ke doet om ghesien en ghepruyst te warden na
den luden die en sal gheen loen hebbe hi onse
vader die inden hemel is. **S**oe wie hem ghe
uen wil tot neersticheit des ghebodes die sal he
ierst wemen dat hi hem sommighe tijt ledige
totten ghebede. daer na sal hi dicker daer
toe ghaen. daer nae sal hi langher inde ghe
bede bliuen. daer nae sal hi dicker mit groe
ter aendacht vallen in sin ghebet en niet af
laten om enich verdriet. of lichtueerdicheit.
dan alse crancheit des lichames of rechtneet
of redelike misscap hem daer af trecke. Ende
dan weder keer totten ghebede. op dat hi na
dagheliken afrechten daer af niet en ontuen
ne. en sin begheerte niet en vercolde. **D**et
sal hi ouerdencken alrehande manier van
bedene. en sal in manigher wijs sine bedinghe
formiren. en proeuen manigherhande bedinghe.
op dat hi ten lesten ene manier vinde daer hi
nimmicheit in ontfanghe. en daer in bliue alse
langhe alse se hem findet. **M**er ist sake dat
hem hindert crancheit des lichames. of des h
goefdes soe sal hi korter en dicker beden. en
die uersopinghe der ghedachten bedwingen. en

Die wtweindighe sinne in bedwanghe holdē. en tot allen dinghen sal hi die hulpe godes oetmoedelike aenroepen. En verduldelike altoes lide ist dat hem niet en gheschiet na sinen wille.

Want dat verrtec des voertghanges is brude een wech totter volcomenheit. waenmeer wi ons daer in veroetmoedighe en alsoe bet van houerdien beschermt warden. Want alre grote zekerheit des voertghanges en ghestadighe buerheit verteert die crachten des lichaemes. En hier om soe ghematet onse here god guedertierlike onsen loop op dat hi te vordermoghe ghaen **van drie dinghe die den mensche**

Drie dinghe sijn die **Aftrecke van voertgan** alre meest **afrecke ge tot dogheden. xxij.**

van voertghange totter volcomenheit en oet totter salicheit. als wi in manninghe bewijden. Een slap wille. ontsichnisse der swaerheit. wantrouwen van hulpe godliker gracen

Een slap wille die wil dat guede mer sonder pine des arbeitdes. En hier om trecken die ghewoente der lichtuerdicheit haestelike van den opsacte des voertghanges. Daer om sal een traech wille hem seluen bedwinghe niet in gheuen der reden. en mit ghewelt voert drien als ene traghe beeste ouermids den preken des amts godes en der hope des loens.

Die ontsichnisse der swaerheit mert verwonnen en ghesacht ouermids bescheide en

ghestadighe ghetwoente. **D**ie gracie godes ghe-
lic als se is biden ghenen die begimme. alsoe
en sal sy oec niet ontbreken den ghenē die sy
uoertghaen willen. en het is ons nutter dat
wy altoes anyt hebben dat ons die gracie ont-
toghen sal werden dan of wy zeker waren dat
wy se nimmer verliesen en solden. op dat wy
alsoe voele te ernstuoldigher se pinen te behol-
den want anders solde wy se versumeliker
ontfanghe en min voertghaen want anyt
maket den mensche sochtuoldich en wacker.
En zekerheit maket den mensche ductwyl ver-
sumende en traech. **O**nse heer en wolde den
kinderen van israhel des hemelschen broedes
soe voele niet toe gader ghenen dat sy voele
daghe ghenoech hadden. mer dat sy elkes da-
ghes vergaderē solden. wtghenomen den sab-
bet daer sy ons mede bereykt heeft dat wy
elkes daghes broet der gracie en spise der
zielen bidden zullen en spreken. **O** here ghif
ons huden onse dagheliche broet. **E**n diet
huden gheuet die is oec bereit moghē te ghe-
uen. mer allene dat wy niet en versumen
mit bedinghe te vergaderen alsoe voel altes ge-
noech is ter salicheit. en totten voertghange
der salicheit. **M**ānmeer du gheuoels in dinnre
bedinghe dat sy ghehoert is en verwt is dat
du bades en wil du niet verheffen recht of
du god ghehoert hadde om dinnre heylicheit. en

171

dat hnt om dine liefte ghedaen heeft dat du ba-
des. Ader donct dat hnt om sine guedertieren
heit bij hem seluen wil hadde te doen. of dat
hij ander gueder lude bede meer ghehoert
heeft. En ghif gode danc die di wilde hebbe
enen mede werker sons opsetes. en dat hi ghe-
waerdicht heeft di deelachtich te maken in de-
sen sinne ander vrende die hem daer om ghe-
beden hebben. op dattu inden werke des ghe-
bedes en in goddienstigher begheerte verdienē
moghes ghehoert te warden. En in betrouwe-
der verhornghe ghetroest te warden. En in
veruullinghe des ghebedes verblift te warden.
En hier wt te wassen inder minne godes die
ons guedertierlike besicht saken die ons dri-
uen ter hulpe des ghebedes op dat wi ont-
ghaen den verdriete dat op ons koemt of hi
ingheestet ons guede begheerten die wi bidde
zullen dat si veruullet warden. op dat hi
meer ghemint werde van ons als hi onse
ghebet ghehoert heuet. En wi alsoe voek soch-
uoldeliker pinen sinen wille onderdanich te we-
sen als wi sien dat hi onser begheerte misdelic
en bereidelic onderdanich is **van zaken waer om**

UDele zaken sijn die bidden niet en wert
waer omme die gheen ghehoert. **xxviii.**
die bidden niet ghehoert en warden. als om
misdaet des gheens die bidt. daer onse hore
af spreekt door den prophete ysayas. al ist

Dat gij u ghebet manichfoldicht ic sal u niet
hoeren. en die sake zeecht hi. want uwe han-
de sijn vol bloedes. dat is vol sonden. En in
sancte iohans ewangeli. Wij waeren waer dat
god die sondarē niet en hoert. En ysayas in
in sinen neghenenunfruchtē capitel. uwe son-
den hebben sijn aensicht verborghen dat hi
niet en hoert u ghebet. **O**f om lau. heit des
ghebedes want wij niet uerachtic en nimmichlic
en bidden. Hier of spreket onse heer doer den
prophete Iheremias. En hi sult bidden en ic sal
u horen waenmeer ghy mi soect mit al uwer
herten. recht of hi zeecht anders en sal ic u
niet horen. **O**f om dat die bidder niet en
volhardet in sinen ghebede heit sijn vercricht
Hier of zeecht onse here in sinne lucas ewan-
geli. It dat hi sonder aflaten blift cloppende
sijn vrient sal opstaen en sal hem gheuen om
sijn crinchachticheit wat hi behoeft. Hier of staet
oec inden boeke. Judith. inden vierden capitel.
En hi sult weten ist dat gij volbluende sijn in
vasten en in bedinghen. die here sal uwe bede
hoeren. **O**f van wantrouwen der verhorn-
ghe. Hier af sprect sancte iacob. Soe wie twi-
uelst die en darf niet wanen dat hi iet ontfan-
ghen sal. En ecclesiasticus inden achtende ca-
pitelē. Doer sinen ghebede bereidt dine ziel.
en en wil niet wesen als een mensche die gode
behoert. dat is die rouwest oft god wil horen

172
Of om dattet onbescheiden of hinderlic is dat
men bidt. alse zebedeus kinder sien onse heer
antwaerde. **G**h en weet niet wat ghij bidt
hier of scruiet oec sancte iacob. **G**hij bidt en
ghij en ontfangt niet om dat ghij qualike bidt.
En in deutronomio. **D**oe ghij seer eede voer go
de hi en hoerde u niet. noch hi en woude in
stemmen niet volghen. **O**f om dat die bidder
meer ghestoet werd te bidden. als sancte gre
gorius zeecht. **H**eliche begheerten die wapen
inden vertrecken. **O**f om dat men te nau
wer betwaer wameer ment ontfanghet. dat
men zwaerlic moeste vercrighen. **W**ant daer
omme als Crispinum zeecht vertreect god
sin waelsaet op dat ons sine gawe niet snoede
en duncke. **O**f om dat hem die bidder veroot
moedighe als hi traechlic verhoert wert. **E**n
alsde koemter hem vierhande guet of. als dat
die dwase houer die bedwonghen wardt ende
nochtan die macht des ghebedes niet ydel en wer
de. **O**f om dat die verhornghe verholde war
de hent tot eenre ander tijt die bequamer en
nutter is den bidder. **D**us bat moyses dat he
die glose godes gheoent worde. die hi doe
niet mer namaels verduende te sien. **O**f om
dat men oec begheren sal hulpe van ghebede
anderre menschen op dat groetheit der bede
of vermerenheit hem niet en verdrucke. alse
ezechias die koninc sende tot isaias den pro

phheet dat hi voer hem bidden soude en voer
sijn volc. En iohas tot oldan der propheetse
En als die apostel scrift tot dien van romen
inden vnsienden capitel. Ic bidde u broeders
dat gh mi helpt mit vnen ghebede dat ic ver-
lost werde vanden onghelouighen die in in de
sijn. En onse here zeecht mit ewangelia. Ist
dat inder twe ouer een draghen wat se bid-
den sal hem ghesien. En ist dat som tijt een
dinc gheweygbert werdt dat hi auenturen
min nutte is men sal daer voer ghenen een
ander dat nutter en beter is. alte sinte pau-
wels gheschiede die de prekel des vleysches niet
afghenomen en wert op dat die dogher inder
cranchheit volmaket wurde in hem. **D**icwilt
is nutter die oefeninghe der tribulacie. dan de
ruste des voerspoedes. al ist dat wi den voer-
spoet meer begheren. Hier wt mach men mer-
ken wat dinghe daer toe nutte sijn dat die be-
de ghehoert werde. Als verdriuinghe der son-
den. vuercheit. volberdinghe. betrouwen des ghe-
loues. **D**eemoedicheit. hulpe van andere. **h**ilpe.
bescheidenheit. En dat men neerstelike beuaer
en danckaer sijn der gracie de men ontfange
heuet. En dat men zulke dinghe van gode bid
die hi weet dat meest nutte sijn. en was meer
sij nutte sijn **van sonderlinghen ghebede. xxviii.**

Qan desen is te merken dat sijn sommighe
meer nutte sijn en sommighe min. be

ghinnende en onghelcerde mensche. en die noch
met doergloten en sijn mit begheerlike toeny-
ghen der innicheit den sijn se nutte op dat se
doch die ghewoente beroere tot bliticheit des
ghebedes. en se niet en verwilde in wtuern-
dinghen dinghen. en soe van gode verurenden.
en verkolden en vertraghen. en nimmer en ver-
betten van enighen luere der innicheit. **M**er
die doergloten sijn mit begheerlike toeneyghen
der innicheit. en mit ghenade sonderlinghe
vriendlicheit godes verheie sijn. **I**st dat se hem
alte zeer gheuen tot manichuollicheit der salme.
en alsulker bedinghe te lesen. se verduistere
en neder werpen den gheest. se hindere die in-
nichteit. se versware die inheit des herten alse
mit enen laste. in dien dat hem beter dinghe te
boeren comen. **E**n se mit swaerheit benaumbet
moeten bliuen in den dinghen. die op die tyt
mijn nutte sijn. **D**och ghebrukē se ductuwl
dustinghe bedinghe als een hulpe. en een toe-
blasen hent die blamme der innicheit alsoe
ontfent is. dat se die blaesbalge der woerde
niet en behoeft. en puerliker bi haer selue
verbettet. en roestliker verheffet mit hoghe.
En dese manier schijnt nutter. dat men dan wt
gueder ghewoenten sonderlinghe ghebede lese
en ederkaume. als men en ghene meere in-
nichteit en heuet. **M**er wanneer hem dan van
boeren comet beter instortinghe der innicheit

. of onlede die nutter is. of die meerre noet is
toe salmen aflaten die gheuoenslike bedinghe
daer men niet toe verbonden en is. heet hi be-
queem int daer toe heuet

Hedamghe ghebede nuttest sijn daer op
waen ic dat men gheen zeker reghel
gheuen en mach. want ghelic als som lichaem-
like spise enen mensche bequeem is. en som de
anderen. en liden die mensche meerre ghenoech-
te heuet totten enen. liden totten anderē. affte
is hem oec bequaem manigher hande manier
van bedinghen. den enen dese. den anderen die.
¶ Der dat schijnt dan vruchtbaerste daer die be-
der tot gode waert meest ghenoechte in heuet.
en dat die innicheit lichtlicst verweet. en et ghe-
trouwen des herten opricht tot gode. want alle
vrucht en eynde des ghebedes. is gode aen te
hanghen. en een gheest mit hem te werde ouer-
midde muldeien der alre puerster mynnen.
en ouermids beschouwen alre claerster beken-
nisse. En bouen hem seluen verheue te wesen
in een rostelc ghebrucken der toghenwoordicheit
godes. en daer behuudt te wesen van allen ge-
ruchte der werlt. daer alle crachte der zielen
vergadert van al haren verstroeyinghe in dat
een waerachtighe simpel en ouerste guet ghe-
heest werden. en in eene hande godlike ghelic-
formicheit. en in ene ghelincnisse der ewigher
ghestadicheit ouerformt werden. **Sommighe**

77
Grade sijn ouermids welken die ziel allenrelen
toe neemt en desen einde ghenaeft. Ierst sal he
hem die mensche nemen die verstroeyinghe der
memorie daer hi mede verstroeyt werd ende
dwoel tot manigherhande ghenoechte. en be
weynt der werelt mit ghewoente der bedinge
te versamene. en te hechten in dat ene goet dat
een einde is aller begheerliker en ghenoechliker
dinghe. **N**der want die memorie noch glidende
is en ongestade om dat si langhe tijt voel en
manichfoldighen dinghen aen ghehanghe heuet.
en ghespecht heuet waer se ghenuechte en cum
ose onlede in hebben mocht. soe en kan si niet
gestadelike godliken dinghen aenleue. om dat
se soe ghewoen was wt te dwalen. of om d'om
gheestelic bekennē. En hier om ghebruict sie als
een onderstant der woerde des ghebedes. die de
heiliche gheest daer om den menschen ingheest
de ghegeue heuet. op dat si daer mede onderstut
werden als kinder mit enen stocke. en hem
wennen op te staen en hem op te richten tot gode.
En die gheschiet wanneer die mensche p'nt aen
te dencken den woerden der salmen en der
bedinghe. en den gheschiken zin daer wt te trec
ken. en begheerte der innicheit daer wt te per
sen. ghelijc als men wt enen harten bescreuen
mit yser ~~en staet~~ uuer staet dat beide luyt
en ontfengt. Alsus neemt die memorie toe
ouermids ghestader woensheit des bedens mit

hulpe der ghenade godes die altoes bereyt is te
helfen den ghenē die hem pinen toe te nemen.
en se wert gheueft alsoe dat so sonder groete
zwaerheit mach aendencke den ghebede en licht
lic hoer wtlopinghen bedwinghe. Als ghescreuen
is inden psalm. Die heer rimmert iherusalem en
sal vergaderē die vertrooginghe van ysrahel.
Doe werd de verstantenste die te voere blind
was en beuonden mit wtwendighe zientliken
dinghen gheuudet en verucht te sien dat se wert
met en sach. Recht alsoe die van bute comet. en
ghaet in ene camer. en ten iersten als die gheen
die niet voek en fiet hem stoet aen die wande
en aen die banke. en daer na beghint allentek
te sien die groete dinghe. en ten lesten oec daer
like ziet die minste dinghe. Alsoe dat hem oec
verwandert dat die ghene die daer nae in come
die dinghe niet en sien die hem soe apenbaer
sijn. **W**t deser verlichtinghe werdt die ziel
ghebreijdet tot veel dinghen te dencken. Som
minghe vergadert hi wt redene. Somminghe ver
staet hi wt gheestliker insluchtinghe. Somme
leert hi wt godliker apenbaringhe. en gheli
kent dese mit dien. die hi begriypt van mensche
liker leer. en die hi in heiligher leue in ghedrou
ken heeft. En en heeft niet luttel troestedaer
in dat hi ziet dat ander gheleerde en heilige
menschen dat selue gheuoel hebben dat hi ver
staen heeft ouermids insluchten des heilighen

gheestes. en daer wt wert hi zeker dat hi niet
bedroeghen en wert van enghen vromde ghees-
te of van twiuelachticheit zins enghens sins.
alfe hi gheuoelt dat die selue gheest in hem ghe-
sproken heeft die te voeren inden heylighen ge-
uet ghesproken

Doch salmen in dusdanighe dinghe voer-
haedelic en oetmoedelike doen. op dat
hi amentnerē die mensche niet in sinre verme-
tenheit niet bedroeghen en werde. en niet
en volghē den gheest der dwalinghe voer de
gheest der waerheit. en wane dat. dat die he-
lighe gheest spreect. dat zins enghens herts
opme is of in gheuois des quades enghels. die
ductwile hem ouerbeesdet in euen enghel des lich-
tes op dat hi valsche dinghe moghe raden an-
der verwe der waerheit. Daer om scrift sanc-
te iohan. En wilt niet ghelouen allen gheeste.
mer proeft die gheeste of hi wt gode sin. Men
sal niet ontfanghen wat teghen lere is der
leerer der heiligher kerken en gheproefder
meisters der heiligher scrift. noch daer en sal
men niet in rouwelen dat hi ghemeenlic mit
ghetughe der heiligher vaders redelike vercla-
ren. want als die waerheit anderuonde is. die
dan curioselic ouermids houerdie des anders
subtilheit onderzoeken. en diepheit der scrift
ondergrauē wil. recht als iet mes te vinden
dat wan anders nieman gheuonden en is.

die soect loghen en mint ydelheit. En want
god bouen al zuete en guet is. en al dat wt
hem vloeyt smaectic is en guet. daer om als die
verstandemisse beghint te breiden in bekennif
se der waerheit. soe beghint oec te handes die
smaec der zielen. dat is die innerindighe toe
uechlike begheerte ghenoechte te krijghen mit
enen gheesteliken smaec. inden dinghe die si
bekent. want al heuet een ieghelike affectie
der zielen hoeren sonderlinghen smaec. dat is
hoer sonderlinghe beroringhe die hoer bequae
is. Nochtan die minne informiert se alle in
haerre beroringhe. recht als die principaelste
affectie der zielen. Sonderlinghe wanneer die
minne rechte bekiert is totten hoechsten waer
achtighen guede. en anders en gheen dinc en
pint uaster te minnen dan dat hoechste guet.
En alle dinghe die si niet en mint om des
ouersten guedes wille. meer mint om die te be
proeuen dan om daer inne te rusten. Ende
daer om warden haer alle die dinghe haestelike
tot enen verdriete ghewandelt. en si wartter
semer sat. en soect uoert ander dinghe. of si
en auentueren daer in rusten moghe. mer si
en vindet gheen ruste sie en gherake totten ouer
ten guede. En alse si daer gheraket is daer rust
si alse in haren behoerliken sinde. en dan win
ken die ander affectien haer heperlike beweghin
ghen na der mate der minnen. want hoe uoel

176
du enich guet mijnes. alsoe voel verblidestu
du wanneer duut lighes. En hoe voele du ho-
pes of begheers te vercrighe dattu lief hebbes.
alsoe voele onturlichtestu. en hates die dinghe.
die du nemen moghen dattu mijns. En hoe voe-
le du du bedrooues om dattu niet en hebbs dat
selue dattu mijnes. alsoe voele schamestu du
daer teghen in dien dattet eerlic is dattu mijn-
nes. **M**er alsoe langhe alte die minne hoer
contrari gheuoelt de andere affectie der zielen.
alte des amtes. des rouwen. der schame. en
des hates. alsoe langhe is se minne en krancker
in haer seluen. recht alte verstroget en noch
niet in haer seluen vergadert. en oec want die
hoer noch niet volmaket en is om dat se niet en
heuet inden ghebruken dat se mynt. mer allene
inden wachten. en hoe et wachten onsekerre
es hoe die minne sauber is. **M**er waenmeer dat
hoert dat volmaect is. soe salt te niere
warden. dat van eens deels is. want die bli-
scap der brukinghe sal dan volcomen wesen.
wanneer die minne heeft dat si begheert. en
uoert aen ghenen amot en heuet te verliesen.
noch van contrarien en gheen dinc en gheuoelt
in haer. daer se haer van schame of bedroouen

Walde
ant volcomen minne driht den amot
wt. want si uoert meer gheen materie van
hate. of van schamen. of van rouwe in haer

en heeft. **H**oe dan die minne meer gheoect
wert alre uoel warden die ander doechden
en doechtelike affectien meer ghepuuert ter
tyt toe dat sy alle inder minnen ouerformt
warden. soe dat uoert meer gheen angst en sy
noch rouwe. noch hape. noch schaemte. mer al
lene minne die haere blyscap ghebruuct. ende
sonder aflaten aenhanghet den gruede dat alle
ne die begheerre der zielen veruullen mach. en
haer minne in hem ouerformen op dat sy dat
uoert bekemme alre sy bekent is. en minne alre
sy ghemint is. Mer niet soe zeer noch soe uoe
le als se ghemint is. dat die ghelicheit eens
deels ghelic sy en niet al. want en gheen crea
tuer en mach gode altoe seer minnen als se
van hem ghemint is. mer altoe seer of soe
uoel alre se van hem ontfanghen heuet. En
altoe als god een sake is alre saken. altoe mint
hy alle. dinc in hem seluen en om hem selue
daer om altoe als onse bekennen den sinen
niet en ghenect. des ghelikes en mach onse min
ne der sinne niet gheliken inden ewighen leue.
en noch uoelc min in desen leuen. daer sy
manichuofdelike verstroeyt is. selden of nauw
mer hoer vergaderen en mach tot haer seluen
tot dat sy te mael gheheel in god gheuort
werde. **M**er een mensche die hem tot gode
gheeft. en pinen wil gode aen te hanghen sal
altus daer in toe nemen. Dat hy verst mit an

177
Beide verdrucke die oplopinghe zier ghedachten.
en hem vergadere tot gode. Daer na wt ghe-
woente deser neersticheit leert hi lichtliker sijn
herte bedwingen. en mit hem selue wonen. als
bestene staet in woode. Een veghelic bliue hi
hem seluen. niemant en gaet wt der doer sijn
huuses op den sabbet. en dat volc sal rusten.
Daer na sal hi niet allene lichtlike. mer oec mit
ghenuecten moghen gode aenhanghen. also dat
het afbreken van dier ruste hem ghene cleyn
offendicheit en is. mer hi wisse altoes of hi
mochte in alsulken ghenoechten bliue. als ghe-
screue is in dautronomie inden drienderichsten
capitule. Die alte ghemindeste here des heren sal
niet groete toeuersace in hem wonen. hi sal daer
bliuen alden dach alte in een staepcamer en sal
rusten in sinen armen. Doch in desen wone sijn
grade en woertghanghe. **E**n versten dat die
mensche niet ghenuecten gode aenhanghe. en
nede daer van gheroghen werde ghelic als een
kindekin van sinen guedertiere vader. of als
een hongherich mensche nede hem affscheidet van
der spise. En ten is gheen wonder want gheest-
like bliscap en is niet allene ghenoechlic in
vruchtbaerheit. mer oec schoen eerlic en ver-
dienlic in aenhanghen se gheuet ghenuecte. se
gheuet eersamheit. se gheuet rucheit. Die smaet
der hemelcher wielden is zuete. die vrientcap
godes en vrientelicheit der hemelcher borghere

is eerlic. Die minne is vruchtbaerlic ende
verdientlic hoechs loens. En al dat men be-
gheert. begheert men om enich van desen
drien. enter om dat men waent dattet ghe-
mechlic sy. of eerlic. of orbaerlic. mer men
en vindt niet daer dese alle drie te gader
vollecomelic in versamenē dan inden vrucht-
ten gheestliker weelden. Ander dinghe al
sijn se ghenoechlic. enter se sijn lasterlic. of
schadelic. En ist dat se eerlic of orbaerlic sijn
soe sijn se vol arbeides en zwaerheiden. Mer
die doghet. en begheerte. en smaect der wons-
heit. en dat ghebrukē godliker zueticheit. dese
sijn alle zuere en eerlic en maken groet ende
verbliden die consciencie. Mer wanneer die
innighe ziel behelst wert van haren brude-
gom. en mit groeter begheerte daer aen hā-
ghet soe begint se in eenre manier in sijn
armen te ontslapen. als een die edelen wijn
ghedroncken heuet ontslapen wert. soe dat die
ziel niet alleen ghemuechlic mer oec vastlike
gode aenhangt. en wert recht als mit eenre
hande gheuweld afghetoghen van allen zienli-
ken zinnen en ghehoechmissen. in zulker maere
nochtan dat se haers selues te male niet en heeft
vergheten. noch oec inder waerheit hoers sel-
ues niet machtych en is. mer als ghescreuen
traet inden salm Ist dat ghy slaeyt mit mid-
del tusschen den erfmissen. dat is tusschen se

170
eweghen ende den tytliken leuē. En in dē boec
der minnen. Ic slaep en mijn herre waect. De
se slaep is al der gheenre die beghinne te slu-
meren en die nachtan dinct dat se confencire
en verstaen die dinghe die by hem gheschien
mer van slapericheit en merken zies met ten
fin dat se hem seluen ghewelt willen doen en
volcomeliker daer toe keren. want die minne
godes ghemengt mit pure verstaen maect
die ziel droncken en trect se af van wtweim-
dighen dinghen ouermids hoerre macht en
vereent se mit gode. En hoe die minne star-
kar is. en die verstantnisse claerre hoe se die
ziel crachtliker tot haer trect. hent se ten le-
ten alle dinghe vergheet de beneden gode sin
en wrlit hoer allene hechte mit beschouwen
der godliker radien al ist zaec dat dat met
langhe en gheduert. dan recht als een blenc-
kende licht dat van den hemel schijnt. wat
et vergheuchlike lichaem beswaert die ziel.
en dat certfche inwonon verdruct den sin
die voel ghedachte heeft. want die zin des
menschen vermach zeer luttel by hem selue.
en kan cume een luttel dencken. Mer wan-
neer hy verheue is mit den aenblasen des lich-
tes van bouen. dan beschouwet hy alsoe voel
meer te gader als hy hogher verheue wert
bouen hem seluen. Mer dat ghebrecklike
certfche lichaem. en manigherhande onsmact //

like onlede deses leuens. verdruckē die ziel
en brenghe si weder tot haer seluē soe dat
si van node zuchten en roepen moet mitten
apostel. Ic onsalighe mensche wie sal mi ver-
loessen van den lichaem deser doet. En mit
den propheet. Ach mi want myn bliuen in
der werelt verlenghet is. **H**oe die mensche
meer gheboen is te dencken dese nedere en
menschelike dinghe hoe hi meer veruereendet
mit mincheit vanden ouersten en hemelsche
dinghen. en hoe hi uerichliker van ghe-
hoechnisse deser nederster dinghe hem ver-
heffet mit zier begheerte. en mit sinen ver-
stanc hoe die mincheit volcomenre ende sin
beschouwen puuerre is want tot beiden en
kan hi gheen aendacht ghegeuen vollenco-
melike op ene tyt die van malsanderē onder-
scheiden sin. alse licht en duysternisse. Die
gode aenhangt wandert inden lichte. die der
werlt aenhangt is in duysternisse. **D**it is die
menschen hoghste volcomenheit in desen leuē
aloe mit gode veremicht te warden dat die
ziel gheheel mit al haren crachten en ver-
moghen in gode vergadert werde en een gheest
mit hem werde. Aloe dat si niet en gheden-
dan god. niet en gheuoelt dan god. noch en
verstae dan god. en alle affectien der ziel ver-
eent warden in blitscap der minne en zoetli-
ke rosten alleen inden ghebrukē haers scijners

want dat beelde godes dat in der ziel is. dat
 is gheleghen in drie crachten der ziel. alse
 in der reden. In der memorie. en in den wille.
 En alsoe langhe als dese drie met gheheel in
 gode gheprent en sijn soe en is die ziele niet
 godformich. want die forme der zielen is god.
 en in hem moet se gheprent wesen. als in
 hoer segghel. daer se nae gherekent is. Ende
 dat en gheschiet nimmer volcomelike. dan
 wanneer die reden nae dien dat sijn begrippe
 kan volcomelike verlicht wert totter bekennisse
 godes die de ouerste waerheit is. En
 wanneer die wille volcomelike beweghen
 werdt te mynne die ouerste guetheit. En
 wanneer die memorie volcomelike ver-
 stonden werdt te beschouwen. te holden ende
 te ghebruken die ouerste salicheit. En want
 in volmaecten vercrighen deser drier ghele-
 ghen is die glorie der salicheit. die volmaect
 sal werden in den eweghen leuen. soe ist apen-
 baer dat een volcomen beghin van desen is.
 een volcomen leuen in desen leuen. En al
 schynen alle doechde tot deser volkomenheit
 te puen. nochtan pynnt ueersicheit des ghe-
 bedes sonderlinghe daer toe dat die ziel mit
 al haren verstaen. mit al haerre begheerte.
 en mit al haerre memorie in gode gheuoert
 werde. want wanneer die ziel bedet soe be-
 gheert se allene gode aen te hanghen. ende

alle ander dinghe te laten. Daer om volma
ketheit des ghebedes is. als die ziel dat ver
crucht daer se hoer toe pijn mit den ghe
bede. dat is dat se te mael vanden nederen
dinghen afghescheiden werde. en allene god
liken dinghen veremighet werde. en noch en
wille. noch en moghe anders gheuoelen dan
god. Daer roft die ziel waerlike daer is sy
in weelden inden blicke des lichtes. inder soen
heit godliker zoetheit. en inder zeketheit
des vredes. **I**n der dese gheestlike zoetheit en
mach men mit gheerne ghelikenisse bescriue.
noch bereykenē mit enigher gheuoeliker ghe
lycheit. want puere gheestlike dinghe sche
len soe verre van gheuoeliken dinghen. als
die gheest vanden lichaem. En die redelike
gheest en is noch lichaem. noch lichaemlike
ghelicheit

Wir in desen ouerghange der beschouwing
ghe sin manigherhande manere der
minicheit. die ic om der coetheit wille staen
late sien. die scripture en serers der heil
gher scrift manigherhande namen ghegeue
hebben. alse Jubilacie. dronckenheit des
gheestes. gheestlike blyscap. verfmeltinghe
die ic staen late te verclaren. den ghenen die
daer van onderuonden en ledich sin. **D**och
wil ic sommighe van desen in coeter wise roe
ren. En want die iubilacie een ghemoentlic

100
name is inder heiligher scrift. **S**oe schijnt
dat iubilus is eenrehande gheestelike blyscap.
die wt inigher collacien. of ghedachte onuoer-
siens der herten inghestort is. die mit hoerre
stercheit al dat herte beroert. en mit eenre-
hande beuinghe ghenoechlike pnnicht. dat be-
roere der blyscap gheeft troest. mer van de
mual der sterker blyscap wart et lichaem ghe-
krenct en en kan hem niet ontholde in hem
seluen zwighende. mer burden berster wt
ouermids lachen. burden mit eenrehande roe-
pen. burden mit beroeringhe des lichaems.
en wtblasinghe des langhe adoms. En alsoe
spreec sancte gregorius. **D**at heiten wy Ju-
bilus wanneer die mensche ontfanct onspre-
kelike blyscap die men niet verhouden en mach.
noch mit woerden apenbare. en die nochtan
wt sommighen beroeringhe bekenet wert al
al en mach men sie niet ghenen properen din-
ghen besuden. En hier af spreec die prophe-
te. **S**alich is dat volc dat Jubilacie bekenet.
En en zeecht niet. salich is dat volc dat Jubilacie
spreec. mer dat se bekenet. daer hi in bewyft
dat men die Jubilacie bekennen mach. mer men
macher niet bewoerden. **D**ronckenstap des
gheestes mach heren een reghelike groete in-
nichheit der blyscap en der mynnen wt wyther
recht als wt stercheit des wyns vuericheit
des gheestes wasser. soe dat hi hem binnen

hem seluen niet bedwinghen en kan. En hier
om doe die apostelen brandē mit vuericheit
des heylighen gheestes spraken die ioden dat
se waren vol nuttes wyns. En als in iob
boec ghescreuen is. **M**ijn buuc is alse nutte
wijn sonder adom gat. die nutte vare doet ber-
ten. **h**ij sprect nutte en niet olde vare. om
dat dusdanghe innicheit in olden herten niet
ghegoren en wert. mer in nutten herten. dat
is die inder nutteheit des leuens wanderen.
of om stercheit des inuals des heylighen ghees-
tes. en ist dat die burden zeer breect nutte
menschen. hoe voele meer breect **h**ij dan die
olde. dat is die broesch zyn en krank van her-
ten. of daer om zoecht **h**ij nutte. want als zul-
ke vuericheit des gheestes nutten en ongher-
oeffenden menschen inghestort wert soe en kon-
nen se hem niet wal onthouden ten berste wt
mit onghewoenliken ghelate. of mit ghelude.
of mit dieper wtblasinghe des langhen adom-
mes. also alse nutte wijn inden vare wt bru-
set. mer als **h**ij oft werde rofret. **D**er wert
burden dat lichaem recht oft droncken waer.
en die lede warden onal el en onghewuchsam
vanden amuersienē inuloepen deser vuericheit
en zuericheit. En dat mach alsoe gheschien
dat dat subchste bloet daer die ziel in leuet
al sine weghe niet apen en vinds alst herte
alzus ingheulamt wert. en want den sub

rusten bloede sine weghe inden aderen en̄ inden
zeenen bestopt werden. soe verliefen die lede
abestheit hoers wercks. Also die tonghe des spre-
kens. die hande des arbeides. die voete en̄ die
bene des ghaens. hent die uerichheit weder
ghezacht werdt. en̄ die weghe weder apen wer-
den als te hoeren. En̄ ten is gheen wonder-
dat die godlike beweghinghe dit vermoghē.
welker cracht seer stark is. want menschlike
beweghinghen doen dit sommighe tyt. Also on-
uerstene uersachnisse. en̄ onuerstene en̄ ongher-
mare blyscap. en̄ onuoerstene haestighe droef-
heit. en̄ onghemerene haestheit. en̄ ongherem-
perde minne. van desen als men ductwyl sien
mach beswimen bidden sommighe lude ende
comen wt hem seluen en̄ werden onsprekende.
of rasende. en̄ hoer lede warden stryf of beuen-
de. of oec crighen se som den reede van groet-
heit der moechnisse. war wonder is dan dat vā
groeter blyscap des gheestes. dien die heilighe
gheest der herten instort die mensche sommige
tyt wtbrect in apenbare tekenē der blyscap
Of dat die mensche hem niet ontholde en̄ kan
van diepen langhen zuchten. of oec vā scry-
en. noch sine beroeringhe der innicheit niet
behuden en̄ kan van binnen. **W**ā sien ductwyl
dat sommighe mensche van duaser lachheit.
en̄ van soeten en̄ onnutten lachen hem niet
bedwingen en̄ kommen daer sie noch kan vā

menscheliker schaemte zedich souden wesen. **D**e
en kan die mensche bidden al dede hi gheerne
mit menscheliker droefheit hem niet onthouden
van seeren. Ende want ghescreuen is. onse
god is een verterende vuur. en god is die min-
ne. wat wonder ist dan dat die brant der god-
liker minne in des menschen hert ghestort wert
dat hi alden mensche berouert. ghelijc alse of du
in enen broeschen glase. of in enē erdenē vate
sturtet ziedende water. of bernende vuur. en
makes dat dat vat breec of berste. want een
hert dat onsteken is mitter bliscap godliker
minne of mit begheerten godliks ghebrukens
dat wert ghevudet en wtgherect in hem selue-
recht alse oft hem niet onthouden en moghe in
die nauheit der borst. en pinc hem in eenre ma-
nier wt te bersten op dat die vlamme wtbreke
die hi van binnen lict. en ouermids den wtwa-
zemen eenrehande verlichtemisse crighe des bran-
des. En ist sake dat du die mensche niet doen
en mach of en dar van menscheliker schaemte
soe wert hi wonderlike in hem seluen ghecrust.
en dat lichaem werdt zeer ghekreent van zulke
beroeringhen. want die cracht godliker zuecht
is onuerdrachtlic hier cranchheit des eertsche li-
chaems. ghelijc of du vuur in een glas worpes
¶ Want wi lesen dat sommighe heiligen van
godliken visitacien en apenbaringhe neder ghe-
uallen sijn in onmacht. als men leset vā daniel

In sinen tienden capitel. Ic sach dit groere wiſoen.
 en in my en bleef gheen ſtercheit. en ic verdoore
 de en en hadde en gheen cracht. en ſach neder
 gheſlaghen op myn aenſicht. En Iheremias in
 tremis. vanden hoghen ſeynde hi vuer in mine
 beenen en leerde mi. En die heilighe gheest q
 quam in enen vuer op die apoſtelen. want die
 cracht godliker mynne inſammelt en verluſt
 als vuer.

Dat verſmeltē der zielen ſchijnt
 anders met te weſen dan ene bewekinghe vā
 haerre hartheit. daer ſe boechſam mede wert
 en willich gode te minnē die haer minnet. en
 ſe wert weet te ontfanghene die imprint der
 godliker cracht. op dat die gheest godes alſoe
 ghemengt moghe werden mit den gheeste des
 menſchen. alſe een vrochticheit miter ander
 en die ziel werde een gheest mit gode. **G**hees
 telike blyſcap mach haeren een iegbelike blyſcap
 inden heilighe gheest. die vanden heilighe gheest
 ingheſtozt wert. daer hem die menſche mede
 verblift in gode. het ſi van godlike gānen die
 hi ontfanghen heuet. of van godliken beloef
 ten. **E**n ſommighe menſchen wanen dat dat
 gheestelike blyſcap ſi. wanneer gheestelike lu
 de mit malcanderen vrolic ſyn. Mer die zuſſe
 weren dat gheelic alſe gheestelike blyſcap ghe
 ne buterheit en heuet der weerliker droefheit.
 noch en ghene traechheit der ſantheit. alſe
 en heuet ſe oec en ghene onghebonden licht

uerdicheit. **E**gheestlike blyscap neemt mē twee
erhande. alse sonderlinghe en ghemeenlike.
Zils men se sonderlinghe neemt soe ist eenre
hande sonderlinghe beroeringhe der blyscap
inden heilighen gheeste wt aensien der gauen
godes en der toecomender glaven. en der goet
heit godes. **A**nder als men se ghemeenlike ne
met soe ist eenrehande vroelicheit der herte
wt gueden toenerlate tot gode. en een ghe
tunich der gueder consciencie en maket den
mensche innich en willich tot allen dinghen
te doen en te liden om god. en al dat gode toe
behoert te vorderen en te minnen. Daer
om zeecht die apostel tweerf verblift altoes
inden heer. anderwerf zeg ic verblift. dat is
ierst ghemeenlic en nae sonderlinghe **Uā mame**

Uant dierē der innicheit en der beweghin
manierē der innicheit en der **6 ge. xci**
beweghinghe mangherhande schynen. Soe mo
ghe wy se onderscheiden in zeuenen nae onder
scheide der zeuen affectien der ziel. Want enter
die innicheit comet. wt anste of wt rouwe of
wt begheerten of wt minnen. of wt medelide
of wt blyscap. of wt groeten verwonderē.
Die ierste manier alse wt anste is wanneer
iemant beroert werdt wt anste der toecomender
pin. of dat hy anst heuet dat hy van gode
ghelaten sal werden om zier sonden wil en roept
gode aen en zeecht. **D** heer en afwerp mi niet

Van dinen aensichte. en **D** here mijn god en laet
mi niet after en en ghanc niet van mi. **D**ie
ander manier als wt rouwe is als hi hem be-
droeft. om dat hi gode vercoemt heeft en sine
gracie verfare heeft. of als hi hem bedroeft dat
hi soe luttel voertghegheuen is in dogheden. ende
dat hi van soe cleinen verdienst is hi gode. en
dat hi in soe veel dinghen misghaget den oghe-
godes. en bidt **D** here heer din aensichte van mi
nen sonden. **D**ie derde manier als wt begheer-
ten is. wanneer hem verlangt nae gracen tot
meerren dogheden. en nae zuetheit der godliker
vriendelicheit. en nae der reghenboerdicheit cris-
ti inden hemel. of nae andere heiligen begheer-
ten te veruullen. en sprect **D** here woer du is al
mine begheerte. En mitten propheet isaias **D**
here din name en din ghedenckenisse is inder be-
gheerten der ziele. **M**ijn ziele heuet du begheert
in der nacht. **D**ie vierde manier als wt compas-
sien is als hi mit xps passie goddiensich mede-
leden heeft. en als dat zweert die ziele die gode
ghetrouwe is doer sijn en wondt. dat die ziele
marien sinre moeder te male doergheinc. of als
hi medeliden heuet mitten verdriet zins naeste.
en mitten anthen der zielen. En die minne des
huyes godes en dat omrecht dat men gode doet
hem verteert soe dat hi niet met ghehden en mach
hi en werde bedroeft van eens ieghelincs schande.
en ghepinnt van eens ieghelincs essendicheit. **D**isse

Job scrift. Ic screyede op dien die ghepint is
was. en mijn ziele hadde medeliden mitten ar-
men. **D**ie vyfte manier als wt godliker min-
ne is. als hi ouerdenct hoe guedertierlike god
hi hem ghedaen heuet. En hoe voel ghauen hi
hem ghegheue heeft. der hi niet verdient en
hadde. noch der hi niet weerdich en is. of als
hi ouerdenct die ghemene waldade die god al
den menscheliken gheslechte ghegeue heuet
ouermits dat hi mensche gheverde is. en ghe-
passiet is. en ouermids der heiligher ghenaden
die hi ghegheuen heeft in ontfanghinge des he-
lighen gheestes. en des heilighen sacramentes. Of
als hi aensiet die oneyndighe goetheit godes die
soe groet is alte sijn onmerelicheit is en sijn ewig-
heit die noch mate en hebben noch eynde. Ende
daer om is hi te minne bouen mate. en gheen
dinc en is ghenoechliker noch certiker. noch nut-
ter dan die minne godes. Ouermids deser af-
fectien der minnen godes gheeft die heilighe
gheest sonderlinghe onsen gheeste ghetruich dat
wi kinder godes sijn. Van deser zeecht men son-
derlinghe. Soe wie gode minnet die is van hem
bekent. en ic minne die gheen die mi minne
bekent en ghemint te wesen van gode. dat is
van hem gheprift en ghenam te wesen. Die
minne godes maket smacelic en zoere alle ander
affectien der zielen. En alle ander beweghinge
der soechden smaken gode alsoe voel te bet als

In meer hebben vander minnen. noch ten mach
gheen doghet noch mincheit wesen die niet en
spruut wt der wordel der minne godes. **D**ie
reste manier als wt bliscap is. als hi hem ver-
blyt in den here in gbedencknisse al zier gauē.
of wanneer hi in der hope sinre gracie ghetru-
wet dat hi is vanden ghetale der gbeemre die
beholden zullen wesen. Of als hi hem verblyt
van salicheit en uoertghanc sinre naeste. Of
wanneer die vrolicheit sinre gheestes hem mitte
heilighen verblydt van hoerre glorie. en mit
sinen ghedachten doer wandert die manigher-
hande woninghen des hemelsthen vaderlandes.
wt al desen wert dat herre vrolic. En spoelt bi-
tiden in besoterre boest mit onspreecker bla-
scap. en van begheerliken toengghen der bla-
scap en des loues p̄nt rechte te comen wt der
nauheit der boest. gheluc enen bliden voghel-
kin dat besloten is. als die propheet zeecht.
Mijn herte en mijn vleisch hebben hem verblyt
inden leuenden god. **D**ie sonende manier als
wt groeter verwonderinghe is. wanneer dies-
menschen verstantnisse verlucht is. mitte lich-
te der wysheit en hem verwondert vander
groetheit der moghentheit godes en van d-
diepheit sinre wysheit en van sinre zoetheit
en guedertierenheit. en van bescheidenheit
sinre ordele. of van den afgronde sinre
claerheit. en der onbegripelicheit sinre

onghemetenheit. of soe wat van der nature
sinre godheit is. en van der glorie sinre
moghentheit. of van engher wonderlicheit
sinre werke. En hier af staet in iobs boec
God is groet van stercheiden en van orde
le en van gherechticheit. en men mach niet
wtspreken. daer om zullen hem die manne
ontsien. **B**idden werdt die innicheit verga
dert van twee of drie ghemengden affec
tien. alse wt anre mit rouwe. wt minne
en blyscap en verwonderinghe te gader. wt
medeliden en vuerigher begheerte te gader.
en dese sin alse waertrikende crude te same
ghestoren. ghemenghet mit vochticheit der
hemelcher saluinghe. ghekoket michte bran
de godlis uers. en maken ene salighe salue
die crachtich is. en mitte te ghenesen die ziet
ten der zielen. ghesinc als die ghene die salue
der lichaemliker ghesontheit maken bidden in
sommighe cruden alleen. en bidden van voel
cruden te gader. nu vanden enen. nu van
den anderen. nae mangherhande zake der
ghenesinghe hoer salue maken. **I**nnicheit is
een verheit goddienstigher toeneichliker be
gheerte die meer ghelegghen is inder begheer
te dan inder verstantnisse als men sien mach
in simpelen menschen die innich sin. en in
ghelcerden menschen die niet innich en sin.
Doch gheen innicheit en is volkomē sonder

licht des verstaens. Mer der simpelic innghe
monfchen verstaen is anders dan der gheleerder
Die gheleerden konnē subtillic spreken van
elker gheestliker materien. en mit properen
woerden voert brengghen dat sijn willen. ende
zuuerliken deelen en onderscheide die zaken en
bequcem redenē daer bij brengghen. en mit
gheleerder sprake hoer dinc schoen voertbren
ghen. en buiden van cleyne dinghen langhe
rede maken. en dinghe die van hem seluē opē
en kondich sijn mit subtilen woerden bewin
den. op dat groene menschen want moghē dat
hoer woerde ghetoghen sijn wt godliker wys
heit. Mer simpele deuote menschen zien daer
liker die waerheit en konnē in hem seluē daer
af dieper dencken. ende haer zwaerheit we
ghen. en mit hoerre begheerte zoeken zoecht
des inliken smaecs. En ouermiddes de schi
ne puers verstaens alle dinghe claerliker
onderscheiden al en kommen ziet niet proper
like voertbrenghen mit woerden. want et
is beter en meerre noet die onderscheide der
waerheit te bekennē wt den gheuoelen des
smaeks dan bij ghetkeniste der argumentē.
als men merken mach in enē teghelike meis
ter van hantwerke die wael gheleert is in zier
konst. en in enen subtilen philosoof. van
desen twee kan die ene argueren en spreke
van sijnre konst. en die ander properlike

en subtrillie werken van reuelacie en vifione

15 **W**ant en beelddachtighe bewifinghe. **E**
ghefproken is van dinghen die sonder
linghe behoere totter beweginghe en begheer
te des menschen. soe wil wy nu sien van dinghe
die meest behoere totter verstandnisse in gheest
liken dinghen. die som menschen te onderuinde
pleghen. alse sijn openbaringhen heymeliker
dinghe en vifione en vertomminghe ouermids
beelden. in welken sommighe menschen wurden
gheleert werden te verstaen die waerheit. mer
der werter voel bedrogghen. En daer om sijn
se te min te achten. want se ductuyl bedrieghe
en al sijn se oec waer nochtan is luctel oec
daers daer aen. al wanen som mensche die
ongheleert sijn en met en weren van gheestli
ken gracen dat groere heilicheit en wijsheit daer
in ghelegghen is **van manieren der vifione.**

16 **U**terrehande sijn die vifione. en uerrehande
sijn oec die apenbaringhen. al moghen die
vifione heiten apenbaringhe. want daer heymeli
ke dinghe in apenbaert werden. Sommighe vifio
ne moghen properlike heiten lichaemlic. om dat
se enen makende mensche lichaemlike gheroent
warden. als moyses gode sach inden bernenden
doren bosche. En als inden olden testament die
vaders ductuyl die enghelen siendike ontfenghe.
Hier in mach men begripen alle die ander zinne
alfe. horen. rucken. smaken. en tasten. want het

sien mach men setten voer enē iegheliken anderē
 sijn als ghescreuen staet in woode. Dat volc sach
 die stemmen. en die lampen. en dat gheluyt der
 basinen. want die stemmen en dat gheluyt der
 basinen en mochten sie niet begripen mit siene
 mer mit hoeren. **S**om andere visione sijn ghebe-
 ren beelsachtich die den mensche makende niet
 lichaemlic. mar in ghelikenissen gheroent werde.
 niet inden slaep. mer in een ouertredē des ghees-
 tes. ghelike als des propheten ezechuels en daniels.
 en sommigher ander hulighen visione inden olde
 en ninnen testament. **D**er sijn som andere visi-
 one die inden slaep in ghelikenissen gheroent
 worden. alle iacob den here sach op der leeder
 die tot den hemel ghinc. En als pharao. ende
 nabugodonosor saghen in drome teykene van
 toecomenden dinghen. alle dese visione werde
 ghemeenlic gheroent. niet allene den gueden. mer
 oec duetwyl den quaden. **D**er sijn sijn sommels
 waerachtich. en som verstaen ouermiddes hem
 die waerheit. En sommels sijn sijn oec bedrieghe-
 de. soe dacter som menschen by bedroghe werde.
 als ezechiel die prophete spreekt. **E**hy hebt
 een ydel visioen ghesien. en ghij hebt een loghe-
 nachtighe prophete ghesproken. **D**er en make
 sijn. noch en bewisen niemant heylich. want soe
 weer balaam heylich. en sijn ezestime die den
 engel sach. En pharao die in sinen droom
 sach voer wijninghe toecomente dinghe weer

heyllich. En al sijn se waer nochtan en sijn se by
hem seluen niet verdienlic. en dier voel siet en
is te beter niet. en dier en ghene siet en is te
quader niet. ghehinc alst oec is van sommighe
miraculen. **D**ec hebben sie ducwyl manighen
meer ghehindert dan ghepromet. om dat sy daer
bidel glorie af hadden en daer in verheue wur-
den. **D**ec wanen voel menschen. dat sy visio-
ne ghesien hebben. die se nochtan niet ghesien
en hebben en bedrieghen hem seluen en andere
menschen. of maken daer af ene geringhe der
ghiericheit. **W**oele menschen hebben loghenlike
hem gheuerust dat sy visione ghesien hebben.
op dat sy niet beneden anderen menschen ghe-
reken en solden sijn. of op dat se meer ghe-
eert wurden dan ander menschen. als of se
heyligher waren. dien die heymelike dinghe
godes gheopenbaert wurden. **M**er in sommighe
menschen pleghen alsulke visione woertekene
te wesen der razerie ouermiddes wulnisse de
wt den braghen neder vloeyt. en mit haren
wasem den braghen besaet. dat oec het sien
der oghen confuus wert. soe dat die mensche
waent dat hy een dinc apenbaerlike voerwaer
ziet dat nochtan valsch is. en ene twiuelachtich
ghe fantasie. als ecclesiasticus scrift. in sijn
vierendertichsten capitel. ghehinc enen wone
die een kint wint. soe lydt din herte fantasien.
en ghyf daer toe din herte niet. **E**en ander

107
Vifioen 16 Des verstaens. ouer-middes wifken dat
oghe des heires verlicht wert mitten lichte der
waerheit. en beschouuet daer in puerlike die
waerheit. of yt een beelsachtich vifioen hi
verstaet daer inne die waerheit die men daer
in bekemen mach. Als sancte pauwel sach
onsienlike dinghe. en hoerde onwtspreecklike
dinghe doe hi gheroghen was int paradys en
inden darden hemel. want hi en sach niet beel-
den lichaemliker dinghe. mer hi sach puerlike
den schijn der waerheit. **Des ghelics gheloue**
nu dat sancte iohan ewanghelyst puerlike al
die dinghe sach en verstant die hi in apocalypsi
bescrijft onder figuren van lichaemlike dinghe.
mer daer om bescrijft hi se onder lichaemlike
figuren. op dat ander menschen doch die figu-
ren verstaen mochten. den die puer waerheit
om groetheit hoers schijns onbegripelic is. **Of**
meer daer om dat men die verborghene heilige
dinghe ouer al allen menschen niet kondighe
en sal. op dat die ghene dies weerdich sijn daer
in hem oeffenen. en dies onweerdich sijn bute
ghesloten wardē vanden verstande der hei-
gher verborghenheit. ghelic alse sie oec in
anderen treden bedect sijn mitten deefel der
heiligheit scrijft. En dat bereikende inder
older ewe dat zehil dat ghehanghen was in
den tempel voer sancta sanctorum. daer me-
man vanden volke binnen ghaen en moeste

dan allene die priesters. En oec dat sanctuarium
dat men bewonden ghaef den leuten te draghe
als men boert solde wanderen inder woestine
dat nieman gheoorloft en was onbewonden
aen te tasten of te sien dan alleen den pries-
ters. Daer die heilighe gheest in betekent dat
volcomene mensche eens deels sien die diepe
verborgghenheit der heiligher scrift. mar an-
der lude zullen sie bewonden dragghen mitte
desfel der figuren die wyle dat wy in desen
leuen sijn. Mer al sijn die figuren der beelddach-
tigher of der lichaemliker visione waerach-
tich na haerre gheesteliker betekenis. noch-
tan en sijn sie niet waer nae wesclicheit der
dinghe. want ten is niet waer. dat inden he-
mel nae haerre substantie offen en leuen
sijn en aaren. en ander dinghe. die bescreue
staen in apocalypsi. En in anderen visionen
der prophete. Mer daer sijn hemelsche crachte
welker verdiente en ambochte in figuren be-
teykent werden nae eyghentheit deser beeste
V. Wi ghelouen dat cristus gheglorificiert
lichaemlike inden hemel is. En dat hi boert
meer nae waerheit sijnre substantie va sijn
en niet ghebaren noch ghesoect en sal werde.
noch oec liden als men inden ewangelij leest.
dat hi leet doe hi lichaemlike op der werelt
mit den menschen wanderde. nochtan heeft
hi ductwyl als men zeecht sommige heilighen

en ynnighen mensche in visione hem gheopen
baert. als of hy gheborn wurde. of in zier
moeder schoet waer. of gherecht int cruce
met dattet inder waerheit soe was. mer dat
hy den menschen om sonderlinghe troestinghe
en verwekinghe der innicheit. of om enige
sonderlinghe gheestelike bereyninghe soe open
baerde. want wy weten wael dat crytus die
opgherefen is vander doet. voertmeer niet
steruen en sal. En die doet en sal hem voert
meer niet verheren. des ghelucs en sal hy oec
voertmeer lichaemlike niet gheborn noch ghe
soet werden. En alsus sal men holden van
anderen openbaringhen der heilighen of der
enghelen. Der is te weten dat sommighe mes
chen die bedroggen werden van valschen ghees
ten. of van haren eyghene valschen wane. wa
nen dat hem in visione te voren come crytus.
of sine gloriose moder MARIA en dat sy hem
blesische gheuoecte maken. niet allene
in helsen en in cussen. mer oec in anderen
ontoemliken werken. en alsoe als haer gheest
van bynnen gheestelic ghetroest wert van
hem. alsoe wanen se dat se hoer blesich mit
zinliker blesichliker gheuoecte troosten van
buren. en hem gheuoellike gheuoecte make.
dat niet allene valsch en bedriechlic en is.
mer het is openbaer en proeflic dat het
groete zwaer blasphemie is. want alsoe als

bandinghe des heiligen gheestes die waerachtich
is ghegeuen wort teghen alle ghebreke te verdruc
ken en te verdriven. Alsoe is se sonderlinghe te
ghen vleyschliken ghenoechte. en waer die gheest
der reinicheit mit zier claerheit in schijnt daer
ist noet dat alle beroeringhe quader ghenoechte
vluchtes verghanghe. en verdrue werde recht
alfe duystermissen van toecomende lichte mer
van den die bidden als se gheuoelt gheestlike
ghenoechte vluchtes beulect werden van on
reynicheiden vleyschliker ghenoechte en weet
ic niet wat ordelen. mer dat ic liever derue
der bloemen die ic wt wulnisse des slijkes sol
de lesen. En als ic niet verordelen en dar die
gheen die bidden hoers ondanches in gheeste
liken ghenoechten beulect worden van vleysch
liker wtuloeyender onreynicheit. Alsoe en kan
ic oec niet ontschuldighen die gheen se in sodan
nen wtuloeyinghen mit consent ghenoechte heb
ben hoedamich oec hoer aerdacht schijnt te wese

Openbaringhe van maniere der reuelacien
verborgheime of apenbaringhen. Cap.
of toecomente dinghe gheschiet in manigher
manier. daer ghelic als inden voerscreue visio
nen voele menschen mede bedrogghen werden. en
manen dat het vanden heiligen gheeste is. dat
haer eyghen sin vlijert. of dat hem de gheest
der dwalinghe bedrieghelike ingheeft. En daer
om heb wy nu soe voele propheticen dactes ons

109
berdrieten mach van antikersts toecomen en
van anderen tekenen des ghemenen ordels. van
verderfuisse gheestlics staets. van veruolghin-
ghe der heiligher kerke. van manigherhande
drucke der werelt. en van meninghe anderen
dinghe. daer oec zittare ende innighe mensche
meer in gheloeft hebben dan behoerlic was.
En hebben manigherhande bedusinghen ghe-
taghen wt scriften ioaghims. en wt andere
prophetien. En al waren die al waer en re-
ghelouen. nochtan mochten gheestlike lude voe-
le dinghe vnden daer sy hem oerbaerliker-
in becömeren mochten. want onse here ihesu-
sus cristus al zulle forschueldicheit toecomen
der dinghe verdruckte in sinen apostolen doe
hy zeechde. Ten behoert u niet te weten die
tide. of die momente. die de vader gheset heeft
in sijn moghentheit. **O**penbaringhe ghe-
schiet sommels mit stemmen. of mit open-
baren waerden. als tot sunte peter en tot
sunte Jacob. en sunte Johan op den berghe
mit ihesus. die stemme sprac doer die wolken.
dit is mijn lieue soen. En daer na sprac onse
lieue heer tot sunte peter. salich bistu simon
bariona. want vlesch en bloet en heeft di
dat niet gheopenbaert. mer mijn vader die
inden hemel is. en als tot samuel ierst ghespro-
ken wert dat woert des heren in solo. Som-
mels gheschiet die openbaringhe inden slape

Alse isey toeghesproken wert inden slape dat
hy maria nemen solde en blien in egypten en
weder comen. **D**et wert den coninghe gheschiet
ghet inden slape dat sy niet weder en ghinge
tot herodes. en des ghehoers vint men in voel
anderen steden. **S**ommels gheschiet openba
ringhe ouer mids enen enghel. die tot enen wa
kerden menschen van binnen spracet. Alse sa
charias die propheet zeecht in sinen vierden
capitel. Die enghel die in mi sprac. die sprac
tot my. En weertu niet wat dese dinghe sijn.
Sommels soe schiet sy ouermids den heilige
gheest in der zielen des menschen. als die pro
pheet spracet. Ic sal horen wat die heer in mi
spracet. En dat gheschiet in twee hande ma
nier. Een manier is. wannec hy der zielen
iet ingheestet te doen of te spreken. of hoer leert
van hoers selues. of van weenden dinghen.
als hy inden propheeten ingheeste wat sy doen
of spreken souden. of als hy hem toecomende
dinghen. of verborghene dinghe. of dinghe die
niet ieghembaerdich en waren openbaerde. **D**e
ander manier is waemec hy den mensche
verlucht van binnen. en toent hem niet in
enen dinghe noch in twee. mer ghemeenlic in
voel dinghen. wat nae rechter waerheit beter
is of niet beter. Alsoe als hy alle rechtuer di
ghe menschen leert et quade laten. en et gude
de doen. en ouermids den gheest der konst of

des rades. of der verstandnisse. of der wysheit
te bekennen en wt te kiezen dat gode behaechlic
is en best is

Noch is een ander manier van openbaringhen. ouermiddes den heilyghen gheeste. waer
meer die mensche wt godliken ingheesten gode
bedt om enyge sonderlinghe enghen of vreesen
de zake en ouermids begheerlic toeneighen der
innichheit en ghetrouwen tot verhooringhe sijn
ghebedes verstaet dat sijn bede ghehoert is mer
al yt dat hi betrouwet dattet gueden voert
ghanc hebben sal daer hi om ghebeden heeft noch
tan en weet hi dunctwel niet in welcher manier
het gheschieden sal. En des ghelikes als hi niet
en gheuoelt dat hem inghestort wert alzulc
ghetrouwen der verhooringhe so verstaet hi dat
hi en ghene voertghanc sijn ghebedes vercrighe
en sal. al yt dat hi te male niet zeker en is.
want hi en weet niet waer dat krauche ghe
trouwen een teiken is des ghebrikes der innic
heit. dan die wegheringhe der bede. En dese
manier van openbaringhen is sonderlinghe ghe
woenlic en vrendelic innighen herten. nochtan
wintmen vreden dat som deuote menschen hier
in bedrogghen werden als inden intweinsighen
ingheestene. En dat mach alfus toecomē. waen
meer een deuot mensche hem vreden tot gode
innichlike gheuet. en ouermits groete begheerte
der innichheit ghetrouwet dat hem god gunstich

is en bidt voer hem of voer enen anderen dat
dat of dat ghesche. En hi te voeren eer hi dat
dat was in groeter minichheit. en in ghetrouwe
godliker guedertierenheit. En daer toe begheer
te in hem coemt des dinghes dat hi wonschet.
en die affectie wungher wert en wt der uuer
heit vermeerret wert dat coeuertact tot gode
soe maent hi dat die heylighe gheeste dese minic
heit wuret. om dat die bese gheest gheen minich
en mach instorten die hi nummer en heuet. en
betrouwet hier. om dat hi niet bedroggen en
sal werden. noch sine hape en begheerte ghemey
ghert. want die heylighe gheest schint ouer
mids der minichheit en dat ghetrouwen te vol
herden dat ghetruich ons heren daer hi zoecht.
bid en u sal ghegheuen werden. mer hier mach
bedruechnisse wesen dat die gheest des mensche
wt begheerte des dinghes dat hi mint hem ver
blint wanneer hi neerstrike daer op denet al
en was hi aec te voeren in gheerne minichheit
tot gode. en in dier ghedencknisse burde van
groeter begheerte des dinghes heyllic beuoert
wert tot truen sonderlinghe wanneer enich
ding is dat tot minicheden hoert alst ductuul
ghesiet dat die mensche om idel glorie bid gra
die van gode wael te prediken. of te prophete
ren. of mirakel te doen. of anders wat daer
hi wonderlic of schinen mochte. En syn her
te wert bedroggen en verblint hem in desen

Fantafien en wert beweghen in ydelre affectie.
 en hoe die affectie des herten volker wert. ho
 hi in hem seluer deuoter werd. wanneer hi
 denct en wonschet dat hi begheert en niet van
 lichtneerdichede of van ydelheden. mar van
 rechter ghestadicheden en van caritaten. Ende
 wanneer hi daer en binnen blijft in eenrehan
 de troefringhe des gheestes. die lichlike wer
 kenen mach werden tot meeren beweghe der
 minicheit. En dan spreect dat gheerouwe zins
 eighens gheestes. en hi waent datter sy die heyl
 ige gheest om dat hi die gracie der minicheit
 niet en ontrect de hi gaf. **Der** waent hi om
 dat syn herte ghewinder werdt ouermiddes fier
 begheerte dat hem soe voele re meet gracie
 wert inghestort als syn herte blider gheworde
 is en gripliker en ruwer stat heeft gracie te
 ontfanghen. want een wyl herte en vrolic in
 guetwillicheden is bequamer te ontfanghe gra
 cie der minicheit. dan dat mit droefheit en mit
 buterheit is bedruet. want die heilige gheest
 is minne ende goetwillichheit en vroude des va
 ders en des soens. En een ieghelic dinc verblif
 hem natuerlike meest mit sinen gheleke. wat
 blifscap is proper des bemelchen landes. rou
 we en droefheit is proper der ellendicheit de
 ser werelt. buterheit der mishope is hetsche
 pine. Daer om behoefte men groete subtylheit
 in allen manieren der apenbaringhe ende der

visionen op dat men niet en ontfanghe valsche dinghe voer ware dinghe. noch schadelike dinghe voer salighe dinghe. noch cleine dinghe voer groete dinghe. noch middelbaere dinghe voer hoechste dinghe. Die heilige gheest kan alleen den mensche leren en seker maken ouermiddes die gawe des rades en ouermiddes gracie des onderscheides der gheeste waer in zulken dinghen te ontfanghen is of te laten. en hoe menre ghebruken sal. ghelyc als hy die propheten en die heilighen leerde. dien hy niet allene en toende waerachtige. mer hy betuyfde hem oec inweydelike ouermids ghetuych der waerheit dat sy waerachtich waren. Som gheleerden luden dunct zekerst datmen dusdane apenbaringhe en visionen niet en zoeken. en ist dat se ghegeuen werden datmen hem niet lichtlic en ghesouen. mer angst hebbe voer dat stric der bedrieghenisse. en dat men se cleyn rekenen en luttel bruchtbaer. en al sijn se waer dat men se noch tan holde alse tusschen waer en valsche en sijn se valsche dat men daer niet by en bliue op dat men niet bedrogghen en werde. En is iement daer ommer achten wilde neme raedt mit luttel luden. en die soe wys sijn dat se hem des dinghes verstaen. Mer inden dinghen die zeker sijn en verdienlic. en bruchtbaer daer sal een veyghelic hem neerstlike in oeffene. alse in ghebrieken niet te wieden. en trouwelike sijn in

Doechden boert te ghaen. inder heyligher scrift
nae gansen verstraen hem te oefene. en ouer
mides woonheit des ghebodes dat herre vuer
rich make tot begheerliker toenechginge der
innicheit. **D**at sijn salighe en sekerre en brucht
bare oeffeninghen gheestliker menschen. ende
hoe hem een ieghelic meer hier in oeffent hoe
hy meerre is van verdienst en meerre gloue
hebben sal van gode. **D**ec sijn sommighe be
uoellike zuerheden die innighen mensche brude
inghestort werden alhoe dat sie se gheuoelē mo
ghen alse wonderlike zoete roke onspreekelike
zuerheit des smaecs en zuete ghelude van stam
men en van zueten sanghe. en onderinsdinghe
onspreekeliker zoetichheit die men gheloue mach.
En want dese dinghe waer sijn en van gode soe
moghe wi ghissen dat se daer om men beghin
nende menschen die gheestelike dinghe noch niet
claerlike en verstaen ghegheue werden. op dat
sij doch mit bouelliken dinghen ghetroot wer
den in gode die noch niet en bekemē die doecht
puerre gheestliker dinghe in wolkē meere
meerre macht is en sekerre waerheit. ende
bruchtbaerre boertghanc. en puerre volko
menheit. **D**ec warden gheuoelike troestringhe
ghegheuen den ghenen die zoe. toeghenomen
hebben inden gheeste om oueruloesicheit der
zoetichheit die se van binnen hebben. op dat
ghelike als die ziel den lichame als hoerenghe.

selle inden weghe deser ellendicheit mededeijst
hare passien. hem oec mede deijle haer troestm
ghen. want als die ziel van binnen droeuich
is. soe neemt oec af dat lichaem van buten. Daer
om want et lichaem mede arbeit mitem ghees
te en medelidet inder verdiente soe ist recht
dat die gheest den lichame mede lide dat loen
niet alleen der toecomender glorie. mer oec
der teghentwoerdigher gracie. ghesinc also he
ren in worscheppen haren knechte seijnde van
der spisen die hem ouerblijft. En als sinte p
paubel zeecht. alsoe als gij sint ghesellen der
pinen. alsoe sulden oec wesen ghesellen des t
troestes. En dit gheschiet van oueruloedender
mate die den gheminden ghegheue wert. wel
ke oueruloedicheit dat lichaem dat deelachtich
was des arbeitdes ontfangt op dat se niet wt
en sturre en verfaren werde. **D**ier alsoe als
voer ghesproken is van den apenbaringhe en
visionen. alsoe ist oec mit desen gheuoeliken
zoeticheden dat sommighe menschen daer in
bedroghen werden en wanen dat het van gode
is. dat machsien een bedrieghelike fantasie
is. En som wanen dat het een groot dinc is.
dat nochtan in hem seluen niets weert en is.
en sommighe mensche verheffen hem van sul
ken dinghen en berome hem als van heijlicher
den sonderlingher gracie. **D**ec hebben proper
like aen hem dese beuoelinghe der godliker

sueticheit sonderlinghe als sijn van ghewoenten
ductwylse en mit sterker beroeringhe comen dat
sijn inder vermakinghe des gheestes dat lichaem
cranc maken en alsoe in cenne manier ghe-
noechlike pininghen alte enē grouē menschen die
grouer spuse ghewoen is. Wanneer sijn ductwyl
lecker spise ontfangt dat se hem mistomet en
zeer krenet. want dat verganclike onedellic-
baem is ghelyc enen beeste beestliker ende
eertlicher en snoder dinghe ghewoen. Als hem
in genesi na der sonde van gode toeghescecht
is. **D**u salt eten die crude der eerden. **S**om-
miche deuote menschen die ghekrenet sijn van
groetheit der minicheit. die maghen waert beter
sijn cranchheit des lichames te liden. en den gheest
mitten arbeide der minicheit toe gode waert te
straffen. en die ghegheue gracie niet te versu-
men. dan om groete cranchheit hem af te trecke
van der minicheit en den gheest toe verdriven.
en tot wremendighen onleden hem te gheue om
berlichtnisse des lichames. **H**ier toe mach me
antwoerden. behouelic enen ieghelike zyns bere-
rens rades. Dat die gheen die alte zeer daer af
krencken. hem liden nuttelike moghe afstrecke
vander naerstigher minicheit. en mit hoers sel-
ues arbeide niet pmen daer in te bliuen op dat
se niet alte wterpense uoert drucken die affec-
cie der minicheit. want soedamich gheweldich pi-
nen maect oec starke lude kranck. **D**ier ist

salie dat sonder arbeitlike pine die gracie haer
seluen offert en indruet onghezoecht. soe en z
zullen sie se niet afwerpen. noch oec hem te
mael daer instorten. ist dat sy gheuolen dat
sier zeer van krancken. mer mit maticheidē
zullen sie daer aenhanghē. Als ghescreuē is.
Du hebbes homch gheuondē oec soe voele daer
af altes di gheuoech is. dat is alsoe voele
altes di gheuoech is nae mate dijnre cracht.
Want het is nutter een wyl tides der innichet
ghemarelike te ghebruke. dan ouer mids ver
teerden crachten en verderfder naetuerliker
macht se te mael te verliesen en nummer we
der te crighen. Want die ghene die hem dus
verderft hebben begynnē ductwyl daer nae
mit hem seluen alte groet medeliden te hebbe
om weder te crighen die cracht. die se mit on
bescheidenheit verloren hebben. En begynnē
niet allene sekerre mer oec lichtueerdigher
van zeden te werden dan behoerlic is. Ende
want se hoer crachte zeer verloren hebben son
derlinghe des hoofdes. en der herte. soe dorre
sy hem nauwe enighe clejne tijt gheuē tot in
nicheden. Want stedelike kranckheit treet se
daer af. en hoe se daer meer teghen pinen. hoe
sie mijn vermoghē. En hier om schijntet wyl
liker dat men die godlike troestringhe ghema
reliker zoeke wanneer die cranchheit des sic
hames daer aen hindert. op dat menre te san

gher ghebruken moghe. en alse se vermeerret
werden dat mense nochtan verdraghē moghe.
dan tot cenre corter tyt ghenoechte daer in te
soeken mit zulkier onbeschedenheit. dat men
se daer nae vlien moet en verliesen sonder ho-
pe weder-orghens. omme ghebrec der crachtē.
want als dat vat ghebroken is soe moet die voch-
ticheit uytlopen. En daer af zeecht die propheet.

Mijn vleysch leet ghebrec en oec myn herte. wār
wanneer die cracht des lichames te mael ghe-
breec soe wert oec dat herte cranc en amach-
tich vander innicheit. **D**ec gheualt ductwyl
sommighe mensche die neerstich sijn ter innicheit.
wanneer sijn alre meest pinen te hebben gracie
der innicheit. dat sijn se dan minst hebben. en
wanneer sie stercliyt daer nae staen dat sijn
dan dourer en harder van herten werden. oec
inden meesten en innichsten hoechtidē als in der
tyt der passien of der ghebuerte ons herē. en
sonderlinghe wanneer se sochualdelike ende
neerstelike hem pinen te bereiden totten heil-
ghen sacramente. En hoerre voele werden sijn
hier ductwyl seer af bedroeft. En ouermids dem
moedicheit des herten dat dus ghestoert is soe
nemen sijn hier wt dat sijn bin aventuren met
weerdich en sijn dat se god vande. en dat het
gode niet behaghelic en is dat soe ontweerdighe
en ondenote menschen souden dat heilighe sa-
crament ontfanghe. en aldus trecken sijn hem

Inwylle af vande spise des leuens. en vander
medicme der salicheit. **N**der want den mensche
onseker is waer hi weerlich si der minne da
des hares nae der ordinaucie der reden. en go
de allene kondich is eens ieghelic verdiest.
Daer om al en moghe wi nader waerheit me
mant raden wat wi gheuoelen. of doen moghe
in dusdanen dinghen. nochtan na ghissinghen
moghe wi somme redenen daer op vergaderen

Wder omwaer om god onttrect den guede
god guede gracie der innicheit. **ii.**

en deuoten menschen onttrect die gracie der innic
heit. op die tijt waenmeer si se alre heft hadde
en meest zoeken. **D**aer op mach men ses rede
ne bewisen. **D**ie ierste reden is. want die men
che dan en ghene innicheit en heeft soe wert
hi op die tijt meer veruetmoedicht. dan op een
ander tijt. en wert meer confuus in hem seluen.
ghelijc alre weerlike mensche meer confuus wer
den wanner se des paeschens niet en ghaen
ten heylighen sacramente dan in alder ander tijt
van den iaer. om dat dan alle mensche plegghente
ontfanghe dat heylighe sacrament. **D**ie ander
reden is dat hi bi auenture ouermids andere
oeffeninghe niet wael ghepurgiert en is. of dat
hi heuet sommighe misdaet dier hi niet en
ghedenct. En op dat hi dan weerdelike gae tot
den sacramente. en te bet van sonden ghepur
gert werde soe wert hi daer in ghepint daer

hij hem meest in bedroeft. en hoe die rouwe
meerre is hoe die puringhe sterker is. en alre
meest daer om dat hij machschen op een ander
tijt mijn vlich was gracie der innicheit te be
gheren. of versunnelike ontfeng die hem ghege
uen was. of gode daer af met weerdelike en
dancte. **D**ie derde reden is want die mensche
ghelijc sal werden in den dinghe daer hij in
ghesondicht heeft dat hij op die tijt der gracie
derue als hij se begheert. om dat hij se te voe
ren versunnende doe hij se hebben mochte ende
voertmeer daer in voerhoedigher worde. **D**ie
vierde reden is op dat hij bet daer in gheleert
werde dat se van gode sijn en niet vande mens
chen. want se die mensche niet hebben en mach
nae begheerte sijn wilsen. mer god die sie ghe
uet en misturt wanneer hij wyl. en ontrect
alsoet hem behaecht. en alse hij weet dat nutte
is den ghenen die se ontfangt. En oec dat se
god gheeft wt sijnre graciën en niet wt ver
diente des menschen. want ghaue hij se altoes
wanneer men se begheerde. en hij se niet en
ghaue se en worden begheert soe mochtmen wa
nen dat hij se allene ghaue nae verdiente der
gheemre die se versochten. en niet nae misdicheit
der gracie. Hier om wert se binden wt gherech
ticheit ghewingheit den ghenē die se neerstlike
zoeken. en wt ghenaden ghegheue den ghenen
die se niet en zoeken. **D**ie vijfde reden is war

Wt haestigher pinnachticheit des herten wert
biaden bestopt die vryheit des gheestes wan
meer dat herte recht als mit gheweldighen
wt persen haest voert te brenghen die affectie der
vinnicheit en en kan die mensche dan die gracie
die hy zoekt niet voertbrenghen nae begheerte
des herten soe wert hy daer af bedroeft en meer
hard. En hoe hy hem mit meerre haesticheit
pint te dwynghen tot vinnicheiden hoe hy min
verdort. en meer verdort recht als die gheen
die windruuen of olyuen inder perse alte zeer
en haestelike druct. daer die vochticheit onclae
re en onsmakeliker af ploecht. dan of hy se lan
sem en ghemarelic ghedruct had. want hoe die
affectie der vinnicheit vuer is hoe se vetter is.
Daer om soe is op som ander tijt die mensche
ductwil vinnigher om dat die gheest in sinre
vryheit blijft en sonder bedwanc hem mach
verheffen mt hoghe. want gheweldighe haest
heit bestopt den gheest oec inden lichaem. mer
ghesatighe verhalnghe des adems is verlichm
ghe des herten. **D**ie seste reden mach wesen
verdient van meerre gracen en glorien. als
die onueroreghen begheerte die ziel pint ende
rein maect. en als die lisdanheit der ellendic
heit. en oecmoedich verdraghe der droefheit.
ghelinc conre vyle die ziel claeire maket ende
bequamer toe ontfanghen dat godlike licht en
meerre gracie en glorie. want dat licht des

aensichtes godes. en dat schijn der claerheit so
des blenct allen menschen ghelike. mer die puer
re is en niet van duistermissen der sonde die
is bequamer to ontfanghen dat licht dat van
bouen inloeyt. recht alse claer glas. en metael
dat wael gheuyelt en ghepolliert is. bet ontfan
ghet die radien des lichtes. en meer blenctet.
Want dan castinghe een wyle is der ziel die de
roest der sonden af wylt. soe verdricht die ziel
weder dat licht der gracen als sie ghereynicht
is van sonden die mit hoerre duysterheit die ziel
bedecten en wylfocen van den radien godlics
lichts. Der purgiert god bidden die herten in
nigher menschen in dien dat hi hem afrect
den troest dies se niet deruen en moghen son
der groete pine. op dat se alse ghereynicht
werden en bequamer te ontfanghe meere vol
heit der gracen nu inder tyt. en glorie in toe
comender tyt. Al is oec dat se die castinghe
mit sonderlingher misdaet niet verdient en
hebben **van becoringhen in nigher menschen**

De uote menschen hebben. **cm.**
Die becoringhen die ghewoenlic sijn son
derlinghe nutten en onvolkomenen menschen.
Alse trouelachtheit en houerdicheit. want
dicutwyl trouelen sijn of al zulke gracie van go
de sijn. dan die mensche mit sinen arbeide hem
seluen die beweginghe maket. En dit is
een seer onroestelike becoringhe. want bidden

Dunct den mensche dattet lichte wesen mach
des duuels bedrieghinge. en wardet beghan
ghen in hem seluen soe dat hi binden denct zine
neersticheit der mincheit te mael after te la
ten. en hem simpelike te gheuen allene tot be
dinghen van wtveindighen woerden. en tot
gueden wtveindighen werken. recht of si
daer in zekerre waren dan in neersticheiden
wtveindigher deuocie. en dese becoringhe hi
hi meest wameer hem die gracie der minc
heit ontoghen wert. En aldus heeft hi twee
hande tribulacie. alse van ontrectinghe der
gracie. en van twiuelachticheit of se van gode
was. of gode ghenacem was. Alsus twiuelden
die discipulen ons heren inden gheloue cristu
cer si volkomelike ontfenghen den heilighen
gheest als nu doe sie sagghen sine miracule en
sine hoghe leer. soe gheloeffden sie dat hi was
die waerachtighe sone godes. mer doe si sage
sine passie die hi om onsen wille ontfenc. doe
worden si twiuelende alse si spraken onder
hem. doe hi ghepassiet was cer se seker ware
van sinre verrisemisse. Wi hoepren dat hi
israhel verlossen soude. recht of se segghen
wilden. noch heb wi te verghenes ghehoopt.
Des ghelikes nae sinre verrisemisse doe se hem
sagghen verbliden se en twiuelden. hent se mit
woele argumente versekeret waren dat hi
inder waerheit was. sonderlinghe nae sinre

hemelnaert. ende nae seindinghe des heylighen
gheestes. Ende alstus verbliden hem nu denore
menschen cristi van troeste vintendigher gra
cien. en als nu twiuelen se en sijn droemich. Dus
wert die heilighe gheest in hem manichsins. nu
in deser wise. nae in anderre wise. nu seynt
hy hem troest in. en toe handes onttrect hme
hem weder ter tyt toe dat sy mit manigherhade
teyken onderwinden die waerheit en die nut
scap synre vandinghe. In ieghenwoerdicheit
der gracie sijn se blide van der troefinghe.
en seker vander waerheit. En als die gracie
van hem is soe verliesen se solaes van beiden
gauen. Mer die wise man pint dat hy inden
daghe des quades ghedencke om dat guede.
wiles ghehoechnisse hem weder roept van ver
storinghe en cleimmoedicheit des gheestes. en
dat is mitte ieghen die ierste bekinghe der
twiuelachticheit. Der pint hy inden daghe
des guedes te ghedencken om dat quade ouer
mids welken hy veroetmoedicht wert en ver
druct vander opblasinghe der houerdicheit.
en alsoe wert die ander bekinghe ghenesen
¹⁰ **W**ant vierrehande wis verheffen hem
denore menschen. entter sie gloieren
dat se die gracie der innicheit verdient hebbe
mit gheledenen arbide en neersticheit. of dat
se van gode meer ghemint sijn dan ander
menschen die dese gracie niet en schynen te heb

ben. **O**f dat sy wanen dat hem meerre gracie
ghegeuen sy dan inder waerheit is. **O**f wanen
dat se der gracie komen bet ghebruken ende
danckbaerliker ontfanghen. en vruchtbaerliker
voertderfen. en myn daer in versinnen dan
ander menschen die ghelike gracie ontfangē
hebben. **T**eghens die ierste becoeringhe der troue
linghe is nutte dat die mensche ghestadelike be-
trutte en gheloue dat die gracie van gode sy.
Ende dat hi ueerstelike merke die gracie of
alle weghe hoer beroeringhe sy allene tot gode.
En dat hi oetmoedelike daer af raet neme vā
yemant die gheleert en gheoeffent is in sulke
dinghen. **E**n dat hi bereden wille heb rades
te volghen hoe hi hem inder gracie hebben sal.
En dat hi oetmoedelike gode bedde dat hi niet
en ghesenghe dat hi bedroghe werde van sijn
zelues sin. of van enighon weenden gheeste
Teghen die ander becoeringhe der verheffin-
ghe is nutte ernstighe bekenninghe enghen-
re lauheit en snoetheit. en versumelheit en
ondanckbaerheit en yckre glorie en ontroude-
gher wachtinghe. in welken men reden ghe-
uen sal van der gracie die den mensche ghe-
geuen is. en die hi versuimt heeft. **D**er is
hem nutte dat hi ontroudelike besorghe dat
hem die gracie met ontoghen en werde. ende
dat hi niet ghelaten en werde van gode om
dese quade dinghe die voerscreuen sijn daer

19
by hem langhe in ghespaert heeft op dat hy
hem beterde. en die hy niet ghebeter en heuet.
Doe is hem nutte dat hy neerstelike merke an
der menschen. die in gracen. in dogheden. in
gheboden en in guede oeffeninghen hem verre
sonder ghelyc bouen ghaen

Ist zake dat iemant onder vinden wi l waert
beter sijn ductus dan zelden dat sacrament
des lichames ons heren ihesu cristi te ont-
fanghen. Die sal weren datmen daer allen
menschen en ghene conpaerlike reghel af ghe-
uen mach. want die verdienten der menschen
sijn mangherhande. en neersticheit haerre
werke en haer begheerten sijn onderscheide. En
die werken des heiligen gheestes sijn manich-
feldich in allen alle menschen. Doe sijn man-
gherhande gheestelike state. En hier om ghelyc
als men den zieken niet nae eenre forme ghe-
uen en mach medicine des lichames om onder-
scheit der complexien of des landes. of der
rijt. of anderre zake. waer ome men die medi-
cine suckerre of seldeure. of in meerren of
minnen deel gheuen sal. En alsus ist te versta-
ne warden lichaem ons heren ihesu cristi dat
gheestelike medicine is. want die niet werlike
sozghen becommert sijn. die moghen hem selde-
re daer toe ontkommerē dat siet ontfanghen
dan die ghene die hem allene gheue tot gheest-
liken oeffeninghen. **D**oe sijn sommighe mens-

chen meer en sommighe min boeslic in be-
waringhe haers leuens en haerre seden ende
puerheit haerre consciencie. Sommighe werde
oec mit uerigher begheerte meer ghetaghen
tot ontfanghen dese salige spise dan ander
menschen. Oec sijn som andere die rechte ver-
saghet werden als sie daer toe ghaen zullen en
en dronghe sie die consciencie niet. noch en ghe-
boedet niet die ghewoente hoers gheestlics sta-
tes. of en dronghe se niet daer toe anot dat sy
meer van gode veruereenden solden. sy solden
harde selden ghaen tot den versachlike sacra-
mente. **N**ochtan soe schijnt dat nauwe ve-
mant soe gheestelic of soe heilich is ten sy hem
ghenoech dat sy van ghewoenten ter weke eens
ontfanghe dat heylighe sacrament. Wygheno-
men priesters ten sy sommels en selden. dat sy
om sonderlinghe zake meer daer toe ghanghe.
alpe of enighe zecte hem aen quaem. of om
sonderlinghe groete hoechtit. of onghewoenli-
ke innicheit. of onghetemperde begheerte om
hem te ontfanghen. die allene mach den brant
der minnender zielen vercoelen. En want
zulk inual der uericheit niet inghestort en
uert. dan van den heylighen gheeste. alpe te ghe-
louen is. soe en is die mensche niet bedwonghe
onder die ette en insettinghe menschelike ghe-
woente. alpe wij waer sommighe ghesien hebben
mer luttel welker leuen cristus was. alsoe dat

se overmits apenbare tekenen schenen te ghe
breken inden leuen des lichames als se niet son
delike ghespist en worden mitten broede des
leuens inden heylighen sacramento. en die te
voeren soe kranck waren dat se niet ghaen en
mochten. nae ontfangnisse des heylighen sacra
mentes waren se soe ghesterct of si te voere
en ghene kranckheit gheuoelt en hadden. Alse
onse heer zeecht. **M**ijn vleesch is waerlike spise.
en mijn bloet is waerlike dranc. want en ghe
ue lichaemlike spise of dranc en mochte soe
haestelike noch soe crachtelike niet allene dat
lichaem mer oec die ziele vermaken en sterken
Der het is salich en werte dat hem die mens
che bereide teghen die ontfangnisse deser me
dicine. en pine dat hij se ontfanghe alse hij alre
innichst mach. en nader ontfangnisse hem
holde in oeffeninghe der innicheit. Doch zullen
gheestelike menschen die hem gode gheoffert
hebben tot enighen dienste aendachtigher hier
in wesen. want soe zullen sie bet behoet bliue
in hoeren leuen. en in hoerre consciencie ist dat
se om weerdicheit des heylighen sacramentes
voer en nae alse siet ontfanghe hem pinen
onbeulectelic te leuen en ghetradelike tot in
nicheden hem te gheuen. En al is die innicheit
birden lauu nochtan zullen si ghetroulike daer
toe ghaen. ghetrouwende op die barmherticheit
godes. want ist dat se hem ontuerdich rekenē

soe sullen sie dencken. dat se soe voel meerre
noet hebben te zoeken den ghesontmaker alse
sie hem zieker gheuoelen. want die ghesonden
en behoeden niet des meisters van medicinen.
mer die gheen die qualic hebben. want daer om
en begheers du niet di te verenen mit cristo dat
tu hem heilich makes. mer op dattu heilich ghe
maket werdes van hem. **D**er en sal die mensche
daer om niet after laren te ontfanghen dat heilich
ghe sacrament. ist dat hi binden niet en ghe
uoelt sonder singhe ynnicheit. op dat hi doe dat
in hem is. en hem pine daer toe te beriden soe
hi best mach. of ist oec dat hi inder ontfanghe
nisse of daer nae hem min deuot gheuoelt dan
hi wilde. want dat plegghet wt enigher van de
woerspraken saken te gheschene

Mer die puesters moghen dese forme holden
dat se niet alte selden noch niet altoes
daghelics sonder onderlaet misse en doen noch en
offeren die heilighe offerhande. want alte ghe
stidichlike misse te doen schijnt wat teykens cleyn
re reuerencie. want nauwe yemant soe deuot
is. die altoes mit cenpaerliker ynnicheit uerlich
is. en alle weghe den dienst doet mit behoerliker
reuerencie. en mit uerigher herten. hi en wijnt
mael binden enich cleyn dinc dat hem hindert.
En oec alte selden te celebreren. al plegghet hi
iden te gheschien wt reuerencie en oermoedicheit.
nochtan soe ist binden een woedfel der truechheit.

Want die mensche is myn voersienich in allen dinge
ghen. recht of hi niet en behoefde hem te beware
want hi gheen opfat en heeft te ghaen ter tafel
crisi. Dit en is en ghene waerachtighe oet
moedichheit. noch ten is niet seker dat hi hem
daer langhe van onttreke. want gheluc als hi
niet weerdich en is dat lichaem cristi ductuyl toe
ontfanghen. alsoe en is hi oec niet weerdich
eens toe ontfanghen. Want daer om en ontfan
ghe wi onsen here niet als of wi weerdich sijn.
Aer op dat hi ons ductuyl vandet. en inghaet
in die woninghe ons herten en ons lichaems.
dat wi meer en meer weerdich werden. want
waer god inghaet. daer ghebenediet hijc. gheluc
als hi nuweer ghebenediede den huus obedecken.
die in sijn huus hadde die arke ons heren daer
manna in besloten was. daer om wolde dauid
die arke mit der benedictie weder halen. als ghe
screuen is in den achten capitel des boeckes der
wijshheit. Ic heb nu ghehad dese tot my te bren
ghen om dat ic weet dat se mi mede seisen sal
van haren guede wilke guede te bescriuen ic nu
after late. want men se tot uoel treden wint
inder heyligher scrift **VA mangherhande toenen**

Als oec als onderscheitge daer wi mede ghetogē
is der menschen vde toe of fangē dat heilige sac
sac is oec mangherhande die aendacht en die met. c. m.
affectie daer si mede ghetoghen werden misse
te doen. of te ghane ten heylighen sacramento

Sommighe trect die minne godes dat sy hoe-
ren gheminden durtwyl noden tot hem en in
hem seluen ghenoechlike omhelsen. **S**ommighe
trect bekennen eyghenre krankheit op dat
sy den here als enen meester van medicinen
tot hem roepen die se van alre zicte ghesene.
Sommighe trect confitencie hoerre misdact op
dat sy ouermids hem als mit eenre ghenoechli-
ker offerhande ghereynicht werden van allen
sonden. **S**ommighe trect perse en last van tri-
bulacien op dat sy ouermids hem die al dinc
uermach haestelike van allen iegheiden ghe-
uuet en sekerlike beschermt werden. **S**ommighe
trect begheerte eenigher gracie of guie te ver-
crighen. ouermids hem dien die vader als hy
uoerden mensche bidt niet wegheren en mach.
Sommighe trect danckbaerheit voer die ghaue
gods om dat die mensche en gheen dinc gode
weerdeliker wederghen mach voer al dat hy
ons gheeft dat dat hy ontfanghe den kelic des
heils. dat is onsen heren ihesum cristu. **S**om-
mighe trect dat lof en die eer godes. ende der
heilighen. om dat wy gheen meerre dinc en heb-
ben daer wy gode of die heilighen nae haerre
weerdicheit mede eren moghen. dan cristu te
offeren gode den vader. **S**ommighe trect
minne en medeliden des naesten. om dat voer
salicheit der leuendigher. en roste der doeder
en gheen dinc volkomeliker. en sonder anwt

des weyghers en bidt dan dat bloet cristi voer
ons ghestort is. En dat is onse ouerste hulpe
dat wi hem die ons mit sinen vader versu oent
heeft. en altoes voer ons spreect aemroepen dat
wi onse middelaer si tot sinen vader. **Doelē**
dinghe van neersticheit en crachre des ghebedes
face wi achter- die een neerstich mensche bet mit
anderu inden leren mach in sinen ghebede. **Aer**
mit ende seg wi dat alle dinghe die wi in on
sen ghebede bidden sijn dat ons vergheue moere
werden die quade die wi ghedaen hebben of dat
ons afghenomen werden die quade die wi hāde.
of dat wi vertrighen moghen die guede die wi
begheren. of als wi gode dancken voer die ga
uen die wi ontfanghen hebben of die ons ghe
laeft sijn. die moet ons allen onse heer gheuen
amen. **Deo gratias**

Hier gaet wt dat ander boec van profectus

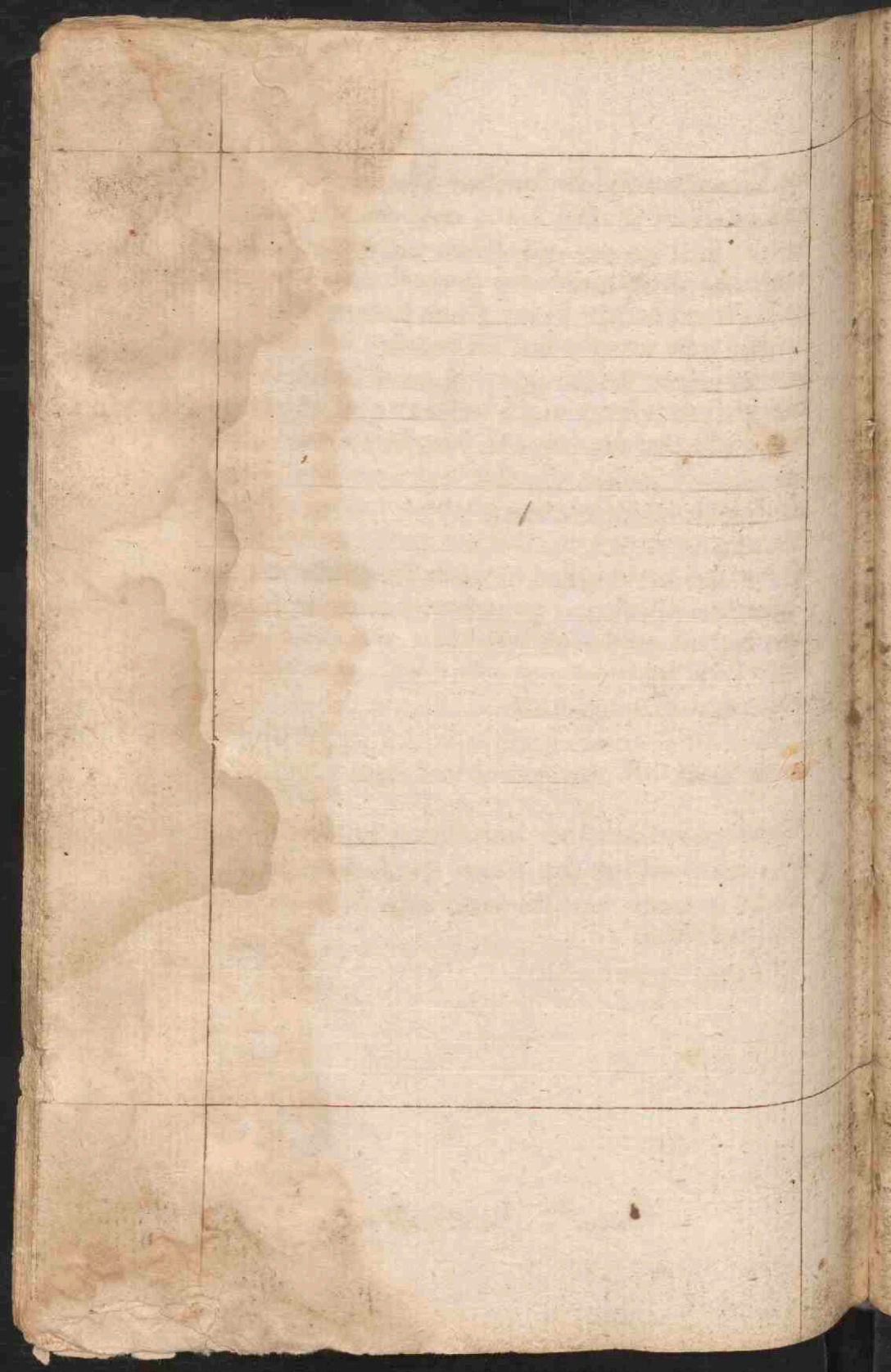
bescreuen int Jaer ons heren doe mē screef

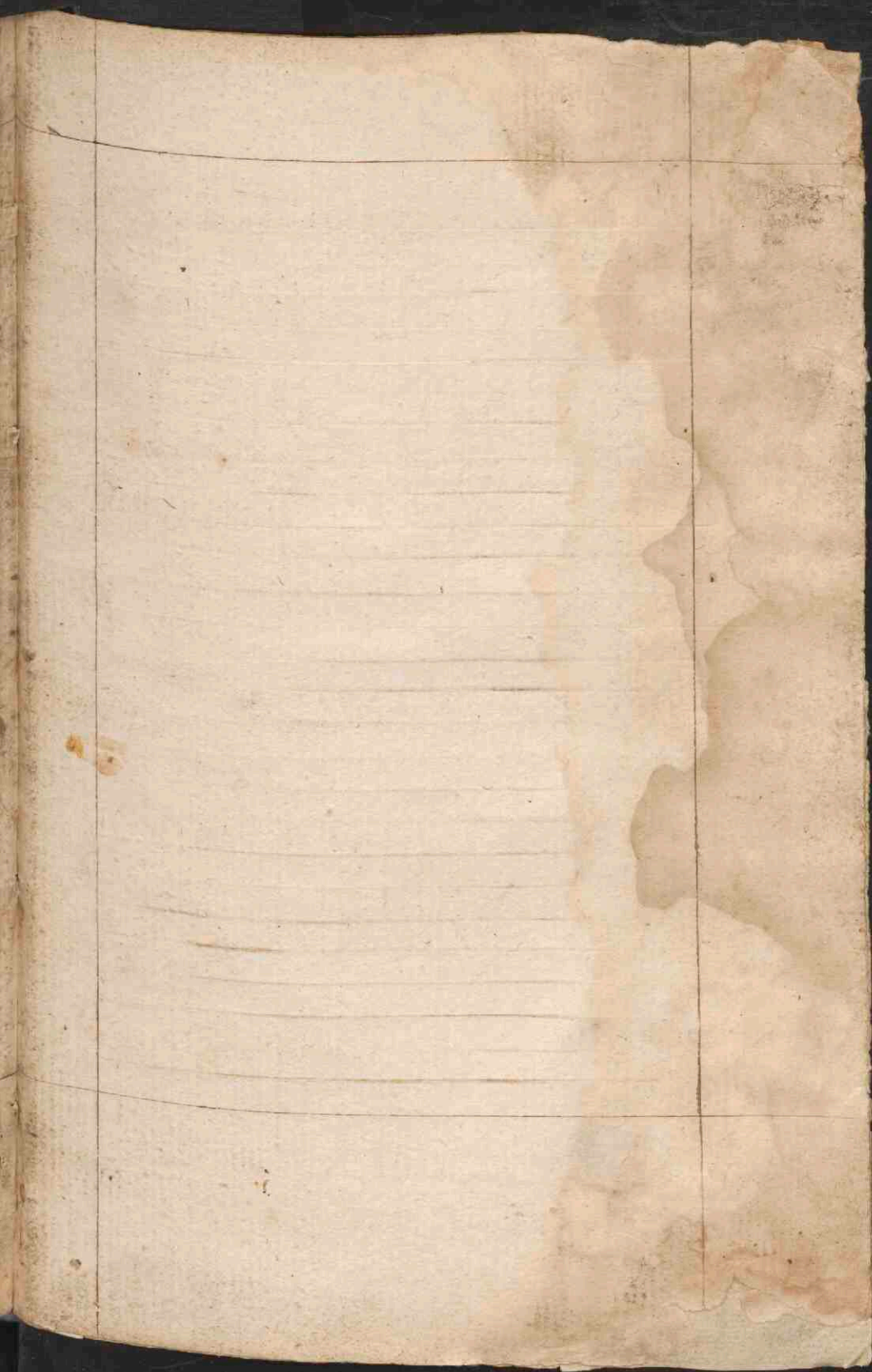
M. cccc. en . iii. op sunte amandus dach

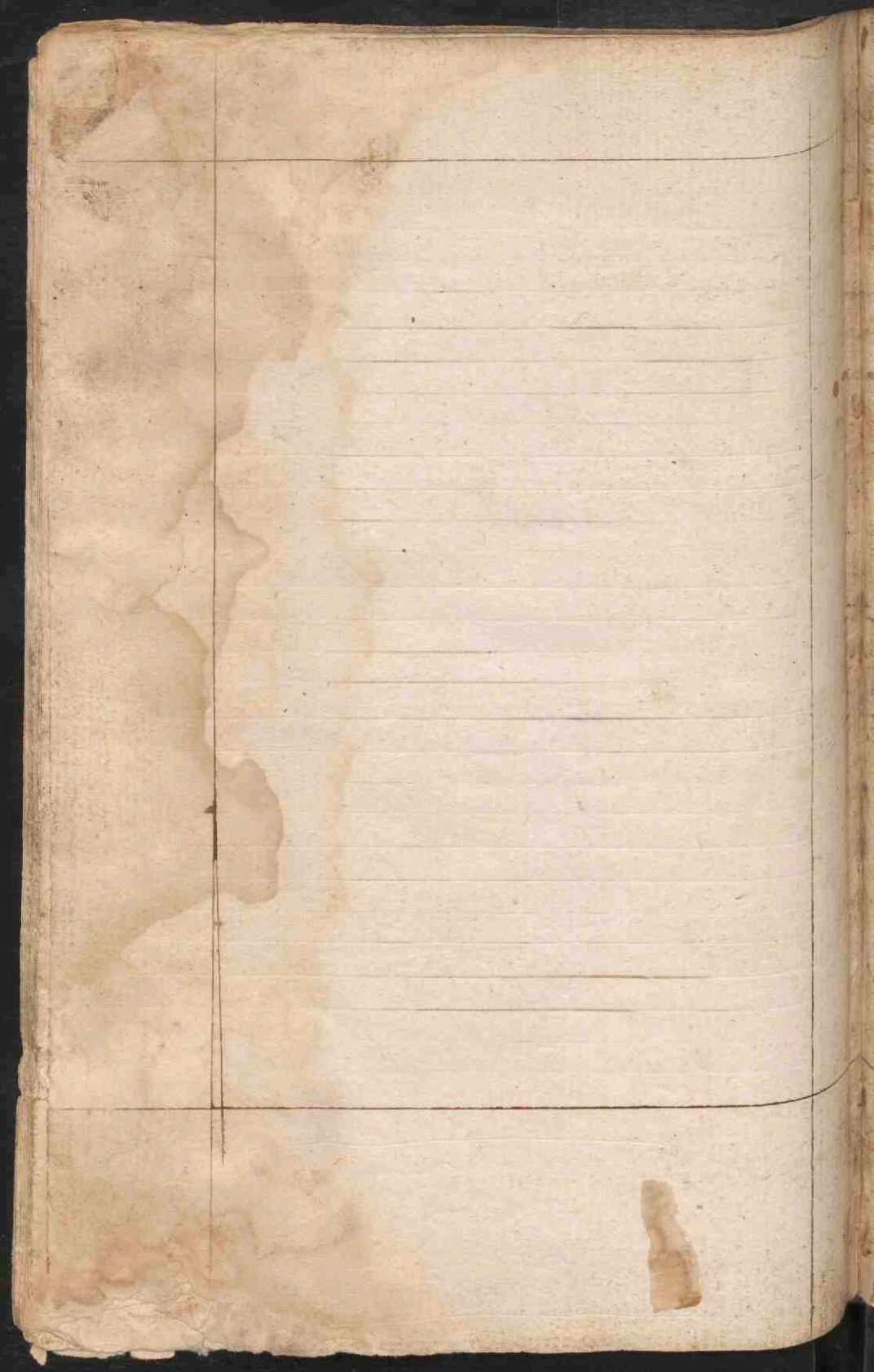
Biddet voer den scriuer een aue maria
om gods wil .

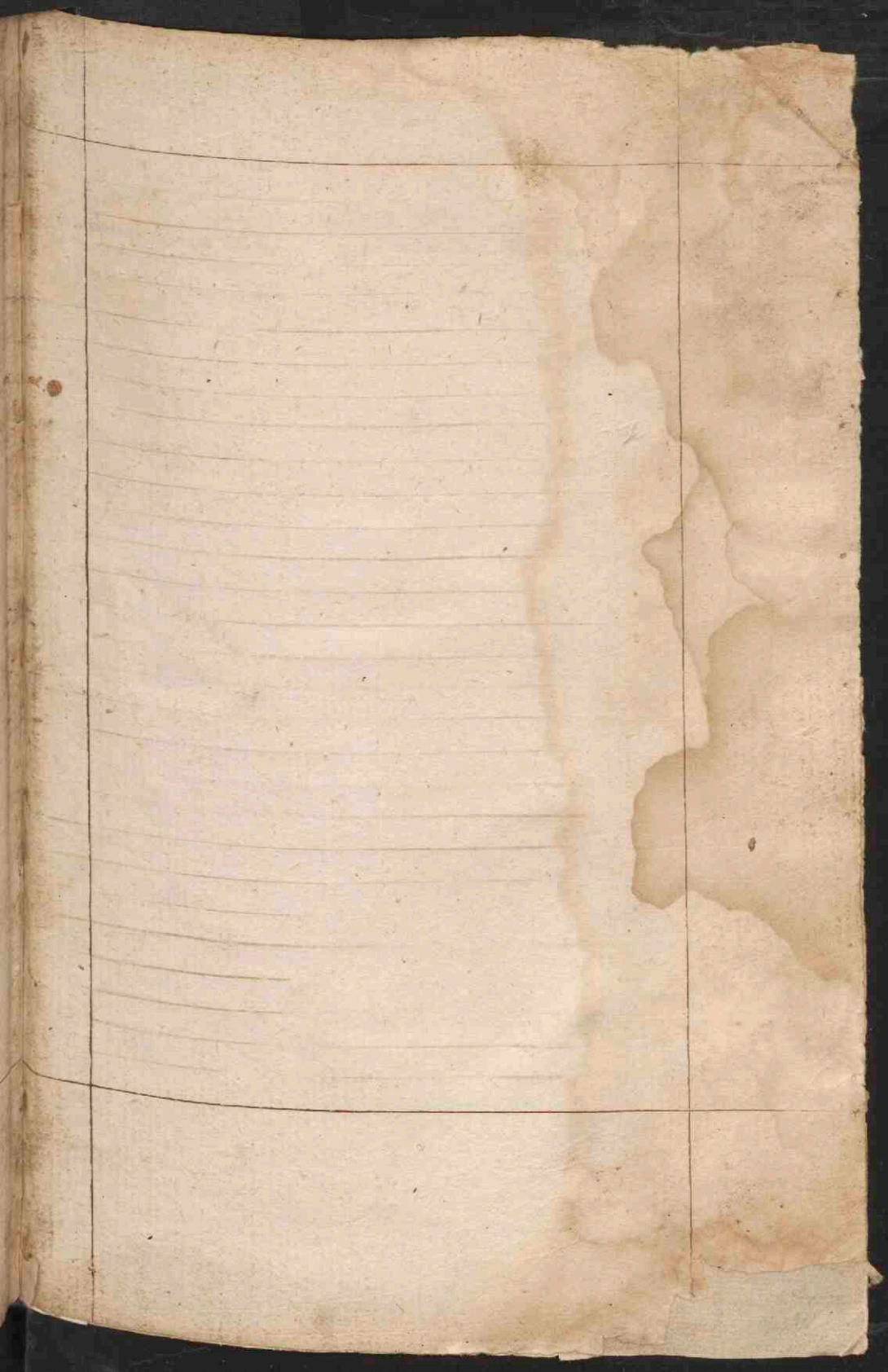
dit boeck hoert toe den regulazissen
in besloten cloester by eyde

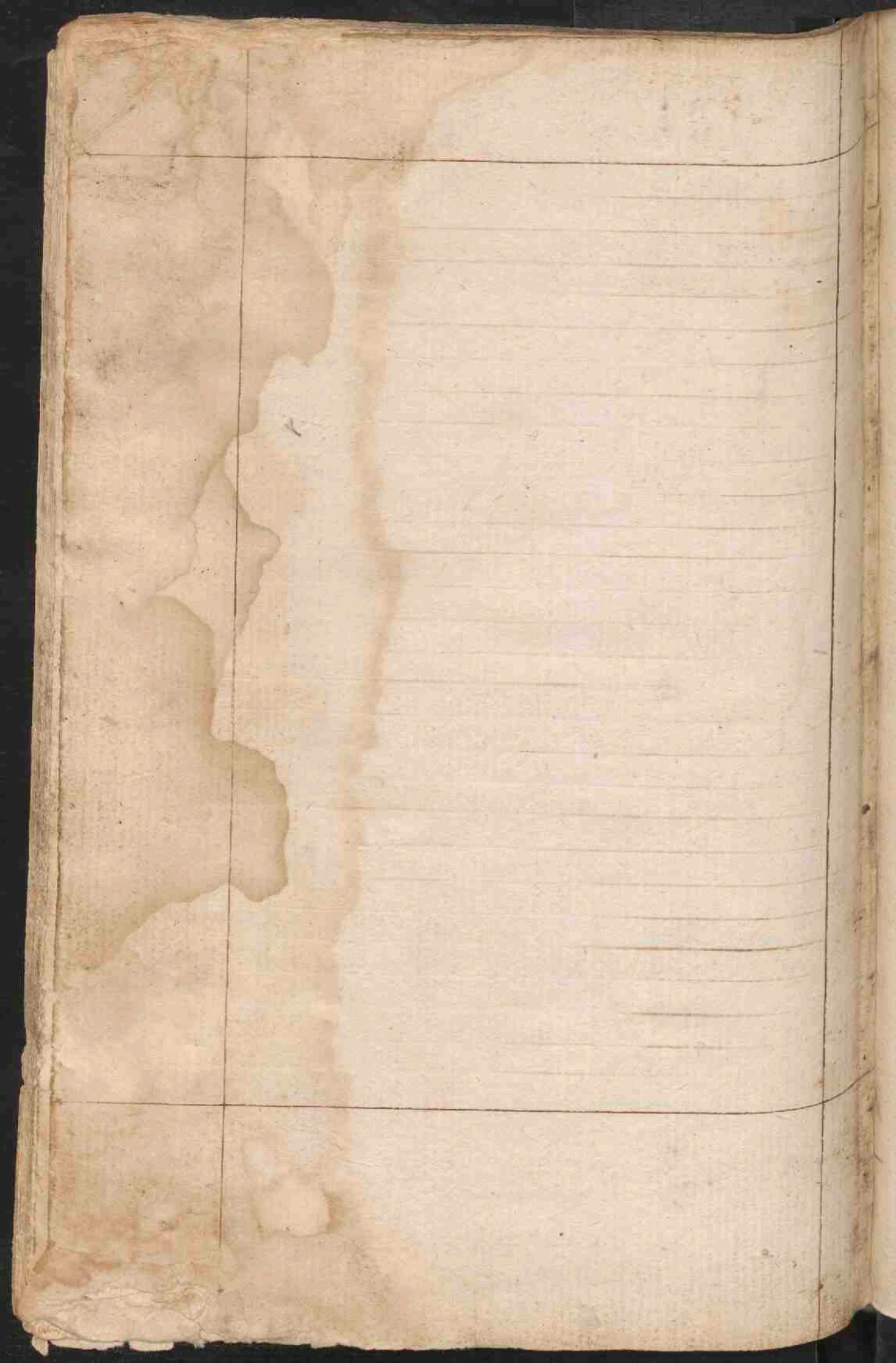
Deus i adiutoriu meū Tride

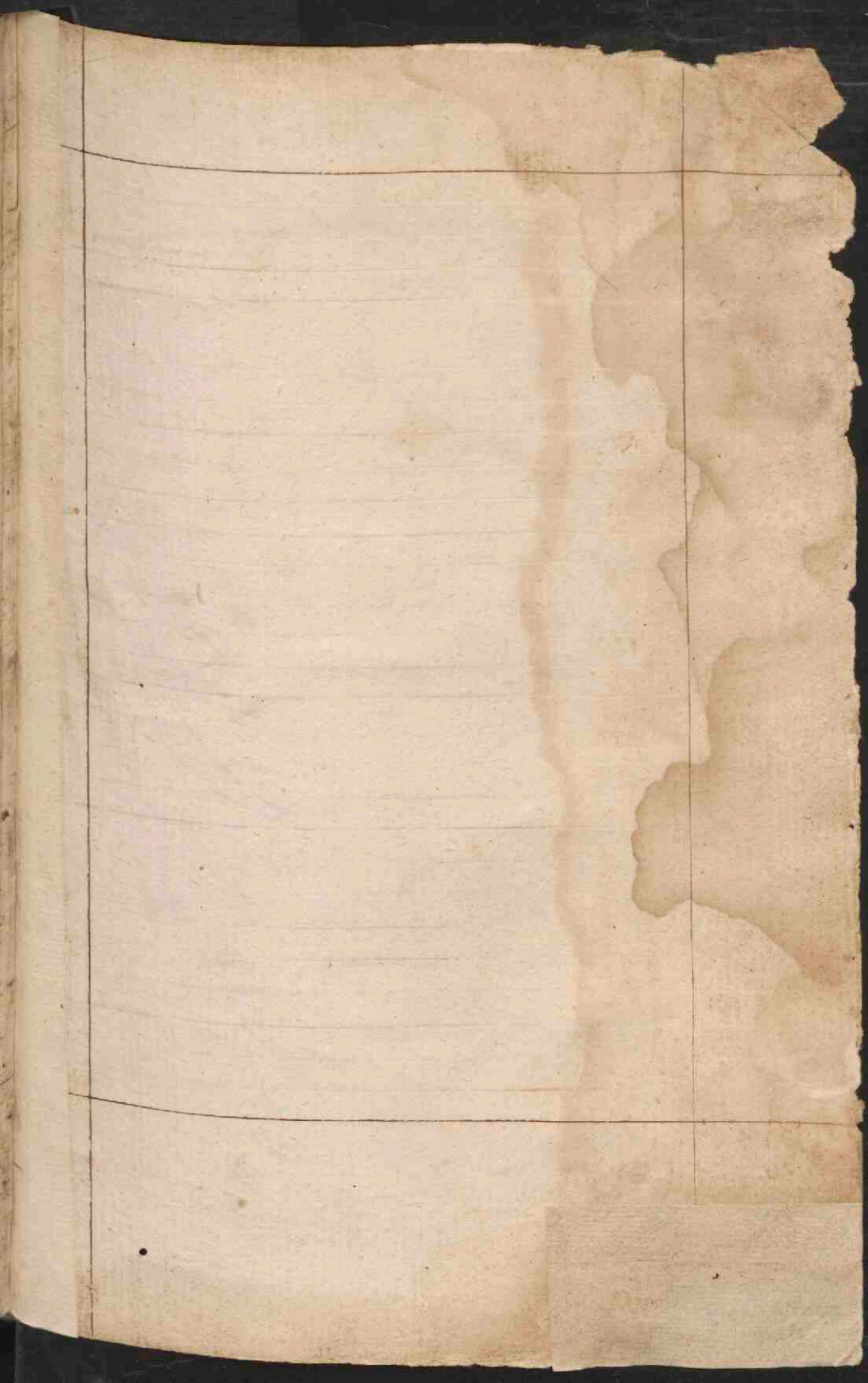


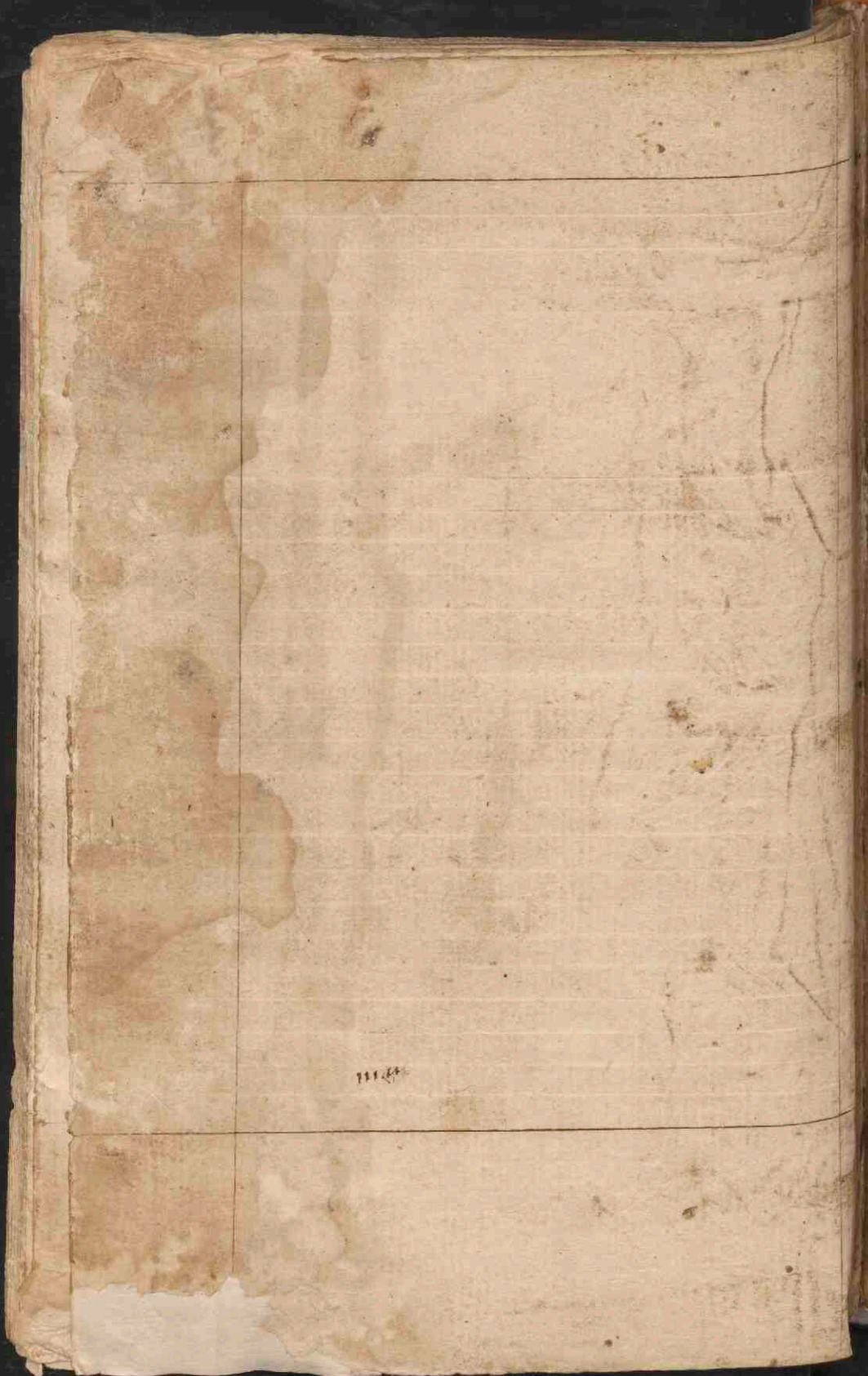












111

